سالنامهٔ ولایت دیاربکر

سنه

(١٣٠٢)

دفعه

(١٢)

(قسم اول)

[ولا]یت اوراق و مطبعه مدیری عزتلو توفیق افندی ترتیب ایتمشدر

مقدمه

سایهٔ معارفوایهٔ حضرت خلافتپناهیده اون ایکنجی
دفعه اولمق و بیك اوچیوز ایکی سنهٔ هجریه سنه
مخصوص بولنمق اوزره بتوفیقه تعالی دیاربکر ولایتی
سالنامه‌سی طبع وتمثیل وبعض فوائدك علاوه‌سیله
برابر برده ولایتك مکمل تاریخچه‌سی تذییل قلندی .

محرم سنه ۱۳۰۲

شهور			ایام	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ایام مشهوره
[illegible]	[illegible]	[illegible]		[illegible]	[illegible]	[illegible]	
۱	۹	۲۱	صالی	۱۲ ۵۲	۶ ۳۱	۱۱ ۹	برودت میاه
۲	۱۰	۲۲	چهارشنبه	۵۵	۳۲	۱۱	
۳	۱۱	۲۳	پنجشنبه	۵۷	۳۳	۱۳	
۴	۱۲	۲۴	جمعه	۱۲ ۵۹	۳۴	۱۴	
۵	۱۳	۲۵	جمعه ایرتسی	۱ ۲	۳۶	۱۵	
۶	۱۴	۲۶	بازار	۱ ۵	۳۷	۱۷	
۷	۱۵	۲۷	بازار ایرتسی	۷	۳۸	۱۹	نقصان ماه نیل
۸	۱۶	۲۸	صالی	۹	۶ ۳۹	۲۱	
۹	۱۷	۲۹	چهارشنبه	۱۰	۴۰	۲۳	
۱۰	۱۸	۳۰	پنجشنبه	۱۳	۴۱	۲۵	یوم عاشورا
۱۱	۱۹	۳۱	جمعه	۱۵	۴۲	۲۷	
۱۲	۲۰	۱	جمعه ایرتسی	۱۷	۴۳	۱۱ ۲۹	تشرین ثانی افرنجی
۱۳	۲۱	۲	بازار	۱ ۱۹	۴۴	۳۱	
۱۴	۲۲	۳	بازار ایرتسی	۱ ۲۱	۴۵	۳۳	
۱۵	۲۳	۴	صالی	۲۳	۴۶	۳۵	
۱۶	۲۴	۵	چهارشنبه	۲۵	۴۷	۳۷	
۱۷	۲۵	۶	پنجشنبه	۲۷	۴۸	۳۹	
۱۸	۲۶	۷	جمعه	۲۹	۴۹	۴۱	روز قاسم
۱۹	۲۷	۸	جمعه ایرتسی	۳۱	۵۰	۴۳	
۲۰	۲۸	۹	بازار	۳۳	۵۱	۴۵	
۲۱	۲۹	۱۰	بازار ایرتسی	۳۵	۵۲	۴۷	
۲۲	۳۰	۱۱	صالی	۳۷	۵۳	۴۹	
۲۳	۳۱	۱۲	چهارشنبه	۱ ۳۹	۵۴	۵۱	
۲۴	۱	۱۳	پنجشنبه	۴۱	۵۵	۱۱ ۵۳	تشرین ثانی رومی
۲۵	۲	۱۴	جمعه	۴۳	۵۶	۵۵	
۲۶	۳	۱۵	جمعه ایرتسی	۴۵	۵۷	۵۷	
۲۷	۴	۱۶	بازار	۴۷	۵۸	۱۱ ۵۹	
۲۸	۵	۱۷	بازار ایرتسی	۴۹	۵۹	۱۲ ۱	
۲۹	۶	۱۸	صالی	۵۰	۶ ۵۹	۳	
۳۰	۷	۱۹	چهارشنبه	۱ ۵۱	۷ ۰	۱۲ ۵	اختفاء حشرات

شهور			ایام	طلوع	ظهر	امساك	صفر الخیر سنه ١٣٠٢
عربی	رومی	افرنجی		ساعت دقیقه	ساعت دقیقه	ساعت دقیقه	ایام مشهوره
١	٨	٢٠	پنجشنبه	١ ٥٣	٧ ١	١٢ ٧	
٢	٩	٢١	جمعه	٥٣	٢	٩	
٣	١٠	٢٢	جمعه ایرتسی	٥٢	٣	١١	
٤	١١	٢٣	بازار	١ ٥٩	٤	١٢	
٥	١٢	٢٤	بازار ایرتسی	٢ ١	٥	١٣	
٦	١٣	٢٥	صالی	٢	٥	١٤	
٧	١٤	٢٦	چهارشنبه	٣	٦	١٥	
٨	١٥	٢٧	پنجشنبه	٥	٦	١٦	اول برد
٩	١٦	٢٨	جمعه	٦	٨	١٧	
١٠	١٧	٢٩	جمعه ایرتسی	٧	٨	١٨	
١١	١٨	٣٠	بازار	٨	٨	١٩	
١٢	١٩	١	بازار ایرتسی	٩	٩	١٩	کانون اول افرنجی
١٣	٢٠	٢	صالی	١٠	٩	٢٠	
١٤	٢١	٣	چهارشنبه	١١	١٠	٢١	
١٥	٢٢	٤	پنجشنبه	١٢	٧ ١٠	١٢ ٢٢	
١٦	٢٣	٥	جمعه	١٣	١١	٢٣	ابتدای باد شمال
١٧	٢٤	٦	جمعه ایرتسی	١٣	١١	٢٣	
١٨	٢٥	٧	بازار	١٤	١٢	٢٤	
١٩	٢٦	٨	بازار ایرتسی	١٥	١٢	٢٤	آخر سقوط اوراق
٢٠	٢٧	٩	صالی	١٥	١٢	٢٥	
٢١	٢٨	١٠	چهارشنبه	١٦	١٣	٢٥	
٢٢	٢٩	١١	پنجشنبه	١٦	١٣	٢٦	
٢٣	٣٠	١٢	جمعه	١٧	١٣	٢٦	
٢٤	١	١٣	جمعه ایرتسی	١٧	١٣	٢٧	
٢٥	٢	١٤	بازار	١٨	١٤	٢٧	کانون اول رومی
٢٦	٣	١٥	بازار ایرتسی	١٨	١٤	٢٨	عید بشارت مریم
٢٧	٤	١٦	صالی	١٩	١٤	٢٨	
٢٨	٥	١٧	چهارشنبه	١٩	١٤	٢٩	صولهٔ چهارشنبه
٢٩	٦	١٨	پنجشنبه	٢ ٣٠	٧ ١٥	١٢ ٣٠	

شهور			ایام	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ربیع الاول
[illegible]	[illegible]	[illegible]		[illegible]	[illegible]	[illegible]	ایام مشهوره
١	٧	١٩	جمعه	٣ ٢٠	٧ ١٥	١٢ ٣٠	اول شب یلدا
٢	٨	٢٠	جمعه ایرتسی	٢١	١٥	٣٠	محذورموسی ع م
٣	٩	٢١	بازار	٢١	١٥	٣٠	حبل حنه بمریم
٤	١٠	٢٢	بازار ایرتسی	٢١	١٥	٣٠	ابتداء اربعین
٥	١١	٢٣	صالی	٢١	١٥	٣٠	
٦	١٢	٢٤	چهارشنبه	٢٠	١٥	٣٠	اخر شب یلدا
٧	١٣	٢٥	پنجشنبه	٢٠	١٥	٢٩	
٨	١٤	٢٦	جمعه	١٩	١٤	٢٩	نهی فصد وحجامت
٩	١٥	٢٧	جمعه ایرتسی	١٩	١٤	٢٨	
١٠	١٦	٢٨	بازار	١٨	١٤	٢٨	
١١	١٧	٢٩	بازار ایرتسی	١٨	١٤	٢٧	
١٢	١٨	٣٠	صالی	١٧	١٣	٢٧	مولود النبی علیه السلام
١٣	١٩	٣١	چهارشنبه	١٧	١٣	٢٦	
١٤	٢٠	١	پنجشنبه	١٦	١٣	٢٦	کانون ثانی افرنجی
١٥	٢١	٢	جمعه	١٦	١٣	٢٥	
١٦	٢٢	٣	جمعه ایرتسی	١٥	١٢	٢٥	
١٧	٢٣	٤	بازار	١٥	١٢	٢٤	
١٨	٢٤	٥	بازار ایرتسی	١٤	١٢	٢٤	شب میلاد عیسی
١٩	٢٥	٦	صالی	١٣	١١	٢٣	
٢٠	٢٦	٧	چهارشنبه	١٣	١١	٢٣	اشتداد برد
٢١	٢٧	٨	پنجشنبه	١٢	١٠	٢٢	
٢٢	٢٨	٩	جمعه	١١	١٠	٢١	
٢٣	٢٩	١٠	جمعه ایرتسی	١٠	٩	٢٠	
٢٤	٣٠	١١	بازار	٩	٩	١٩	
٢٥	٣١	١٢	بازار ایرتسی	٧ ٨	٧ ٨	١٩	
٢٦	١	١٣	صالی	٧	٨	١٨	کانون ثانی رومی سنه ١٨٨٥
٢٧	٢	١٤	چهارشنبه	٦	٧	١٧	ابتداء سنه نصارا
٢٨	٣	١٥	پنجشنبه	٥	٧	١٦	
٢٩	٤	١٦	جمعه	٣	٦	١٥	
٣٠	٥	١٧	جمعه ایرتسی	٢ ٢	٧ ٥	١٢ ١٤	

شهور			ایام	[illegible]		[illegible]		[illegible]		ربیع الآخر
عربی	رومی	افرنجی		ساعت	دقیقه	ساعت	دقیقه	ساعت	دقیقه	ایام مشهوره
١	٦	١٨	بازار	٢	١	٧	٥	١٢	١٤	
٢	٧	١٩	بازار ایرتسی	١	٥٩		٤		١٢	
٣	٨	٢٠	صالی	١	٥٧		٣		١١	
٤	٩	٢١	چهارشنبه		٥٥		٢		٩	
٥	١٠	٢٢	پنجشنبه		٥٣	٧	١		٧	
٦	١١	٢٣	جمعه		٥١	٧	٠		٥	
٧	١٢	٢٤	جمعه ایرتسی		٥٠	٦	٥٩		٣	شدت سرما
٨	١٣	٢٥	بازار		٤٨		٥٩	١٢	١	
٩	١٤	٢٦	بازار ایرتسی		٤٧		٥٨	١١	٥٩	
١٠	١٥	٢٧	صالی		٤٥		٥٧		٥٧	وفات ابوبکر وخلافت عمر
١١	١٦	٢٨	چهارشنبه		٤٣		٥٦		٥٥	
١٢	١٧	٢٩	پنجشنبه		٤١		٥٥		٥٣	
١٣	١٨	٣٠	جمعه		٣٩		٥٤		٥١	اخر اربعین
١٤	١٩	٣١	جمعه ایرتسی		٣٧		٥٣		٤٩	
١٥	٢٠	١	بازار	١	٣٥		٥٢		٤٧	شباط افرنجی
١٦	٢١	٢	بازار ایرتسی		٣٣		٥١		٤٥	نزول تورات
١٧	٢٢	٣	صالی		٣١		٥٠		٤٣	
١٨	٢٣	٤	چهارشنبه		٢٩		٤٩		٤١	
١٩	٢٤	٥	پنجشنبه		٢٧		٤٨		٣٩	
٢٠	٢٥	٦	جمعه		٢٥		٤٧		٣٧	
٢١	٢٦	٧	جمعه ایرتسی		٢٣		٤٦		٣٥	
٢٢	٢٧	٨	بازار		٢١		٤٥		٣٣	
٢٣	٢٨	٩	بازار ایرتسی		١٩		٤٤		٣١	
٢٤	٢٩	١٠	صالی		١٧		٤٣		٢٩	
٢٥	٣٠	١١	چهارشنبه		١٥		٤٢		٢٧	
٢٦	٣١	١٢	پنجشنبه		١٣		٤١		٢٥	
٢٧	١	١٣	جمعه		١١		٤٠		٢٣	شباط رومی
٢٨	٢	١٤	جمعه ایرتسی		٩		٣٩		٢١	
٢٩	٣	١٥	بازار		٧	٦	٣٨	١١	١٩	

جمادى الاول					شهور		
ايام مشهوره	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ايام	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	١١ ١٧	٦ ٣٧	١ ٥	بازار ايرتسى	١٦	٤	١
	١٥	٣٦	١ ٢	صالى	١٧	٥	٢
جمرهٔ اولى بهوا	١٣	٣٤	١٢ ٥٩	چهارشنبه	١٨	٦	٣
	١٣	٣٣	٥٧	پنجشنبه	١٩	٧	٤
	١١	٣٢	٥٥	جمعه	٢٠	٨	٥
	٩	٣١	٥٣	جمعه ايرتسى	٢١	٩	٦
	٧	٢٩	٤٩	بازار	٢٢	١٠	٧
	٥	٢٨	٤٧	بازار ايرتسى	٢٣	١١	٨
	١١ ٣	٢٧	٤٤	صالى	٢٤	١٢	٩
	١١ :.	٢٦	٤٢	چهارشنبه	٢٥	١٣	١٠
جمرهٔ ثانى بآب	١٠ ٥٧	٢٤	٣٩	پنجشنبه	٢٦	١٤	١١
	٥٤	٢٣	٣٧	جمعه	٢٧	١٥	١٢
	٥٢	٢٢	٣٥	جمعه ايرتسى	٢٨	١٦	١٣
مارت افرنجى	٥٠	٢١	٣٢	بازار	١	١٧	١٤
	٤٧	٦ ٢٠	١٢ ٣٠	بازار ايرتسى	٢	١٨	١٥
	٤٥	١٨	٢٧	صالى	٣	١٩	١٦
	٤٢	١٧	٢٤	چهارشنبه	٤	٢٠	١٧
جمرهٔ ثالثه بخاك	٤٠	١٦	٢٢	پنجشنبه	٥	٢١	١٨
	٣٧	١٥	١٩	جمعه	٦	٢٢	١٩
	٣٥	١٣	١٦	جمعه ايرتسى	٧	٢٣	٢٠
	٣٢	١٣	١٤	بازار	٨	٢٤	٢١
	٣٠	١١	١٢	بازار ايرتسى	٩	٢٥	٢٢
اول برد العجوز	٢٨	١٠	١٢	صالى	١٠	٢٦	٢٣
	٢٦	٩	٨	چهارشنبه	١١	٢٧	٢٤
	٢٣	٨	٦	پنجشنبه	١٢	٢٨	٢٥
مارت رومى	٢٠	٧	١٢ ٣	جمعه	١٣	١	٢٦
	١٧	٥	١٢ [illegible]	جمعه ايرتسى	١٤	٢	٢٧
	١٤	٤	١١ ٥٨	بازار	١٥	٣	٢٨
	١٣	٢	١١ ٥٥	بازار ايرتسى	١٦	٤	٢٩
اخر برد العجوز	١٠ ٨	٦ ١	١١ ٥٢	صالى	١٧	٥	٣٠

شهور			ایام	[illegible]		[illegible]		[illegible]		جمازی الآخر
ماه عربی	ماه رومی	ماه افرنجی		ساعت	دقیقه	ساعت	دقیقه	ساعت	دقیقه	ایام مشهوره
١	٦	١٨	چهارشنبه	١١	٥٠	١٠	٠	١٠	٥	
٢	٧	١٩	پنجشنبه		٤٧	٥	٥٨	١٠	٢	
٣	٨	٢٠	جمعه		٤٥		٥٧	١٠	٠	
٤	٩	٢١	جمعه ایرتسی		٤٣		٥٦	٩	٥٨	
٥	١٠	٢٢	بازار		٤٠		٥٤	٩	٥٦	
٦	١١	٢٣	بازار ایرتسی		٣٧		٥٣		٥٣	نوروز سلطان
٧	١٢	٢٤	صالی		٣٤		٥١		٥٠	
٨	١٣	٢٥	چهارشنبه		٣١		٥٠		٤٧	
٩	١٤	٢٦	پنجشنبه		٢٩		٤٩		٤٤	
١٠	١٥	٢٧	جمعه		٢٦		٤٧		٤١	
١١	١٦	٢٨	جمعه ایرتسی		٢٣		٤٦		٣٨	
١٢	١٧	٢٩	بازار		٢١		٤٥		٣٦	
١٣	١٨	٣٠	بازار ایرتسی		١٨		٤٣		٣٤	
١٤	١٩	٣١	صالی		١٥		٤٢		٣٢	
١٥	٢٠	١	چهارشنبه	١١	١٣		٤١	٩	٣٠	نیسان افرنجی
١٦	٢١	٢	پنجشنبه		١١		٤٠		٢٧	
١٧	٢٢	٣	جمعه		٩		٣٩		٢٥	
١٨	٢٣	٤	جمعه ایرتسی		٧		٣٨		٢٢	
١٩	٢٤	٥	بازار		٥		٣٧		١٩	
٢٠	٢٥	٦	بازار ایرتسی	١١	٣		٣٥		١٦	
٢١	٢٦	٧	صالی	١١	٠		٣٤		١٤	
٢٢	٢٧	٨	چهارشنبه	١٠	٥٧		٣٣		١١	
٢٣	٢٨	٩	پنجشنبه	١٠	٥٥		٣٢		٨	
٢٤	٢٩	١٠	جمعه		٥٢		٣٠		٦	
٢٥	٣٠	١١	جمعه ایرتسی		٥٠		٢٩		٣	
٢٦	٣١	١٢	بازار		٤٧		٢٨	٩	٠	
٢٧	١	١٣	بازار ایرتسی		٤٥		٢٧	٨	٥٧	نیسان رومی
٢٨	٢	١٤	صالی		٤٢		٢٦		٥٤	موسم لاله
٢٩	٣	١٥	چهارشنبه	١٠	٤١	٥	٢٥	٨	٥١	

شهور			[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	رجب الفرد
[illegible]	[illegible]	[illegible]	ایام	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ایام مشهوره
١	٤	١٦	پنجشنبه	١٠ ٣٩	٥ ٢٤	٨ ٤٩	
٢	٥	١٧	جمعه	٣٧	٢٣	٤٦	لیلهٔ رغائب
٣	٦	١٨	جمعه ایرتسی	٣٥	٢١	٤٣	
٤	٧	١٩	بازار	٣٣	٢٠	٤٠	
٥	٨	٢٠	بازار ایرتسی	٢٩	١٨	٣٧	
٦	٩	٢١	صالی	٢٦	١٧	٣٤	اول سته ثور
٧	١٠	٢٢	چهارشنبه	٢٤	١٦	٣١	
٨	١١	٢٣	پنجشنبه	٢١	١٥	٢٩	
٩	١٢	٢٤	جمعه	١٨	١٤	٢٧	ایام غرقه
١٠	١٣	٢٥	جمعه ایرتسی	١٦	١٣	٢٤	
١١	١٤	٢٦	بازار	١٣	١١	٢١	
١٢	١٥	٢٧	بازار ایرتسی	١١	١٠	٨ ١٩	
١٣	١٦	٢٨	صالی	٨	٩	١٦	
١٤	١٧	٢٩	چهارشنبه	٧	٨	١٣	
١٥	١٨	٣٠	پنجشنبه	١٠ ٥	٧	١٠	
١٦	١٩	١	جمعه	٣	٦	٨	
١٧	٢٠	٢	جمعه ایرتسی	١٠ ١	٥	٠	
١٨	٢١	٣	بازار	٩ ٥٩	٤	٣	مایس افرنجی ازدیاد ماء فرات
١٩	٢٢	٤	بازار ایرتسی	٩ ٥٧	٣	٨ ١	
٢٠	٢٣	٥	صالی	٥٥	٢	٧ ٥٩	
٢١	٢٤	٦	چهارشنبه	٥٣	٥ ١	٧ ٥٧	
٢٢	٢٥	٧	پنجشنبه	٥١	٥ ٠	٥٤	
٢٣	٢٦	٨	جمعه	٤٩	٤ ٥٩	٥١	
٢٤	٢٧	٩	جمعه ایرتسی	٤٧	٥٨	٤٩	آخر ایام مطر
٢٥	٢٨	١٠	بازار	٤٦	٥٧	٤٧	
٢٦	٢٩	١١	بازار ایرتسی	٤٥	٥٧	٤٤	
٢٧	٣٠	١٢	صالی	٤٣	٥٦	٤١	لیلهٔ معراج النبی علیه السلام
٢٨	١	١٣	چهارشنبه	٤١	٥٥	٣٩	مایس رومی
٢٩	٢	١٤	پنجشنبه	٤٩	٥٤	٣٧	
٣٠	٣	١٥	جمعه	٦ ٤٧	٤ ٥٣	٧ ٣٤	

شهور			[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	شعبان المعظم
[illegible]	[illegible]	[illegible]		[illegible]	[illegible]	[illegible]	ایام مشهوره
١	٤	١٦	جمعه ایرتسی	٩ ٣٦	٤ ٥٢	٧ ٣٢	
٢	٥	١٧	بازار	٣٥	٥٢	٢٩	رسیدن گل گلزار
٣	٦	١٨	بازار ایرتسی	٣٣	٥١	٢٦	
٤	٧	١٩	صالی	٣١	٥٠	٢٤	
٥	٨	٢٠	چهارشنبه	٢٩	٤٩	٢٢	
٦	٩	٢١	پنجشنبه	٢٧	٤٨	٢٠	
٧	١٠	٢٢	جمعه	٢٥	٤٧	١٨	
٨	١١	٢٣	جمعه ایرتسی	٢٣	٤٦	١٦	
٩	١٢	٢٤	بازار	٢٢	٤٥	١٤	اغاز گرما
١٠	١٣	٢٥	بازار ایرتسی	٢١	٤٥	١٢	
١١	١٤	٢٦	صالی	٢٠	٤٤	١١	
١٢	١٥	٢٧	چهارشنبه	١٩	٤٤	٩	
١٣	١٦	٢٨	پنجشنبه	١٨	٤٣	٧	
١٤	١٧	٢٩	جمعه	١٧	٤٣	٦	
١٥	١٨	٣٠	جمعه ایرتسی	٩ ١٦	٤ ٤٢	٥	لیلهٔ برات
١٦	١٩	٣١	بازار	١٥	٤٢	٤	
١٧	٢٠	١	بازار ایرتسی	١٤	٤١	٣	حزیران افرنجی
١٨	٢١	٢	صالی	١٣	٤١	٢	
١٩	٢٣	٣	چهارشنبه	١٣	٤٠	٧ ١	
٢٠	٢٤	٤	پنجشنبه	١١	٤٠	٧ ٠	
٢١	٢٤	٥	جمعه	١٠	٣٩	٦ ٥٩	
٢٢	٢٥	٦	جمعه ایرتسی	٩ ٨	٣٩	٥٨	
٢٣	٢٦	٧	بازار	٧	٣٨	٥٧	
٢٤	٢٧	٨	بازار ایرتسی	٧	٣٨	٥٦	
٢٥	٢٨	٩	صالی	٩	٣٨	٥٥	
٢٦	٢٩	١٠	چهارشنبه	٦	٣٧	٥٤	موسم حصاد
٢٧	٣٠	١١	پنجشنبه	٥	٣٧	٥٣	
٢٨	٣١	١٢	جمعه	٥	٣٧	٥٢	
٢٩	١	١٣	جمعه ایرتسی	٩ ٤	٤ ٣٧	٦ ٥٢	حزیران رومی

شهور			[illegible]	[illegible]		[illegible]		[illegible]		رمضان المبارك
[illegible]	[illegible]	[illegible]		[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ايام مشهوره
١	٢	١٤	بازار	٩	٤	٤	٣٦	٦	٥٢	
٢	٣	١٥	بازارایرتسی		٤		٣٦		٥١	
٣	٤	١٦	صالی		٣		٣٦		٥١	
٤	٥	١٧	چهارشنبه		٣		٣٦		٥٠	
٥	٦	١٨	پنجشنبه		٢		٣٥		٥٠	
٦	٧	١٩	جمعه		٢		٣٥		٤٩	ابتداء روزیلدا
٧	٨	٢٠	جمعه ایرتسی		١		٣٥		٤٩	
٨	٩	٢١	بازار		١		٣٥		٤٩	
٩	١٠	٢٢	بازارایرتسی		١		٣٥		٤٩	
١٠	١١	٢٣	صالی		١		٣٥		٤٩	
١١	١٢	٢٤	چهارشنبه		٢		٣٥		٤٩	
١٢	١٣	٢٥	پنجشنبه		٢		٣٥		٥٠	اخر روزیلدا
١٣	١٤	٢٦	جمعه		٣		٣٦		٥٠	
١٤	١٥	٢٧	جمعه ایرتسی		٣		٣٦		٥١	
١٥	١٦	٢٨	بازار	٩	٤	٤	٣٦		٥١	
١٦	١٧	٢٩	بازارایرتسی		٤		٣٦		٥٢	ابتداء باد سموم
١٧	١٨	٣٠	صالی		٥		٣٧		٥٢	
١٨	١٩	١	چهارشنبه		٥		٣٧		٥٣	تموز افرنجی
١٩	٢٠	٢	پنجشنبه		٦		٣٧		٥٣	
٢٠	٢١	٣	جمعه		٦		٣٧		٥٤	
٢١	٢٢	٤	جمعه ایرتسی		٧		٣٨		٥٥	لیلهٔ اعتکاف
٢٢	٢٣	٥	بازار		٧		٣٨		٥٦	
٢٣	٢٤	٦	بازارایرتسی		٨		٣٨		٥٧	
٢٤	٢٥	٧	صالی		٩		٣٩		٥٨	
٢٥	٢٦	٨	چهارشنبه		١٠		٣٩	٦	٥٩	
٢٦	٢٧	٩	پنجشنبه		١١		٤٠	٧	٠	
٢٧	٢٨	١٠	جمعه		١٢		٤٠	٧	١	لیلهٔ قدر
٢٨	٢٩	١١	جمعه ایرتسی		١٣		٤١		٢	
٢٩	٣٠	١٢	بازار		١٤	٤	٤١		٣	
٣٠	١	١٣	بازارایرتسی	٩	١٥		٤٢	٧	٤	تموز رومی

شهور			ايام	[illegible]		[illegible]		[illegible]		شوال المكرم
[illegible]	[illegible]	[illegible]		ساعت	دقيقه	ساعت	دقيقه	ساعت	دقيقه	ايام مشهوره
١	٢	١٤	صالى	٩	١٦	٤	٤٢	٧	٥	صلات عيد فطر ساعت ٩ دقيقه ٥٤
٢	٣	١٥	چهارشنبه		١٧		٤٣		٦	
٣	٤	١٦	پنجشنبه		١٨		٤٣		٧	
٤	٥	١٧	جمعه		١٩		٤٤		٩	
٥	٦	١٨	جمعه ايرتسى		٢٠		٤٤		١١	
٦	٧	١٩	بازار		٢١		٤٥		١٣	
٧	٨	٢٠	بازارايرتسى		٢٢		٤٥		١٤	
٨	٩	٢١	صالى		٢٣		٤٦		١٦	شدت كرما
٩	١٠	٢٢	چهارشنبه		٢٥		٤٧		١٨	
١٠	١١	٢٣	پنجشنبه		٢٧		٤٨		٢٠	
١١	١٢	٢٤	جمعه		٢٩		٤٩		٢٢	
١٢	١٣	٢٥	جمعه ايرتسى		٣٠		٥٠		٢٤	
١٣	١٤	٢٦	بازار		٣٣		٥١		٢٦	
١٤	١٥	٢٧	بازارايرتسى		٣٥		٥٢		٢٦	حرمت عنب
١٥	١٦	٢٨	صالى		٣٦	٤	٥٢	٧	٣٣	
١٦	١٧	٢٩	چهارشنبه		٣٧		٥٣		٣٤	
١٧	١٨	٣٠	پنجشنبه		٣٩		٥٤		٣٧	ابتداء ايام باحور
١٨	١٩	٣١	جمعه		٤١		٥٥		٣٩	
١٩	٢٠	١	جمعه ايرتسى		٤٣		٥٦		٤١	اغستوس اوبچى
٢٠	٢١	٢	بازار		٤٥		٥٧		٤٤	
٢١	٢٢	٣	بازارايرتسى		٤٦		٥٧		٤٧	
٢٢	٢٣	٤	صالى		٤٧		٥٨		٤٩	
٢٣	٢٤	٥	چهارشنبه		٤٩	٤	٥٩		٥١	
٢٤	٢٥	٦	پنجشنبه		٥١	٥	:		٥٤	
٢٥	٢٦	٧	جمعه		٥٣	٥	١		٥٧	اخر ايام باحور
٢٦	٢٧	٨	جمعه ايرتسى		٥٥		٢	٧	٥٩	قوبرق طوغار
٢٧	٢٨	٩	بازار		٥٧		٣	٨	١	
٢٨	٢٩	١٠	بازارايرتسى	٩	٥٩		٤		٣	
٢٩	٣٠	١١	صالى	١٠	١	٥	٥	٨	٥	

شهور			[illegible]	[illegible]		[illegible]		[illegible]		ذی القعده
[illegible]	[illegible]	[illegible]		[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ایام مشهوره
۱	۳۱	۱۲	چهارشنبه	۱۰	۳	۵	۶	۸	۸	
۲	۱	۱۳	پنجشنبه		۵		۷		۱۰	اغنوس رومی اول صوم مریم
۳	۲	۱۴	جمعه		۷		۸		۱۳	زراعت کتان وخشخاش
۴	۳	۱۵	جمعه ایرتسی		۹		۹		۱۶	
۵	۴	۱۶	بازار		۱۰		۱۰		۱۹	
۶	۵	۱۷	بازار ایرتسی		۱۲		۱۱		۲۱	
۷	۶	۱۸	صالی		۱۵		۱۲		۲۴	عید تجلی نصاری
۸	۷	۱۹	چهارشنبه		۱۸		۱۴		۲۷	
۹	۸	۲۰	پنجشنبه		۲۰		۱۵		۲۹	
۱۰	۹	۲۱	جمعه		۲۳		۱۶		۳۱	تغیر اوراق
۱۱	۱۰	۲۲	جمعه ایرتسی		۲۶		۱۷		۳۴	
۱۲	۱۱	۲۳	بازار		۲۸		۱۸		۳۶	
۱۳	۱۲	۲۴	بازار ایرتسی		۳۰		۱۹		۳۸	اخر ایام باد سموم
۱۴	۱۳	۲۵	صالی		۳۲		۲۱		۴۰	
۱۵	۱۴	۲۶	چهارشنبه	۱۰	۳۵	۵	۲۲	۸	۴۳	
۱۶	۱۵	۲۷	پنجشنبه		۳۷		۲۳		۴۶	وفات مریم
۱۷	۱۶	۲۸	جمعه		۳۹		۲۴		۴۹	رفتن لقلق
۱۸	۱۷	۲۹	جمعه ایرتسی		۴۸		۲۵		۵۱	
۱۹	۱۸	۳۰	بازار		۴۳		۲۶		۵۴	اول فتور کرما
۲۰	۱۹	۳۱	بازار ایرتسی		۴۵		۲۷	۸	۵۷	
۲۱	۲۰	۱	صالی		۴۷		۲۸	۹	۰	ایلول فرنجی مهرجان فورتنه سی
۲۲	۲۱	۲	چهارشنبه		۵۰		۲۹	۹	۳	کمال انبخار
۲۳	۲۲	۳	پنجشنبه		۵۲		۳۰		۶	
۲۴	۲۳	۴	جمعه		۵۵		۳۲		۸	
۲۵	۲۴	۵	جمعه ایرتسی		۵۷		۳۳		۱۰	بلدرچین فرتنه سی
۲۶	۲۵	۶	بازار	۱۰	۰		۳۴		۱۳	
۲۷	۲۶	۷	بازار ایرتسی	۱۱	۲		۳۵		۱۶	قوج ایرمه زمانی
۲۸	۲۷	۸	صالی		۵		۳۷		۱۹	
۲۹	۲۸	۹	چهارشنبه		۷		۳۸		۲۲	
۳۰	۲۹	۱۰	پنجشنبه	۱۱	۹		۳۹	۹	۲۵	شهادت یحیی علیه السلام

شهور			ایام	[illegible]			ذی الحجة
[illegible]	[illegible]	[illegible]		ساعت دقیقه	ساعت دقیقه	ساعت دقیقه	ایام مشهوره
١	٣٠	١١	جمعه	١١ ١١	٥ ٤٥	٩ ٢٧	چیلاق قورته سی
٢	٣١	١٢	جمعه ایرتسی	١٣	٤١	٣٠	
٣	١	١٣	بازار	١٥	٤٢	٣٢	ایلول رومی اخرنهی فصد وحجامت
٤	٢	١٤	بازار ایرتسی	١٨	٤٤	٣٤	
٥	٣	١٥	صالی	٢١	٤٥	٣٦	شمکستن کرما
٦	٤	١٦	جهارشنبه	٢٣	٤٦	٣٨	
٧	٥	١٧	پنجشنبه	٢٦	٤٧	٤١	رأس سنه ٥٦٤٦ یهود
٨	٦	١٨	جمعه	٢٩	٤٩	٤٤	
٩	٧	١٩	جمعه ایرتسی	٣١	٥٠	٤٧	یوم عرفه
١٠	٨	٢٠	بازار	٣٤	٥١	٥٠	عید الضحی صلاة عید قسم بیرامی
١١	٩	٢١	بازار ایرتسی	٣٧	٥٢	٥٢	٢ عید ٣ ١١ ١٢ قرانیل
١٢	١٠	٢٢	صالی	٣٩	٥٤	٥٦	
١٣	١١	٢٣	جهارشنبه	٤٢	٥٦	٥٨	اول فصل خریف
١٤	١٢	٢٤	پنجشنبه	٤٥	٥٧		عید الصلیب
١٥	١٣	٢٥	جمعه	١١ ٤٧	٥ ٥٨	٣	
١٦	١٤	٢٦	جمعه ایرتسی	٥٠	٦	٥	
١٧	١٥	٢٧	بازار	٥٢	١	٨	نقصان ماه اشجار
١٨	١٦	٢٨	بازار ایرتسی	٥٥	٢	١٠	
١٩	١٧	٢٩	صالی	١١ ٥٨	٤	١٤	
٢٠	١٨	٣٠	جهارشنبه	١٢	٥	١٧	
٢١	١٩	١	پنجشنبه	١٢ ٣	٦	٢٠	قوش کچی قورته سی
٢٢	٢٠	٢	جمعه	٥	٧	٢٢	جوراب بیرامی
٢٣	٢١	٣	جمعه ایرتسی	٧	٨	٢٥	
٢٤	٢٢	٤	بازار	٩	٩	٢٧	
٢٥	٢٣	٥	بازار ایرتسی	١١	١٠	٣٠	
٢٦	٢٤	٦	صالی	١٤	١٢	٣٢	
٢٧	٢٥	٧	جهارشنبه	١٦	١٤	٣٥	
٢٨	٢٦	٨	پنجشنبه	١٩	١٤	٣٢	بدأ سقوط اوراق
٢٩	١٧	٨	جمعه	١٦ ١	١٦	٤٠	

زبده تحریر و بیان ارلنان وقایع مشهوره تاریخلری جهتیله
ایکی قسم اعتبار ایدلمشدر برقسمی سنهٔ هجریهٔ نبویه علیه
افضل التحیه افندمزدن مقدم وقسم دیکری سنهٔ سنیهٔ
هجریه‌دن مؤخر وقوعده کلان وقایعدن عبارتدر

هجرتدن مقدم

سنین

٦٢١٢ تقویم التواریخ اعتبارنجه خلقت آدم علیه السلام

٤٥٨٢ اوروپالولرك ضبط وتحریرلری موجبنجه هبوط آدم علیه السلام

٣٩٧٤ طوفان نوح علیه السلام

٣٥٤٨ مصرك ابتدای معموریتی

٢٨١٢ ملوك بنی آثورك ابتدای ظهوری

٢٦٩٠ ملوك ارمنیه‌نك ظهوری

٢٥٨٠ ابراهیم علیه السلامك ولادتی

٢٤٨٠ اسماعیل علیه السلامك ختانی

٢٣١٧ یعقوب علیه السلامك مصره تشریفلری

٢٢٩١ مصرده یدی سنه ممتد اولان قحط و غلا

٢١٧٦ فرعونك مصرده اطفال ذکوری اعدامی

٢١٦٦ لاتین قرالیتنك ابتدای تشکلی

٢١٦٥ آتنه قرالیتنك ابتدای تشکلی

٢٠٧٥ موسی علیه السلامك مصردن خروجلری

٢٠٣٤ ملوك يهودك ابتداى حكومتى
١٧٠٣ آتنه حكومتنك جمهوريته انقلابى
١٦٣٨ داود عليه السلامك برية الشامده پادشاهلغى
١٥٩٨ سليمان عليه السلامك پادشاهلغى
١٣٥٣ ملوك بنى آثوردن بابل حكومتنك آيرلمسى
١٣٣٧ روما شهرينك بنا اولنمسى
١١٥٥ بابل قرالى بخت النصرك برية الشام وقدس شريفى تخريبى
١١١٠ عجم پادشاهلغنك كيانيان طبقه سنه انتقالى
١١٠٨ مصرى عجملرك استيلاسى
٩١٦ اسكندرك مصرى عجملردن استردادى
٩١٥ اسكندرك ايرانى استيلاسى ودارانك قتلى
٧١٧ ماكدونيا قراليتنك روما جمهوريتنه الحاقى
٦١٣ مصرك رومايه الحاقى
٥٨٣ حضرت عيسى عليه السلامك ميلادى
٥١٧ رومادە پاپا نصبى
٤٨٤ جام ايجادى
٣٦٨ طبقهٔ ساسانيانك ظهورى
٣٣٤ ايا صوفيه نك بناسى
٢٠١ صو ترازوسنك ايجادى
١٦٣ فرانسه قراليتنك ابتداى تشكلى
٥٣ ولادت حضرت رسالتپناهى

٤٠	توپ قلمنك ايجادی
٣٣	له قرالیتنك تشكلی
٢٥	اسقوچيا قرالیتنك تشكلی
١٤	انكليز قرالیتنك تشكلی
١١	اسپانيا قرالیتنك تشكلی

هجرتدن مؤخر

سنين	
١	هجرت نبويه عليه افضل التحيه
١٠	حج وداع
١٠	ارتحال حضرت پيغمبر عليه السلام
١٠	خلافت حضرت ابو بكر رضی الله عنه
١٣	خلافت حضرت عمر رضی الله عنه
١٤	بناء بصره
١٤	فتح شام
١٨	فتح ديار بكر وتوابعی
١٩	فتح قيصريه
٢٠	فتح مصر
٢٤	خلافت حضرت عثمان رضی الله عنه
٢٧	فتح جزيرهٔ قبريس
٣٥	خلافت حضرت علی رضی الله عنه
٣٦	استانبولك ايلك محاصره سی

۴۰	ابتدای ظهور حوادث باروت
۴۱	ملوك بنی امیه‌نك ظهوری
۴۹	غلطه‌ده واقع عرب جامعنك اولكی بناسی
۶۰	وقعهٔ دلسوز کربلا
۷۵	ضرب سکهٔ اسلامیه
۸۰	ولادت امام اعظم رحمة الله
۸۲	سجلیا جزیره‌سیله مسینا بوغازنك فتحی
۹۲	اسلامك اندلس دیارینه عبورلری
۹۵	غلطه جامعنك ایکنجی بناسی
۱۲۰	ایجاد کاغد
۱۲۱	عربلر بیننده علم کیمیانك شیوعی
۱۳۳	ملوك بنی امیه‌نك انقراضی
۱۳۳	ظهور دولت آل عباس
۱۳۹	اندلسده دولت بنی امیه‌نك تشکلی
۱۵۰	وفات امام اعظم رحمه الله
۱۸۲	دانیمارقه قرالیتنك تشکلی
۲۹۷	مغربده دولت فاطمیه‌نك تشکلی
۳۶۲	روسیه دولتنك تشکلی
۴۲۳	اندلسده بنی امیه‌نك انقراضی
۴۳۲	دولت سلجوقیه‌نك ظهوری
۴۵۵	مجار قرالیتنك تشکلی

٥١٦ ایجاد ساعت
٥٢٩ پورتکیز قرالیتنك تشکلی
٥٦٧ ملوك ایوبیه‌نك انقراضی
٦٠٤ مولود شریف قرائتنك ابتدای اجراسی
٦٣١ وفات حضرت مولانا قدس سره
٦٥٦ دولت عباسیه‌نك انقراضی
٦٨٦ کوزلك ایجادی
٦٨٧ کیلرده استعمال اولنان پوصله‌نك ایجادی
٦٨٧ دولت سلجوقیه‌نك انقراضی
٦٨٨ دولت علیهٔ عثمانیه‌نك ظهوری
٦٨٨ شهریاران عثمانیان نام جلیلنه ابتدای قرائت خطبه
٦٩٩ دولت علیهٔ عثمانیه‌نك استقلالی
٨٢٦ فتح بروسه
٧٢٨ ضرب سکهٔ عثمانیه
٧٢٨ دولت علیه‌ده موظف عسکر تنظیمی
٧٥٨ شهزاده سلیمان پاشانك روم ایلنه چوب کایوللی یی فتحلری
٧٦٢ طوپ ایجادی
٥٧٣ فتح ادرنه
٧٨٤ مصرده دولت چراکسه‌نك ظهوری
٧٩١ قوصوه محاربه‌سی
٧٩١ وفات شاه محمد بهاء الدین نقشبندی قدس سره

٧٩٦ فتح سلانیك و یكیشهر

٧٩٧ بروسه‌ده جامع كبیرك بناسی

٧٩٨ فتح نیكبولی

٨٠٤ وقعهٔ تیمور

٨٣٥ فتح یانیه

٨٤٨ وقعهٔ وارنه

٨٥١ صنعت طباعتك ایجادی

٨٥٣ قوصوه وقعهٔ ثانیه‌سی و سلطان مرادك مظفریتی

٨٥٧ روم ایلی حصارینك بناسی

٨٥٧ فتح استانبول

٨٥٨ اسكی سرایك بناسی

٨٦٢ امریقانك كشفی

٨٦٥ بنی ایوب دولتنك انقراضی

٨٦٨ اتمام جامع فاتح

٨٧٥ سرای جدیدك اتمامی

٨٨٠ منكلی كرای خانك دولت عثمانیه‌یه اطاعتی

٨٩٢ كمال رئیسك دونانما ایله اسپانیایه عزیمتی

٩٠٣ بناء جامع سلطان بایزید

٩٠٣ امید برونی طریقنك كشفی

٩٢٠ وقعهٔ چالدران

٩٢٢ قیون ساعتنك ایجادی و فتح حلب و شام

٩٢٢ کردستان امراسنك دولت علیه یه انقیادی و دیاربکرك فتحی

٩٢٣ درسعادتده ترسانه‌نك بناسی

٩٢٣ فتح مصر

٩٣٢ سلطان سلیمانك فرانسه‌یی حمایه‌سی

٩٣٥ ویانه‌نك برنجی محاصره‌سی

٩٣٧ عاصی غزالینك هلاکی

٩٤٤ عدنك تسخیری

٩٤٧ ایمپراطور قارلوسك هزیمتی

٩٦١ بحر محیط شرقیه سیدی رئیسك برنجی سفری

٩٦٥ سلیمانیه جامعنك اتمامی

٩٧٩ قلیچ علی پاشانك قپودان دریا نصبی

٩٨٥ اهل اسلامك اندلسدن چقدیغی

٩٨٧ انشاء رصد تقی الدین و حساب اصول اعشاری

١٠١٢ ممالك اسلامیه‌ده دخانك ظهوری

١٠٥٠ افیونك استانبولده شیوع استعمالی

١٠٥١ اوروپاده غزته‌نك ایجادی

١٠٩٤ ویانه‌نك ایکنجی محاصره‌سی

١١١٦ بیوك پترونك روسیه‌یه نظام وضعی

١١٣٥ اسکدارده دارالطباعه تأسیسی

١١٦٧ تلقیح بقری اختراعی

١١٩٩ بالون ایجادی

١٢٠٦ تلغراف ایجادی
١٢١٣ فرانسەلولرك مصری استیلاسی
١٢١٥ طاش باصمه سنك ایجادی
١٢١٦ مصرك فرانسەلولردن استخلاصی
١٢٢٢ واپور ایجادی
١٢٣٣ اوروپا مصالحهٔ عمومیهسی
١٢٤٠ تیمور یول ایجادی
١٢٤١ وقعهٔ خیریه وتأسیس عساکر نظامیه
١٢٤٢ مکاتب طبیەنك تأسیسی
١٢٥٣ جسر عتیقك انشاسی
١٢٥٤ قرانتنه نظامنك وضعی
١٢٥٥ تنظیمات خیریه
١٢٦٠ جسر جدیدك انشاسی
١٢٦٣ مکاتب رشدیەنك تأسیسی
١٢٧٨ طور پیل تعبیر اولنان دکز لغملرینك ایجادی
١٢٨١ تشکیلات ولایات
١٢٨١ اصلاحخانەلر تأسیسی
١٢٨٢ پروسیالیلرك اوستریا ایله صادوه محاربهسی
١٢٨٣ منافع عمومیه صندقلرینك تأسیسی
١٢٨٣ ایکنەلی تفنك ایجادی
١٢٨٤ سلطان عبدالعزیز خانك اوروپایه سیاحتی

١٢٨٦ قوهٔ عمومیهٔ عسکریه‌مزك تنسیقی

١٢٨٦ سویش جدولنك كشادی

١٢٨٧ پروسیا و فرانسه دولتلرینك محاربه‌سی

١٢٨٧ المانیا ایمپراطورلغنك اعلانی

١٢٨٧ ایتالیا دولتنك رومایی استیلاسی

١٢٨٧ فرانسه‌نك جمهوریته انقلابی

١٢٨٨ ترموایك درسعادتده احداثی

١٢٨٨ توتونك تحت انحصاره ادخالی

١٢٨٩ ترسانهٔ عامره‌ده حوض سابح استعمالی

١٢٩٠ غلطه‌ده تونل كشادی

١٢٩٠ اناطولی‌یه شمندوفر انشاسی

١٢٩٣ قانون اساسینك وضعی

١٢٩٤ مجلس مبعوثانك ابتدای انعقادی

١٢٩٥ روسیه محاربهٔ اخیره‌سی

١٢٩٥ برلین قونغره‌سی

١٢٩٧ موزه‌نك رسم كشادی

سلاطين عظام عثمانيه‌نك تاريخ ولادت و جلوس و ارتحاللرى و مدت عمر وسلطنت و مدفن شريفلرى

غازى سلطان عثمان خان

حضرتلرى غازى ارطغرل حضرتلرينك صلبندن التى يوز اللى التى سنه‌سنده تولد ايدوب التى يوز طقسان طقوز سنه‌سى جمادى الاولانك دردنجى كونى حائز استقلال و جالس تخت سلطنت اولمش ويدى يوزيكرمى التى سنه‌سى رمضانك يكرمى برنجى كونى ارتحال دار بقا ايتمسيله بروسه‌ده حصار ايچنده دفن اولنمشدر

غازى سلطان اورخان

حضرتلرى غازى سلطان عثمان خان حضرتلرينك صلبندن التى يوز سكسان سنه سنده تولد ايتمش و يدى يوز يكرمى التى سنه‌سى رمضانك اون يدنجى كونى پدرلرى يرينه واصل ديهيم سلطنت اولمش و يدى يوز التمش بر سنه‌سنده ارتحال ايدوب پدرلرى جوارنده مناستر نام تربه‌يه دفن ايدلمشدر

غازى سلطان مراد خان اول

حضرتلرى سلطان اورخان حضرتلرينك صلبندن يدى يوز يكرمى التى سنه سنده تولد ايدوب يدى يوز التمش برسنه سنده مربع نشين سلطنت اولمش و يدى يوز طقسان بر شعبانك اون بشنجى كونى

قوصووه محاربهٔ مشهورهسنده شهيداً ارتحال ايدوب بروسه‌ده چكركه نام محلده تربهٔ مخصوصه‌لرينه دفن قلنمشدر

غازى سلطان يلديرم بايزيد خان

حضرتلرى غازى سلطان مراد خان حضرتلرينك صلبندن يدى يوز التمش بر سنه‌سنده تولد ايدرك يدى يوز طقسان بر سنه‌سى رمضانك دردنجى كونى پدرلرى يرينه جلوس تخت عثمانى اولمش وسكز يوزبش سنه‌سى شعبانك اون بشنجى كونى وفات ايدوب بروسه‌ده جامعلرى قربنده دفن اولنمشدر

چلبى سلطان محمد خان

حضرتلرى غازى سلطان يلدرم بايزدخان حضرتلرينك صلبندن يدى يوزسكسان برسنه‌سنده تولد و سكز يوز اون التى سنه‌سنده جلوس ايدوب سكز يوز يكرمى درت سنه‌سنده ارتحال ايتمليله بروسه‌ده يشيل جامع جوارنده دفن ايدلمشدر

غازى سلطان مراد خان ثانى

حضرتلرى چلبى سلطان محمد خان حضرتلرينك صلبندن سكز يوز التى سنه‌سنده تولد وسكز يوزيكرمى درت سنه‌سنده جلوس ايتمش و سكز يوز اللى بش سنه‌سى محرمنك بشنجى كونى بالارتحال بروسه‌ده جامعلرى پيشگاهنده واقع تربهٔ مخصوصه‌لرينه دفن اولنمشدر

غازی سلطان محمد خان ثانی

حضرتلری ابو الفتح عنوان جلیلیله مشهوردر سلطان مراد ثانی حضرتلرینك صلبندن سکز یوز اوتوز اوچ سنه‌سی رجبنك یکرمی التنجی کونی تولد ایدوب وجلوسلریده سکز یوز اللی بش سنه‌سی محرمنك اون التنجی کوننده واقع اولوب سکز یوز سکسان التی سنه‌سی ربیع الاولنك دردنجی کونی ارتحال بیورملریله استانبولده جامع شریفلری پیشکاهنده واقع تربهٔ مخصوصه‌لرینه دفن قلنمشلردر

غازی سلطان بایزید خان

حضرتلری ابو الفتح سلطان محمد خان حضرتلرینك صلبندن سکز یوز اللی بر سنه‌سنده تولد ایدوب سکز یوز سکسان التی سنه‌سی ربیع الاخرینك یکرمنجی کونی جلوس بیورمشلر و طقوز یوز اون سکز ربیع الاخرینك اونجی کونی ارتحال ایتمشلردر مدفن شریفلری استانبولده جامعلری پیشکاهنده‌در

غازی یاوز سلطان سلیم خان

حضرتلری غازی سلطان بایزید خان حضرتلرینك صلبندن سکز یوز یتمش بش سنه‌سنده تولد ایدوب طقوز یوز اون سکز سنه‌سی صفرینك اون سکزنجی کونی جالس تخت عالیٔ عثمانی اولمش و طقوز یوز یکرمی التی سنه‌سی شوالنك طقوزنجی کونی

ارتحال ایتدلر بله استانبولده واقع جامع شریفلری پیشگاهنده
تربهٔ مخصوصه‌لرینه دفن اولنمشدر

غازی سلطان سلیمان خان

حضرتلری قانونی عنوانیله مشهوردر غازی سلطان سلیم خان
حضرتلرینك صلبندن طقوز یوز سنه‌سنده تولد و طقوز یوز
یکرمی التی سنه‌سی شوالنك دردنجی کوننده جلوس ایدوب طقوز
یوز یتمش درت سنه‌سی صفرینك یکرمنجی کونی ارتحال بیورملریله
جامع شریفلری پیشگاهنده واقع تربهٔ مخصوصه‌لرینه دفن قلنمشدر

غازی سلطان سلیم خان ثانی

حضرتلری پدرلری سلطان سلیمان خان اولك صلبندن طقوز یوز
اوتوز سنه‌سی رجبنك التنجی کونی تولد و طقوز یوز یتمش درت
سنه‌سی ربیع الاولنك طقوزنجی کونی جلوس ایتمشلردر تاریخ
ارتحاللری طقوز یوز سکسان اوچ سنه‌سی شعبانك یکرمی یدنجی
کوننده واقع اولمشدر مدفن شریفلری ایاصوفیه قربنده‌در

غازی سلطان مراد خان ثالث

حضرتلری طقوز یوز اللی اوچ سنه‌سی جماذی الاولنك بشنجی
کونی غازی سلطان سلیم ثانی حضرتلرینك صلبندن متولد اولوب
طقوز یوز سکسان اوچ سنه‌سی رمضانك سکزنجی کونی جلوس
بیورمشلر و بیك اوچ سنه‌سی جماذی الاولنك سکزنجی کونی وفات
ایتملریله ایا صوفیه جوارنده تربهٔ مخصوصه‌سنده دفن اولنمشلردر

غازی سلطان محمد خان ثالث

حضرتلری غازی سلطان مراد خان ثالث حضرتلرینک صلبندن طقوز یوز یتمش درت سنه‌سی ذی القعده‌سنک یدنجی کونی تولد ایدوب بیک اوچ سنه‌سی جماذی الاولانک اون التنجی کونی جلوس ایتمش و بیک اون ایکی سنه‌سی رجبنک اون ایکنجی کونی وفات ایلشدر مدفن شریفلری ایاصوفیه پیشکاهنده‌در

غازی سلطان احمد خان اول

حضرتلری غازی سلطان محمد خان ثالث حضرتلرینک صلبندن طقوز یوز طقسان سکز سنه‌سی جماذی الاخرینک اون ایکنجی کونی تولد ایدوب بیک ون ایکی سنه‌سی رجبنک اون سکزنجی کونی جلوس ایتمش و بیک یکرمی التی سنه‌سی ذی القعده‌سنک یکرمی ایکنجی کونی وفات ایلشدر مدفنلری استانبولده جامع شریفلری پیشکاهنده‌در

سلطان مصطفی خان

حضرتلری غازی سلطان محمد خان ثالث حضرتلرینک صلبندن بیک بر سنه‌سنده تولد ایدوب بیک یکرمی التی سنه‌سی ذی القعده‌سنک یکرمی ایکنجی کونی جالس تخت سلطنت اولمش و بیک قرق سکز سنه‌سی ربیع الاول غره‌سنده سلطنتدن فراغت ایلشدر

سلطان عثمان خان ثانی

حضرتلری غازی سلطان احمد خان اول حضرتلرینك صلبندن بیك اون اوچ سنه سنده تولد ایدرك بیك یکرمی یدی سنه سی ربیع الاولنك اون ایکنجی کونی جالس تخت عثمانی اولمش و بیك اوتوز بر سنه سی رجبنك طقوزنجی کونی شهیداً ارتحال ایدوب پدرلری یاننه دفن قلنمشدر

دفعهٔ ثانیه سلطان مصطفی خان اول

حضرتلری بیك اوتوز بر سنه سنده دفعهٔ ثانیه اوله‌رق جالس تخت سلطنت عثمانی اولوب بیك اوتوز ایکی سنه سی ذی القعده سنك اون بشنجی کونی تکرار فراغت و بیك قرق سکز سنه سنده ارتحال ایتمش و ایاصوفیه جامع شریفی پیشکاهنده واقع تربهٔ مخصوصه سنه دفن قلنمشدر

غازی سلطان مراد خان رابع

حضرتلری غازی سلطان احمد خان اول حضرتلرینك صلبندن بیك اون سکز سنه سی جمادی الاولنك یکرمی سکزنجی کونی متولد اولوب بیك اوتوز ایکی سنه سی ذی القعده سنك اون بشنجی کونی جلوس ایتمش و بیك قرق طقوز سنه سنده ارتحال دار بقا ایتمسیله پدرلری یاننه دفن قلنمشدر

سلطان ابراهیم خان

حضرتلری غازی سلطان احمد خان اول حضرتلرینك صلبندن

بیك یکرمی درت سنه سی شوالنك اون اوچنجی کونی متولد اولوب بیك قرق طقوز سنه سی شوالنك اون التنجی کونی جالس تخت عثمانی اولمش و بیك اللی سکز سنه سی رجبنك یدیسنده سلطنتدن فراغت ایتمش و سنهٔ مرقومه رجبنك یکرمی طقوزنده شهیداً وفات ایتمسیله ایاصوفیه جامع شریفی پیشگاهنده عمیلری سلطان مصطفی تربه سنه دفن قلنمشدر

غازی سلطان محمد خان رابع

حضرتلری بیك اللی بر سنه سی رمضاننك یکرمی طقوزنجی کونی سلطان ابراهیم خان حضرتلرینك صلبندن متولد اولوب بیك اللی سکز سنه سی رجبنك اون سکزنجی کونی جالس تخت عثمانی اولمش و بیك طقسان طقوز سنه سی محرمنك ایکنجی کونی سلطنتدن فراغت و بیك یوز درت سنه سنده ادرنه ده وفات ایتمسیله نعشی استانبوله کتوریلوب باغچه قاپوسنده والده لری ترخان سلطان تربه سنه دفن ایدلمشدر

سلطان سلیمان ثانی

حضرتلری بیك اللی ایکی سنه سنده سلطان ابراهیم خان حضرتلرینك صلبندن متولد اولوب بیك طقسان طقوز سنه سنده جالس تخت عثمانی اولمش و بیك یوز ایکی سنه سنده وفات ایدوب جدلری سلطان سلیمان تربه سنه دفن اولنمشدر

سلطان احمد خان ثانی

حضرتلری بیك اللی ایکی سنه‌سی ذوالحجه سنه‌نك التنجی کونی سلطان ابراهیم خان حضرتلرینك صلبندن تولد ایدوب بیك یوز ایکی سنه‌سی رمضاننك یکرمی التنجی کونی جلوس ایتمش و بیك یوز التی سنه‌سنده ارتحال داربقا ایلمیله جدلری سلطان سلیمان تربه‌سنه دفن قلنمشدر

سلطان مصطفی خان ثانی

حضرتلری بیك یتمش درت سنه‌سنده غازی سلطان محمد خان رابع حضرتلرینك صلبندن متولد اولوب بیك یوز التی سنه‌سی جمادی‌الاخره‌سنك یکرمی ایکنجی کونی جالس تخت عثمانی اولمش و بیك یوز اون بش سنه‌سنده بعد الفراغ ارتحال داربقا ایدوب باغچه قپوسنده والده تربه‌سنه دفن ایدلمشدر

غازی سلطان احمد خان ثالث

حضرتلری بیك سکسان درت سنه‌سنده غازی سلطان محمد خان رابع حضرتلرینك صلبندن متولد اولوب بیك یوز اون بش سنه‌سی ربیع الاخرینك ایکنجی کونی جالس تخت عثمانی اولمش و بیك یوز قرق اوچ سنه‌سنده سلطنتدن فراغت و بیك یوز قرق طقوز سنه‌سنده ارتحال ایدوب باغچه قپوسنده والده تربه‌سنه دفن قلنمشدر

غازی سلطان محمود خان اول

حضرتلری بیك یوز سكز سنه‌سی محرمنك دردنجی كونی سلطان مصطفی خان ثانی حضرتلرینك صلبندن متولد اولوب بیك یوز قرق اوچ سنه‌سی ربیع الاولنك اون بشنجی كونی جالس تخت عثمانی اولمش و بیك یوز التمش سكز سنه‌سی صفرینك یكرمی سكزنجی كونی ارتحال داربقا ایتمسیله باغچه قپوسنده والده تربه‌سنه دفن قلنمشدر

سلطان عثمان خان ثالث

حضرتلری سلطان مصطفی خان ثانینك صلبندن بیك یوز اون تاریخنده متولد اولوب بیك یوز التمش سكز سنه‌سی صفرینك یكرمی سكزنجی كونی جالس تخت عثمانی اولمش و یتمش بر سنه‌سی صفرینك اون التنجی كونی ارتحال داربقا ایدوب باغچه قپوسنده واقع یكی جامع تربه‌سنده دفن قلنمشدر

سلطان مصطفی خان ثالث

حضرتلری بیك یوز یكرمی طقوز سنه‌سنده سلطان احمد خان ثالث حضرتلرینك صلبندن متولد اولوب بیك یوز یتمش بر سنه‌سی صفرینك اون التنجی كونی جلوس ایتمش و بیك یوز سكسان یدی سنه‌سی ذی القعده‌سنك سكزنجی كونی ارتحال ایلمسیله لاله‌لی نامیله مشهور اولان جامع شریفلری پیشگاهنده واقع تربهٔ مخصوصه‌لرینه دفن ایدلمشدر

غازی سلطان عبدالحمیدخان اول

حضرتلری بیك یوز اوتوز یدی سنه سنده غازی سلطان احمد خان ثالث حضرتلرینك صلبندن متولد اولوب بیك یوز سکسان یدی سنه سی ذی القعده سنك سکزنجی کونی جالس تخت عثمانی اولمش و بیك ایکی یوز اوچ سنه سی رجبنك اون ایکنجی کونی ارتحال ایدوب باغچه قپوسنده مدرسه لری پیشکاهنده واقع تربهٔ مخصوصه لرینه دفن قلنمشدر

غازی سلطان سلیم خان ثالث

حضرتلری سلطان مصطفی خان ثالث حضرتلرینك صلبندن بیك یوز یتمش بش سنه سنده متولد اولوب بیك ایکی یوز اوچ سنه سنده جلوس ایتمش و بیك ایکی یوز یکرمی ایکی سنه سنده سلطنتدن فارغ اوله رق بیك ایکی یوز یکرمی اوچ سنه سنده وفات ایتمشدر مدفن شریفلری پدرلری تربه سنده در

سلطان مصطفی خان رابع

حضرتلری بیك یوز طقسان اوچ سنه سنده غازی سلطان عبدالحمید خان اول حضرتلرینك صلبندن تولد ایدوب بیك ایکی یوز یکرمی ایکی سنه سی ربیع الاخرینك یکرمی برنجی کونی جلوس ایتمش و بیك ایکی یوز یکرمی اوچ سنه سنده بعد الفراغ شهید ارتحال ایلمش اولمسیله پدرلری تربه سنه دفن اولنمشدر

غازی محمود خان ثانی

حضرتلری عدلی شهرتیله مشتهر و بیك یوز طقسان طقوز سنه‌سی رمضاننك اون اوچنجی کونی غازی سلطان عبدالحمید خان اول حضرتلرینك صلبندن تولد ایدوب بیك ایکی یوز یکرمی اوچ سنه‌سی جماذی الاولنك دردنجی کونی جالس تخت عالی بخت سلطنت اولمش و بیك ایکی یوز اللی بش سنه‌سی ربیع الاولنك اون طقوزنجی کونی عازم کلشنسرای آخرت اولمشلردر مدفن شریفلری چنبرلی طاش جوارنده سلطان محمود تربه‌سی دینمکله معروفدر

غازی سلطان عبدالمجید خان

حضرتلری غازی سلطان محمود خان ثانی حضرتلرینك صلب همایونلرندن بیك ایکی یوز اوتوز یدی سنه‌سی شعباننك اون دردنجی کونی قدمنهادهٔ مهد وجود اولوب بیك ایکیوز اللی بش سنه‌سی ربیع الاولنك اون طقوزنجی کونی پدرلری یرینه واصل دیهیم سلطنت اولمش وبیك ایکیوز یتمش یدی سنه‌سی ذی القعده‌سنك اون یدنجی کونی رحلت وعزم دارجنت بیورملریله نعش منورلری سلطان سلیم جامع شریفی پیشکاهنده واقع تربهٔ مخصوصه‌لرینه نقل ودفن قلنمشدر

سلطان عبدالعزیز خان

حضرتلری غازی سلطان محمود خان ثانی حضرتلرینك صلب همایونلرندن بیك ایکیوز قرق بش سنه‌سی شعباننك اون دردنجی

کونی قدمنهادهٔ عالم وجود اولوب بیك ایکی یوز یتمش یدی سنه سی
ذی الحجه سنک اون یدنجی کونی جالس تخت سلطنت اولمش
و بیك ایکی یوز طقسان اوچ سنه سی جمادی الاولانک اون یدنجی
کونی فراغ و بش کون صکره شهیداً ارتحال بیورملریله پدرلری
سلطان محمود خان ثانی تربه سنه دفن قلنمشدر

سلطان مراد خان خامس

غازی عبد المجید خان حضرتلرینک صلبندن بیك ایکی یوز اللی اتی
سنه سی رجبنک یکرمی بشنجی کونی متولد اولوب بیك ایکی یوز
طقسان اوچ سنه سی جمادی الاولانک یدنجی کونی جلوس ایتمش
ایسه ده مبتلا اولدقلری علت جهتیله اوچ آی اوچ کون صکره
منخلع اولمشلردر

السلطان ابن السلطان السلطان الغازی عبد الحمید خان ثانی
ابن السلطان الغازی عبد المجید خان ابدالله خلافته الی آخر
الدوران افندمز حضرتلرینک تاریخ مولود سعادت نمودلری
بیك ایکی یوز اللی سکز سنه سی شعبان شریفنک اون سکزنجی
کونی شرف وقوع اولوب بیك ایکی یوز طقسان اوچ سنه سی
شعبان شریفنک اون برنجی کونی بالارث والاستحقاق سریر
آرای خلافت و سلطنت اولمشلردر جناب مالك الملك ذات
ملوکانه لرینی کمال موفقیت و مظفریت ایله الی آخر الدوران
تخت عالی بخت خلافت شاهانه لرنده بردوام ایلیه آمین

دولت عليهٔ عثمانيه نك تقررندن صكره يديوز يكرمى سكز سنه سندن اعتبارا خدمت جليلهٔ وكالت مطلقه ده استخدام بيورلمش اولان صدراعظملرك اسامئ ساميه لريله تاريخ نصبلرينى و مدت صدارتلرينى مبين جدولیدر

تاريخ نصبى	سنه	شهر	ايام	اسامئ ساميلرى	
٧٢٨	١٠			شهزاده علاء الدين پاشا	
٧٣٨	٣٣			شهزاده سليمان پاشا	
٧٧٠	١٨			خيرالدين پاشا قره خليل الجندرى	
٧٨٨	٢٥			على پاشا ابن خيرالدين پاشا	
٨١٥	١٥			ابراهيم پاشا ابن على پاشا	
٨٣١	٢٦			خليل پاشا ابن ابراهيم پاشا	
٨٥٧	١٥			محمود پاشا اولا دفعتين سنه ١٦	
٨٧٢	٣			روم محمد پاشا	
٨٧٥	٣			اسحق پاشا اولا دفعتين سنه ٤	
٨٧٧	١			محمود پاشا	ثانياً
٨٧٨	٤			كدك احمد پاشا	
٨٨٢	٤			قرمانى محمد پاشا	
٨٨٦	٢			اسحق پاشا	ثانياً
٨٨٨	١٤			داود پاشا	
٩٠٢	١			هرسك زاده احمد پاشا دفعات اربعه	اولا
٩٠٣	٢			ابراهيم پاشا ابن خليل پاشا	

٩٠٥	٢			مسيح پاشا	
٩٠٧	٢			خادم على پاشا	اولا دفعتين سنه ٧
٩٠٩	٣			هرسك زاده احمد پاشا	ثانيا
٩١٢	٥			خادم على پاشا	ثانياً
٩١٧		٦		هرسك زاده احمد پاشا	ثالثا
٩١٧		١١		قوجه مصطفى پاشا	
٩١٨	٢	٦		هرسك زاده احمد پاشا	رابعا
٩٢٠	٣			خادم سنان پاشا	
٩٢٣		٨		يونس پاشا	
٩٢٣	٦			پيرلى محمد پاشا قره مانى	
٩٢٩	١٣			ابراهيم پاشا	
٩٤٢	٤	٢		اياس پاشا	
٩٤٤	٢	٤		لطفى پاشا	
٩٤٧	٤			خادم سليمان پاشا	
٩٥١	٩			رستم پاشا	اولا دفعتين سنه ١٥
٩٦٠	٢			قره احمد پاشا	
٩٦٢	٦			رستم پاشا	ثانيا
٩٦٨	٤			سموز على پاشا	
٩٧٢	١٥			طويل محمد پاشا	
٩٨٧		٦		احمد پاشا	
٩٨٨		١٠		سنان پاشا	اولا دفعات خمسه سنه ٧
٩٩٠	٢			سياوش پاشا	اولا دفعات ثلاثه سنه ٦
٩٩٢	١			عثمان پاشا ابن اوزدمور پاشا	
٩٩٣		٤		خادم مسيح پاشا	

٩٩٤	٣			سیاوش پاشا	ثانیه
٩٩٧	٢			سنان پاشا	ثانیا
٩٩٩		٨		فرهاد پاشا	اولادفعتین سنه ١ ماه ٣
١٠٠٠	١	٢		سیاوش پاشا	ثانیا
١٠٠١	٢	٢		سنان پاشا	ثالثا
١٠٠٣		٦		فرهاد پاشا	ثانیا
١٠٠٣		٥		سنان پاشا	رابعا
١٠٠٤			١٠	لالا محمد پاشا	
١٠٠٤		٥		سنان پاشا	خامسا
١٠٠٤		٧		ابراهیم پاشا	اولادفعات ثلاثه سنه ٤
١٠٠٥	١	١٠		جغاله زاده سنان پاشا	
١٠٠٥		١١		ابراهیم پاشا	ثانیا
١٠٠٦		٦		خادم حسن پاشا	
١٠٠٧	١			جراح محمد پاشا	
١٠٠٨	٢	٩		ابراهیم پاشا	ثالثا
١٠١٠	٣	٣		یمشجی حسن پاشا	
١٠١٢		٧		بوسنوی یاوز علی پاشا	
١٠١٣	١	١١		بوسنوی لالا محمد پاشا	
١٠١٥		٧		درویش محمد پاشا	
١٠١٥	٤	١٠		خروادی قویجی مراد پاشا	
١٠٢٠	٣	٣		کوملجنوی نصوح پاشا	
١٠٢٣	٢	٤		داماد محمد پاشا	اولا دفعتین سنه ٣
١٠٢٦	٢			قیصرلی خلیل پاشا	اولا دفعتین سنه ٣
١٠٢٨	١			داماد محمد پاشا	ثانیا

۱۰۲۹	۱	۲		چلبی علی پاشا	
۱۰۳۰		٦		حسین پاشا	
۱۰۳۰		۱۰		دلاور پاشا	
۱۰۳۱			۲۰	بوسنوی داود پاشا	
۱۰۳۱			۲٤	قره حسین پاشا	اولا دفعتین ماه ۸
۱۰۳۱		۳		لفکه‌لی مصطفی پاشا	
۱۰۳۲		٥		کورجی محمد پاشا	
۱۰۳۲		۷		قره حسین پاشا	ثانیا
۱۰۳۳		۷		حبدی کمانکش علی پاشا	
۱۰۳٤		۱۰		چرکس محمد پاشا	
۱۰۳٥		۱۱		حافظ احمد پاشا	اولا دفعتین سنه ۱
۱۰۳٦	۱	٥		خلیل پاشا	ثانیا
۱۰۳۷	۳	۸		بوسنوی خسرو پاشا	
۱۰٤۰		۳	۲۰	حافظ احمد پاشا	ثانیا
۱۰٤۱		۳		رجب پاشا	
۱۰٤۱	٤	۱۱		طبانی یصی محمد پاشا	
۱۰٤٦	۱	٦		بیرام پاشا	
۱۰٤۸		٤	۱۰	طیار محمد پاشا	
۱۰٤۸	٥	۳		ارنبود قره مصطفی پاشا	
۱۰٥۳	۱	۱۱		سلطان زاده محمد پاشا	
۱۰٥٥	۱	۱۰		بوسنوی صالح پاشا	
۱۰٥۷		۱۱		هزار پاره احمد پاشا	
۱۰٥۸		۱۱		صوفی محمد پاشا	
۱۰٥۹	۱	۳		مراد پاشا	اولا دفعتین سنه ۱

١٠٦٠		٢		ملك احمد پاشا	
١٠٦١		١	١٥	سياوش پاشا	اولا دفعتين ماه ٣
١٠٦١		٧	١٣	كورجى محمد پاشا	
١٠٦٢		٩	١٥	طرخونجى احمد پاشا	
١٠٦٣	١	٩		جركس درويش محمد پاشا	
١٠٦٤		٢		ابشر مصطفى پاشا	
١٠٦٥		٣		مراد پاشا	ثانيا
١٠٦٥		٦	١١	سليمان پاشا	
١٠٦٦				دلى حسين پاشا	
١٠٦٦			ماه ٤	سورنازن مصطفى پاشا	
١٠٦٦		١	١٥	سياوش پاشا	ثانيا
١٠٦٦		٤		جانكلى بوينى اكرى محمد پاشا	
١٠٦٦	٥	٣	١٠	كوپريلى محمد پاشا	
١٠٧٢	١٥	٦		كوپريلى زاده فاضل احمد پاشا	
١٠٨٧	٧	٩		مرزيفونى مقتول مصطفى پاشا	
١٠٩٥	٢			بايبوردلى قره ابراهيم پاشا	
١٠٩٧		٧		بوسنوى سليمان پاشا	
١٠٩٨		٣	١٠	ابازه سياوش پاشا	
١٠٩٩		٣	٩	اياشلى نشانجى اسماعيل پاشا	
١٠٩٩	١	٧		تكفور طاغلى مصطفى پاشا	
١١٠٠	٢	١٠		كوپريلى زاده مصطفى پاشا	*
١١٠٢		٧	١١	عربه جى على پاشا	
١١٠٣	١			مرزيفونى حاجى على پاشا	
١١٠٤	١		٦	بورنوقلى بيقلى مصطفى پاشا	

١١٠٥	١	٢	٢	سورمه‌لی علی پاشا	
١١٠٦	٢	٥	٦	الماس محمد پاشا	
١١٠٩	٥	٣		عموجه حسین پاشا	
١١١٤		٤		دالطبان مصطفی پاشا	
١١١٤		٧	٣	رامی محمد پاشا	
١١١٥		٣		قرانوز احمد پاشا	
١١١٥		١١		موره‌لی داماد حسن پاشا	
١١١٦		٢	٣٠	قیصرلی قلایلی قوز احمد پاشا	
١١١٦	١	٥	٣٦	تبردار محمد پاشا	اولادفعتين سنه ٣
١١١٨	٤	٢	٢٤	چورليلی علی پاشا	
١١٢٢		٢	٣	کوپریلی زاده نعمان پاشا	
١١٢٢	١	٣	٢	تبردار محمد پاشا	ثانیا
١١٢٣	١		١٠	کورجی یوسف پاشا	
١١٢٤		٤	٢٨	اباظه‌لی سلیمان پاشا	
١١٢٥			٢١	اورله‌وی ابراهیم پاشا	
١١٢٥	٣	٤	٥	ازنقلی داماد علی پاشا	
١١٢٨	١		١٥	خلیل پاشا	
١١٢٩		٨	٢٠	قیصرلی محمد پاشا	
١١٣٠	١٢	٩	١٠	نوشهرلی مقتول داماد ابراهیم پاشا	
١١٤٣		٣	١٠	کتخدا محمد پاشا	
١١٤٣		٨	٥	قره حصارلی ابراهیم پاشا	
١١٤٤		٥	٢٠	موره‌لی طوپال عثمان پاشا	
١١٤٤	٣	٤	٢٣	علی پاشا	اولادفعات ثلاثه سنه ٥
١١٤٨		٢	٢٧	کورجی اسمعیل پاشا	

١١٤٨	٠	٨		ديمتوقه‌لي سلحدار سيد محمد پاشا	
١١٥٠		٤	١٥	حلبلي محسن زاده عبداه پاشا	
١١٥٠	١	٤	١٥	يكن محمد پاشا	
١١٥١	١	٤	١٥	عوض محمد پاشا	
١١٥٣	١	١٠	١٥	كور احمد پاشا	
١١٥٥	١	٦		حكيم زاده علي پاشا	ثانيا
١١٥٦	٢	١١	١٦	سيد حسن پاشا	
٩١٥٩	١		٢٥	ترياكي محمد پاشا	
١١٦٠	٢	٥	١٩	سيد عبداه پاشا	
١١٦٣	٢	٥	١٥	دواتدار محمد پاشا	
١١٦٥	٢	٧	٢٢	باهر مصطفى پاشا	دفعات ثلاثه سنده ٥ اولا
١١٦٨		٣	٢	حكيم زاده علي پاشا	ثالثا
١١٦٨		٣	٩	نائلي عبداه پاشا	
١١٦٨		٢	٣	مقتول علي پاشا	
١١٦٩		٥	١٩	سعيد پاشا	
١١٦٩		٨	٣٠	باهر مصطفى پاشا	ثانيا
١١٧٠	٦	٣	١٥	راغب محمد پاشا	
١١٧٦		٦	٢٧	توقيعي حامد حمزه پاشا	
١١٧٧	١	٦	٣	باهر مصطفى پاشا	ثالثا
١١٧٨	٣	٦	١٣	محسن زاده محمد پاشا	دفعين سنه ٦ اولا
١١٨٢		١	٢٥	قره حصارلي سلحدار ماهر حمزه پاشا	
١١٨٢		١٠		ياغلقچي زاده محمد امين پاشا	
١١٨٣		٤	٥	قسطمونلي مولدوانی علي پاشا	
١١٨٣	١		١٨	عوض زاده خليل پاشا	

١١٨٤		٨	١٨	سلحدار محمد پاشا	
١١٨٥	٢	٩	١٠	محسن زاده محمد پاشا	ثانيا
١١٨٨		١١	٦	عزت محمد پاشا	اولا دفعتين سنه ٣
١١٨٩	١	٦	١٧	درويش پاشا	
١١٩٠	١	٨	١٣	دارنده‌لى محمد پاشا	
١١٩٢	١		١٠	بلغارى محمد پاشا	
١١٩٣	١	٦	١٦	نيكده‌لى سلحدار سيد محمد پاشا	
١١٩٥	١	٥		عزت محمد پاشا	ثانيا
١١٩٦		٤	٩	علائيه‌لى يكن الحاج محمد پاشا	
١١٩٧	٢	٣	٢٥	خليل حميد پاشا	
١١٩٩		٨	٢٤	كورجى شاهين على پاشا	
١٢٠٠	٣	٥	٨	يوسف پاشا	اولا دفعتين سنه ٥
١٢٠٣		٥	١٦	چركس كتخدا حسن پاشا	
١٢٠٤		٣	١٥	غازى حسن پاشا	
١٢٠٤		١٠	١٠	روسچقلى حسن پاشا	
١٢٠٥	١	٢	٢٣	يوسف پاشا	ثانيا
١٢٠٦	٣	٥	٧	ملك محمد پاشا	
١٢٠٩	٣	١١	٢٣	عزت محمد پاشا	
١٢١٣	٦	٨	٣	ضيا يوسف پاشا	اولا دفعتين سنه ٨
١٢٢٠	١	٥	٦	حافظ اسماعيل پاشا	
١٢٢١		٨	٢٥	حلمى ابراهيم پاشا	
١٢٢٢	١	٢	٨	چلبى مصطفى پاشا	
١٢٢٣		٣	٢٢	روسچقلى مصطفى پاشا	
١٢٢٣		٥	١٧	ارنبود ممش پاشا	

١٢٢٤	١	١١	٢٧	ضیا یوسف پاشا	ثانیا
١٢٢٦	١	٥	١٤	احمد پاشا	
١٢٢٧	٢	٧	١٧	خورشید احمد پاشا	
١٢٣٠	٢	١٠	١١	محمد امین رؤف پاشا اولا دفعات اربعه سنه ١٥	
١٢٣٣	٢		٢١	درویش محمد پاشا	
١٢٣٥	١	٤		سید علی پاشا	
١٢٣٦			٩	بندرلی علی پاشا	
١٢٣٦	١	٦	٢٨	الحاج صالح پاشا	
١٢٣٨		٣	٢٥	عبدالله پاشا	
١٢٣٨		١٠		سلحدار علی پاشا	
١٢٣٩		٩		غالب محمد پاشا	
١٢٤٠	٤	٣	٢٩	سلیم محمد پاشا	
١٢٤٤		٣		عزت محمد پاشا	اولا دفعتین سنه ١٨
١٢٤٤	٤	٢	٨	رشید محمد پاشا	
١٢٤٨	٦	٥	٢١	محمد امین رؤف پاشا	ثانیا
١٢٥٥		١١	١٨	خسرو محمد پاشا	
١٢٥٦	١	٦	١٣	محمد امین رؤف پاشا	ثالثا
١٢٥٧		٩	٧	عزت محمد پاشا	ثانیا
١٢٥٨	٤	٣		محمد امین رؤف پاشا	رابعا
١٢٦٢	١	٧	١٦	مصطفی رشید پاشا اولا دفعات سادسه سنه ٧	
١٢٦٤		٣	٢٠	صارم پاشا	
١٢٦٤	٣	٦	٢٣	مصطفی رشید پاشا	ثانیا
١٢٦٨		١	٩	محمد امین رؤف پاشا	خامسا
١٢٦٨		٥	٥	مصطفی رشید پاشا	ثالثا

١٢٦٨		١	٢٨	محمد امين عالی پاشا	اولا دفعات خمسه سنه ٨
١٢٦٨		٧	١٦	محمد علی پاشا	
١٢٦٩		٤	٤	کریدلی مصطفی نائلی پاشا	اولا دفعات ثلاثه ماه ٥
١٢٦٩		٨	٣٠	کریدلی مصطفی نائلی پاشا	ثانیا
١٢٧٠		٦		قبرسلی محمد پاشا	اولا دفعات ثلاثه سنه ١
١٢٧١		٥	١٤	مصطفی رشید پاشا	رابعا
١٢٧١	١	٦	١٧	محمد امين عالی پاشا	ثانیا
١٢٧٣		٩	٩	مصطفی رشید پاشا	خامسا
١٢٧٣		٢	٢١	مصطفی نائلی پاشا	ثالثا
١٢٧٤		٢	٢٢	مصطفی رشید پاشا	سادساً
١٢٧٤	١	١١		محمد امين عالی پاشا	ثالثا
١٢٧٦		١	٨	قبرسلی محمد پاشا	ثانیا
١٢٧٦		٥	٣	مترجم محمد رشدی پاشا	اولا دفعات خمسه سنه ٢
١٢٧٦	١	٢	٢٥	قبرسلی محمد پاشا	ثالثا
١٢٧٨		٣	١٩	محمد امين عالی پاشا	رابعا
١٢٧٨	١	١	٢٦	فؤاد پاشا	اولا دفعتين سنه ٤ ماه ٣
١٢٧٩		٥		یوسف کامل پاشا	
١٢٧٩	٣	١	١٨	فؤاد پاشا	ثانیا
١٢٨٣		٨	١٥	مترجم محمد رشدی پاشا	ثانیا
١٢٨٣	٤	٨	١٦	محمد امين عالی پاشا	خامساً
١٢٨٨		١١	٣	محمود ندیم پاشا	اولا دفعتين سنه ١ ماه ٨
١٢٨٩		٢	٢٢	مدحت پاشا	اولا دفعتين ماه ٤ یوم ١٣
١٢٨٩		٣	٢	مترجم محمد رشدی پاشا	ثالثا
١٢٨٩		٢	٢٨	اسعد پاشا	اولا دفعتين ماه ٨

١٢٩٠		١٠	١٥	شیروانلی زاده رشدی پاشا	
١٢٩١	١	١	١٦	حسین عونی پاشا	
١٢٩٢		٥	٩	اسعد پاشا	ثانیا
١٢٩٢		٨	٢١	محمد ندیم پاشا	ثانیا
١٢٩٣		٧	١٢	مترجم محمد رشدی پاشا	رابعا
١٢٩٣		١	٢٠	مدحت پاشا	ثانیا
١٢٩٤		١١		ادهم پاشا	
١٢٩٥			٢٣	احمد حمدی پاشا	
١٢٩٥		٢	٢١	احمد وفیق پاشا اولادفعتین ماه ٢ یوم ٢٢	
١٢٩٥		١	١١	صادق پاشا	
١٢٩٥			٧	مترجم محمد رشدی پاشا	خامسا
١٢٩٥		٦		صفوت پاشا	
١٢٩٥		٧	٢٤	خیر الدین پاشا	
١٢٩٦		٢	٢٠	محمد عارفی پاشا	
١٢٩٦	٢	٧	١	سعید پاشا	اولا
١٢٩٩		٣	١٢	عبدالرحمن پاشا	
١٢٩٩		٤	٢٦	سعید پاشا	ثانیا
١٣٠٠			١	احمد وفیق پاشا	ثانیا
١٣٠٠				حالا سعید پاشا	ثالثا

دولت علیه نك مراتب ملکیه و عسکریه سنه منسوب وزرای عظام ومشیران کرام

اسامی	في	ماه	سنه		
		تاریخ رتبه			
نامق پاشا	١٧	ذا	٥٩	[illegible]	یاور اکرام و اعیاندن
عبدالکریم پاشا	٠٤	را	٦٤		سردارلقدن منفصل
حاجی عزت پاشا	١٧	ج	٦٥		ادرنه والیسی
ولی الدین پاشا	١٨	ذ	٦٧	[illegible]	خداوندکار والیلکندن منفصل
میراخور مصطفی پاشا	٠٨	ب	٧٢		مفسوخ مجلس والا اعضالغندن منفصل
ادهم پاشا	٢٦	را	٧٣		صدارتدن منفصل داخلیه ناظری
احمد جلال پاشا	٢٤	ب	٧٣		اعیاندن وانتخاب مأمورین قومیسیونی رئیسی
داماد ادهم پاشا	١١	نر	٧٤		اعیاندن
اسماعیل پاشا	٠٧	ن	٧٤		مصر خدیویتندن منفصل
مصرلی عبدالحلیم پاشا	٠٧	ن	٧٤		شورای دولت اعضالغندن منفصل
عاکف پاشا	١١	ص	٧٥	[illegible]	شورای دولت رئیسی

حليم پاشا	فی ٢٢	ماه ذ	سنه ٧٦	عسکریدن	شیخ الحرملکدن منفصل اعیاندن
توفیق پاشا	١١	ش	٧٧	ملکیه دن	تقاعد صندیغی ناظری
درویش پاشا	٢٨	ل	٧٨	عسکریدن	روم ایلی اصلاحات فوق العاده قوماندانی
حاجی وسیم پاشا	٢٣	ش	٨١		قپودانلقدن منفصل
جودت پاشا	٢٠	ش	٨٢	قاضی عسکرلکدن	عدلیه ومذاهب نظارتندن منفصل
موزوروس پاشا	١٣	را	٨٤	ملکیه دن	لوندره سفارت سنیه سنده مأمور و اعیاندن
احمد راسم پاشا	٢١	ذا	٨٤		طرابلس غرب والیسی
تقی الدین پاشا	١٤	ذا	٨٤		بغداد والیسی
اسماعیل حقی پاشا	٠٧	م	٨٥	عسکریدن	تفتیش عسکری قومیسیونی رئیس ثانیسی
پاشند پاشا	٠٩	م	٨٥	ملکیه دن	ایدین والیسی

	فی	ماه	سنه		
محمد توفيق پاشا	٢٣	را	٨٥	عسكريدن	خديو مصر
منصور پاشا	٢٤	ذ	٨٥	ملكيه دن	خديو مصر سابق اسماعيل پاشا دامادی
صادق پاشا	١٧	م	٨٦		باش وكالتدن وجزاير بحر سفيد واليلكندن منفصل
عاصم پاشا	١٧	د	٨٦	ملكيه دن	خارجيه ناظرى
صفوت پاشا	١	ص	٨٦	عسكريدن	حجاز واليلكندن منفصل
مصطفى پاشا	١٧	ص	٨٦		ارضروم واليسى
عزت پاشا	٢٤	ش	٨٦		دياربكر واليلكندن منفصل
كمال پاشا	١١	جا	٨٧	ملكيه دن	اعياندن
رؤف پاشا	١	ش	٨٧	عسكريدن	خاصه اردوى همايون مشيرى
رديف پاشا	١٧	ص	٨٨		سرعسكرلكدن منفصل
احمد حمدى پاشا	٠١	ر	٨٨	ملكيه دن	صدارتدن منفصل سوريه

	في	ماه	سنه		
غازى احمد مختار پاشا	٢٤	ج	٨٨	عسكريدن	تفتيش عسكرى قومسيونى رئيسى
سرور پاشا	٢٤	ج	٨٨	ملكيهدن	اعياندن
صبحى پاشا	٩	ب	٨٨		تجارت وزراعت ناظرى
سامح پاشا	٧	ن	٨٨	عسكريدن	ديار بكر واليسى
عرفان پاشا	٧	ن	٨٨	ملكيهدن	اعياندن و سجل احوال قومسيونى رئيسى
ابراهيم پاشا	٢١	ذا	٨٨	عسكريدن	اعياندن قپودان اسبق
نصرت پاشا	٤	م	٨٩		ياور اكرم
مصطفى عاصم پاشا	١١	جا	٨٩		اشقودره واليسى وقوماندانى
عبدالرحمن پاشا	٠٩	ج	٨٩	ملكيهدن	باش وكالتدن منفصل قسطمونى ولايتى واليسى
حسين پاشا	٠١	ل	٨٩	عسكريدن	خديو مصر سابق اسماعيل پاشا زاده
حسن پاشا	٠١	ل	٨٩		مشار اليه حضرتلرينك ديكر مخدومى

	فی	ماه	سنه		
رستم پاشا	١٥	ذ	٨٩	ملكیه دن	جبل لبنان متصرفلغندن منفصل
احمد ایوب پاشا	٢٠	را	٩٠	عسكریه دن	یانیه ولایتی والیسی
دلی صائب پاشا	٠٥	ج	٩		طوبخانهٔ عامره مشیری
نوبار پاشا	١٢	ب	٩٠	ملكیه دن	مأمورین مصریه دن
عارفی پاشا	٠١	ر	٩١		ایش وكالتندن منفصل و اعیاندن
ابراهام پاشا	٨	ش	٩١		اعیاندن
ناصر پاشا	١٥	ج	٩٢		شورای دولت اعضاسندن
احمد حمدی پاشا	٢٢	ب	٩٢	عسكریه دن	اناطولی مهاجرین اسكانی مأمور سابق
ابراهیم پاشا	٠٩	ذ	٩٢	ملكیه دن	سلانیك والیلكندن منفصل
دلی پاشا	٠٩	ذ	٩٢		آیدین والیلكندن منفصل
غالب پاشا	١٧	را	٩٣		سلانیك والیسی
اشرف پاشا	١٣	ر	٩٣	عسكریه دن	طونه جهتی قوماندانلغندن منفصل
شریف پاشا	٢٣	ر	٩٣	ملكیه دن	مأمورین مصریه دن
نظیف پاشا	٢٢	جا	٩٣		بروسه والیسی

	فی	ماه	سنه		
علقو پاشا	٣٠	جا	٩٣	ملکیه‌دن	روم ایلی شرقی والیلکندن منفصل
عثمان پاشا	١٤	ج	٩٣		مصرلی مصطفی فاضل پاشازاده
احمد مظهر پاشا	٢٤	ج	٩٣		شهر امینی
رفعت پاشا	٢٥	ش	٩٣		سیواس والیسی
غازی عثمان پاشا	٢٩	ذ	٩٣	عسکریه‌دن	سرعسکر و مابین همایون مشیری
حسن تحسین پاشا	٢٩	ذا	٩٣		باطوم جهتی قوماندانلغندن منفصل
حسن پاشا	٦	ذ	٩٣	عسکریه‌دن	وان والیلکندن منفصل
حسین فوزی پاشا	١٥	ذ	٩٣	عسکریه‌دن	بشنجی اردوی همایون مشیری
کامل پاشا	١٧	م	٩٤	ملکیه‌دن	اوقاف ناظری
صاوا پاشا	١٧	م	٩٤		نافعه قومیسیونی اعضاسندن
سعید پاشا	٢٢	ص	٩٤		صدر اعظم و اعیاندن
احمد وفیق پاشا	١٢	را	٩٤		باش وکالتدن منفصل و اعیاندن
داماد محمود پاشا	١	ر	٩٤		عدلیه و مذاهب نظارتندن منفصل
سعید پاشا	٨	ه	٩٥	عسکریه‌دن	قونیه والیسی

	فی	ماه	سنه		
قسطاکی پاشا	٣٠	م	٩٥	ملکیه دن	سیسام بکی
عون الرفیق پاشا	٢١	را	٩٥		امیر مکهٔ مکرمه
شاکر پاشا	٢	جا	٩٥	عسکریه دن	پترسبورغ سفارت سنیه سنه مأمور
فؤاد پاشا	٧	ج	٩٥		
علکساندر پاشا	٨	ج	٩٥	ملکیه دن	نافعه قومیسیونی اعضاسندن
خیرالدین پاشا	٤	ل	٩٥		صدارتدن منفصل اعیاندن
فوتیادی پاشا	٩	ذ	٩٥		کرید والیسی
راسم پاشا	٧	ص	٩٦	عسکریه دن	قپودانلقدن منفصل
اسماعیل پاشا	١١	ر	٩٦	ملکیه دن	اعیاندن
هدایت پاشا	٢	ص	٩٧	عسکریه دن	التنجی اردی همایون مشیری
منیف پاشا	١٢	را	٩٧	ملکیه دن	معارف نظارتندن منفصل
عابدین پاشا	١	ب	٩٧		اطنه والیسی
ریاض پاشا	١٦	ب	٩٧		مأمورین مصریه دن

	في	ماه	سنه		
على نظامى پاشا	٤	ش	٩٧	عسكريه دن	تفتيش عسكرى قوميسيونى اعضاسندن
سيد فاضل پاشا	١٠	ن	٩٧	ملكيه دن	حضر موت اميرى
نافذ پاشا	٠٩	ذ	٩٧	عسكريه دن	دردنجى اردوى همايون مشيرى
اسعد پاشا	٠٢	ص	٩٨	ملكيه دن	پارس سفارت سنيه سنه مأمور
هوبارت پاشا	٩	ص	٩٨	عسكريه دن	اركان حربيهٔ بحريه رئيسى
حسن پاشا	١٠	ص	٩٨		بحريه ناظرى
شوكت پاشا	٣	را	٩٨	ملكيه دن	شيخ الحرملكدن منفصل
محمود پاشا	٢٢	ذ	٩٨		شوراى دولت تنظيمات دائره سى رئيس ثانيسى
سعد الله پاشا	١٥	م	٩٦		ويانه سفارت سنيه سنه مأمور
داماد نجيب پاشا	١٧	م	٩٩		شوراى دولت اعضاسندن
عزت پاشا	١٨	ر	٩٩	عسكريه	يدنجى اردوى همايون قوماندانى ويمن واليسى

	فی	ماه	سنه		
سعید پاشا	٢٤	ر	٩٩	[illegible]	برلین سفارت سنیه سنه مأمور
مصطفی پاشا	٠٩	ج	٩٩		معارف ناظری
علی رضا پاشا	١٧	ن	٩٩		مابین همایون باش کاتبی و اعیاندن
دیرسه پاشا	٠٢	ل	٩٩		فخری یاوران حضرت شهریاریدن
حسن فهمی پاشا	١١	ذا	٩٩		عدلیه و مذاهب ناظری
عادل پاشا	١٥	ذا	٩٩	[illegible]	شیخ الحرم
منیر پاشا	٠٣	ذ	٩٩	[illegible]	مالیه ناظری
عبدالله پاشا	٢٤	را	٣٠٠		شورای دولت اعضاسندن
ماورویني پاشا	١٥	ج	٣٠٠		طبیب حضرت شهریاری واعیاندن
واصه پاشا	٠٣	ب	٣٠٠		جبل لبنان متصرفی
حسنی پاشا	١١	ش	٣٠٠	[illegible]	
جمیل پاشا	١	ذ	٣٠		حلب والیسی
عثمان پاشا	٠٢	را	٣٠١		حجاز والیسی

	في	ماه	سنه		
منير پاشا	٢٠	ج	٣٠١	ملكيه دن	تشريفات عموميه ناظرى وديوان همايون ترجمانى ومابين همايون تحريرات اجنبيه كاتبى
توفيق پاشا	١٨	ب	٣٠١	عسكريه دن	ياوران حضرت شهرياريدن
غوريل پاشا	٢٢	ب	٣٠١	ملكيه دن	روم ايلى شرقى واليسى
عارف پاشا	١٤	ش	٣٠١	عسكريه دن	درسعادت مركز قوماندانى
اغوب پاشا	١٠	ذ	٣٠١	ملكيه دن	خزينهٔ خاصهٔ شاهانه ناظرى
رائف پاشا	١٣	م	٣٠٢		نافعه ناظرى
محمود مسعود پاشا		ص	٣٠٢	عسكريه دن	باب سرعسكرى محاكمات دائرهسى رئيسى

— نفوس وادیان و السنۀ عالم —

کرۀ ارضده بر ملیار درتیوز یکرمی درت ملیون نفوس تخمین اولنوب اوچیوز لی ملیون مقداری اوروپاده و سکز یوز یکرمی بش ملیون قدری اسیاده و ایکیوز ملیونه متقارب نفوس افریقاده و درت بچق ملیونی متجاوز نفوس اوستریاده و سکسان بش بچق ملیون راده سنده کی نفوس امریقاده بولنمقده ایمش ، بوندن ایکیوز ملیون قدری اهل اسلام واوچیوز اوچ ملیونی خرستیان و بش ملیونی یهودی اولوب قصوری بتپرست ایله اهل کتاب اولمیان اقوامدر .

کرۀ ارضده دوران ایدن السنه ایکی بیك بشیوز و مذهبلر بیك نوع بولنیور ،

— مماللك محروسۀ شاهانه —

درت ایالات ممتازه ایله برابر اوتوز سکز ولایتی و یدی الویۀ مستقله یی تشکیل ایتمکده وهر بر ولایت دخی متعدد الویه یه و اولر قضالره منقسم بولنمقده در . کذلك ایالات ممتازه ده بشقه بشقه الویه و اداره لری جامعدر ،

نفوس عمومیه اوتوز بش ملیون راده سنده وارر واردات مصارفاتی قارشولشدیرمق اوزره سایۀ شاهانه ده اصلاحات مالیه دردست اجرا بولنمقدر احوال تجاریه یه کلنجه ادخالات اخراجاته نسبتله زیاده در .

(ایالات ممتازه)

مصر	خدیوی محمد توفیق پاشا	پایهٔ صدارت
تونس	والیسی علی بك	
بلغارستان	بکی پرنس علکساندری	
سیسام	بکی قسطاکی پاشا	وزیر

(بیوك و کوچك طرفلرندن یازیلان القاب رسمیه)

مقام صدارتعظمایه

علما جانبندن معروض داعیٔ کمینه‌لری بدرکه
سائرلری جانبندن معروض چاکر کمینه‌لری بدرکه
عباره ارەسنده اسملری ذکر اولندقده
فخامتلو دولتلو حضرتلری

رتبهٔ صدارتی احراز ایتمش ذواته

علما جانبندن معروض داعیلری بدرکه
سائرلری جانبندن معروض چاکرلری بدرکه
عباره ارەسنده اسملری ذکر اولندقده
ابهتلو دولتلو حضرتلری

امیر مکهٔ مکرمه‌یه و معزوللرینه
دولتلو سیادتلو افندم حضرتلری

دار السعادة الشريفه اغاسنه
دولتلو عنايتلو افندم حضرتلری

مقام سرعسکریه وشرف صهریت سنیه یه نائل اولمش ذواته
دولتلو عطوفتلو افندم حضرتلری

ذات سردار اکرمی یه
دولتلو رأفتلو افندم حضرتلری

مشیرلره و وزرایه و معزوللرینه
دولتلو افندم حضرتلری

رتبهٔ بالایه
عطوفتلو افندم حضرتلری

فریقان ایله رتبهٔ اولی صنف اولی ورومایلی بکلربکلکی پایه‌لولرینه
سعادتلو افندم حضرتلری

میرلوا و میرمیرانه و رتبهٔ اولی صنف ثانیسنه
سعادتلو افندم

میرالای و ثانیه متمایزینه
عزتلو افندم

رتبهٔ ثانیه صنف ثانیسنه ومیرالامرا وقائمقاملق واصطبل عامره
مدیری پایه‌لولرینه
عزتلو افندی پاشا بك اغا

بیکباشیلره و رتبهٔ ثالثه‌یه وقپوجی باشیلره و الای امناسنه
رفعتلو بك افندی اغا

رتبهٔ رابعه وقول اغالرینه و خواجکانه و یوز باشیلره
قدرتلو بك افندی اغا

رتب مذکوره مادوننده بولنانلرایله سائر مأمورینده اولانلره
حمیتلو بك افندی اغا

مسند مشیخت اسلامیه‌یه

علما جانبندن	معروض داعیٔ دیرینه‌لری بدرکه
سائرلری جانبندن	معروض بندهٔ دیرینه‌لری بدرکه
عباره ارهسنده	دولتلو سماحتلو حضرتلری

مشیخت اسلامیه معزوللرینه

علما جانبندن	معروض داعیلریبدرکه		
سائرلری جانبندن	معروض بنده‌لری بدرکه		
عباره ارهسنده	دولتلو	فضیلتلو	حضرتلری
صدوره	سماحتلو	افندم	حضرتلری
استانبول پایه‌لولرینه	فضیلتلو	افندم	حضرتلری
حرمین محترمین پایه‌لولرینه	فضیلتلو	افندم	
بلاد خمسه و مخرج موالیسنه	فضیلتلو	افندی	

مدرسینه مکرمتلو افندی

قضاته مودتلو افندی

چلبی افندیه رشادتلو افندم حضرتلری

(رتب علمیه وسیفیه وقلمیه نك اصول تشریفات دولت علیه اوزره)

(یکدیکره تقدملری)

رتبهٔ مشیری و وزارت صدور روم ایلی و اناطولی پایه‌سی

رتبهٔ بالادن اولوب بالفعل وکلالق خدمتنده بولنان رجال

رتبهٔ بالا

استانبول پایه‌سی فریقلق رتبهٔ اولی صنف اولی

روم ایلی بکلربکلکی

حرمین شریفین میرلوالق میرمیرانلق رتبهٔ اولی صنف ثانیسی

بلاد خمسه مولویتی میرالایلق رتبهٔ ثانیه صنف اول متمایزی

مخرج مولویتی رتبهٔ ثانیه صنف ثانیسی میرالامرالق قائممقاملق

اصطبل عامره مدیرلکی

کبار مدرسین بیکباشیلق رتبهٔ ثالثه قپوجی باشیلق

موصلهٔ سلیمانیه مادونده بولنان مدرسین الای امینلکی رتبهٔ رابعه

قول اغالق خواجه‌لك یوز باشیلق

والیٔ ولایت حسن ساحه پاشا

مجیدی	مشیر	مرصع
١		عثمانی

ارکان ولایت

دفتردار ادهم بك افندی اولی ثانیسی مجیدی ٣
مکتوبی احمد قدری افندی اولی ثانیسی
نائب مصطفی فوزی افندی مخرج

قوماندانان عسکریه

موقع قوماندانی میرلوا صالح زکی پاشا مجیدی ٣
ردیف قوماندان وکیلی میرالای علی شفیق بك عثمانی ٣
ژاندرمه میرالایی محمد راشد بك م ٣

مالیه تفتیش مأموریتی

مالیه مفتشی توفیق افندی متمایز
معاونی کاشف افندی

﴿ مجلس ادارهٔ ولايت ﴾

رئيس والیٔ ولايت

اعضاى طبيعيه

دفتردار بك افندى	مكتوبى افندى
نائب افندى	اوقاف محاسبه جيسى

اعضاى منتخبه

فيض اه رائف افندى متمايز مجيدى ٣	حاجى سيف ا. افندى ثالثه
سليمان صائب افندى ثالثه	قرازيان اوسيب افندى «
مناسيان اوهانس افندى «	ديش چكيان قره بت افندى

(كتبه سى)

باش كاتب فيضى افندى ثالثه

رضا افندى	طلعت افندى رابعه
ذوالفقار افندى	حسنى بك

بسيم افندى

مجلس اداره مدعى عموميلكنى اعضادن فيض اه رائف افندى
« « مستنطقلكنى اعضادن سليمان صائب افندى
« « مستنطق معاونلكنى كتبه دن طلعت افندى
ايفا ايديورلر

عدلیه

عدلیه مفتشی حافظ رشدی افندی ثانیه م ٤

محكمهٔ استیناف

مدعی عمومی فتحی بك متمایز

جزا دائرهسی	حقوق دائرهسی
رئیس ناجم افندی ثانیه	رئیس نائب مصطفی افندی مخرج
اعضا حاجی عبد القادر پاشا میرامرا	اعضا ازلی زاده علی افندی اصطبل عامره
« اسکندر پاشا زاده یوسف بك قپوجی باشی م ٤	« خواجه زاده عبدی افندی
اعضا میخائل افندی ثالثه م ٤	« قرازیان اوهانس افندی
« اغوب لطفی افندی	« بورسه لی ماردیروس افندی
« ملازمی توفیق بك	« ملازمی عبدالعزیز افندی

باش کاتب عبدالقادر افندی رابعه

ضبط کتبهسی

صدیق افندی	مخلص افندی
ثابت افندی	شوقی افندی

محاسبهٔ ولایت

ممیز حاجی طیفور افندی

محی الدین بك	مصطفی وصفی افندی	مصطفی شوکت افندی
درویش افندی	حافظ ذوالفقار افندی	عثمان افندی

﴿ مكتوبى قلمى ﴾

مميز عبدالقادر فائق افندى ثانيه

مسود عثمان ثاقب افندى ثالثه — مسود ذوالفقار حلمى افندى ثالثه

مسود حافظ نجيب افندى — « عزت افندى

« شوكت بك — مبيض فؤاد بك

مبيض عارف بك — « نظيف بك

« فائق بك — « فضلى افندى

﴿ اوراق اوطه‌سى ﴾

مدير توفيق افندى ثانيه

سر مقيد حسن افندى — مقيد عبدالحميد افندى

مقيد نديم افندى — « رشدى افندى

« احمد افندى — « باقى افندى

﴿ معارف اداره‌سى ﴾

مدير جلال بك رابعه

مفتش عثمان افندى

كاتب غالب افندى

﴿ معارف مجلسى ﴾

رئيس مدير بك

اعضا مفتش افندى — اعضا سليمان صائب افندى ثالثه

« عارف افندى خواجكان — « اسماعيل بك

﴿ مطبعه‌لر ﴾

ناظر مكتوبجی احمد قدری افندی اولی ثانیه‌سی

مدیر توفیق افندی ثانیه

حساب كاتبی عزت افندی

ایطوغرافیا مطبعه‌سی	حروف مطبعه‌سی
سر مأمور مخلص افندی	سر مرتب توماس افندی
مأمور ثانی ولی افندی	مرتب ثانی شكری افندی
« ثالث محمد علی افندی	مرتب ثالث محمد علی افندی
چرخجی مصطفی افندی	دستگاهجی سركیس افندی
« احمد افندی	مردانه‌جی محمد افندی
درت نفر شاكرد دخی موقتاً	موزع حمدی افندی
استخدام اولنمقده‌در	

﴿ اعشار نظارتی ﴾

ناظر اسماعیل افندی رابعه

تحریرات قلمی	محاسبه قلمی
باش كاتب حسین صدقی افندی	باش كاتب وحید افندی
مبیض نظمی افندی	رفیق اول كامل بك
محاسبه رفیق ثانی غالب بك	« ثانی رجب حلمی افندی

ذخائر ميريه مزايده و احاله قوميسيونى

رئيس والئ ولايت

اعضا دفتردار ادهم بك افندى اولى ثانيسى
« مكتوبجى احمد قدرى افندى اولى ثانيسى
« مركز متصرفى شاكر افندى اولى ثانيسى
« اعشار ناظرى اسماعيل افندى رابعه
« ويركو مديرى شاكر افندى
« مركز محاسبه جيسى ايوب افندى

استاتستيق قوميسيونى

دفتردار بك افندى اولى ثانيسى مكتوبجى افندى اولى ثانيسى
معارف مديرى بك رابعه دفترخاقانى مأمورى افندى ثالثه
ويركو مديرى افندى ديون عموميه مديرى افندى
استيناف محكمه سى كتبه سندن افندى

مأمورين ماليه و عشريه انجمنى

دفتردار بك افندى اولى ثانيسى مكتوبى افندى اولى ثانيسى
اعشار ناظرى افندى رابعه ويركو مديرى افندى

بعض رؤسای مأمورین

اوقاف محاسبه‌جیسی اسماعیل شوقی افندی رابعه
مع تحریر ویرکو مدیری شاکر افندی
ولایت نفوس ناظری امین افندی

سجل احلاق قومیسیونی

رئیس مکتوبی احمد قدری افندی اولی ثانیسی
اعضا مکتوبی ممیزی عبدالقادر فائق افندی ثانیه
« اوراق ومطبعه مدیری توفیق افندی »
« مکتوبی قلمی سرمسودی عثمان افندی ثالثه
« محاسبهٔ ولایت ممیزی حاجی طیفور افندی
« حاجی مظهر افندی
« اعشار نظارتی محاسبه باش کاتبی وحید افندی
« مرکز تحریرات قلمی مسودی راغب افندی
« دفتر خاقانی باش کاتبی ناظم افندی
« اوقاف کاتبی عبدالهادی افندی

مطبعه قومیسیونی

رئیس حاجی مسعود افندی ازمیر پایه‌سی
اعضا مکتوبی ممیزی عبدالقادر افندی ثانیه
« اعشار ناظری اسماعیل افندی رابعه
« ویرکو مدیری شاکر افندی
« دفتر خاقانی مأموری امین افندی ثالثه
« مجلس اداره اعضاسندن اوهانس افندی ثالثه

نافعه دائره‌سی

سر مهندس موسیو فوره

قوندوقتور موسیو شارل	قوندوقتور یوسف صبری افندی
« بنیامین افندی	« قره‌بت افندی
« سعید افندی	« امسیح افندی
« سروب افندی	« میران افندی

نافعه قومیسیونی

رئیس حاجی محمد افندی اصطبل عامره

اعضا محمد بك	اعضا اسماعیل بك
« ایرموش افندی	« افندی

ولایت تلغراف اداره‌سی

باش مدیر بدری افندی ثانیه م ٤ سیواسده

سیار مفتشی وهبی افندی ثالثه	سیار مفتشی غلیار افندی ثالثه
مفتش معاونی شوقی افندی	مفتش معاونی حلمی افندی

مفتش معاونی محمود افندی

ژاندرمه الای مجلسی

رئیس میرالای محمد راشد بك م ٣

اعضا بیکباشی عزت خیری افندی م ٤	اعضا الای امینی علی افندی
« یوزباشی اسماعیل شوقی افندی	« یوزباشی حسن افندی
« « عثمان افندی	« ملازم اول محمد افندی

❊ دیار بکر سنجاغی ❊

مرکز متصرفی شاکر افندی اولی ثانیه‌سی

مفتی حاجی احمد افندی مدرس

نقیب قائمقامی حاجی مسعود افندی ازمیر پایه‌سی

محاسبه‌جی ایوب صبری افندی

تحریرات مدیری حافظ حمدی افندی ثالثه

دفتر خاقانی مأموری حاجی امین افندی ثالثه

(❊)

❊ بدایت محکمه‌سی ❊

جزا دائره‌سی	حقوق دائره‌سی
رئیس عزت بك ثالثه	رئیس امین افندی
اعضا عمر افندی	اعضا درویش افندی
« حنا افندی	« حنا افندی
« ملازمی حاجی علی افندی	« ملازمی شریف افندی

مدعی عمومی معاونی حمدی افندی

باش کاتب جمیل افندی

ضبط کتبه‌سی

محمد علی افندی	سعید افندی
ذو الفقار افندی	ثنایی افندی

(❊) مرکز سنجاغنك مستقلاً مجلس اداره‌سی اولمدیغندن لوا هیئتی مجلس اداره‌ٔ ولایته دراملە مجلس مذکورك ارکان وهیئاتیله برلشوب امور لوائی مذاکره و تسویه ایتمکده بولنمشلردر

تجارت محكمه‌سی

رئیس حاجی محمد افندی اصطبل عامره

اعضای دائمه	اعضای موقته
محمد افندی	منحل
بدون افندی	حاجی حسن اغا
باش كاتب توخجان افندی	طاشجیان توموس افندی
كاتب ثانی پطریس افندی	انطون افندی

محكمهٔ شرعیه

باش كاتب عبدالقادر افندی

علی رضا افندی	عمر افندی
عبدالقادر افندی	ذوالفقار افندی

اجرا مأموری فتح الله افندی ثانیه م ٤ ع ٤

حكومت دعوا وكیلی ابراهیم افندی مقاولات محرری كیورق افندی

محاسبهٔ لوا

مصطفی غالب افندی	محمد عاصم افندی
شاكر افندی	عبدالرحمن افندی
ابراهیم حقی افندی	صندق امینی الكساندر افندی

تحریرات قلمی

مسود راغب افندی	مسود رضا افندی
مقید صبری افندی	مبیض سعید افندی
« صدقی افندی	« عزت افندی

﴿ بلدیه دائره‌سی ﴾

رئیس اول فتحی افندی ثالثه	رئیس ثانی اوسیب افندی
اعضا حاجی احمد افندی	اعضا حاجی قدر افندی
« حاجی جبیر افندی	« ذوالفقار افندی
« مکردیچ افندی	« مکردیچ افندی
« اوهانس افندی	« قره‌بیت افندی
باش کاتب اسماعیل بك	مملکت طبیبی بدروس افندی ثالثه
کاتب ثانی مصطفی افندی	صندق امینی ماطوس افندی

مفتش علی اغا

﴿ بلدیه اجزاخانه‌سی ﴾

اجزاجی اغوب افندی	معاونی دیعوستین افندی

﴿ اعشار مأمورلری ﴾

مأمور توفیق افندی

باش کاتب جمیل افندی	کاتب ثانی حافظ علی افندی
مازو مأموری سلیمان افندی	کاتبی عزمی افندی
انبار مأموری شیخ محمد افندی	یاغی عبدالقادر افندی
شمعخانه مأموری محمد اغا	شمعخانه کاتبی عبدالقادر افندی

﴿ ویرکو قلمی ﴾

میزان کاتبی عبدالجبار افندی	وقوعات کاتبی قاسم افندی
رفیقی محمد علی افندی	رفیقی بشار افندی

دفترجی محمد علی افندی

اوقاف قومیسیونی

رئیس مفتی افندی مدرس

اعضا اوقاف محاسبه جیسی افندی — اعضا عبدالقادر افندی

« حاجی عبدالرحمن اغا — « حاجی احمد افندی

اوقاف کاتبی عبدالهادی افندی

تجارت اوطه سی

رئیس حاجی محمد افندی اصطبل عامره

اعضا محمد افندی — اعضا حاجی احمد افندی

« حاجی حسن اغا — « تومس افندی

« کیره کوس افندی — « استپان افندی

« اوسیب افندی — « قربیت افندی

کاتب قرازیان یطیس افندی

زراعت اوطه سی

رئیس سلیمان صائب افندی ثالثه

اعضا عبداه افندی — اعضا محمد افندی

اعضا امسیح افندی — اعضا مقردیچ افندی

اعضا اغوب افندی — اعضا بولیس افندی

اعضا قره بیت افندی

تحصیلدار دائره سی

لواسر تحصیلداری عبداه افندی

قضاسر تحصیلداری عبدالرحمن افندی

سواری احمد حمدی افندی — سواری عثمان افندی

سواری سکوتی افندی — سواری لطفی افندی

سواری عبدالغفور افندی — سواری عبداه افندی

سواری نامق افندی

پیاده احمد افندی — پیاده احمد افندی

پیاده اویدیس افندی — پیاده محمد بك

﴿ ورثی ادارهسی ﴾

سر اینته موسیو پیزانی

محاسبه قلمی	تحریرات قلمی
محاسبه جی موسیو پول عطار	تحریرات کاتبی جرجیس افندی
سرکاتب حنا هرمزیان افندی	رفیق عبدالمسیح افندی
ملازم اول موسیو نجاریان	زراعت قلمی کاتبی میخائل افندی
صندق امینی حنا افندی	انبار مأموری احمد جمیل افندی
معاونی شامی افندی	قنطارجی عبدالاحد اغا

﴿ دفتر خاقانی قلمی ﴾

مأموز حاجی امین افندی نائبه

باش کاتب ناظم افندی — کاتب ثانی مسعود افندی

طاپو کاتبی عبدالرحمن افندی — یوقلمه کاتبی عبدالوهاب افندی

تحصیلدار عبدالرحیم افندی

﴿ نفوس قلمی ﴾

کاتب اول محمد سعید افندی — کاتب ثانی سعداه افندی

تلغراف اداره‌سی

مدیر صبری افندی

ترجمه مخابره مأمورلری
سر مأمور علی افندی
« جمال افندی
« خلیل افندی
مأمور ثانی توفیق افندی
مأمور الهامی افندی
« طاوید افندی
« صائب افندی
« قدری افندی
« نوری افندی
« طلعت افندی
« زکی افندی
« شوکت افندی

لسان اجنبی مخابره مأمورلری
شقد اماسیان افندی
سر مأمور اوسیان افندی
« « التونیان افندی
« «مأمور هیسار افندی
مأمور ثانی میساق افندی
« قندلا افندی
ماکنه‌جی اذوب اغا

چاوشان نفر ٥

پوسته مأمورلری

مأمور عبدالله افندی

دیون عمومیه اداره‌سی

مدیر حافظ علی افندی

محاسبه باش کاتبی وصفی افندی — تحریرات باش کاتبی حاجی بکر افندی
رفیق اولی زلفی افندی — مقید شریف افندی
« ثانیسی ذوالفقار افندی — مبیض عبدالله افندی
اوراق صحیحه مأموری خیالی افندی — مسکرات کاتبی علی افندی
کاتبی عثمان نوری افندی — انبار وقنطار کاتبی عمر افندی
سوق مأموری احمد افندی

❊ ژاندرمه طابور مجلسی ❊

رئیس بیکباشی عزت خیری افندی م ٤

طابور کاتبی حافظ افندی — یوزباشی مصطفی اغا

یوز باشی شعبان اغا — ملازم اول احمد افندی

ملازم ثانی افندی

❊ پولیس مجلسی ❊

رئیس پولیس مدیری محمود فؤاد افندی

اعضا طابور کاتبی افندی — اعضا یوزباشی مصطفی بك

« ملازم اول حسن بك — « ملازم ثانی صائب افندی

❊ مکتبلر ❊

دار المعلمین

طالب عدد ٦

(رشدیهٔ ملکیه مکتبی)

معلم اول محمود حمدی افندی مدرس — معلم ثانی علی افندی

« ثالث علی افندی — « خط شوکت بك

عدد شاکردان ٦٨

(اناث مکتبی)

برنجی معلمه زبیده خانم — ایکنجی معلمه اسما خانم

مبصره مواوده قادین — عدد شاکردان ٥٥

دیاربکرده اوتوز بش صبیان مکتبی بولنوب ٥٠٠ شاکردان اوقوتدیرلمقده و برطرفدن ابتدائی مکتبلری اچلمقده‌در .

رشاديهٔ عسكريه مكتبی

مدير قول اغاسی حقی بك م ٥

رسم معلمی قول اغاسی شوكت افندی   رياضيه معلمی يوزباشی خلوصی افندی   املای تركی معلمی ملازم ثانی شكری افندی

عربی خواجه سی صبحی افندی مدرس   منطق و تطبيقات عربيه خواجه سی عبد القادر افندی

فارسی خواجه سی حافظ نجيب افندی   حسن خط تركی خواجه سی وحيد افندی

داخليه ملازم ثانيسی فهيم افندی   داخليه ملازم ثانيسی احمد افندی

عدد شاكردان

١١ دردنجی سنه

٢٧ اوچنجی سنه

٦٧ ايكنجی سنه

٥٠ برنجی سنه

١٥٥

مكتبه قبول اولنه جق شاكردان بلا فرق مذهب هر صنف اطفال وطندن اوله بيلور ايسه ده سنلرينك اون ايكی يی تجاوز ايتامسی و مهما امكن تركجه اوقويوب يازمه بيلمسی شرطدر . شاكردانك دخول و خروجده مختاريتی وار ايسه ده برمادهٔ مشروعه يه مستند

اولقسزین مکتبدن چیقان شاکردان بردها قبول اولنه‌مز .

برنجی سنه درسلری : علمحال . املای ترکی . اسماء ترکیه . حکایات منتخبه . حسن خط ترکی :

ایکنجی سنه درسلری صرف عربی . قواعد فارسی . علم حساب . فرانسزجه . املای ترکی . حسن خط ترکی . حسن خط فرانسوی . رسم خطی

اوچنجی سنه درسلری نحوی عربی . علم حساب . مختصر جغرافیا . کلستان . فرانسزجه . املای ترکی . حسن خط فرانسوی . حسن خط ترکی . رسم عادی :

دردنجی سنه درسلری منطق . تطبیقات قواعد عربیه . مفصل جغرافیا . علم حساب . اصول دفتری . هندسه . فرانسزجه . قواعد عثمانیه . املای ترکی . حسن خط فرانسوی . رسم مجسم

ژاندرمه طابوری

بیکباشی عزت خیری افندی م ٤

طابور کاتبی حافظ حسن افندی معاونی حاجی حسن افندی

(سواری)

بلوك	یوز باشیلری	ملازم اوللر	ملازم ثانیلر
١	عثمان افندی	احمد افندی	فارس اغا
٢	شعبان اغا	محمد علی آغا	مصطفی اغا
٣	حمید اغا	محمد علی افندی	عبدالرحمن اغا

(پياده)

بلوك	يوزباشيلر	ملازم اوللر	ملازم ثانيلر
١	مصطفى اغا	محمد توفيق اغا	بكر اغا
٢	اسماعيل افندى	حسن اغا	مصطفى اغا
٣	حسن افندى	محمد علي اغا	حسن اغا
٤	خليل اغا	احمد اغا	حسن اغا

پوليس طابورى

مدير محمود فؤاد افندى

طابور كاتبى افندى

برنجى بلوك

يوزباشيسى مصطفى بك

ملازم اولى داود بك

ملازم ثانيسى اوهانس افندى

ايكنجى بلوك

يوزباشيسى حسن افندى

ملازم اولى حسن بك

ملازم ثانيسى حمدى افندى

حبسخانه مديريتى

مأمور حاجى افندى

كاتب محمد نافع بك

دياربكرده اجراى وكالت ايدن امتحانلى اووقاتلر

برنجى صنف

صفوت افندى رابعه

ايرموش افندى

عمر عالى بك

ناطق افندى

ایکنجی صنف

بغوص افندی	کیراکوص افندی

دیاربکرده اجرای صنعت ایدن دیپلومه لی اطبا

ولی افندی بیکباشیلقدن متقاعد
مملکت طبیبی بدروس افندی ثالثه
ساموییلیان اوهانس افندی
قپانجیان کره بیت افندی

دیپلومه لی اجزاجیلر	اجزاخانه لری مواقعی
ماردیروس قلیجیان افندی	یکی خان سمتنده
اوسیب بندوکیان افندی	وهاب اغا جامی جوارنده
پطریس افندی	صمان پازارنده

قره غولخانه موقعلری

بغدای پازاری قره غولخانه سی — سنك پازاری قره غولخانه سی

ژاندرمه اقامه اولنان محللر

طاغ قپوسی	ماردین قپوسی
روم قپوسی	یکی قپو

دیاربکرك ذکر اولنان ابواب اربعه سنده ژاندرمه دن برر اون باشی طاقمی اقامه اولنه رق شهرك بو صورتله ده محافظه سنه اعتنا بیورلمقده در .

منافع صندیغی وکیللری

عارف افندی خواجکان — عبدالله افندی

انفیه جیان مقردیچ افندی — شرکجیان ایکوب اغا

طریق قومیسیونی

رئیس متصرف شاکر افندی — اولی ثانیسی

اعضا حاجی سیف افندی ثالثه — اعضا عارف افندی خواجه کان

« حاجی مظهر افندی — « قرازیان جبور افندی

« لویچ افندی — « ترزی سعید افندی

کاتب رضا افندی

(قومیسیونِ مذکورك تحصیلات شعبه‌سی)

رئیس عارف افندی خواجه کان

اعضا بلدیه رئیسی فتحی افندی ثالثه — اعضا اسماعیل افندی

« قرازیان جبور افندی — « لویچ افندی

« حنا افندی — طرق کاتبی حاجی علی بك

طرق قومیسیونلرنده زائد مددن ایکی ضابط و پولیسدن بر ضابط ایله لزومی قدر چاوش و افراد دخی استخدام اولنمقده‌در تسویه زمانلرنده موقت طریق امینلری و کتبه ومأمورین سائره بشقه‌جه استخدام اولنور .

﴿ نواحیٔ ملحقه ﴾

﴿ شرق ناحیه‌سی ﴾

مدیر رفعت افندی

مدیر کاتبی مصطفی افندی   ویرکو کاتبی احمد افندی

صندق امینی عیسی افندی

کیکی ترکان ویرکو کاتبی حاجی اسماعیل افندی

﴿ غرب ناحیه‌سی ﴾

مدیر احمد بك

مدیر کاتبی علی افندی   ویرکو کاتبی محمد افندی

عمکان ویرکو کاتبی احمد خلوصی افندی   صندق امینی کسیر افندی

﴿ دیرك ناحیه‌سی ﴾

مدیر احمد افندی

مدیر کاتبی مصطفی افندی   ویرکو کاتبی عبداه افندی

﴿ بهرامکی ناحیه‌سی ﴾

مدیر حاجی عبدالحمید افندی

مدیر کاتبی عبداه افندی   ویرکو کاتبی عبداه افندی

صندق امینی عبدالقادر افندی

﴿ محل متینان ناحیه‌سی ﴾

مدیر عمر افندی   ویرکو کاتبی حامد افندی

قریه‌لرده بولنان صبیان مکتبلری باب ۱۲   شاکردان ۳۱۱

سیلوان قضاسی

قائممقام علی رائف افندی

نائب محمد سعید افندی — مفتی — افندی

مال مدیری عبداه افندی — تحریرات کاتبی کاشف افندی

(مجلس اداره)

رئیس قائممقام افندی

اعضای طبیعیه	اعضای منتخبه
نائب افندی	محمد اغا
مفتی افندی	شرف اغا
مال مدیری	قره بیت افندی
تحریرات کاتبی	کتو اغا

(بدایت محکمه سی)

رئیس نائب افندی

اعضا ابراهیم اغا — اعضا اغوب اغا

باش کاتب عثمان نوری افندی

مستنطق معاونی عبدالقادر افندی — کاتب ثانی مسعود افندی مدرس

(بلدیه مجلسی)

رئیس اول عبداه بك — رئیس ثانی ابراهیم بك

اعضا یوسف اغا — اعضا سلیمان اغا

« هبو — « ارتین اغا

« ارتین اغا — « ابدو اغا

کاتب و صندق امینی محمد شریف افندی

(اعشار مأمورينى)

مأمور احمد لزومى افندى   باش كاتب احمد افندى

كاتب ثانى صالح افندى   انبار مأمورى خوكاس افندى

(نفوس مأمورينى)

مأمور حقى افندى   كاتب عزت افندى

(مأمورين سائرەسى)

طاپو كاتبى محمد توفيق افندى   يوقلمه كاتبى احمد حمدى افندى

ويركو كاتبى عبدالكريم افندى   صندق امينى طوماس افندى

مكتب صبيان معلمى حافظ ابراهيم بك

(معارف قومسيونى)

رئيس لزومى افندى

اعضا عبداه افندى   اعضا عبدالحميد افندى

« عبدى اغا   « ابراهيم اغا

(منافع صندیغی وكيللرى)

محمد افندى   احمد افندى   مخمى مانو اغا   بغوص افندى

(اعشار قومسيونى)

رئيس لزومى افندى

اعضا محمد اغا   اعضا عبدالكريم افندى

« عثمان اغا   « كلو اغا

(استاتستیق قومیسیونی)

رئیس قائمقام افندی

اعضا مال مدیری | اعضا ویرکو کاتبی
« طاپو کاتبی | « دیون عمومیه مأموری

بدایت کاتبی

(ذخایر میریه مبایعه قومیسیونی)

رئیس قائمقام افندی

اعضا مال مدیری | اعضا اعشار مأموری
« تحریرات کاتبی | « ویرکو کاتبی

تلغراف و پوسته مأموری سری افندی

(تحصیلداران)

سرتحصیلدار محمد شفیق افندی

سواری نوری افندی | سواری عبدالکریم افندی

سواری علی افندی

پیاده علی افندی | پیاده محمد افندی

❋ حضرو ناحیه‌سی ❋

مدیر عابد بك

کاتب خیرالدین افندی | ویرکو کاتبی علی بك

مهرانی ویرکو کاتبی عبدالعزیز افندی

صندق امینی ذوالفقار افندی

﴿ ليجه قضاسى ﴾

قائمقام حاجى سعيد افندى مدرس

نائب عبد الله افندى مفتى حاجى احمد افندى

مال مديرى سليمان افندى تحريرات كاتبى مصطفى افندى

(مجلس اداره)

رئيس قائمقام افندى

اعضاى طبيعيه	اعضاى منتخبه
نائب افندى	محمد بك
مفتى افندى	حاجى ابراهيم اغا
مال مديرى	ارهانس افندى
تحريرات كاتبى	سركيس اغا

(بدايت محكمه‌سى)

رئيس نائب افندى

اعضا اسماعيل بك اعضا كيركور افندى

باش كاتب حاجى رمزى افندى

مستنطق معاونى حسيب افندى كاتب ثانى افندى

(بلديه مجلسى)

رئيس حسن بك

اعضا حاجى احمد اغا اعضا محمد اغا

« قوسطين اغا « بغوص اغا

كاتب و صندق امينى حافظ عبد القادر افندى

(اعشار مأموريتى)

مأمور حافظ مصطفى افندى

(نفوس مأموريتى)

مأمور عبد القادر افندى

كاتب احمد افندى

(مأمورين سائره)

طاپو كاتبى جمال الدين افندى

ويركو كاتبى بسيم افندى

قرا ويركو كاتبى مصطفى بك

صندق امينى اوسيب افندى

طاپو يوقلمه كاتبى محمد بك

طاپو تحصيلدارى منحل

(ليجه ملحه مأموريتى)

مأمور خليل كامل افندى

كاتب عبد الرحمن افندى

(معارف قومیسیونى)

رئيس عبد الجليل افندى

اعضا عبد الحميد افندى

اعضا خيراه افندى

(منافع صندیغى وكيللرى)

احمد بك　　كامل بك　　اغوب اغا　　قوسطى اغا

(استانستيق قومیسیونى)

قائمقام افندى

مال مديرى

طاپو كاتبى

ويركو كاتبى

ملحه مأمورى

بدايت كاتبى

(ذخایر عسکریه مبایعه قومیسیونی)

رئیس قائمقام افندی

اعضا مال مدیری | اعضا اعشار مأموری
« تحریرات کاتبی | « ویرکو کاتبی

(تحصیلداران)

سر تحصیلدار عبدالرحمن افندی

سواری محمد افندی | سواری محمد افندی
« علی افندی | « ارتین افندی
« تومس افندی | « دونبیت افندی
پیاده محمد افندی | پیاده هیپار سوم افندی

(لیجه رشدیه مکتبی)

معلمی محمد افندی

(هانی ناحیه‌سی)

مدیر محمد بك

مدیر کاتبی شبلی افندی | طاپو کاتبی جمال افندی
ویرکو کاتبی عمر افندی | صندق امینی اکوب افندی

(هانی رشدیه مکتبی)

معلمی ادم افندی

❊ ارانك موقعى – حال حاضرى ❊

– دياربكر شهرى – ليجه . سيلوان قضالريله شرق وكيكى وتركان . غرب وعمركان . محل ومتينان . ديرك . بهرامكى نواحيسى و ليجه قضاسى هانى و سيلوان قضاسى دخى حضرو وبهرانى ناحيه‌لرينى جامع اولوق اوزره – دياربكر سنجاغى – تشكل ايتمشدر . دياربكر شهرى دجله نك صاغ جانبنده واقع اولوب دجله يه نسبتله موقعى پك يوكسك بولنديغندن شرق جهتى كاملاً دجله يه حواله اوله‌رق نظارت ايتمكده‌در .

شهر مذكور ١١١٣٤ نفوس ذكور ايله ٤١٦٤ خانه و ٣٩١٦ دكاكين . ومسقفات سائره‌دن و عموم سنجاق ٦٩٢٤٤ اهالى ذكوردن و ١٠٥٦ قرا و ٢٧٥٩٧ خانه‌دن عبارتدر كه نفوس محرره‌نك ٥١٣٤٥ ى مسلم و ١٧٨٩٩ ى غيرمسلمدر . حسابدن خارج اولان نفوس اناث ايسه نفوس ذكوردن دها چوقدر . شهرك بيان اولنان نفوسى يراوسنه مخصوص اولوب خارجدن امدوشد ايله على الدوام موجود بولنان غلبه‌لك نفوس مذكوره‌نك ايكى مثلندن زياده تخمين اولنمقده‌در .

شهر اهاليسى لسان عثمانى ايله متكلم اولوب حسب الاختلاط كثريسى كردى و بعضيسى عربى لسانلرينه دخى اشنادرلر . اهالى هب زكى و فطين اولورلر زكاوتلرينك هرمحلده شهرتى واردر . شهرك خارجنده‌كى اهالى عموماً اكراد طائفه‌سيدر . بوراده

جیادت هوا موقعیله متناسب اولمق لازم کلور ایسه‌ده بعض محلارده موجود اولان ملوثات یغندیلری وصولرك تراکمندن حاصل اولان بطاقلقلر وخامت هوایی ایجاب ایتمکده‌در . دیاربکر حوالیسنده فصول اربعه حکمنی تماميله اجرا ایدر . یاز موسملری صیجاق اوله‌رق شدت حرارت اوتوز بش اوتوزالتی درجه‌دن بعضاً قرق درجه‌یه قدر چیقار .

خارج سورده بولنان ۸۳ قطعه بوز کوللری و ۱۶ عدد بوز خانه‌لر قیش موسمنده طوتوب وطوله‌دیریلوب ایام حاره‌ده صرف واستعمال اولنیور که ؛ بر نوع آب حیاتدر دینه‌بیلور .

دیاربکرده ۲۸ جامع شریف و ۳۲ مسجد و درت مدرسه‌و برر رشدیهٔ عسکریه وملکیه ایله براناث مکتبی واوتوز بش مکتب عادی ویدی کتبخانه وبش تکیه و ۱۱ کلیسا والتی خرستیان مکتبی وایکی مرخصخانه موجود اولوب یوز عدد صو ترازوسی و یوز اوتوز عدد چشمه جاریدر . ایچ قلعه‌ده‌کی صو ایله برابر شهرده اقان صو ایکی بیك بشیوز ماصوره‌دن زیاده‌در بونك بیك بشیوز ماصوره‌سی آب حمرا دینلان ماء لذیذدر . قوناقلرده وبعض خانه‌لرده حوضلر فوارلر تشکیل ایدن وچشمه‌لرده جریان ایلیوب اهالینك استعمالنه مخصوص اولان بو صودر بو صولردن بشقه هر خانه‌ده برر ایکیشر صو قیولری بولنوب صویی یازك صغوق و قیشك معتدل اولور .

صرمه‌لی چارشف وهردرلو چتاری و جنفس کبی حریر و پاموق
قاشلرك نفیس وغیریسی نسج و سختیان اعمال اولنور و هر نوع
مطبخ و سفره‌یه متعلق باقر اوانی یاپیلور و مصنوعاتی دخی
اقسام مختلفه‌یی شامل بولنور اراضیسنك قوه انباتیه‌سی هر
درلو محصول یتشدیرمکه مستعد اولوب عموم سنجاغك محصولات
ارضیه ومایعه‌سنی ومعمولات ومصنوعاتی اقسامنی حاوی برقطعه
استاتستیق جدولی مربوطدر .

خارج سورده باغچه‌لرو بوستانلر کثرت اوزره بولنوب هر نوع
سبزه و مثمر و غیرمثمر اشجار یتشدیریلور باغچه‌لرده بنفشه
وکللکار واردرکه ایلك بهارك بدایتنده بنفشه ونهایتنده کلستان
سیرلری اولور و عندلیب دوزی یتشور قاون و قارپوزی
پك لذیذدر قرق اللی قیه اغرلغنده قارپوز ویکرمی قیه وزننده
قاون حاصل اولدرق هر محلده شهرتی واردر دجله‌نك ایکی
طرفنده بو قاون و قارپوزلری حصوله کتورمك ایچون بوستانلر
یتشدیریلورکه منظره‌سی فوق العاده لطیف ومهتابیه‌لری سزای
تعریفدر بو بوستانلرده کوز موسمنده چادرلر کز اولنور
و قامشدن عادتا قوناق کبی اوطه‌لره و صوفه‌لره منقسم حرم
وسلاملق دائره‌لری یاپیلور اهالینك برقسمی برایکی ماه قدر
اوراده تنفس ایدرلر شطك جانب غربیسنی محیط اولان فس
قیاسنك سایه‌سی کوندزین ساعت اوندن صکره دجله‌یه دوشه‌رك
طاغ قبوسی سمتنده جفت قصطال نام محلدن ماردین قپوسنده

عجم کولی تعبیر اولنان موقعه قدر دجله ایله جانبینی شمعدن محافظه ایلدیکندن طراوت موقعیه بر قاتدها ارتار مهتابك وقوعی کیجه‌لرده دجله آی آیینه‌سی کسیلوب هر طرفی پارل پارل پارلقده و مهتاب اولمیان کیجه‌لر یوقاریدن ییلدزلرك عکسندن و اشاغیدن مخصوصاً اصحاب ذوق استعمال ایده کلدکاری غاز فنارلریله قنادیلك شعله‌لرندن دجله یالدیزلنمش کوش دریاسنه دونر او موسمده شطك ملایمانه صورتده چاغلیه‌رق جوشیشی فکرلری اختیارسزلق وغشی حالتری ایچون تخلیه ایدرك بو صورتله صباحه سورر ·

صباحلین شفقك انفلاقی و صکره شمسك طلوعه میلی زماننده کیفیت شبانه‌نك افتراقی اوزرینه صبا ، ضیا عالمی کلوب یتیشور حطب کلکارینك یوقاریدن کلوب اشاغی‌یه اقیشی و بریاندن کوکرچین خانه‌لردن و جوار باغچه‌لردن صویه یتشان طیور متنوعه‌نك اهتزاز و انواع اوازلری شایان تماشادر ·

بوندن بر ایکی ساعت صکره‌سی خاتمهٔ صفاسی اوله‌رق اوکونك ساعت اون رادەلرینه انتظار اولنور ·

بو بوستانلردن بشقه دیاربکرك تنزه محللری و سیرانکاهلری دها واردر ایلك بهار وصولك بهار موسملرنده فس قیاسنك بالاسی دامنی کبی صفا اور مواقعدن اولوب منظره‌سی دجله بوغازی و سوملی صحاری و وادیلردر دجله اقوب چاغلیه‌رق تشکیل

ایتدیکی اطوار و نهردن ایریلوب دیلاکلر ایچنده طرف طرف
اقان صولرله فس قیاسنک دامنده‌کی باغچه‌لرک اشجار متنوعه‌سنی
بزتمکده اولان چیچکلر سیر اولنور بو قیادن محل بمحل چیقوب
براشه براشه اشاغی دوکیلان صنوق و براق صولر موقعنک
لطافتنی برقات دها تزیین ایتمکده‌در فس قیاسنک صاغ طرفنده
ویکی قپو سمتنده واقع اولان سلسله‌یی دخی ینه بو منظره‌ده اوله‌رق
اوراده‌کی دکان هوا و جوارنده‌کی مواقع فرحفزا ایله جنوب
جهتنده واقع سلسله‌نک ماردین قپوسنه مخصوص قومارخانه
اوستی و اطرافی هپ تنزهگاه مواقعندندر

شو موقعلر او طرفده بولنان واسع اراضینک جامع اولدیغی باغچه‌لره
و قوس دینلان لطیف بر صحرایه نظارت ایتمکده‌در که دجله بو
متنوع باغچه‌لرله اول لطیف صحراری تفریق ایدرکدن اقوب
کیتمکده و بو راارده دخی نفیس بوستانلر حصوله کتورلمکده‌در

قوس دخی تنزه ایچون اهالینک کیدوب اکلندکلری یرانکاهلردندر
ینه ماردین قپوسنده کبار اولیادن شیخ محمد حضرتلرینک مدفون
اولدیغی محلک جنوب جهتی و شمسیلر نام موقعک الت و اوست
طرفلرنده واقع اولان باغچه و دجله نظارتی از سویملی دکلدر
روم قپوسنده واقع بن‌وسن سیرانکاهی برچمنستاندر که سنه‌نک
طقوز ماهی ایچنده لطافت و نمایشی زائل اولمز بن‌وسنک
اوست طرفنده‌کی قیالقدن محل بمحل تنبع ایدن صافی و براق

صولر مخصوصاً یاپلمش اولان حوضلرده چاغلیانلر تشکیل ایتمشدر
موقعی پك دلنشین وهواسی فوق العاده لطیفدر

روم قپوسیله طاغ قپوسی میاننده واقع اولان قنطره‌لر اراضیسی
صولرك کثرتیله ایلاك و صولك بهار موسملرنده چمنلرله زینت کورر
طاغ قپوسنده‌کی سیران تپه‌سی دخی نظارت و لطافتجه ممدوح
مواقعدن بولنمشدر .

شهرك اطرافنی محیط اولان سور جسیم اولوب دورت بش بیك زراع
اعشاری ودیوارلرینك ارتفاعی اون طقوز وبعضاً اون بش زراع
اعشاری و تحتی بر بچق و بعضاً ایکی و ایکی بچق زراع
اعشاریدر مذکور دیوارلردن ارتفاعی نقصان اولانلرك
موقعلری یوکسك اوله‌رق دوری صورت منتظمه و مستویه‌ده‌در
سور مذکورده سکسان ایکی عدد جسیم قله بولندیغندن هر بر قله
قوساً اللی برو ارتفاعاً یکرمی برویکرمی ایکی زراع اعشاری اوله‌رق
جمله‌سی متین و مستحکم کارکیر اولمق اوزره بنا اولنمشدر .
قله‌لر فوقانی و تحتانی ایکیشر بیوك انباری جامع و هر بر انبار
یکرمیشر بیك کیل اعشاری ذخیره الاجق قدر واسعدر . بوندن
بشقه نصفی شهرك جهت شرقیه‌سنده بولنان برج و جدار و بر
نصفیده سور اصلیله مملکت اره‌سنی فاصل و سکز یوز زراع
اعشاری یه قریب دیکر بر سور اولوب ایچ قلعه نامیله درون مملکتده
اون التی قله‌یی و هر بر قله کذلك تحتانی وفوقانی جسیم انبارلری

مشتملدر . سور اصلینك خارج سوره اچیاور درت قپوسی وایچ قلعه دائره سنك مملكته طوغری اچیلور ایكی وسور خارجنه اچیلور ینه ایكی قپوسی اولوب ایچ قلعه نك خارج سوره اولان ایكی قپوسی قپالی طورر والواب سائره كوندزلری اچلوب كیجه لری قپانور . ایچ قلعه دینلان دائره داخلنده ویرن قلعه نامیله معروف ومملكته ناظر وعمودی سطح زمیندن اللی زراع اعشاری یه قریب مرتفع برقله اوله رق وقتیله برج وباروبی شامل ومعمور ایكن عساكر جنكیزیه ومغول طائفه سنك هجوملرنده یقلمش وبنا اثرلری جابجا شمدی موجود بولنمشدر .

دیاربكر ابنیه سی وقتیله ملون مرمر اولدیغی وجامع كبیرك هیكل تعبیر اولنان قبه سی قبل الاسلام بنا اولندیغی تاریخجه ثابتدر .

معلق جامعنك مناره سی دخی قبل الاسلام بنا اولنمش بر اثر اولدیغی حالده صكره اتصالنده جامع مذكور انشا اولنه رق او اثر جامعه مناره اتخاذ اولنمشدر .

خارج سورده واقع چفت قصطال دینلان بكارلك یاننده طاشدن اویولمش وطولی یكرمی بر زراع اعشاری بولنمش اولان مغاره آثار عتیقه دندر .

دیار بكره یارم ساعت مسافه ده وجهت جنوبیه ده دجله نهری اوزرنده اون بركمر اوزرینه جسیم و مستحكم بر كوپری واردر . اشبو كوپری خلفای امیه دن هشام زماننده یاپلمش

وصکره‌لری جابجا تعمیر کورمش نفیس آثاردندر . سیلوان قضاسنک قائممقام مقری بولنان مفارقین قصبه‌سنک اطرافنده‌کی سور خراب و درون قصبه‌ده دیوارلری باقی بعض ابنیه آثار عتیقه‌دندر .

شو قصبه تاریخلرده احوالی مذکور اولان میافارقین ملوک سالفه‌سنک مقری اولدیغی حالده انقلابات زمان یقه‌یقه برکوچک قریه شکلنه اینديرمشدر . اون بش دقیقه خارجده برمناره موجود اولوب وقتیله اراضی وسط مملکت اولدیغی مرویدر . درون قصبه‌ده آثار عتیقه‌دن معدود برمصنع بنا واردرکه بنا ملی اولدیغی اون ایکی پنجره‌لرک وضع بناسنده موازنه مخصوصه‌یه رعایت اولنمش ایدوکندن کونش نقطهٔ اعتداله واروب تساوی لیل ونهار وقوعنده مذکور پنجره‌لرک هر برینه بر ساعت اوروب صکره غروب واقع اولور .

سیلوانک بوستات قریه‌سی درونده اشاغیسی قالین و یوقاروسی نسبتله اینجه برمنار ارتفاعنده برقیا واشبو قیا اوزرینه چیقله‌جق صعب المرور بریول اولوب قیانک بالاسنده طاغدن اویولمش صوصهرنجلری وبعض اوطه‌لرده واردر .

سیلوان قضاسی دروندن مرور ایدن بطمان نهری اوزرنده ودرت ساعت مسافه‌سی اولان بطمان نام قریه‌ده برکوپری واردرکه : شایان تماشادر . کوپرینک ایکی طرفنده بر برکوچک کوز وار ایسه‌ده اورته کوزی صودن کمر

مركزيه قدر بكرمى زراع اعشارى مرتفع و قائدلرينك اراسى اون زراع اعشاريدن زياده واسع اولوب بيوككرك هر ايكى طرفنده فوقانى ايكى اوطه دخى موجوددر .

حضرو ناحيه سى كه : ترجيل نام قلعهٔ مشهوره در انقلابات زمان بونيده اوفاجق بر قريه حالنه كتورمش و بو ناحيه خيلوجه باغ و باغچه يى و تفرجه شايان كوزل موقعلرى جامع بولنمشدر . اوراده بوانان خود نام جبل درونده متعدد مغاره لردن سيلان ايدن صولر موسم صيفده انجماد ايدرك بللور كبى پارلاق و صافى بوز اولور وقيش موسمنده عادتا صوكبى اقار .

ليجه قصبه سى تاريخلرده مذكور اولان عتاق قلعهٔ مشهوره سى اولوب قلعه سى شمديلرده خرابدر باغ و باغچه لى بر محلدر . قصبه يه ايكى بچق ساعت مسافه ده بوانان و طولى يدى و عرضى بش زراع اعشاريدن عبارت اولان بر قره كو مغاره نك درونده طاشدن اويلمش دكان و نردبان اثرى بولنديغى كبى ساده قيا اولان سقفندن بر صغوق صو داملیوب موسم صيفده قطره لرى يره دوشديكى انده منجمد اولور .

وفس نام قريه جوارنده طاشدن اويلمش اوطه و آخورلر بولنيور . ليجه يه مضاف هانى ناحيه سنك باغ و باغچه لرى و فيروآب و هواسى پك لطيفدر . هانى ناحيه سنك لطافت اب و هواسى جهتله تبديل هوا ايچون ديار بكردن بعضاً اورايه كيدرلر ليجه و هانى ناحيه لرنده برر رشديه مكتبى واردر .

(دياربكر سنجغنك استاتستيق جدوللري)

محصولات ارضيه	يكون محصول	صرفيات	
نوع محصول	كيل اعشارى	داخلى	خارجى
حنطه	۲۳۰۰۰۰۰	عمومى	
شعير	۱۶۰۰۰۰۰	كذا	
حبوبات سائره	۳۰۰۰۰۰	كذا	
	عدد		
كسيلان اغنام	۲۸۰۰۰۰	كذا	
	قيمهٔ اعشارى		
بال مومى	۵۰۰۰	۲۰۰۰	۳۰۰۰
فتيك	۷۰۰۰	عمومى	
پياغى	۵۰۰۰۰	۳۳۰۰۰	۱۷۰۰۰
قيل	۵۰۰۰۰	۳۳۰۰۰	۱۷۰۰۰
كوك بويا	۵۵۰۰	عمومى	
مازو و تفرعاتى	۲۸۰۰۰۰	۲۵۰۰۰	۲۵۵۰۰۰
نار قبوغى	۱۶۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۶۰۰۰۰
صماق ياپراغى	۱۱۰۰۰۰	عمومى	
صماق	۲۲۰۰۰	كذا	
فتك	۵۵۰۰	كذا	
كتره	۳۴۰۰۰	۱۱۰۰۰	۲۳۰۰۰
پنبهٔ خام	۲۲۰۰۰۰	۱۱۰۰۰۰	۱۱۰۰۰۰

نوع محصول	يكون محصول		صرفيات
صافى ارز	٣٨٥٠٠٠	١٦٥٠٠٠	٢٢٠٠٠٠
جلد صكسار	٤٤٠٠	٢٧٥٠	١٦٥٠
جلدتلكو	١١٠٨٠	٣٣٠٠	٧٧٠٠
جلدطوشان	١١٠٠٠		عمومى
حرير قوزه‌سى	٣٥٠٠٠	عمومى	
بادم	٣٥٠٠	٢٣٠٠	١٢٠٠
محصولات صنايعه			
	طرب		
چتارى	١٦٠٠٠	٢٠٠٠	١٤٠٠٠
قوطنى	٣٠٠٠		عمومى
غزليه	٢٤٠٠٠	٦٥٠٠	١٨٥٠٠
قرمزى ايپلك	١٥٠٠٠	٥٠٠٠	١٠٠٠٠
مانوسه	٣٠٠٠٠	١٠٠٠٠	١٠٠٠٠
يرلى بصمه	٢٠٠٠٠	١٠٠٠٠	١٠٠٠٠
چارشف	٣٠٠٠	١٠٠٠	٢٠٠٠
	عدد		
ملون مشين	١٠٠٠٠	٥٠٠٠	٥٠٠٠
ملون سختيان	١٣٠٠٠	٦٠٠٠	٧٠٠٠
كاوساله	١٠٠٠٠	٥٠٠٠	٥٠٠٠
اياق قابى	٧٠٠٠٠	٥٠٠٠٠	٢٠٠٠٠

نوع محصول	يكون محصول		صرفيات
تفتيك	٣٠٠٠	١٠٠٠	١٠٠٠
شال عبا	٤٠٠٠	٣٠٠٠	١٠٠٠
حرير پوشى	٤٠٠٠٠	١٥٠٠٠	٢٥٠٠٠
حنفس	٣٠٠٠٠	٥٠٠٠	٢٥٠٠٠
معركد	١٠٠٠	٥٠٠	٥٠٠
اكر طاقمى	١٠٠٠	٥٠٠	٥٠٠
معمولات اخشابيه	٣٠٠٠٠	٢٠٠٠٠	١٠٠٠٠
چوراب	٣٠٠٠٠	٢٠٠٠٠	١٠٠٠٠
كلاه	١١٠٠٠	١٠٠٠٠	١٠٠٠
	قيمهٔ اعشارى		
موتابيه	٧٠٠٠٠	٣٢٠٠٠	٣٨٠٠٠
معمول جانجاموس	٥٥٠٠٠	عمومى	
نحاس اوانى	٦٥٠٠٠	٢٢٠٠٠	٤٣٠٠٠
معمول كوش	٢٠٠٠	١٢٥٠	٧٥٠
معمول غزازيه	٥٠٠٠	٢٣٠٠	٢٧٠٠
معمول تونج	٧٦٠٠	٣٢٠٠	٤٤٠٠
معمول تيمور	١٤٥٠٠٠	١١٠٠٠٠	٣٥٠٠٠
چفت الاتى	٢٠٠٠٠	عمومى	
صوجوق و بستل	٤٠٠٠٠	كذا	
اوله و سبيل	٢٠٠٠٠٠	٥٠٠٠٠	٥٠٠٠٠

نوع محصول	يكون محصول	صرفيات	
محصولات مايعه	قيمهٔ اعشارى		
پياز	٣٣٠٠٠٠	عمومى	
روغن ساده	١٦٥٠٠٠	١١٠٠٠٠	٥٥٠٠٠
ايچ ياغى	٣٣٠٠٠	عمومى	
زيتون ياغى	١١٠٠٠	٣٣٠٠	٧٧٠٠
صابون ياغى	٢٧٥٠٠	١١٠٠٠	١٦٥٠٠
سوسام ياغى	٤٤٠٠٠٠	٣٩٠٠٠٠	٥٠٠٠٠
بكمز و عقيد	١٩٠٠٠٠	عمومى	
مشروبات متنوعه	٢٨٠٠٠	١١٠٠٠	١٧٠٠٠
ميوهٔ خشك و تر	٦٠٠٠٠٠	عمومى	
قورى اوزوم	١٠٠٠٠٠٠	كذا	
عسل	٢٢٠٠٠	كذا	

﴿ ماردين سنجاغى ﴾

متصرف عزيز پاشا روم ايلى بكلربكى

نائب محمد رشد افندى مدرس مفتى احمد حلمى افندى
محاسبه جى عبداه وحيد افندى تحريرات مديرى فؤاد افندى
دفتر خاقانى مأمورى عبد القادر افندى اوقاف مديرى مسعود افندى

﴿ مجلس اداره ﴾

رئيس متصرف پاشا

اعضاى طبيعيه

نائب افندى مفتى افندى
محاسبه جى افندى تحريرات مديرى افندى
دفتر خاقانى مأمورى افندى اوقاف مديرى افندى

اعضاى منتخبه

محمد درويش افندى عبد القادر چلبى
كندريان سعيد افندى رفايل افندى

﴿ كتبه سى ﴾

باش كاتب شيخموس افندى كاتب ثانى مصطفى افندى

مجلس مذكورده محاكمه فصل اولنه جق مواددە مدعى عمومى معاونلكى و مستنطقلك و مستنطق معاونلكى وظيفه لرينى اعضاى موجوده دن رئيسك تعيين و تخصيص ايتديكى ذوات ايفا ايدر

بدایت محکمه‌سی

حقوق دائره‌سی

رئیس نائب افندی مدرس

اعضا اسماعیل افندی

« یوسف افندی

« ملازم شیخ‌موص افندی

جزا دائره‌سی

رئیس عبداللطیف افندی

اعضا حاجی حسین چلبی

« ملکون افندی

« ملازم افندی

مدعی عمومی معاونی محمدعلی افندی

باش کاتب سالم افندی

(ضبط کتبه‌سی)

حسنی افندی

نصری افندی

علی افندی

انطون افندی

محکمهٔ شرعیه

باش کاتب حاجی احمد افندی

کاتب ثانی محمود افندی

اجرا مأموری طاهر افندی

حکومت دعوای وکیلی جمال افندی

محاسبه قلمی

واردات کاتبی محمود افندی

رفیق نجیب افندی

« عبدالغنی افندی

مصارفات کاتبی عثمان افندی

رفیق مصطفی رشدی افندی

صندق امینی پطریس افندی

تحريرات قلمى

مسود درويش افندى

مبيض أحمد افندى — مقيد احمد افندى

مبيض محمد راغب افندى — مبيض عزت افندى

باديه دائره‌سى

رئيس عبدالغفور افندى

اعضا خلوصى افندى — اعضا خليل افندى

« حاجى مصطفى چلبى — « الياس افندى

« حنا افندى — « عيسى بلبلى افندى

كاتب شيخموس افندى — صندق امينى ملكون افندى

مملكت طبيبى عبدالاحد افندى

اعشار اداره‌سى

مدير سليمان حلمى افندى

باش كاتب شيخموس افندى — كاتب ثانى افندى

كاتب ثالث يوسف افندى — انبار مأمورى محمد بك

دفتر خاقانى مأمورلتى

مأمور عبدالقادر كامى افندى

كاتب احمد افندى — كاتب امين افندى

يوقلمه كاتبى احمد افندى — تحصيلدار محمود افندى

ویرکو مأموریتی

مأمور سامی افندی

ماردین ویرکو کاتبی داود افندی — کیکی ویرکو کاتبی داود افندی

رفیق مصطفی وهبی افندی — بیلاو ویرکو کاتبی ابراهیم افندی

قراویرکو کاتبی محمد صادق افندی — دفترجی بکر حیدر افندی

اوقاف قومیسیونی

رئیس مفتی افندی

اعضا اوقاف مدیری افندی — اعضا درویش علی افندی

« شیخ علی افندی — « محمد افندی

نفوس مأموریتی

مأمور یونس بك قپوجی باشی

کاتب قاسم افندی

معارف قومیسیونی

محلندن اسامی دفتری گلمامشدر

منافع صندیغی وکیللری

محلندن اسامی دفتری گلمامشدر

ذخایر میریه مزایده و احاله قومیسیونی

رئیس متصرف پاشا

اعضا محاسبه‌جی افندی	اعضا تحریرات مدیری افندی
« اعشار مدیری افندی	« ویرکو مأموری افندی

استاتستیق قومیسیونی

متصرف پاشا	محاسبه‌جی افندی
تحریرات مدیری افندی	دفتر خاقانی مأموری افندی
ویرکو مدیری افندی	دیون عمومیه مدیری افندی

بدایت کتبه‌سندن افندی

تلغراف و پوسته‌خانه اداره‌سی

مدیر نظمی افندی

سرمأمور فتحی افندی	مأمور فائق افندی

تحریر قومیسیونی

اعضا یحیی چلبی	اعضا محل
« رفائل افندی	« سعدو ریحان افندی

رژی اداره‌سی

مدیر انطون رومی افندی

باش کاتب مکردیچ افندی	تحصیلدار ملکون افندی

﴿ ديون عموميه ادارەسی ﴾

مدير علی افندی

باش كاتب جرجيس افندی — كاتب ثانی عبد الامسيح افندی

كاتب ثالث رزق اللّه افندی — صندق امينی يوسف افندی

انبار مأموری امسيح افندی — مفتش محمود اغا

تحصيلدار اول ملكون افندی — تحصيلدار ثانی الياس افندی

﴿ ژاندرمه طابور مجلسی ﴾

رئيس بيكباشی محمود اغا

اعضا طابور كاتبی ذو الفقار افندی — اعضا يوز باشی حسن اغا

« يوز باشی علی اغا — « ملازم اول صالح افندی

اعضا ملازم ثانی حاجی اغا

﴿ تحصيلدار دائرەسی ﴾

لوا سر تحصيلداری اسماعيل حقی افندی

قضا سر تحصيلداری مصطفی افندی

سواری عبد الرحمن بك — سواری عبد القادر افندی

سواری يوسف افندی

پياده محمود افندی — پياده الياس افندی

﴿ رشديه مكتبی ﴾

معلم اول	عدد شاكردان	يازو خواجەسی
حاجی داود افندی	٤٢	سليمان افندی

﴿ ژاندرمه طابوری ﴾

بیکباشی محمود اغا

طابور کاتبی ذوالفقار افندی

(سواری)

بلوك	یوزباشیلر	ملازم اوللر	ملازم ثانیلر
١	حسن اغا	سامی بك	نعمان افندی
٢	محمد اغا	مصطفی اغا	محمد اغا

(پیاده)

بلوك	یوزباشیلر	ملازم اوللر	ملازم ثانیلر
١	علی اغا	محمد صالح افندی	محمد درویش اغا
٢	حسن اغا	صفر اغا	عبدالرحمن اغا

پولیس ملازمی داود بك

سرغاردیان حسین بك

﴿ عمرکان ناحیه‌سی ﴾

ضابطه مأموری ابراهیم افندی

﴿ ذیبلی ناحیه‌سی ﴾

مدیر علی بك

جزء قضاسی

قائمقام نصراه بك

نائب علی افندی — مفتی عبدالکریم افندی

مال مدیری حسن افندی — تحریرات کاتبی علی افندی

مجلس اداره

رئیس قائمقام افندی

اعضای طبیعیه — اعضای منتخبه

نائب افندی — سید محمد افندی

مفتی افندی — محمود افندی

مال مدیری — هرمز افندی

تحریرات کاتبی

بدایت محکمه سی

رئیس نائب افندی

اعضا عبدالعزیز افندی — اعضا منحل

باش کاتب عبدالغنی افندی

مستنطق معاونی جار افندی — کاتب ثانی عزت افندی

بلدیه مجلسی

رئیس محمود افندی

اعضا حاجی محمد کوکه — اعضا انطوان افندی

« منحل — « اسحق افندی

کاتب امین افندی — صندق امینی امین افندی

اعشار مأموريتى

مأمور حمدى افندى

باش كاتب عمر افندى — كاتب ثانى حسن افندى

انبار مأمورى منحل

نفوس مأموريتى

مأمور احمد حمدى افندى

كاتب محمد افندى

مأمورين سائره

طاپو كاتبى احمد افندى — ويركو كاتبى محمد وهبى افندى

حسنان ويركو كاتبى احمد افندى — بشخابور ويركو كاتبى زيور افندى

صندق امينى عبدالاحد افندى

معارف قوميسيونى

رئيس مفتى افندى

اعضا عبدالقادر افندى

« محمد افندى

« حسن افندى

ذخائر ميريه مزايده واحاله قوميسيونى

رئيس قائمقام افندى

اعضا مال مديرى — اعضا اعشار مأمورى

« تحريرات كاتبى — « ويركو كاتبى

﴿ استاتستيق قومسيونى ﴾

قائمقام افندى — مال مديرى

طاپو كاتبى — ويركو كاتبى

ديون عموميه مأمورى — بدايت كاتبه سندن افندى

﴿ منافع صندينى وكيللرى ﴾

سيد عبد الكريم افندى — عبد اغا

عبد الاحد افندى — امسيح افندى

﴿ تلغراف و پوسته اداره سى ﴾

مدير حاجى خليل افندى

مأمور رحمى افندى

﴿ رژى مأمورلغى ﴾

مأمور عبد الغنى افندى

كاتب و تحصيلدار رشيد افندى

ديون عموميه خمس مأمورى محمد افندى

﴿ تحصيلداران ﴾

سر تحصيلدار عبد الرحمن افندى

سوارى محمد على افندى — سوارى توما افندى

پياده حسين اغا

﴿ نصيبين قضاسى ﴾

قائمقام وكيلى احمد بك

نائب احمد نورى افندى — مفتى افندى

مال مديرى محمد افندى — تحريرات كاتبى الياس افندى

﴿ مجلس اداره ﴾

رئيس قائمقام وكيلى بك

اعضاى طبيعيه — اعضاى منتخبه

نائب افندى — جمعه اغا

مال مديرى — درويش اغا

تحريرات كاتبى — كيركور اغا

﴿ بدايت محكمه سى ﴾

رئيس نائب افندى

اعضا سليمان اغا — اعضا منحل

باش كاتب مصطفى افندى

مستنطق معاونى داود افندى — كاتب ثانى نصرت افندى

﴿ باديه مجلسى ﴾

رئيس شويش افندى

اعضا بهرام اغا — اعضا احمد افندى

اعضا يعقوب اغا

كاتب شيخموس افندى — صندق امينى شاكر افندى

اعشار مأموریتی

مأمور عبدالرحمن بك

باش كاتب محمد افندی — كاتب ثانی خلیل افندی

كاتب ثالث محمد افندی — انبار مأموری منحل

مأمورین سائره

طابو كاتبی درویش افندی — ویركو كاتبی افندی

یوقلمه ویركو كاتبی حسین افندی — صندق امینی امسیح افندی

نفوس مأموریتی

مأمور مصطفی بك

كاتب محمد افندی

معارف قومیسیونی

رئیس نائب افندی

اعضا سلیمان افندی

« موسی افندی

« درویش افندی

ذخایر میریه مزایده و احاله قومیسیونی

رئیس قائمقام افندی

اعضا مال مدیری — اعضا اعشار مأموری

تحریرات كاتبی — ویركو كاتبی

استانستبق قومیسیونی

قائمقام افندی	مال مدیری
طاپو کاتبی	ویرکو کاتبی
دیون عمومیه مأموری	بدایت کتبه سندن افندی

منافع صندیغی وکیلاری

سعدون اغا
سلیمان اغا

زرعی مأموریتی

مأمور یحیی افندی — کاتب وتحصیلدار جرجیس افندی

دیون عمومیه مأموری افندی

تحصیلداران

سرتحصیلدار احمد افندی

سواری شوکت بك	سواری داود افندی
« محمد افندی	پیاده محمد افندی

رشدیه مکتبی

معلم موسی افندی

الیان ناحیه‌سی

مدیر عبدالرحمن بك
کاتبی عابد افندی

(ملكيات قضاسی)

قائمقام سعيد غالب افندی ثالثه

نائب سليمان افندی مفتی ابراهيم افندی

مال مديری داود افندی تحريرات كاتبی ابراهيم افندی

(مجلس اداره)

رئيس قائمقام افندی

اعضای طبيعيه	اعضای منتخبه
نائب افندی	احمد افندی
مفتی افندی	اسماعيل افندی
مال مديری	كوو اغا
تحريرات كاتبی	

(بدايت محكمه‌سی)

رئيس نائب افندی

اعضا محمد افندی اعضا جرجو باهی افندی

باش كاتب فرهاد افندی

مستنطق معاونی سعيد افندی كاتب ثانی منحل

(بلديه مجلسی)

رئيس حسن افندی

اعضا حسن اغا	اعضا حنا اغا
« سليمان اغا	« جرجيس اغا

كاتب و صندق امينی نصری افندی

اعشار مأموريتى

مأمور عونى افندى

باش كاتب امين افندى — كاتب ثانى امين افندى

انبار مأمورى منحل

نفوس مأموريتى

مأمور عبد الوهاب افندى

كاتب احمد افندى

مأمورين سائره سى

طابو كاتبى على افندى — ويركو كاتبى جميل افندى

كرجوس ويركو كاتبى حسن افندى — اراضى يوقلمه كاتبى اسماعيل افندى

صندق امينى امين افندى

معارف قوميسيونى

رئيس نائب افندى

اعضا

« [illegible] التماسشدر

«

ذخار ميريه مزايده واحاله قوميسيونى

رئيس قائمقام افندى

اعضا مال مديرى — اعضا اعشار مأمورى

« تحريرات كاتبى — « ويركو كاتبى

استاتستیق قومیسیونی

قائممقام افندی	مال مدیری
طاپو کاتبی	ویرکو کاتبی
دیون عمومیه مأموری	بدایت کتبه سندن افندی

منافع صندیغی وکیللری

محلندن اسامی دفتری گلمامشدر

رژی مأموریتی

مأمور عمر افندی

کاتب وتحصیلدار حسین افندی

تلغراف و پوسته مأموریتی

مأمور علی افندی

تحصیلداران

سر تحصیلدار نجیب بك

سواری یوسف افندی	سواری درویش اغا
« مصطفی افندی	« مصطفی افندی

پیاده خلیل افندی

حسنکیف ناحیه سی

مدیر احمد افندی

کاتبی سلیمان افندی

ویرکو کاتبی احمد افندی	صندوق امینی محمد کاظم افندی

﴿ دوینه قضاسی ﴾

قائممقام عثمان افندی

نائب بکر افندی — مفتی حافظ علی افندی

مال مدیری احمد افندی — تحریرات کاتبی امین افندی

(مجلس اداره)

رئیس قائممقام افندی

اعضای طبیعیه	اعضای منتخبه
نائب افندی	جوهر اغا
مفتی افندی	محمد اغا
مال مدیری	بنیامین اغا
تحریرات کاتبی	

(بدایت محکمه‌سی)

رئیس نائب افندی

اعضا داود اغا — اعضا یساری افندی

باش کاتب عباس افندی

مستنطق معاونی سامح افندی — کاتب ثانی نعوم افندی

(اعشار مأموریتی)

مأمور ایغیا افندی

باش کاتب حافظ افندی — کاتب ثانی حسن افندی

انبار مأموری محمد علی افندی

(نفوس مأموريتى)

مأمور عبد القادر افندى

كاتب محمد فائق افندى

(مأمورين سائره‌سى)

طاپو كاتبى شيخموس افندى ويركو كاتبى بهرام افندى

صندق امينى مصطفى افندى

(معارف قومسيونى)

رئيس امين افندى

اعضا عيسى اغا اعضا محمد اغا

(ذخائر ميريه مزايده و احاله قومسيونى)

رئيس قائمقام افندى

اعضا مال مديرى اعضا اعشار مأمورى

« تحريرات كاتبى « ويركو كاتبى

(استاتستيق قومسيونى)

قائمقام افندى مال مديرى

طاپو كاتبى ويركو كاتبى

ديون عموميه مأمورى بدايت كتبه‌سندن افندى

(منافع صندیغى وكيللرى)

محمد بك عثمان اغا

تيمور اغا احمد اغا

(رژی مأموریتی)

مأمور یوسف افندی

کاتب وتحصیلدار نعوم افندی

دیون عمومیه خمس مأموری نصری افندی

(تحصیلداران)

سر تحصیلدار غالب بك

سواری محمد افندی	سواری حسین اغا
« فتحی افندی	پیاده شوقی افندی

پیاده افندی

(صاور ناحیه‌سی بلدیه مجلسی)

رئیس حداه بك

اعضا محمد علی بك	اعضا عبدالله افندی
« رشید اغا	« افندی

کاتب عبدالقادر افندی

صندق امینی محمد علی افندی

(عمركان ناحیه‌سی)

ضابطه مأموری ابراهیم افندی

صاور ویركو كاتبی رؤف افندی

(شرناق قضاسی)

قائمقام علی عطااه افندی

نائب افندی	مفتی افندی
مال مدیری موسی رضا افندی	تحریرات کاتبی حاجی افندی

(مجلس اداره)

رئیس قائمقام افندی

اعضای طبیعیه	اعضای منتخبه
نائب افندی	اسماعیل فندی
مال مدیری	ابراهیم اغا
تحریرات کاتبی	منحل

(بدایت محکمه‌سی)

رئیس نائب افندی

اعضا یوسف اغا	اعضا میخائل افندی

باش کاتب اسماعیل بك

مستنطق معاونی قبریل افندی	کاتب ثانی مصطفی افندی

(اعشار مأموریتی)

منحل

(بادیه مجلسی)

محلندن دفتری کلمامشدر

(نفوس مأموريتی)

مأمور يونس افندی

كاتب يوسف افندی

(مأمورين سائره‌سی)

طاپو كاتبی احمد افندی   ويركو كاتبی ابراهيم افندی

صندق امينی قرياقيس افندی

(ذخاير ميريه مزايده و احاله قومیسیونی)

رئيس قائمقام افندی

اعضا مال مديری   اعضا مخل

« تحريرات كاتبی   « ويركو كاتبی

(استاتستيق قومیسیونی)

قائمقام افندی   مال مديری

طاپو كاتبی   ويركو كاتبی

مخل   بدايت كتبه‌سندن افندی

(تحصيلداران)

سر تحصيلدار عثمان اغا

سواری عبدالرحمن افندی

سواری جرجيس افندی

اوانك موقعی – حال حاضری

ماردین سنجاغی – جزره شرناق – نصیبین – مدیات – دوینه قضالرینی ودرت مدیرلك مركزيله برابر اللی درت نواحی‌یی حاویدر . ماردین قصبه‌سی ٧٧٣٧ نفوس ذكور ايله ٢٢٩١ خانه و ١١٥٩ دكان و براوقدر مستغفات سائره‌دن و عموم سنجاق ٨٥٣٠٣ اهالی ذكوردن و ١٠٦٢ قرا و ٢٨٥٣٨ خانه‌دن عبارتدر كه بونك ٦٢٢٦١ ی مسلم و ٢٣٠٤٣ ی غير مسلمدر حسابدن خارج بولنان اناث ايسه ذكوردن دها زياده‌در .

ماردين اهاليسی عموميت اوزره عربی‌اللسان اولوب اكثريسی تركجه دخی بيلورلر عشائرك غيری اوله‌رق قريه‌لرده بولنان اهالی هپ كرددر .

ماردين قصبه‌سنده معمور اوله‌رق قرق بش و مندرس اولمق اوزره دخی يكرمی جامع و اوچ مدرسه و درت باب ذكور و ايكی باب اناث ابتدائی مكتبلری و بر رشديه مكتبی و غير مسلم اهاليه مخصوص كليسا و مكتبلر موجوددر ماردينك موقعی رفيع ايسه‌ده صويی از اولديغندن يغمور صولری ايچمك اوزره صو صهرنجلری واردر اوانك قوهٔ انباتيه‌سی درجهٔ كافيده‌ده اولوب محصولات ارضيه و مايده‌سنی و معمولات و مصنوعات محليه‌سنی جامع استاتستيق جدولی مربوطدر .

ماردینك اب و هواسی پك لطیف و اهالیسی ظریف محللردن عد اولنمه سزادر منتظم بر چوق باغچه‌لری و سبزه یتشدیرر ترلالری واردر متعدد سیرانگاه و باغچه‌لرنده قصرلر و ابنیه‌لر بولنه‌رق سیر و تماشا ایچون بو قصرلر و سیرانگاهلرده اکثر مواسمده مرور و عبور اکسك اولماز ولذیذ اوزوم و اعلا بطوم و انجاز و صوجوق حاصل اولورکه هر محلده اولان شهرتنه دکر ماردین قصبه‌سندن چول بادیه‌سی کوز کسدیرلدکجه کوریلور قصبه‌نك اوست طرفنده طولاً بشیوز وعرضاً اوچیوز متروی حاوی جسیم برقلعه‌سی اولوب اثار عتیقه وبارولرله ابنیۀ سائره‌یی جامع ایسه‌ده وقتیله خراب اولمشدر .

قلعۀ مذکوره‌ده درونی طولاً وعرضاً یکرمی بش زراع اعشاری وعمقاً پك درین بر کبیر صو صهرنجی وبوندن ماعدا متعدد صهرنجلر بولنمقده‌درکه جمله‌سی طاشدن اویولمش شیلردر . قصبه‌یه درت ساعت مسافه‌ده اولان قوچحصارده عتیق وخراب ابنیه‌لر والتی ساعت مسافه‌ده اولان دارا نام قریه‌ده خیلوجه خراب اثارلر اولوب اسکندر ایله دارانك محل معرکه‌سیدر قریۀ مذکوره وقتیله پك بیوك ومعمور بر شهر اولدیغی اثار باقیه‌سندن نمایاندر بوراده قنندران نامیله یاد اولنور جسیم قصرك اثار خرابه‌سی کورلمکده‌درکه طاشلری اوچر مترو مکعبدن وکمر ایاقلری مصنع نقوش محکوکه‌دن عبارتدر

بوقصردن بشقه اوچ ساعت اوته‌ده وسرچه قریه‌سی جوارنده بر قصر خراب دخی بولنوب بونك جسامتی اوته‌کندن دها زیاده‌در عظمت بنائیه‌سی التی یدی ساعتلك مسافه‌دن کورینور .

مديات قضاسنده لايعد ولا يحصا مغاره‌لر اولوب جمله‌سی طاشدن اویولمش و قضای مذکوره مضاف حسنکیف ناحیه‌سنده‌کی خانه‌لرك اکثریسی دخی کذلك طاشدن اویولوب متعدد اوطه‌لر ودائره‌لر تشکیل ایدلمش شیلردندر .

حسنکیفده دجله نهری اوزرنده خراب بر کوپری بولنیور حسنکیف اوائلده پك جسیم اوله‌رق بعض ملوکك مقری اولدیغی تاریخ شناسان جهانك معلوملریدر . وراده بولنان عقرب کثرتیله برابر سمنك شدتی مشهوردر حسنکیف عقربی جثه‌جه‌ده دیکرلرندن فرقلی و بوغملری زیاده‌در .

نصيبين قصبه‌سنده بولنان درت عدد دیکیلی طاش التیشر زراع اعشاری طولنده‌در قصبه‌نك پیشکاهندن جریان ایدن جاغجاغ نهری اوزرنده پك چوق ابنیه‌نك آثار عتیقه‌سی مشاهده اولنمقده‌در .

نصیبنده قصرالر جحات دینکله معروف قریه‌ده ابنیهٔ عتیقه آثاری نمایاندر . جزره قصبه‌سی اتصالنده بر واوچ ساعت مسافه‌سنده وشرق طرفنده بولنان شاخ قریه‌سنده قیصر روم نامیله یاد اولنور

اوچ و دورت بچق ساعت محلده جاکو نام جبل اوزرنده‌ده بر و ایکی ساعت مسافه‌ده کلی نام بوغازده‌دخی ایکی واوچ ساعت اوزاقده و شمال جهتنده فنك نام قریه‌ده بنه برکه : سکز عدد خراب قلعه‌لر وجسیم ابنیه و آثارلر مشاهده اولنقده‌در ٭

جزره اوکندن کچن دجله نهری اوزرنده خراب اولمش برکارگیر وحالا استعمال اولنور برده اخشابدن کوپری واردر جبل جود دینلان سلسله‌نك شرناق طرفنده‌کی بر محلنده کور معدنی اولمق مناسبتیله شمدیلر یانغه باشلیوب دخان علامتی کورلمکده اولدیغی و بناءً علیه محل مذکورك صورت مکمله‌ده کشفیله بوندن طولایی معلومات اعطاسی ایچون جانب ولایتدن مخصوصاً مأمور کوندریله‌جکی ایشدلمشدر ٭

ماردین بریه‌سی عرب ومستعرب عشایرك بارینه‌جق محلی اولوب عشایر مرقومه‌دن بریسی شمر عشیرتیدر عشیرت مرقومه اون بیك خیمه‌یی جامع اولوب برقسمی زور سنجاغنه وبرقسمیده بغداد ولایت جلیله‌سنه مربوط اولدیغی کبی برقسمیده بو ولایته تابع اوله‌رق ماردین و سیورك طرفلرنده بولنمقده‌درلر بو عشیرت اوچ قابلیایه منسوب اولوب بریسی الجربه و ایکنجیسی الزیدان و اوچنجیسی العمردر بونلرك فروعندن الخریسه و الصایح والنجم والثابت والعمود والفداغه والعبده والقلتیان نام‌لریله یاد اولنور بعض قبیله‌لر دخی صایلور عشیرت مذکوره کلیتلو اغنام و دوه‌یه مالك اولوب یباغی و روغن ساده وقیون وقوزی

و دوه صرفیاتندن پك چوق تجارتری اولدیغی کبی کندی
دابوسیاتلری ایچون محتاج اولدقلری بیز و مثللو مثلاً و اشیایی
ومأکولاتلرینه مقتضی ذخیره‌یی چوله جوار اولان اهالیٔ مسکونه‌دن
اشترا ایدرلر و اغنام و پیاغی و روغن و دوه اشترا ایچون
ایچلرینه تجار کیدر کلور ٠

عشایرك بریسیده طی عشیرتیدر بو عشیرتك جماعت اصلیه‌سی
اولمیوب طی دینیلان قبیله اوچ درت یوزخانه‌دن عبارت بولنمش
ایدیسه‌ده مؤخراً بعض اسباب اوزرینه بکاره و غنامه وجحیش
و هرب والساده و شرابی عشیرتلری و جبور عشیرتنك بر فرعی
بونلرله اتحاد ایلدکلرندن تخمیناً اوچ بیك خیمه قدر اولمشلر
و نصیبین قربنده جاغجاغ صویی اوزرنده خیمه نشین بولنمشلردر
بونلرك حرکات و سکناتجه شمر عشیرتندن فرقلری یوغیسه‌ده
اولدقجه زراعت ایدر و حکومته ویرکو و اعشار و رسومات
کبی تکالیفات میریه‌یی ادا ایدرلر ٠

عشایرك بریسیده جبور عشیرتی اولوب آلتی یوز قدر خیمه‌لری
و نصیبین طپراغنده زراعتلری واردر حرکات و سکناتجه
طی عشیرتی کبیدرلر عشایرك بریسیده بکاری عشیرتی اولوب
زرکان صویی اوزرنده بولنورلر ایسه‌ده طوبلیجه اولمیوب
مع مافیه معاملاتی ماردین حوالیسنجه پك چوق اولدیغی و دوه
واغنام وحیوانات سائره‌یه مالك اولدقلری حالده بیوت وسکنالری

بوقدر بر آزیده زراعت ایدرلر . عشایرك بریسیده میلالی عشیرتی اوله‌رق ایکی فرقه‌در بریسی ویرانشهر طرفلرنده خیمه‌نشین اوله‌رق تماوی قبیله‌سیدر وایکنجی رأس العین ایله ماردین اره‌سنده بولنان قبیله اولوب موسم زراعتده خیمه‌لری وبوموسمك غیرنده اقامتلرینه مخصوص قریه وخانه‌لری واردر اغنام وقوزی ودوه وحیوانات سائره‌لرینك صرفیاتندن تجارت کافیه ایدرلر وعربی وکردی لسانیله متکلمدرلر .

عشایردن بریسیده کیکی عشیرتی اولوب کیکی چرکان وکیکی خلجان نام‌لریله ایکی فرقه‌درلر رأس العین ایله ماردین اراسنده بولنان بعض محللر کندولرینه موقع اقامت اتخاذ ایله‌رك حال وحرکت وزراعت وتجارتلری میلالی عشیرتی کبیدر .

عشایردن بریده دقوری عشیرتی اولوب بونلرده رأس العین وماردین اره‌سنده‌كی بعض اراضی‌یی جای اقامت ایتمش وحال وحرکت وزراعتلری وتجارت ولسانلری اوته‌کیلر کبی بولنمشدر .

(اواء مذکورك استحصالات جدولیدر)

محصولات ارضیه	یکون محصول	صرفیات	
نوع محصول	کیل اعشاری	داخلی	خارجی
حنطه	١٢٦٠٠٠٠	عمومی	
شعیر	٥٦٧٠٠٠	کذا	
حبوبات سائره	٥٤٠٠٠٠	کذا	

نوع محصول	قیمهٔ اعشاری	صرفیات داخلی	صرفیات خارجی
دخان	٨٨٠٠٠	٦٦٠٠٠	٣٢٠٠٠
پنبهٔ خام	١١٦٠٠٠	٩٠٠٠٠	٢٦٠٠٠
ارز	٦٦٠٠٠	عمومی	
دانهٔ زیتون	١٥٤٠٠٠	٤٤٠٠٠	١١٠٠٠٠
مهلب	٢٨٦٠٠٠	٦٦٠٠٠	٢٢٠٠٠٠
تفتیك	٢٣٠٠٠٠	٤٥٠٠٠	١٨٥٠٠٠
بطوم	٢٧٥٠٠٠	١١٠٠٠	١٦٥٠٠٠
پیانحی	٩٤٠٠٠	٣٩٠٠٠	٥٥٠٠٠
سوسام	٦٦٠٠٠٠	٤٤٠٠٠٠	٢٢٠٠٠٠
انجاز	٣٣٠٠٠٠	١٦٥٠٠٠	١٦٥٠٠٠
بادم	١٨٠٠٠	١١٠٠٠	٧٠٠٠
مازو	١٣٢٠٠٠	٢٢٠٠٠	١١٠٠٠٠
عنشوف	١٦٥٠٠	عمومی	
شفتالوز	١٧٠٠٠	كذا	
صماق	١١٠٠٠	٦٦٠٠٠	٤٤٠٠٠
نار قبوغی	٢٢٠٠٠	عمومی	
صوجق	٩٠٠٠٠	٤٥٠٠٠	٤٥٠٠٠
پستیل	١١٠٠٠٠	٤٥٠٠٠	٥٥٠٠٠

		صرفیات	
محصولات صناعیه	قیمه	داخلی	خارجی
نحاس معمولاتی	٥٥٠٠	٢٢٠٠	٣٣٠٠
تیمور معمولاتی	٥٥٠٠٠	٢٢٠٠٠	٣٣٠٠٠
معمول جلد جاموس	٢٢٠٠٠	١٦٠٠٠	٦٠٠٠
قرمزی ایپلك	٦٠٠٠	٤٥٠٠	١٥٠٠
بیاض ایپلك	٨٠٠٠	٥٨٠٠	٢٢٠٠
معمول تونج	٤٢٠٠	٢٢٠٠	٢٠٠٠
بطوم صابونی	٢٢٠٠	١٦٠٠	٦٠٠
کموس معمولاتی	١٦٥	١١٥	٠٥٠
مویتابیه	٣٣٠٠	٢٢٠٠	١١٠٠
کیچه	٥٥٠٠	عمومی	
	عدد		
شال عبا	١٠٠٠٠	١٥٠٠	٨٥٠٠
ماون مشین	١٣٠٠٠	٥٠٠٠	٨٠٠٠
ماون سختیان	٣٠٠٠٠	٢٠٠٠٠	١٠٠٠٠
اپاق قابی	٨٠٠٠٠	٦٠٠٠٠	٢٠٠٠٠
کلاه	٥٠٠٠	عمومی	
یوك عبا	٥٠٠٠	٢٥٠٠	٢٥٠٠
مندیل	١٠٠٠٠	عمومی	
کسیلان اغنام	٤٠٠٠٠	کذا	

نوع محصول	عدد	صرفيات داخلى	صرفيات خارجى
اوله و سنبيل	۲۸۰۰۰۰	۸۰۰۰۰	۲۰۰۰۰۰
	طوپ		
غزليه	۲۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
بياض بيز	۱٦۰۰۰	۱۲۰۰۰	٤۰۰۰
قرمزى بيز	۸۰۰۰	٦۰۰۰	۲۰۰۰
محصولات مايعه	قيه		
ايچ ياغى	٤٥۰۰۰	عمومى	
پينر	۸٦۰۰۰	كذا	
روغن ساده	٦٦۰۰۰	كذا	
بطوم ياغى	٥۰۰۰	۳۰۰۰	۲۰۰۰
عسل	۳٥۰۰۰	۲۰۰۰۰	۱٥۰۰۰
بكمز	۳۳۰۰۰	۲۲۰۰۰	۱۱۰۰۰
عقيد	٤٤۰۰۰	عمومى	
ميوهٔ خشك و تر	٦۰۰۰۰	كذا	
اوزم	۲۲۰۰۰۰	۱۱۰۰۰۰	۱۱۰۰۰۰
مشروبات	۲۲۰۰۰	عمومى	

﴿ ارغنی معدنی سنجاغی ﴾

متصرف احمد حمدی پاشا

نائب علی رضا افندی — مفتی عثمان توفیق افندی مدرس

محاسبه جی ابراهیم افندی ثالثه تحریرات مدیری هادی افندی

دفتر خاقانی مأموری بکر صدقی افندی — اوقاف مدیری حسنی افندی

﴿ مجلس اداره ﴾

رئیس متصرف پاشا

اعضای طبیعیه

نائب افندی	مفتی افندی
محاسبه جی افندی	تحریرات مدیری افندی
دفتر خاقانی مأموری افندی	اوقاف مدیری افندی

اعضای منتخبه

حافظ عبد الحمید افندی	ابراهیم رفعت افندی
قره بیك اغا	بور اغا

کاتب یوسف افندی

مجلس مذکورده محاکمةً فصل اولنه جق موادك مدعی عمومی معاونلکی ومستنطق ومستنطق معاونلکی وظیفه لرینی اعضای موجوده دن رئیسك تعیین وتخصیص ایتدیکی ذوات ایفا ایلکده در

بدایت محکمه‌سی

جزا دائره‌سی	حقوق دائره‌سی
رئیس مصطفی صبری افندی	رئیس نائب افندی
اعضا خورشید افندی	اعضا حافظ محمد افندی
« بدروس افندی	« غورغور اغا
« ملازمی خاچیک افندی	« ملازمی احمد افندی

مدعی عمومی معاونی توفیق افندی

باش کاتب احمد کامل افندی

ضبط کاتبه‌سی

مخلص افندی	ثاقب افندی
عابد افندی	شوقی افندی

اجرا مأموری افندی

ارغنی معادن همایونی اداره‌سی

مدیر مصطفی توفیق افندی ثالثه

محاسبه‌جی احمد رامز افندی ثالثه

مهندس اولامپیوس افندی

کاتب ثانی شریف افندی	باش کاتب علی افندی
قال مأموری عثمان افندی	صندق امینی حسین افندی
« « معاونی رشید اغا	قال کاتبی مصطفی افندی

محاسبه قلمی

باش كاتب كنعان افندی

ارتين افندی	فكری افندی
عطا افندی	زاق افندی
محمد افندی	صندق امينی محمد افندی

تحريرات قلمی

مسود يوسف وهبی افندی

مبيض مارديروس افندی	مبيض عونی افندی
مبيض ابراهيم سالم افندی	مقيد واصل جودی افندی

باديه دائره‌سی

رئيس حاجی كاملی اغا

اعضا عثمان اغا	اعضا حاجی حسن اغا
« قوسطنتين اغا	« بور اغا
كاتب و صندق امينی سعيد افندی	مملكت طبيبی يوسف افندی

اعشار اداره‌سی

مدير شريف افندی ثالثه

باش كاتب معروف افندی

كاتب ثانی جمال افندی

كاتب ثالث اسماعيل حقی افندی

انبار مأموری اسماعيل حقی افندی

دفتر خاقانی مأموریتی

مأمور بكر صدقی افندی

کاتب حسن تحسین افندی　　طاپو کاتبی درویش افندی

یوقلمه کاتبی سلیمان افندی

ویرکو مأموریتی

مأمور ادهم افندی

ویرکو کاتبی ابراهیم افندی　　رفیقی ابراهیم نوابی افندی

نواحی ویرکو کاتبی محمود افندی　　دفترجی موسی افندی

اوقاف قومیسیونی

رئیس مفتی افندی

اعضا اوقاف مدیری حسنی افندی　　اعضا مصطفی حمدی افندی

« ابراهیم رفعت افندی　　اوقاف کاتبی حافظ نصرت افندی

نفوس مأموریتی

مأمور ابراهیم نظمی افندی

کاتب احمد افندی

معارف قومیسیونی

رئیس مفتی افندی

اعضا تحریرات مدیری افندی　　اعضا دفتر خاقانی مأموری افندی

اعضا غورغور افندی

منافع صندیغی وکیللری

حافظ محمد افندی	احمد افندی
سرکیس افندی	دامیانی افندی

ذخائر میریه مزایده واحاله قومیسیونی

رئیس متصرف پاشا

اعضا محاسبه جی افندی	اعضا تحریرات مدیری افندی
« اعشار مدیری افندی	« ویرکو مأموری افندی

استاتستیق قومیسیونی

متصرف پاشا	محاسبه جی افندی
تحریرات مدیری افندی	دفتر خاقانی مأموری افندی
ویرکو مأموری افندی	دیون عمومیه مأموری افندی

بدایت کتبه سندن افندی

نافعه قومیسیونی

رئیس بکر صدقی افندی

اعضا حمدی افندی	اعضا ابراهیم افندی
« حسین افندی	« حاجی کاملی اغا
« قورقور اغا	« بور اغا

تلغراف و پوسته خانه

مدیر عاکف افندی

ملازم مصطفی افندی

❊ ژاندرمه طابور مجلسی ❊

رئیس بیکباشی مصطفی اغا

اعضا طابور کاتبی حسن افندی — اعضا یوزباشی محمد اغا

« یوزباشی مصطفی افندی — « ملازم اول اسماعیل افندی

اعضا ملازم ثانی محمد اغا

❊ تحصیلدار دائره‌سی ❊

لوا سرتحصیلداری نشری افندی

قضا سرتحصیلداری زلفی بك

سواری تحصیلدارلری

نفر

۱۰

❊ ژاندرمه طابوری ❊

بیکباشی مصطفی اغا

طابور کاتبی حسن افندی

سواری

بلوك	یوزباشیلر	ملازم اوللر	ملازم ثانیلر
۱	محمد اغا	عبدالرحمن افندی	اسماعیل افندی

پیاده

بلوك	یوزباشیلر	ملازم اوللر	ملازم ثانیلر
۱	مصطفی افندی	اسماعیل افندی	محمد اغا
۲	حسن افندی	حسن افندی	حافظ جمعه افندی

پولیس ملازم ثانیسی حمدی افندی
سرغاردیان عبوش اغا
کاتبی عبدالقادر افندی

﴿ رشدیه مکتبی ﴾

معلم اول	عدد شاکردان	معلم ثانی
مصطفی افندی	٥٨	ابراهیم رفقی افندی

﴿ مکتب ابتدائی ﴾

باب ۱ معلمی حافظ کامل افندی باب ۱ معلمی دردست تعیینندر

﴿ صبیان مکتبلری ﴾

باب	عدد شاکردان	
۲	۳۰	مسلم
۱	۳۵	روم
۱	۳۰	ارمنی
٤	٦٥	

﴿ ارغنی ناحیه‌سی ﴾

مدیری قهرمان افندی
ناحیه وطاپو کاتبی سعید افندی

﴿ اکیل ناحیه‌سی ﴾

مدیری حسین افندی
کاتبی قاسم افندی انبار مأموری راغب بك

﴿ سیورك قضاسی ﴾

قائمقام وکیلی مصطفی سزایی افندی

نائب ابراهیم ادهم افندی — مفتی ذوالفقار افندی

مال مدیری عمر افندی — تحریرات کاتبی محمد افندی

اوقاف وکیلی مصطفی افندی

﴿ مجلس اداره ﴾

رئیس قائمقام وکیلی افندی

اعضای طبیعیه — اعضای منتخبه

نائب افندی — مصطفی افندی

مفتی افندی — ذوالفقار افندی

مال مدیری — سرکیس افندی

تحریرات کاتبی

﴿ بدایت محکمه‌سی ﴾

رئیس نائب افندی

اعضا مصطفی فوزی افندی — اعضا بدروس افندی

باش کاتب شریف افندی

مستنطق معاونی توفیق افندی — کاتب ثانی محمد افندی

﴿ بلدیه مجلسی ﴾

رئیس محمد نوری افندی

اعضا احمد افندی — اعضا عبدالرحمن اغا

« اوهانس اغا — « مراد اغا

کاتب محمد افندی — صندق امینی عبدالکریم افندی

اعشار مأموریتی

مأمور علی افندی

باش کاتب اسماعیل افندی — کاتب ثانی ابراهیم حقی افندی

انبار مأموری بدروس افندی

نفوس مأموریتی

مأمور زبیر افندی

کاتب طروس افندی

مأمورین سائره

طاپو کاتبی عثمان افندی — ویرکو کاتبی ابراهیم افندی

نواحی ویرکو کاتبی حسن افندی — صندق امینی بدروس افندی

معارف قومیسیونی

رئیس مفتی افندی

اعضا عثمان افندی — اعضا خلیل افندی

« اعضا عبدالقادر افندی — « کشیش طاوید افندی

اعضا پرهتستان افندی

منافع صندیغی وکیللری

محلندن دفتری کلمامشدر

❊ زخائر بریه مزایده واحاله قومیسیونی ❊

رئیس قائمقام وکیلی افندی

اعضا مال مدیری | اعضا اعشار مأموری
« تحریرات کاتبی | « ویرکو کاتبی

❊ استاتستیق قومیسیونی ❊

قائمقام افندی | مال مدیری
طاپو کاتبی | ویرکو کاتبی
دیون عمومیه مأموری | بدایت کتبه سندن افندی

❊ تلغراف وپوسته اداره‌سی ❊

مدیر شوقی افندی

❊ رژی مدیریتی ❊

مدیر احمد ندیم افندی

باش کاتب طاهر سری افندی | کاتب ثانی مصطفی حمدی افندی
انبار مأموری محمد خورشید افندی | انبار کاتبی محمد افندی
قنطارجی زلفی آغا | سبار مأموری ذو الفقار آغا

❊ دیون عمومیه مأمورلکی ❊

مأمور منحل

کاتب احمد افندی

﴿ تحصیلداران ﴾

سرتحصیلدار شریف افندی

سواری نفر ٧ پیاده نفر ٤

﴿ رشدیه مکتبی ﴾

معلم ثانی	عدد شاگردان	معلم اول
یوسف ضیا افندی	٧٠	عبدالکریم افندی

﴿ مکتب ابتدائی ﴾

باب

٣

﴿ صبیان مکتبلری ﴾

	عدد شاگردان	باب
مسلم	٢٥٠	١٥
غیر مسلم	٠٧٥	٠٤
	٣٢٥	١٩

(بوجاق ناحیه سی)

مدیر عمر افندی

کاتبی ایوب افندی

(قره‌لچی ناحیه سی)

مدیر شفیق افندی

کاتبی عارف افندی

(قره‌ده طاغ ناحیه سی)

ضابطه مأموری محمد اغا

کرکرزئی مأموری علی بك

قنطارجی عیان اغا

﴿ پالو قضاسی ﴾

قائمقام محمد نجیب بك

نائب شیخ محمد افندی — مفتی مصطفی افندی

مال مدیری مصطفی افندی — تحریرات كاتبی محمد افندی

اوقاف وكیلی عمر اغا

﴿ مجلس اداره ﴾

رئیس قائمقام بك

اعضای طبیعیه	اعضای منتخبه
نائب افندی	محمد صادق بك
مفتی افندی	منحل
مال مدیری	منحل
تحریرات كاتبی	

﴿ بدایت محكمه‌سی ﴾

رئیس نائب افندی

اعضا سعید بك — اعضا كیورق افندی

باش كاتب بكر صدقی افندی

مستنطق معاونی سعید افندی — كاتب ثانی حسن افندی

﴿ بلدیه مجلسی ﴾

رئیس سالم بك

اعضا عبداه اغا	اعضا حسين فهمى اغا
« د قانيبت مروك اغا	صندق امينى اوهانس افندى

اعشار مأموريتى

مأمور عمر بك

باش كاتب رائف افندى	كاتب ثانى مصطفى افندى
انبار مأمورى احمد افندى	انبار مأمورى معاونى حاجى افندى

نفوس مأموريتى

مأمور ابراهيم افندى

كاتب مصطفى افندى

مأمورين سائره

طاپو كاتبى مصطفى افندى	ويركو كاتبى حسين صبرى افندى
يوقلمه كاتبى احمد افندى	صندق امينى اوهانس افندى

معارف قومسيونى

رئيس حسين بك	اعضا سعيد بك
اعضا احمد اغا	« كيراكوس افندى

ذخاير ميريه مزايده و احاله قومسيونى

رئيس قائمقام بك

اعضا مال مديرى	اعضا اعشار مأمورى
« تحريرات كاتبى	« ويركو كاتبى

استانستيق قوميسيونى

قائمقام بك	مال مديرى
طاپو كاتبى	ويركو كاتبى
ديون عموميه مأمورى	بدايت كتبه سندن افندى

منافع صندیغی وكيلاى

محلندن دفترى كلمامشدر

ديون عموميه مأمورلغى

مأمور عالم افندى

كاتب ميخائل افندى

رشديه مكتبى

معلم ثانى	عدد شاكردان	رقعه خواجه سى
حسين افندى	٣٦	توفيق افندى

تحصيلداران

محلندن اسامى دفترى كلمامشدر

بولانق ديون عموميه مأمورلغى

مأمور شريف افندى

﴿ چرمك قضاسی ﴾

قائممقام حافظ حسین افندی

نائب محمد صادق افندی — مفتی حسین افندی

مال مدیری مصطفی افندی — تحریرات کاتبی محمد مهری افندی

اوقاف وکیلی علی بك

﴿ مجلس اداره ﴾

رئیس قائممقام افندی

اعضای طبیعیه	اعضای منتخبه
نائب افندی	عبدالرحیم افندی
مفتی افندی	اشرف اغا
مال مدیری	برهو اغا
تحریرات کاتبی	

﴿ بدایت محکمه‌سی ﴾

رئیس نائب افندی

اعضا عبدالحمید افندی — اعضا تومس افندی

باش کاتب شوکت افندی

مستنطق معاونی فخری افندی — کاتب ثانی احمد افندی

﴿ بلدیه مجلسی ﴾

رئیس حسن افندی

اعضا ابراهيم اغا — اعضا احمد افندى
« ذوالفقار افندى — « ذوالفقار اغا
« اغوب اغا — كاتب احمد افندى
صندق امينى رسول افندى

اعشار مأموريتى
مأمور محمد افندى
باش كاتب عبدالرحمن افندى — كاتب ثانى حسين افندى
انبار مأمورى درويش بك

(نفوس مأموريتى)
مأمور مصطفى افندى
كاتب سامى افندى

(مأمورين سائره)
طاپو كاتبى حمدى افندى — ويركو كاتبى ذوالفقار افندى
صندق امينى نافذ افندى

(معارف قومسيونى)
محلندن دفترى كاشدر

(ذخاير ديريه مزايده واحاله قومسيونى)
رئيس قائمقام افندى
اعضا مال مديرى — اعضا اعشار مأمورى
« تحريرات كاتبى — « ويركو كاتبى

استانستيق قوميسيونى

قائممقام افندى	مال مديرى
طاپو كاتبى	ويركو كاتبى
ديون عموميه مأمورى	بدايت كاتبى

رژى مأمورينى

مأمور مصطفى افندى	كاتب عثمان بك
تحصيلدار اسماعيل بك	قنطارجى عثمان اغا

ديون عموميه مأمورى مصطفى افندى

تحصيلداران

سر تحصيلدار ابراهيم افندى

سوارى نفر ٨

(رشديه مكتبى)	(صبيان مكتبى)	
معلم اول رضا افندى	باب	عدد شاكردان
شاكردان عدد ٣٠	٢	٧٠

(چونكش ناحيه سى)

مديرى محمد على بك

كاتبى ذو الفقار افندى

ويركو كاتبى يوسف افندى — رژى مأمورى يسن افندى

(چونكش رشديه مكتبى)

معلم ثانى مصطفى افندى

عدد شاكردان ٢٥

لوانك موقعى ـ حال حاضرى

ارغنى معدنى قصبه‌سى ـ سنجاغك وسطنده بولنوب چرميك ـ پالو ـ سيورك قضالرينى ، يدى مديرلك مركزيله يكرمى التى نواحى‌يى شامل اوله‌رق لوايى تشكيل ايدر يالكز قصبه ٣٤٧٠ نفوس ذكور و ١٣٣٧ خانه ايله بر بچوق مثلى دكان ومسقفات سائره‌دن وعموم سنجاق ٧٢٢٣١ اهالئ ذكوردن و ١٠٦٢ قرا و ٢٤٧٠٣ خانه‌دن عبارتدركه ؛ بونك ٥٥٢١٦ نفوسى مسلم و ١٧٠١٥ نفوسى غير مسلمدر خارج حساب اولان نفوس اناث ايسه ذكورى متجاوزدر ملحق قصبه‌لر اهاليسى تركجه تكلم ايدوب قراده بولنانلر كردجه ـ زازاجه سرياشورلر واكثريسى تركجه‌ده بيلورلر .

معدن قصبه‌سنده بر باب رشديه وبوسنه يكى كشاد اولنمش ايكى باب منتظم ابتدائيه مكتبلرى واردر دجله نهرينك بر قسمى معدندن اون ساعت اوته‌ده كيدان قريه‌سندن چيقوب جريان ايدرك معدنك اوكندن كچر قصبه‌نك اتصالنده كارگير بر كوپرى وديكر محللده متعدد اخشاب كوپريلر بولنيور سنجاغك قوهٔ انباتيه‌سى معتدل اولوب محصولات ارضيه ومايه‌سى و معمولات محليه‌سى مربوط استاتستيق جدولنده انواعيله كوسترلمشدر معدن قصبه‌سنده نسا طائفه‌سى كوزل چورابلر طوقيوب صاتارلركه بوطرفلرده مقبول وصاتيشى كثيردر .

پالو قصبه‌سی باغ و باغچه‌لی بر محل اولوب سیر و تماشاسندن تلذذ اولنور سودلی موقعلری و سیرانگاهلری واردر پالودن گچن مراد نهری اوزرنده جسیم بر کوپری بولنیور قصبۀ مذکورده یکپاره طاش اوزرنده بر قلعۀ حصار اولوب درونده کذلك بر پارچه طاشدن اویولمش و یاپلمش بر عتیق کلیسا و مکتب و برطاقم اوطه‌لر واردر ·

اکیل قصبه‌سنك هر طرفی اوزوم باغلریله مزین اوله‌رق صوجق و پستلی مشهوردر اکیل ناحیه‌سی قراسنده صید و شکار محللری چوقدر اکیل ناحیه‌سنده ایکی نبی ذیشانك مدفن مقدسلری بولندیغی مرویدر ·

ارغنی قصبه‌سنك موقعی دلنشین اوله‌رق آب و هواسی فوق العاده لطیف و باغ و باغچه‌لری کثیردر باغ و باغچه‌لرنده تفرج و آب و هواسیله تنعم اوله گلدیکندن دیاربکردن بعضاً تبدیل هوا ایچون ارغنی‌یه کیدنلر بولنور قره اوزمندن اعمال اولنان پکمیل و صوجوغی مقبولدر ارغنیده پك چوق شراب اعمال اولنور ارغنی قلعه‌سنده برج و باره‌لر اثری و درت عدد صو صهریجی اولدیغی کبی ذو الکفل نبی علیه السلامك قلعه اوزرنده مقام عالیلری بولنه‌رق زیارتگاه انامدر صهریجلر عتیق و طاشدن اویولمش و آرالری متین کرله اتصال ایدلمش اولدیغی حالده درونده دائما ماء الذبذطه‌لودر موسم صیفده و اك صیجاق زمانلرده بیله

اغز طیانه میه جق درجه ده صغوقدر قصبهٔ مذکوره نك قبله سیله
غربیسی اراسنده و ایکی ساعت مسافه ده کی سلطان پکارینك
اوته جانبنده طاشدن اویولمش بر مغاره بولنوب درونده تندیجه
بر صو واردرکه : مغاره نك قپوسندن صویه وارنجه طاشدن
اویولمش درجه لر موجوددر .

چرمك قصبه سنده باغ و باغچه لر بولنوب امراض جلدیه یی دافع
و نافع اوله رق مشهور ایلیجه سی واردر بو حوالی اهالیسی
ایلیجه ده یتمق ایچون کثرت اوزره اورایه کیدرلر ایلیجه نك
غلبه لك زمانی یاز موسمیدر قصبه اهالیسنك اکثری اولاته
متعلق بویه زدن خیلوجه صرفیاتی وقوعه کلدکلرندن مستفید اولورلر
قصبه ده بولنان عتیق قلعه نك اطرافی رقتیله سوزایکن یقلوب ابنیه
آثاری قالمش و اتصالنده بر جبل بولنوب اوزرنده ایراقدن بر جمعیت
عسکریه وارکبی کورنکده بولنمشدر قصبه نك جوارنده اولك وارقه
طرفده و سنان نهری اوزرنده ایکی کارکیر کوپری واردر .

سیورك قصبه سی چار طرف باغلر ایله محاط اولوب اکن صویی آزدر
قلعه سی پك جسیم اوله رق یونمه طاشلردن یاپلمش و آثار عتیقه دن
معدود بولنمش ایسه ده شمدی خراب اولمش و قصبه درونده
زیر زمینده آثار عتیقه دن بر حمام دخی بولنمشدر شو حمام شمدی
ایشلدلمکده در . سیورك داخلنده بر محل مبارکده ایوب نبی
علیه السلامك مدفن عالیلری واردر سیورکده قوچ علی بابا اسمیله

موسوم بولنان زيارتكاه درونده صحابهٔ كرامدن اوچ ذات شهدانك جسدلرى صندقلر ايچنده محفوظ اولوب اشبو جسدلر بيك اوچيوز سنه‌دنبرو حاليله طورمقده‌دركه: كورمسنى ارزو ايدنلر زيارت ايده‌بيلورلر سيورك قضاسنده كثرت اوزره معاملاتى بولنان عشيرتلرك بريسى قره‌كيچى عشيرتى اولوب سيورك و ويران شهر اراسنده هم خيمه نشين وهمده زراعت و حراثتله اشتغال ايله‌كلرندن موسم زراعتك غيرى وقتلرده بر طاقم قريه وخانه‌لرده متمكن بولنورلر .

ايكنجيسى بشيوز چادردن عبارت بولنان شرابى عشيرتيدر بو عشيرت خابور صويى اوزرنده بولنوب حيواناتلرندن حاصل اولان خيلوجه روغن ساده‌نك بر قسمنى سيورك اهاليسنه فروختيله تعيش ايتمكده‌درلر سيورك قضاسنك اخذ واعطاسى ولايتك ديكر قضالرينه نسبتله دها زياده و مزروعات و حاصلاتى نه بو درجه‌ده‌در سيورك واكيل وچرمك وچونكش وارغنى ناحيه‌لرنده برر رشديه مكتبى وارد .

﴿ لواء مذكورك استاتستيق جدوليدر ﴾

محصولات ارضيه	يكون محصول	صرفيات	
نوع محصول	كيل اعشارى	داخلى	خارجى
حنطه	٨٨٩٧٠٠	عمومى	
شعير	٣٣٣٢٢٧	كذا	
حبوبات سائره	٢٤٠٠٠٩	كذا	

نوع محصول	يكون محصول	صرفيات داخلى	صرفيات خارجى
جويز	٢٤٠٠٠	١٤٠٠٠	١٠٠٠٠
	قيمهٔ اعشارى		
ارز	٤٢٠٠٠	٣٠٠٠٠	١٢٠٠٠
پنبه قوزه‌سى	٢٢٠٠٠٠	١٦٠٠٠٠	٦٠٠٠٠
حرير قوزه‌سى	٦٨٠٠	عمومى	
ذكرك	٤٥٠٠٠	كذا	
سيسام	١٥٠٠٠٠	١٤٠٠٠٠	١١٠٠٠
اوزم	٢٩٨٠٠٠	١٠٨٠٠٠	١٩٠٠٠٠
بادم	٢٥٠٠٠	١٠٠٠٠	١٥٠٠٠
صوغان	١٥٦٠٠٠	١٠٠٠٠٠	٥٦٠٠٠
محصولات صنايعه	قيمهٔ اعشارى		
بياض بيز	٢٦٠٠٠	عمومى	
سختيان	١٨٠٠٠	كذا	
مشين	٦٠٠٠	كذا	
كاو ماله	٨٠٠٠	كذا	
كتره	١٢٠٠٠	٥٠٠٠	٨٠٠٠
چريش	١٥٠٠٠	١٠٠٠٠	٥٠٠٠
محصولات مايعه	قيمهٔ اعشارى		
عسل	٢٠٠٠٠	عمومى	
بكمز	١٥٠٠٠٠	١٠٠٠٠٠	٥٠٠٠٠
روغن ساده	١٠٠٠٠٠	٦٠٠٠٠	٤٠٠٠٠

پینر	۱۸۰۰۰۰	عمومی	
ایج یاغی	۲۰۰۰۰	کذا	
صوچق و پستل	۸۰۰۰۰	۵۰۰۰۰	۳۰۰۰۰
بزر یاغی	۲۱۰۰۰	عمومی	
هند یاغی	۷۰۰۰	کذا	
سوسام یاغی	۱۰۰۰۰	کذا	

داخل ولایتده بولنان امرا وضابطان عسکریه

دیاربکر موقع قوماندانی میرلوا صالح زکی پاشا م ۳

الای مفتیسی مصطفی کامل افندی د رس

قوماندان والای کاتبی مصطفی افندی

(نظامیه یکرمی سکزنجی الایك دیاربکرده اراماسز برنجی طابوری)

بیکباشی شوکت افندی

صاغقول اغاسی محمود بك م ۵ طابور کاتبی عبدالقادر افندی

طبیب یناپوطما راکی افندی اجزاجی حسین افندی

سرجراح حسن افندی م ۵ سنجقدار ملازم ثانی مصطفی افندی

یوزباشی اول حسن اغا	بلوك	یوزباشی ثانی محمد اغا
ملازم اول یوسف اغا	۱	ملازم ثانی محمود اغا
یوزباشی اول مصطفی افندی	۲	یوزباشی ثانی منحل
ملازم اول محمد افندی		ملازم ثانی توفیق افندی

بلوك

يوزباشیٔ اول عبداه اغا ٣	يوزباشیٔ ثانی احمد شكری افندی
ملازم اول صالح افندی	ملازم ثانی حسين اغا
يوزباشیٔ اول ابراهيم ادهم افندی ٤	يوزباشیٔ ثانی منحل
ملازم اول ابراهيم اغا	ملازم ثانی محمود افندی
موسيقه معلم اولی حسين اغا	موسيقه معلم ثانيسی مصطفی اغا
طوبجی يوزباشيسی علی افندی	طوبجی ملازم ثانيسی علی اغا

(سواری يكرمی دردنجی الايك دياربكرده بولنان ضابطانی)

قول اغاسی احمد توفيق افندی

اجراجیٔ ثانی ابتهقران افندی	جراح اول حافظ محمد افندی
يوزباشیٔ ثانی حسن افندی بلوك	يوزباشی وكيلی عبدالقادر افندی
ملازم اول حاجی خليل اغا ١	ملازم ثانی مصطفی راشد افندی
ملازم اول عثمان فهمی افندی	ملازم ثانی منحل
يوزباشیٔ اول برهان الدين افندی ٢	يوزباشی وكيلی رومی افندی
ملازم اول محمد رفعت افندی	ملازم ثانی خليل فرهاد افندی
ملازم اول منحل	ملازم ثانی مصطفی عونی افندی

ماردين سنجاغيله ولايتك دها بعض مواقعنده بولنان عساكر نظاميهٔ شاهانه امرا و ضابطانك اسامی دفتری كلمديكندن بالضروره درج اولنهمديغی مع الاعتذار بيان اولنور .

(امرا و ضابطانِ عساکر ردیفهٔ شاهانه)

التمش سکزنجی میرلوا وکیلی و دیاربکر ردیف قوماندانی
میرالای علی شفیق بك م ٤ ع ٤

(دیاربکر ردیف تالی طابوری)

بیکباشی احمد حلمی افندی م ٥

صاغ قول اغاسی حسن افندی طابور کاتبی محمد طیفور افندی

بلوك	یوزباشیٔ اوللر	یوزباشیٔ ثانیلر	ملازم اوللر
١	علی اغا	حسین اغا	مصطفی اغا
٢	حسین اغا	طورسون اغا	شاهین اغا
٣	حسن افندی	محمد افندی	محمد اغا
٤	محمد اغا	احمد اغا	بلال اغا

(دیاربکر ردیف مقدم طابوری)

بیکباشی منحل

صاغ قول اغاسی بختیار افندی م ٥ طابور کاتبی محمد افندی
تفنکجی عبدی اوسته

بلوك	يوزباشى اوللر	يوزباشى ثانيلر	ملازم ثانيلر
١	محمد افندى	حاجى محمد افندى م٥	احمد اغا
٢	ابراهيم نورى افندى	على اغا	احمد اغا
٣	مصطفى افندى	عثمان اغا	محمد اغا
٤	احمد اغا	رجب اغا	طيفور افندى

ماردينده رديف قائمقامى عبداللطيف بك

(ماردين رديف تالى طابورى)

بيكباشى عثمان افندى

صول قول اغاسى خليل اغا　　طابور كاتبى سيف الدين افندى

بلوك	يوزباشى اوللر	يوزباشى ثانيلر	ملازم اوللر
١	عثمان افندى	صالح اغا	ايوب افندى
٢	سعيد اغا	محمد افندى	عبدالعزيز اغا
٣	اسماعيل افندى	حسين اغا	محمد امين افندى
٤	محمد افندى	جمال اغا	نورى افندى

مسافر ملازم ثانى نور اغا　　مسافر ملازم ثانى محمد افندى

(ماردين رديف مقدم طابورى)

بيكباشى درويش افندى

قول اغاسى　　طابور كاتبى اشرف افندى

بلوك	يوزباشیء اوللر	يوزباشیء ثانيلر	ملازم ثانيلر
١	علی افندی	حسن افندی	محمد افندی
٢	احمد اغا	حاجی احمد اغا	عبداه اغا
٣	احمد افندی	محمد اغا	مصطفی اغا
٤	مصطفی افندی	حاجی علی اغا	اسماعيل اغا

(اچيقده بولنان ضابطان)

ملازم اول محمد افندی   ملازم اول عمر اغا

ملازم ثانی سليم اغا   ملازم ثانی احمد افندی

« « عمر اغا   « « عبدالسلام افندی

(جزره رديف ثانی طابوری)

بيكباشی محمد رضا افندی

صول قول اغاسی علی افندی   طابور كاتبی عبداه وهبی افندی

بلوك	يوز باشيلر	ملازم اوللر
١	حاجی احمد افندی	حق ويردی اغا
٢	محمد افندی	سليمان اغا
٣	علی رضا افندی	عمر اغا
٤	حافظ عثمان افندی	منحل

مسافرين

ملازم ثانی احمد اغا   ملازم ثانی علی اغا

ملازم ثانی عبدالقادر افندی

(جزره ردیف مقدم طابوری)

بیکباشی صالح زکی افندی

طابور کاتبی عثمان شوقی افندی دپو مأموری ملازم اول محمد افندی

بلوك	یوزباشیلر	ملازم ثانیلر
١	عارف اغا	علی اغا
٢	مصطفی اغا	علی اغا
٣	طوزسون افندی	عثمان اغا
٤	اسماعیل افندی	علی اغا

مسافرلر

یوزباشی تاتار اغا ملازم اول رسمی اغا ملازم ثانی ابراهیم اغا

(ایجه ردیف تالی طابوری)

بیکباشی حسن افندی م ٥

صولقول اغاسی ابراهیم افندی طابور کاتبی عبدالقادر افندی

بلوك	یوزباشیٔ اوللر	یوزباشیٔ ثانیلر	ملازم اوللر
١	خورشید اغا	محمد افندی م ٥	هاشم اغا
٢	احمد کامل افندی	منحل	احمد کامل افندی
٣	عبدالرحمن افندی	عثمان اغا	شعبان اغا
٤	محمد اغا	حسین حسنی افندی	حسن بك

(ایجه ردیف مقدم طابوری)

بیکباشی حسن تحسین افندی

صاغقول اغاسی حاجی علی افندی م ٥ طابور کاتبی حافظ ابراهیم افندی

بلوك	يوز باشیء اوللر	ملازم ثانیلر
١	علی رضا افندی م ٥	احمد اغا
٢	محمد اغا	ابراهیم اغا
٣	حسن اغا	حسین اغا
٤	علی اغا	حسین اغا

یوز باشیء ثانی محمد افندی — ملازم اول قاسم افندی

تفنکجی احمد نیازی افندی — مسافر ملازم اول محمد افندی

معدن ردیف طابورلرینك اسامی دفتری کلمدیکندن درج اولنه مدی

داخل ولایتده بولنان رؤسای روحانیه

روم ملتی

دیاربکرده وکیل پاپو سیوس افندی م ٣

روم قتولکی ملتی

دیاربکرده منحل

ارمنی ملتی

دیاربکرده وکیل کشیش
اوهانس افندی
معدنده راهب اوهانس افندی
سلوانده مقردیج افندی م ٣ ع ٣
معدنده اوهانس افندی
چونکشده راهب میناس افندی

سریانی ملتی

ماردینده پطریق
پطریس افندی م ١
نصیبینده پطریس افندی
جزرده بهنان افندی
مدیاتده سیمان افندی
دیاربکرده یحیا افندی

ارمنی قتولکی ملتی

دیاربکرده پسقپوس
اوسیب افندی م ٣
ماردینده ملکون افندی م ٣

کلدانی ملتی

دیاربکرده مترپولید
عبدیسوع افندی
جزرده یعقوب افندی

﴿ دول اجنبیه قونسلوس مأمورلری ﴾

انکلتره قونسلوس وکیلی تومس افندی م ٣
ایران شهبندری منحل
روسیه قونسلوسی موسیو یاکانسکی حلبده
فرانسه قونسلوسی موسیو پرتیه حلبده

تشکیل ولایتدن صکره داخل ولایتده و مقدما دیاربکر ولایتنه مربوط بولنان معمورة العزیز ولایتی داخلنده دیاربکر ولاة عظامنك موفق اولدقلری آثار عمرانیه‌نك خلاصه‌سیدر.

﴿ مرحوم مصطفی پاشا حضرتلری زمانلرنده ﴾

مشارالیه حضرتلرینك والیلکی زماننده ولایت تشکیل بیوریلوب درت بچوق ماه صکره بشنجی اردوی همایون مشیرلکنه تحویل مأموریت ایتمش و اکرچه قبل التشکیل خیلوجه امور خیریهٔ عمرانیه‌یه موفق اولمش ایسه‌ده تحویل مأموریتله تشکیل اراسنده پك آز مدت کچدیکندن بو مدت ظرفنده تشکیلات اصول و فروعیله اشتغاله انجق وقت بوله بیلمشدر.

﴿ دوانلو درویش پاشا حضرتلری زمانلرنده ﴾

ابواب مملکتدن طاغ و ماردین قپولرینك تعمیری ــ ایچ قلعه‌ده مجدداً کشاد اولنان قپو ــ حکومت قوناغنده مقدما محترق اوله‌رق

انشا اولنان بیوك اوطه ـ سیورکده تعمیر اولنان حکومت قوناغی ـ ارغه قشله سنده انشا اولنان قله .

❋ دولتلو اسماعیل حقی پاشا حضرتلری زمانلرنده ❋

داخل ولایتده بش باب جامع شریف ـ ارغنی قلعه سنده حضرت ذو الکفل نبی علیه السلامك تربه‌لری اتصالنده زواره مخصوص دائره ـ حضرت سلیمان بن خالد بن ولیدك تربه‌لرینك تعمیری ـ مکاتب رشدیه باب ٨ ـ ولایت قوناغی ـ اوراق مخزنی ـ اصلاحخانه ـ حوض کبیر عدد ٢ ـ اخور ـ ضبطیه قغوشی باب ٢ ـ ضبطیه اوطه‌سی باب ٢ ـ بوزجلو حبسخانه‌سی ـ پولیس اوطه‌لری ١٦ ـ قشله مجدد ٢ ـ تعمیر ١ ـ خسته خانه ـ دکان عدد ٢١ قهوه خانه ـ فرون ـ دباغخانه ـ چشمه عدد ٥ صو بندلری ٤ دیاربکر حروات صو یولی مجراسنك تعمیری زراع اعشاری ١٧٥١٠٠ ـ ردیف دبویلری مجدد ٣ تعمیر ٤ ـ مطبخ ـ جبخانه عدد ٧ ـ قضالرده حکومت قوناغی عدد ٥ ـ مجدداً قرا عدد ١٨ ـ دکرمن ـ غرس اولنان اشجار ٥٠٠٠٠ ـ انشا وتسویه اولنان طرق مترو ١٨٠٠٠٠ ـ قالدیرم مترو ٣٠٠٠٠ ـ کوپری عدد ١٩٠ ـ حروف ولیطوغرافیا مطبعه‌لرینك کشادی غزته و سالنامه اخراجی ـ

❋ مرحوم توفیق پاشا حضرتلری زمانلرنده ❋

قلعه جامعنك تزیینی ـ ولایت دائره‌سنده انشا اولنان مابین ـ

آب حیوات کرلرینك تعمیری ـ دوه كچدی کوپریسنك اکمال انشاسی ـ .

﴿ ابهتلو دولتلو عبدالرحمن پاشا حضرتلری زمانلرنده ﴾

مشارالیه حضرتلرینك مأموریتلری روسیه محاربهٔ مندفعه سنك بدایتنه تصادف ایلدیکندن بر طرفدن امور ولایتی اداره یه بذل جهد وهمت و بریاندن دردنجی قول اردوی همایونه بو ولایتدن مرتب مبالغ و ذخائر و سائر لوازم عسکریه نك تدارك و سوقی کبی مهم اولان خصوصاتی ایفا ایچون مسارعت ایله کیجه کوندز اوغراشوب پك بیوك آثار مشکوره ابرازینه موفق اولمشلردر .

﴿ دولتلو عزت پاشا حضرتلری زمانلرنده ﴾

کیجه لری دیاربکر ازقه سنك فنارلرله تنویری وینه کیجه لری محله لرده بکجیلر تعیین و اقامه اولندیغی ـ دیاربکر تلغرافخانه سی ایچون مکمل برقوناق التهرق ابنیهٔ میریه یه الحاق اولندیغی ـ تعمیر اولنان طریق مترو ٢٠٠٠ قالدیرم مترو ٤٠٠ ـ .

﴿ والئ لاحق دولتلو سامح پاشا حضرتلری زمانلرنده ﴾

رشدیهٔ عسکریه مکتبنك متین و مستحکم صورتده انشاسی ـ
دیاربکر ایله معدن اراسنده مکمل بر وشوورکله دیاربکر اراسنده

ینه بر و معدنله ارغنی میاننده کذلك بر که جمعاً اوچ باب قره غولخانه انشا وکشاد و محافظه ایچون لزومی مقدار ژاندرمه افرادی اقامه و اقعاد اولنه رق مرور و عبورك تأمین قلندیغی — انشا و تعمیر اولنان طریق ٢٨٠ کیلومترو — طاش کوپری مجدداً ٤١ — تعمیراً ٦ — کارکیر کوپری ٧١ — منفذ ١٧١ — قوری دیوار ٢٥ کیلو مترو — بعض رشدیه مکتبلرینك تعمیر اولندیغی — سیلوان و معدن وارغنیده تلغراف خانه لر و اکثر قضالرده پوسته شعبه لری و ملاطیه نك دیاربکر ولایته مربوطیتی زماننده حصن منصور واغجه طاغ و بهسنیده پوسته و تلغراف خانه لر کشاد ایلدیکی — ملحقات ولایتده منافع صندقلری کشاد و سرمایه لر تأسیس قلندیغی — ینه ملحقاتده معارف شعبه لری و تجارت و زراعت اوطه لری تشکیل بیورلدیغی — یاپیلان قالدیرم مترو ١٠٥٠ — دیاربکرده بر و ماردینده ایکی باب اناث ابتدائی مکتبلری و ینه دیاربکرده بر و ماردینده درت و ارغنی معدنی و سیورك و جزره قصبه لرنده ایکیشر و نصیبینده بر ذکور ابتدائی مکتبلری کشاد اولنه رق مکاتب مذکوره ابنیه سنك بعضیلری اجرا بیوریلان تشویقات اوزرینه اهالینك عرض ایتدکلری اعانه ایله مجدداً یاپلدیغی — مرکز ولایتده دار المعلمین اچلدیغی — جرمیك جامعنك خراب محللری یاپدیرلدیغی — مطبعه مزك نقصان اولان الات و ادواتنك اکمالیله برابر وارداتی تأمین و غزته و سالنامه اخراج قلندیغی — اجراآت سائره غزته لرده محرردر .

ولايتمزه منسوب اولانذی رتبه اهالیء متحیزه‌نك اساميسيله مولدلری وحائز اولدقلری رتبه ومأموريتلری اصول تشريفات اوزره درج اولنمشدر

(ملكيه)

اولی صنف اولی	مولد	مأموريت
فليب افندی	دياربكر	طابق غزته‌سی مديری م٢ ع٢

روم ايلی بكاربكی	مولد	
عبدالغنی پاشا	ماردين	سابق حله متصرفی

ميرميران	مولد	
سعيد پاشا	دياربكر	اسبق ماردين متصرفی
بهرام پاشا	«	اسبق قره‌حصار متصرفی م٤

اولی صنف ثانيسی	مولد	
فهمی افندی	دياربكر	طربزون مكتوبجيسی

ثانيه متمايزی	مولد	
عثمان زكی بك	دياربكر	ارضروم مكتوبجيسی
فيض‌اله رائف افندی	«	مجلس اداره‌ء ولايت اعضاسی م٣
حاجی حسن بك	«	مصرده
ابراهيم افندی	ماردين	اسبق سليمانيه متصرفی
عارف افندی	ماردين	درسعادتده

ثانیه ممتازی	مولد	
عزیز صبری افندی	لیجه	انطاکیه قائممقامی

ثانیه صنف ثانیسی	مولد	
سری افندی	دیاربکر	عمان مأموری
عبدالقادر فائق افندی	«	ولایت مکتوبی ممیزی
محمد توفیق افندی	«	ولایت اوراق و مطبعه مدیری
مصطفی وصفی افندی	«	قونیه اعشار ناظری
فتح اله افندی	«	بدایت محکمه سی اجرا مأموری م ٤ ع ٤
یحیی بك	«	مصرده

میرالامرا	مولد	
جمیل پاشا	دیاربکر	حدیده متصرفی م ٣ ع ٤
عبدالقادر پاشا		بغدادده
حاجی عبدالقادر پاشا	«	استیناف محکمه سی اعضاسی
یوسف صدقی پاشا	ارغنی	

اصطبل عامره مدیرلکی

پایه سی	مولد	
جرجیس زاده حاجی محمد اغا	دیاربکر	سابق مجلس اداره اعضاسی
زلفی زاده علی حامد افندی	«	محکمهٔ استیناف اعضاسی
عمرپاشازاده حسین بك	«	قره حصار شرقی مدعی عمومی معاونی
حاجی محمد افندی	«	دیاربکر تجارت رئیسی
اغای صورزاده محمد اغا	شرناق	

ثالثه	مولد	
محمد نظیف افندی		سابق مجلس ادارهٔ ولایت باش کاتبی
حاجی سیف الله افندی	دیاربکر	مجلس ادارهٔ ولایت اعضاسی
سلیمان صائب افندی	«	« « « «
قزازیان اوسیب افندی	ماردین	« « « «
مناسیان اوهنس افندی	دیاربکر	« « « «
فیضی افندی	«	« « باش کاتبی
عثمان ثاقب افندی	«	ولایت مکتوبی قلمی مسودی
ذوالفقار حقی افندی	«	« « « «
کشیشان میخائل افندی	«	محکمهٔ استیناف اعضاسی
وهبی افندی	ضاوز	ولایت تلغراف سیار مفتشی
سعید غالب افندی	دیاربکر	مدیات قائممقامی
حافظ محمد حمدی افندی	«	مرکز تحریرات مدیری
فتحی افندی	«	دیاربکر بلدیه رئیسی
ابراهیم ادهم افندی	«	معدن محاسبه جیسی
امینی افندی	«	اطنه ولایتنده اعشار مدیری
عبدالرحمن بك	«	ولایت مکتوبی قلمنه مداوم
امسیح افندی	«	درسعادتده

قپوجی باشی	مولد	
اسکندر پاشازاده یوسف بك	دیاربکر	محکمهٔ استیناف اعضاسی

قپوجی باشی	مواد	
ذوالفقار اغا	دياربكر	
يونس بك	ماردين	ماردين نفوس مأموری
شيخ عبدالرحمن	نصيبين	طی شيخی
عباس بك		بغدادده

رابعه	مواد	
محمد صفوت افندی	دياربكر	سابق دياربكر بدايت جزا رئيسی
عبدالقادر افندی	«	استيناف محكمه سی باش كاتبی
طلعت افندی	«	مجلس اداره ولايت كتبه سندن

خواجكان	مواد	
پرنجی زاده عارف افندی	دياربكر	دياربكر طرق قومیسيون رئيسی
عثمان افندی	سيورك	سابق سيورك سر تحصيلداری

خامسه	مواد	
فاضل افندی	دياربكر	علمادن
اوهانس افندی	«	پوليس ملازمی

(علميه)

بلاد خمسه مواليسی	مواد	
ابراهيم رأفت افندی	ليجه	درسعادتده
فيضی افندی	دياربكر	سابق طرابلس غرب ولايتی نائبی

مخرج موالیسی	مولد	
یوسف صدقی افندی	ماردین	بتلیس ولایتی نائبی

ازمیر پایۀ مجردی	مولد	
حاجی مسعود افندی	دیاربکر	دیاربکر نقیب قائمقامی

استانبول مدرسی	مولد	
حاجی حسیب افندی	دیاربکر	سابق ملاطیه جزا رئیسی

طشره مدرسینی	مولد	
حاجی احمد افندی	دیاربکر	دیاربکر مفتیسی
صبحی افندی	«	رشدیۀ عسکریه عربی معلمی
سری افندی	ماردین	ماردین طارق قومیسیونی رئیسی
علی افندی	«	جزره قضاسی نائبی
یوسف افندی	«	
حاجی سعید افندی	دیاربکر	لیجه قائمقامی
عبدالحمید نیازی افندی	«	سابق قلب قائمقامی
مسعود افندی	«	سیلوان بدایت کتبه سندن
یوسف افندی	«	عرضحالجی
عرب زاده عبدالقادر افندی	«	طلبه دن
حاجی علی بك	«	طریق کاتبی
عثمان توفیق افندی	چرمیك	معدن مفتیسی
داود افندی	ماردین	علمادن

عزيز افندی	دياربكر	
محمد بك	«	
راغب بك	«	

سيفيه

ميرلوا	مواد	
عبدالحميد پاشا	دياربكر	مصرده

ميرالای	مواد	
فائز بك	دياربكر	مصرده

قائمقام	مواد	
حاجی عزيز بك	سيورك دردنجی اردوی همايون سواريسنده	

ژاندرمه بيكباشيسی	مواد		
عبدالله غالب افندی	دياربكر	سلانيك بيكباشيسی	م ٤
احمد حمدی افندی	«	دبره بيكباشيسی	م ٥

ـ ﴿ احوال اراضی و سکنه ﴾ ـ

ـ اراضی ـ

دیاربکر ولایتی شمالاً درسم و بعضاً خرپوت و بتلیس و شرقاً بتلیس و بعضاً حکاری ولایتلری و غرباً خرپوت ولایتی و جنوباً موصل و حلب ولایتلری و زور سنجاغیله محدود اولوب طولاً اوچیوز یکرمی سکز و عرضاً یوز التمش طقوز کیلو متره وسعتنده بولنه‌رق حاوی اولدیغی یرلر ارمنستان صغری حدودی خارجنده و نهرین بیننده قسم شمال غربیدن عبارتدر اعتدال هوا و قوه‌ٔ انباتیه برنجی درجه‌ده اولوب هله بعض قصبات و قرانک آب و هواسی فوق‌العاده لطیفدر اراضینک وسعتنه کوره نفوسک قلتی بعض محللرک اعماردن خالی قالمسنه سبب اولمش ایسه‌ده بعض محللر انهار کبیره و صغیره‌نک منابع و مجراسیله انقسام کوردیکی ایچون اعمارینه همت اولنه‌رق منبع ثروت عد اولنمغه سزادر .

ـ (انهار کبیره) ـ

ـ دجله ـ

دجله نهرینک برازی بچار طاغندن و برازی دخی ارغنی معدننه اون ساعت مسافه‌سی بولنان کیدان قریه‌سندن نبعان و جریان ایدرک اکیل ناحیه‌سی طپراغنده یکدیکره قاریشور و دیاربکری یکجدکدنصکره یولده بر چوق انهار دخی برلشه‌رك

موصل و بغداددن مرور ایله بغداد و بصره اراسنده‌ده نهر فرات ایله برلشمسیله شط العربی تشکیل و بصره کورفزینه انصباب ایدر طول جریانیسی (۱۲۰۰) کیلو متروددر .

ــ فرات نهری ــ

نهر مذکورك بر شعبه‌سی بایزید سنجاغنه مضاف دیادین جوارنده‌کی جبلدن ودیکر شعبه‌سی بیك کولدن نبعان وجریان ایدرك بیك کولدن نبعان ایدن شعبه مراد نهری نامیله موسوم اولق اوزره حدود ولایته پالو طپراغنده واصل و پالونك ارکندن جاری اولوب معمورة‌العزیز ولایتی داخلنده کائن کیان معدنی جوارنده ایکی شعبه برلشدکدن وفرات نامنی الدقدن صکره اقوب چاغیه‌رق داخل ولایتده چونکش وکرکر وبوجاق ناحیه‌سندن مرور وبعده حدود ولایته خروج ایله حلب ولایتنه مضاف بیره‌جك طرفندن ومسکنه وانه جانبندن کچوب دجله نهرنده ذکری سبقت ایتدیکی اوزره بغداد ایله بصره اره‌سنده قورنه نام محلده دجله ایله برلشه‌رك اشاغیده بصره کورفزینه یتشور .

ــ بطمان نهری ــ

بتلیس ولایتنده صاسون قریه‌سندن چیقان صو ایله قلب ناحیه‌سنده اقان صو برلشوب بطمان نهر جسمنی تشکیل ایتدکدنصکره

دیاربکر سنجاغنه مضاف سیلوان قضاسی درونندن مرور ایلر و حسنکیف ناحیه‌سنده دجله‌یه منصب اولور .

ـ انبار نهری ـ

نهر مذکور دیاربکر سنجاغی داخلنده لیجه قضاسنه مربوط هانی قصبه‌سی درونده عین کبیر نامیله چیقان صو اولوب پیرحسین قریه‌سندن و قره قوجدن جریان ایله ترکان ناحیه‌سنده کوسه اوقریه‌سی اوکنده دجله‌یه منصب اولور نهر مذکور اوزرنده قره‌قوچ قریه‌سنه یکرمی دقیقه مسافه‌ده برکوپری واردر .

ـ سنان نهری ـ

ارغنی معدنی سنجاغی داخلنده بولنان چرمیك قصبه‌سنك اوقه دلرفنده‌کی طاغلردن چیقوب جریان ایله اشاغیده نهر فراته منصب اولور قصبهٔ مذکوره جوارنده کارکیر برکوپریسی واردر .

ـ جاغجاغ نهری ـ

ماردین سنجاغنده نصیبین قضاسنك قائممقام مقری اولان نصیبین قصبه‌سی پیشکاهنده جاری اولوب قصبهٔ مذکوره‌نك جهت شمالیه‌سنده درت ساعت مسافه‌ده دالین قریه‌سنده اق صو و قره صو نامیله ایکی منبعدن چیقدیغندن تصادف ایتدکاری مزارعی سقی ایله اشاغیده رأس‌العینك خابور نهرینه منصب اولور .

-(جبال)-

بو ولايت (جودی) و (اق طاغ) جبال مرتفعه سنك سلسله لريله محاط اولوب جنوب و بعضاً غرب جهتلری جودی و شرق و شمال و بعضاً غرب جهتلری دخی ارمن طاغلرینه التصاق ایدن اق طاغ سلسله لرندندر .

-اق طاغ سلسله سندن دیاربكرك غرب جهتنده بولنان جبال-

- محراب طاغلری معدن حدودنده در .
-قره طاغ چرمك و سیورك قضالری میانه سنده در .
-یوصمه طاغلری چرمك قضاسی داخلنده در .
-كروان چن طاغلری چرمك داخلیدر .
-شیخلر طاغلری چرمك داخلیدر .
-كانجك طاغلری چرمك داخلیدر .
-چونكش طاغلری چونكش ناحیه سنده در .

-اق طاغ سلسله سندن دیاربكرك شمال جهتنده بولنان جبال-

-ابو طاهر طاغلری چونكش ناحیه سنده در .
-كومايك طاغلری ارغنی ناحیه سنده در .
-ارغنی طاغلری ارغنی ناحیه سنده در .
-سیوان طاغلری بالو قضاسنك بر جهتنده در .
-تیمور قپو طاغلری پالونك جهت جنوبیه سنده در .
-پیران طاغلری اكیل ناحیه سنده در .

ـ نیرب طاغلری اکیل داخلیدر .

ـ اکیل طاغلری اکیل ناحیه سنده در .

ـ خویلین طاغلری اکیل ناحیه سنده در .

ـ لیجه طاغلری لیجه قضاسنده در .

ـ عتاق طاغلری لیجه داخلنده در .

ـ شمشم طاغلری حضرو ناحیه سنده در .

ـ حضرو طاغلری حضرو ناحیه سنده در .

ـ آق طاغ سلسله سندن دیاربکرك جانب شرقیسی اولان جبال ـ

ـ مهرانی طاغلری حضرو داخلنده در .

ـ ترجیل طاغلری حضرو داخلندر .

ـ مفارقین طاغلری سیلوان قضاسی داخلنده در .

ـ جودی طاغی سلسله سندن دیاربکرك جهت شرقیسنده کی جبال ـ

ـ شرناق طاغلری شرناق قضاسی داخلیدر .

ـ بهتان طاغلری بهتان داخلیدر .

ـ مدیات طاغلری مدیات قضاسنده در .

ـ کرجوس طاغلری کرجوس ناحیه سنده در .

ـ چلیك طاغلری چلیك ناحیه سی داخلنده در .

ـ حسنکیف طاغلری حسنکیف ناحیه سنده در .

ـ اجدی طاغلری حسنکیف ناحیه سنده در .

ـ جودی طاغی سلسله سندن دیاربکرك جنوب جهتنده بولنان جبال ـ

ـ صاور طاغلری صاور ناحیه سنده در .

ـ عمريان طاغلرى عمريان ناحيه سنده در .
ـ ماردين طاغلرى ماردين قصبه سنده در .
ـ قياله طاغلرى ماردين داخلنده در .
ـ ديرزعفران طاغلرى ماردين داخليدر .
ـ عمر اغاپكارى طاغلرى ماردين داخلنده در .
ـ شيخان طاغلرى ماردين داخلنده در .
ـ سوركجى طاغلرى ماردين داخلنده در .
ـ مازو طاغلرى ماردين داخليدر .
ـ متينان طاغلرى متينان ناحيه سنده در .
ـ غورس طاغلرى ماردين داخلنده در .

ـ جودى طاغى سلسله سندن ديار بكرك جهت غربيسنده كى جبال ـ

ـ قره جه طاغ سيورك داخلنده بولنمشدر .

بو طاغلرك بعضيسنده ال واغز طيانميه جق صورتده صغوق صولر
تنبع و پك لطيف هوالر تنسم ايدر قره جه طاغك كورنشده
مرتفع دكلسه ده ارتفاع موقعيسى فنا ثابت اولمش و بو طاغك
برف و بردى پك شدتلى واقع اولمسى دخى ارتفاعنى اثباته كافى
بولنمشدر جودى طاغى حضرت (نوح) صلواة الله على
نبينا وعليه افندمزك طوفان زماننده التى ماه قدر ايچنده بولندقلرى
سفينه نك ايليشوب طوردیغى جبل اولوب زياده سيله مرتفع اولديغى
اهل فنجه متفقدر . رسول مشار اليه حضرتلرينك ذروهٔ جبلده
مقام عاليلرى بولنه رق حالا زيارتكاه انامدر .

ـ(معادن)ـ

ـ ارغنی معدنی ـ

معادن مذکور هجرتك بشیوز اون ایکنجی سنه‌سنده کشف اولنه‌رق کبریت نحاسدن عبارت اولان جوهری یوزده یکرمیدن اوتوزه قدر نحاس و یوزده اوتوز مقداری کوکرت ویوزده‌قرق مقداری تیموردن مرکبدر ٭

اشبو جوهر ابعاد ثلثه‌یی حاوی ومربعی ویاخود مثنی الشکل اراوب قرستاللانمش بولنور جوهرك رنك طبیعیسی تونجه مشابه صاری واکثریا سیاهه مائل صاریدر شو جوهر اغزکورکنده اذابه اولنه‌رق حبه‌لنوز وحبه‌لر مقناطیسلی تیمورلق اوزره کورینور کوراوزرنده دومانی ظهور ایدرك بوندن تنکار ایله نحاس خالص حصوله کلور ذکر اولنان کبریت نحاس طبعاً التون ایله کبریت حدیده مشابه ایسه‌ده چاقی ایله کسیلورکن پارچه پارچه قوپیوب طاغلدیغندن التون اولمدیغی آکلاشیلور ٭

کبریت نحاسك جوهری غرانیت اولوب عقب تعبیر اولنان طبقه درونده کبریت حدید واکثریا کبریت رصاص وتوتیا وفحم نحاس ایله برلکده بولنور مذکور کبریت نحاسك رنك طبیعیسی وغایت صاری اولماسی وچکیجه کلماسی یکده‌نالو اولمدیغی کوستررجوهر مذکور اردیاوب باقرخانه قونلدقده هر برایشده استعمال و بوندن کوز طاشی استحصال اولنور ٭ اجزای کیمویه‌دن چلیك تعبیر اولنان کبریت حدید دخی اشبو جوهردن حاصل اولور ارغنی معدنی

جوهری جین دره تعبیر اولنان محلده بغین حالنده اوله‌رق و تربیعاً یکرمی بیك زراع اعشاری قدر محلی استیعاب ایدرك سطح ارضده عمودی اولمق اوزره اوتوز متروده جوهره یتشیلور . طبقه‌لری بربرینه ملاصق و میللری مختلف اولدیغندن الات هندسه ایله یغین اوله‌مز اریه میدانی دینلان محلده‌ده جوهر طبقه‌لری اولدیغی حسب الفن بعض اماره‌لر ارائه ایدیور التون دوزی تعبیر اولنان محلده وسطح زمینده دخی جوهر وار ایسه‌ده جین دره جوهری کبی نمالو اولمدیغندن اعمال اولنمیور .

مذکور ارغنی معدنی برصو یولی ایله طقوز عدد مغاره‌دن عبارت اولوب بونلرك التیسی اعمال اولنمقده و اوچی صو یولنه منفذ اتخاذ ایدلمکده‌در ذکر اولنان صو یولی ایله مغاره‌لردن سنوی اون ایکی ملیون قیه اعشاری راده‌لرنده جوهر آلنیور . صو یولی تعبیر اولنان باقرلی صودن کیفیت استفاده شو اولیور که : کبریت نحاس طبقه‌لرینك بولندیغی محل اوزرینه قار و یغمور یاغدقجه صولری طبقه‌لردن ایچرو چکه‌رك صویك ترکیبنده بولنان مواد الحموضه ایله نحاس ارہ‌سنده برامتزاج کیمیوی حاصل اولدیغندن صویك ایچنه قونیلان تیمور برقاچ کون ظرفنده خام باقره تحول ایدییور شوخام باقرقال ایدلدکده یوزده یتمشه قدر صافی نحاس النور معدن مذکورده محارستان قاعده‌سی اوزره‌درت عدد اذابه فرونی و ایکیوز اوتوزدرت عدد فلقه اوجاقلری موجوددر معدننك

جوهرینه حد ونهایت اولمیوب یالکز احراق واذابه سنه مقتضی اولان قیرمه و قرارتمه کورینك محلی اوزاقلشمشدر .

ــ هوشین معدنی ــ

پالو قضاسنه مضاف هوشین ناحیه سنده بر نحاس معدنی طمر حالنده بولنوب بر عدد مغاره و بر صویولندن و جوهری کبریت نحاسدن عبارتدر بو جوهر یوزده بشدن اونه قدر نحاس صافی و یرر بوراده ایکی عدد اذابه فرونیله برقال اوجاغی و سکز عدد دفلقه موجود اوله رق التزاماً حفر و اعمال اولنور و حاصلاتندن یوزده بش جانب میریه آلنور جوهری هر نقدر ارغنی معدنی جوهری کبی نمالو دکل ایسه ده جوانب اربعه سی اورمان و میشه واردج اغاجلریله محاط اولدیغندن محروقاتجه سهولتلی و ارغنی معدنه نسبتله ایکنجی درجه ده بر معدندر .

ــ اکیل معدنی ــ

ارغنی سنجاغی داخلنده و اکیل ناحیه سنده پرچان نام قریه ده برقورشون معدنی اولوب شوقورشونك بهر قیه سنده بر بغدای قدر سیم خالص اولدیغندن کموش ایچون اعمالندن استفاده اولنه مز فقط قورشون ایچون اعمالی فائده لیدر معدن مذکورك بریسی فحم ودیکری کبریت رصاصدن عبارت اولمق اوزره جوهری ایکی نوع اولوب بوندن قرق سنه مقدم ملتزم معرفتیله اعمال

ومؤخرا تعطيل ايدلمشيدى . برقاچ سنه مقدم دخى بعض ذوات التزام ايلديكندن اليوم بونلر معرفتيله اعمال اولنمقده‌در .

— حاجى بهرام كوز معدنى —

ماردين سنجاغى داخلنده وحاجى بهرام ناحيه‌سنده واپور كورى معدنى اولجه كشف اولنوب بر مقدارى بغداد ولايت جليله‌سنه ارسال ايله واپورلرده استعمال دخى ايدلمش ايسه‌ده معدن مذكورله نهر دجله اراسنده بولنان اون بش ساعت مسافه‌يى حاوى طريق طاغلقدن عبارت اوله‌رق صعب المرور بولنمق جهتيله نقلنده مشكلات كورلديكندن متروك بولنمشدر .

— حضرو معدنى —

ديار بكرك سيلوان قضاسنده واقع حندوف قريه‌سى جوارنده كوكردلى بر تيمور معدنى كچن سنه كشف اولنمشدر معدن مذكور زاج ياغى اعمالى ايچون كوكرد معدنى يرينه استعمال اولنور و بر نوع قرمزى بويا اعماليله جام وبعض معدنياتك تطهيرى ايچون قوللانيلور بوندن بوراجه استفاده اولنه ميه‌جغندن اعمالندن صرف نظر قلنمشدر .

— ليجه مملحه‌سى —

مذكور مملحه ديار بكر سنجاغى داخلنده كائن ليجه قضاسنك قائمقام مقرى اولان ليجه قضاسنه ايكى و ديار بكره اون سكز ساعت

مسافه‌ده مالك قریه‌سنده وسنكستان برمحله‌در بهری اون ایکی زراع اعشاری عمقنده ایكی عدد قیو و ایكی حوض و آلتمش بش تابه موجوددر سنوی طقسان بیك قیهٔ اعشاری طوز اخراج وسنه‌سی ایچنده صرف اولنور .

ذكر اولنان مملحه‌نك حاصلاتی جوارنده صرف اولنه‌رق ولایتك هر طرفنده استعمال اولنان طوز سعرد سنجاغی مماحلندن جلب اولنمقده‌در مماحل مذكوره‌دن كاللی طوز بورالره جلب وصرف اولنمقله برابر خربوته وخارج ولایت اولان سائر محلاره دخی سوق اولنیور .

— جص —

جص بادانه ایشنده قوللانیلور برنوع بیاض طپراقدر یعنی آلچیدر بو طپراق لیجه قضاسنده اولوب متمادیاً دیاربكره نقل اولنمقده‌در ولایتك سائر محللرنده دخی بیاض طپراق وارایسه‌ده بادانه ایشنده اشبو جص كبی یارارلی دكلدر .

— كرج —

كرج بیاض طاشلر آتش كوره‌لرنده یاندریله‌رق حصوله كتورلمكده‌در برچوق كویلرده بونكله اشتغال اولنور دیاربكرك تیمورجی اصنافی دخی تیمور كوره‌لرنده كرج احراق ایلمكده‌در كه دیاربكر ابنیه‌سنك طاشدن اولمسنه و صو یوللرنده استعمالی ضروری بولنمسنه مبنی حسابسز كرج صرفیاتی واردر .

– (اهالی) –

اهالیٔ ولایت ذکور و اناث درتیوز بیك نفوسی جامع اوله رق اصللری اراندقده ازمنهٔ سالفه ده ائتلاف واختلاط ایدن بر طاقم اقوام مختلفه یه واروب اولاشور .

شویله که تاریخك مضبوطا ولمدیغی زمانلر بوحوالی آثور وفرس قوملرینك مسكنی اولوب صكره لری یمن وحجازدن نقل و هجرت ایدن بر چوق عربان دخی یرلشمش و میلادی درت عصر کچدکده رومالیلرك اسیایه استیلاسیله بر مقدار روم و بومناسبتله حدودده واقع اولان ارمنستان حوالیسندن بر آزده ارمنی نقل و توطن ایتمشلردر .

هجرتك اون یدی واون سکزنجی سالنده مهر منیر اسلامیت اسیا قطعه سی اوزرینه ده اشعه پاش اولمغله حقیقت بین اولان سکنه نك هپسی شرف اسلام ایله مشرف و اووقت دخی بوراده یرلشان غزات عرب ایله مؤتلف اوله رق یالکز بر از ارمنی و پك جزئی مقدار یهودی ایین اصلیه سنده قالدی دولت عباسیه نك ایکی عصری کچر کچمز اسیا ممالکی طوائف ملوك ایچون انقسامه حاضرلنمسیله سادات کرامدن حسینیه ایله بنو هاشمدن عباسیه و مروانیه وامویه دن خالدیه کبی اشراف عربك اولادو انسابندن بعضیلری توابع وتعلقاتی و اکرادن ایوبیه خاندانی منتسباتیله مؤخرا آق وقره قیونلی دینلان غلبه لکلی ترکمن عشیرتلری بورازه

کلمش و دها صکرهلری ایسه مغول و تاتار و عجملر صوقیلوب اهالی ایله قارشمشدر .

طقوز یوز یکرمی سنه سندنصکره اسیانك برچوق نقاطیله برابر دیاربکر ولایتی دخی ممالك دولت علیه یه قاتلدیغندن عثمانلیلق نامی اهالی یه سرمایهٔ فخر اولدی ملحقاتده بولنان اهالی عادات ولسانلریله قالدیغندن حالا کرد و مستعرب دیمکله معروف اولەرق بونلردن مستعرب طائفه‌سی ربیعه یه منسوبدرکه ربیعه بن منذرك شعباتندندر .

کردلرك ایسه عصبیتنده اختلاف واقعدر ضحاك ماری دیو مشهور اولان پادشاهك اموزلرنده توره‌یوب ابلیسك تعلیمی اوزره یومیه ایکی نفر انسان چوجغی تغذیسیله راحت یشیان ایکی حیوان عجیبك قربانی اولامق ایچون اهالینك جبال وصحاری یه تغریبا یتدکاری ارکك وقیز چوجقلرینك بویویوب یکدیکریله ازدواج ایدرك کردقومی تناسل ایلدیکی وحتی اسانلری کندیلرینه مخصوص و قاریشق دوزمه برشی اولدیغی روایت اولنیور ایسه‌ده صحیح اولان کرد فرس قومندن منشعب ولسانلری دخی لسان فرسدن غلط اولەرق انجق غریب لغتلرله مخلوط و مرکبدر .

کردلر فطرةً شجیع و بهادر اولەرق رستم زال و بهرام چوبین و جهمکین و شیرینك عاشقی فرهاد و ملوك ایوبیه‌دن سلطان

صلاح الدین کبی بونلردن نیجه نیجه قهرمانلر یتشمش ومذهباً اهل سنت و دیانتدن اولوب یالکز یوزده بر درجه سنده بعض کویلرده یزیدی وملحد دخی بولنمشدر ۰

اکراد و مستعربك هپسی سخی و مکرم اولدقلرندن خاندانلق ومهماننوازلق عادتلرینه حالا رعایتله مسافرلرینی زیاده احترام وممنونیتله قوندروب کوچررلر اکراد طائفه‌سی زراعت ایتمك و بعض محللرده فدان غرس ایلك و بر ازده حیوانات بسلمکله مشغول و مستعرب اهالی عمومیتله قیون ۰ دوه ۰ قسراق کبی حیوانات یتشدیره‌رك حاصلاتیله متعیشدرلر ۰

دیاربکر اهالیسی صنایع ومعمولات واوالدقجه تجارتله اوغراشدقلری و اطراف شهرده و چفتلکلرده انواع اشجار یتشدیردکلری کبی اکثریتله ده کویلولره شراکت ایدرك زراعت وحراثت یولنه دوکلمش و قصبات اهالیسنك برقسمی کندیلرینه مخصوص معمولات حصوله کتورمکی و چوغی ایسه ینه حراثت ایتمکی مدار معیشت اتخاذ ایتمشلردر ۰

ــ (زراعت وفلاحت) ــ

زراعت وفلاحت بوولایتده هر برکسب وکاردن زیاده میدان آلمشدر اراضینك قابلیتندن استفاده ایچون فلاحته حصر اشتغال ایدن اهالینك قسم اعظمی نصلسه ثروت طبیعیه‌یی موجب اولان

الات و ادوات جدیدهٔ عصریه‌نك تدارك و استعمالنده اهمال کوستردکلرندن حالا اسکی اصولده زراعت جاری اولمقده‌در .

زراعتك باشلوجه‌لری بغدای . اربه . آق داری . ارز . پاموق توتون . مرجك . کوشنه . سیسام . نخود . اوزوم . قاوون و قارپوز . سبزه‌در .

— بغدای —

بغدای زراعتی حبوبات سائره‌یه نسبتله کثرتلیدر حاصلاتندن احتیاج محلی‌یی دفع ایدن قسمنك غیریسی انبارلره قیولره قونیلور .

— اربه —

اربه‌دخی بغدایدن صکره زراعتك نظر اهمیتنده انان مزروعاتندندر بونك دخی صرفیات محلیه‌دن فضله‌سی ادخار ایدلمکده‌در .

— آق داری —

آق داری‌یی بغدای و اربه‌دن زیاده طائفهٔ اکراد ما کولاتلرنده صرف واستعمال ایتدکلری ایچون زراعتنده کثرت التزام اولنمشدر محلی صرفیاتی چیقدقدنصکره فضله‌سی قویو وانبارلره قونیلور که از زمان ایچنده چوریوب طیانقانمغی مجرب و الحالة‌هذه یالکز دیاربکر سنجاغنك انبارو قیولرنده‌اوچیوز بیك کیل استانه‌دن زیاده‌اشبو آق داری ایله بغدای و اربه حبوباتی تخمیناً مدخر بولنمشدر .

— ارز —

ارزك حاصلاتی حبوبات سائره یه نسبتله دها زیاده درصویی چوق محللرده یتشدیکندن اومقوله اراضی مضرب اتخاذ اولنمش و ارز حاصلاتی ولایتك احتیاجنی اوده مكله برابر مكاری حیواناتیله ارضروم و حلب ولایتلرینه سوق اولنه كلمشدر قره‌چه‌طاغ محصولی مشهوردر .

— پاموق —

پاموق زراعتی دخی زیاده وقوعبولیور مضرب اتخاذینه اویرشلی اولمیان صو ولاقلرك چوغنده و مضربلرك آلات طرفنده حصوله كتوریلور اكن بعض محللرده زراعتنه ممكن مرتبه دقت و یرینك اعمارینه خدمت اولنه‌دیغی حالده بعض كویلرده او درجه دقت اولنمیور چونكه زراعتنك چوقلغی بو سنه اولدیغی كبی اكثر سنه‌لرده صرفیاتجه استفاده‌سزلكی موجب اولمقده‌در .

— توتون —

توتون دخی كثرت اوزره اكیلور انجق بوجاق ناحیه‌سندن النان محصولدن بشقه‌سی شایان شرب دكلدر بوجاق توتونی مشهوردر .

— حبوبات سائره —

حبوباتك انواعی دخی زرع اولنیور مرجمك . كوشنه . سیسام

نخود . چولباند . کنه‌کرچك . هرطرفده و مصر . ماش ،
کتان تخمی ، کندیر تخمی سیورکه وقوم‌داری . قزل‌داری
وسائره بعض محللرده حصوله کتوریلور .

— اوزم —

اوزم باغلری قصبات وقرانك اکثریسنده اهمیتله حصوله کتورلمش
واهالی بوندن زیاده‌سیله مستفید اولقده بولنمشدر شیره اوزمندن
پکمز یاپیله‌رق کثرت اوزره صرف اولنور و بوندن بشقه پستیل ،
صوجوق و انواعی یاپیلور آکیل اهالیسنك پستیل و صوجوق
معمولاتی پك لذیذ و ماردینده یاپیلان صوجوق دخی نفیسدر
مدیه و ارغنیده قره اوزمدن معمول پستیل و صوجوق انواعیله
سیورك و شهبانك کسمه معمولاتی نفاستنه مبنی زیاده سوریلور
قره اوزمدن شراب چیقاریله‌رق چوغی ارغنیدن طاغیلور اوزمك
بو حوالیده انواعی اولوب حتی قاضی‌کندی اوزمی استانبولك
اسکدار طرفنده چیقان چاوش اوزمنه معادلدر .

— قاوون — قارپوز —

قاوون و قارپوز بزی و صولی اولق اوزره ایکی نوع اولوب
صولیسی صولاقلرده و نهر دجله‌نك اطراف واطه‌لرنده حصوله
کلمکده‌در نهری جنسنك جسامت ولذتنك هریرده شهرتی اولمغله
بعض محللرده دخی بو جنسدن یتشدیرلك اوزره وقوعبولان
طلبه مبنی صورت زرعی حقنده یاپیلان تعرفه‌کچن سنه تجارت

نظارت جلیله سنه تقدیم قلنمش و زراعت غزته سیله نشر اولنمشیدی فائده مأموله برعینی آتیده درج اولندی .

تعرفه

دیاربکر ولایتنك قاوون و قارپوزی کبی ممالك شاهانه نك هیچ بر طرفنده کورلمامشدر .

بو ولایتده اولان قاوون وقارپوزلك قطعه سی غایت بیوك اولدیغی کبی زیاده طاتلیدر قطعه سی اوقدر بیوك اولورکه ایکی قارپوزی بر استر انجق کوتوره بیلور :

بو قاوون وقارپوزلرك صورت زرعی

قارپوز وقاوون دکیله جك محل نهر کنارنده قوملی وآلتی صولو اولملیدر بویله محللرده بل ایله قیولر قازیلور و قیولر اول درجه درینلکده قازیلورکه آلتندن برقاریشدن نهایت درت پرماغه قدر صو ظاهر اولمق لازمدر قیولرك طولی ایکی بچق زراع اعشاری و عرضی بر زراع اوله جقدر .

بو قیولرك قازلمسندن حاصل اوله جق قوم قیونك طیشارو طرفنه یغیلور و قیولرك شوطوللری اعتباریله هر قیونك درینلکنده اولان ایکی باشنده ایکی بطمان (که التی اوقه اعتبار اولنور) قدر یاصدق تعبیر اولنور قوم براقیلور اندن صکره بو یاصدقلره برر دانه چیلانمش تخم دیکیلور .

بو یاصدقره برر تخم دیکلمسی بر احتیاط ایچوندر که شاید بو قیورلرده صوینك چکلمسی مأمول اولنور ایسه اول وقت شو یاصدقلره بو چیتلامش تخم دیکلمیوب بر هفته قدر قیورلر حالی اوزرینه براغیله‌جق و هفته باشنده قیورلرك صویی هر نه رادیه اینمش ایسه او اعتبارله چیتلامش اولان چکردك دیکیله‌جکدر شوقدر که صو تماميله چکلمامش اولور ایسه تکرار قازیلوب صویی طاهره چیقارمق لازمدر و اوصو بر هفته ظرفنده تقدراکسیله جکی و قیونك نره‌سنه اینه‌جکی تخمین اولندقدن صکره صوینك اینه‌جکی محله اشاغیده تعریف اولنه‌جغی وجهیله چیتلاندیرلمش اولان تخم دیکیله‌جکدر .

تخملرك چیتلاندیرلمسی

قارپوز تخمندن لزومی مقداریني بر طوبره‌ده اقشام صویه قویوب صباحیسی چیقارملی ونملی بر محلی درت پرمق درینلکنده قازوب بو قازیلان یره تخملری قالنجه سرپملی و اوزرینه طپراق چکمه‌لیدر بو تخملر التی کون صکره دیکلمکه الوریشلی بر صورتده چیتلامش اولور بو چیتلرك باش طرفلرنده‌کی چکردك قابوغی تماميله آتامامش اولمق مقبول ایسه‌ده شو چکردك قبوغی آتمش اولسه‌ده بأس یوقدر چیتلر ظهورندن برنجی ونهایت اوچنجی کوننه قدر دیکیله بیلور ایسه‌ده دردنجی کوننه قالور ایسه ارتق قارتلاشوب یپراقلری بر برندن ایریله‌جغی جهتله بونلری آتوب

يكيدن بشقه چكردكلرى چيلاندرمك اقتضا ايدر بناء عليه قازيلان قيولر نسبتنده تخم چيلاندرمك لازم كلور .

چيلانمش چكردكلر شورتله ديكيلور قيولرده كى صويك اولاشديغى محلدن صويك تا كنارينه ديكيلور او حالده چكردكلرك اينجه جك صاچقلرينك اوجلرى صوده قالمش بولنور . چيلانمش چكردكلر بو صورتله صويك اغزينه قوندقده بر آووج صولو قوم چيلك كوكى اوزرينه قونيلوب خفيفجه باصديريله جقدر . بر كون صكره اسكى ياتمش كوبره دن برمقدار كوبره تخمنك كوكنه قونمش اولان قومك اوستنه دوكيلور و برهفته قدر بويله جه قالور و بر هفته دن صكره كوكلرك بو چيللرى صارارمش ايسه چيقاروب آتملى و يرينه احتياط اوله رق چيلانديراش اولان چيللردن اوجه تعريف اولنديغى وجهله ديكمليدر . چيللر صارارميه بده يشيل رنكى ضايع ايتمامش ايسه طوتمش اولديغى معلوم اولور و او حالده قيونك اورته سنده اولان ياش قيرملرى قيونك ايكى باشنه ديكلمش اولان چيللرك اطرافنه يغوب بر هفته ده بويله براغيلور هفته كچدكده قيونك اورته سنده بوش قالمش اولان بر زراع قدر محل ينه حاليله براغيلوب يعنى قوم دولديرلميوب براقلى و قيونك طوانده اولان ايكى طرفى قازوب صويى قيودن ظاهره چيقارمليدر اندن صكره بر بچق اوقه قدر كوكرچين كوبره سنى چيللرك الت طرفنده قالمش اولان صويه طوغرو دوكمليدر . بونك اوزرينه اوچ ربعى صارى و كوزل قوم و برربعى ياتمش كوبره يى برى برينه قارشديره رق

صکره‌دن قیونك ایکی اوجنك یانی باشندن قازلمش و صولری اوڭا یه انمش اولان صولی یرلره دوکوب طولدیرملیدر .

بوندنده برهفته کچرکچمز قیونك اورته سنده حالی اوزره قالان برزراع محل بوصره‌ده قازیلوب اندن چیقان نملی قومی نصفیت اوزره کوکلرك بولندقلری طرفلره ویریلور و او قازیلان محل ایسه طبیعی صولو و بوش قالوز و بو بوش یره ایکی اوقه مقداری کوکرچین کوبره‌سی دوکوب اولکی کبی صاری قوم ویاتمش کوبره طولدیرملی و برهفته‌ده بوحالده براقلی اندن صکره الك اول قیولر قازیلوب ایچندن چیقان وقیونك ایکی طرفنده براغلمش اولان قوملری قیولر دوزلتنجه‌یه قدر قیولره طولدیرملیدر . ایشته بو وقته قدر کوکلر یتشمش اولور .

بوصورتله دیکیلان بوستاندن النان قارپوز و قاوونك طعامی پك لذتلی اولوب قطعه‌لری اوقدر اولورکه بعضاً قرق اللی قیه‌ودها زیاده اغرلقده قارپوز ویکرمی قیه‌دن آغر قاوون حاصل اولور .

— سبزه —

سبزه‌نك بو ولایتده هر نوعی حصوله کتوریلور بطلجان . بامیه . قباق . بقله . خیار . عجور . اسپناق . مارول . پنجر . شلغام . هاوج . طورب . دوماتیس . پتاتیس . فاصولیه . او بیا . نعنع . صوغان . سارمساق .

معدنوس هر محلده و پراصه . لخنه . صالاته‌اق . انكنار . بعض يرلرده زرع اولنور . هندبا . سميز اوت . كنكر . اوچقون بوغ . ابه‌كومجى . يرالماسى خداىى نابتدر ماردينده اعلا كما حاصل اولور .

ــ (اشجار) ــ

اشجار مثمره وغير مثمره‌نك برچوغى بورالرده يتشديرلمكده‌در اشجار مثمره‌دن شفتالى . زردالى . قاره اريك . فشنه . الما . ارمود . نار . سكرى . انجاز . كرياز . بادم . جويز . ايوا . فندق . انجير . بتوم . توت . اكشى توت . الوجه . باشليجه‌لريدر ملحقاتك بعضيسنده بولنميان بر ويا خود برقاچ جنس ميوه ديكرلندن اورالره نقل ايديلور يالكز پورتقال . ليمون . خرما . فصدق . بورالرده بولنميور ايسه‌ده جوار ولايتلردن ولايته كثرتله كتوريلديكندن اهون بها ايله الينيور ملاطيه‌دن الما . ارمود . ايوا وخربوتدن فشنه دخى بو ظرفلره كتورلمكده‌در كه اعلالرندن اولديغى مقبولدر .

ــ (توت اغاجلرى) ــ

توت اغاجلرندن وقتيله چوق استفاده اولنيور ايدى حرير بوجكى بوراده يكى احداث اولنديغى زمانيعنى بوندن قرق سنه اول اكثر باغچه‌لر توتلغه تحويل ايدلمش ايسه‌ده مؤخرا تخمنك بوزلمسندن

طولانی توت یپراغی صرفیاتی سکتەدار اولدیغندن بو دفعه بعض توتلقلر قلع ویرینه اشجار سائره غرس اولنمشدر بوجلك تخمنك اصلاحی ایچون ارباب صنعت چالشمقدن خالی قالمدقلری ایچون ینه هر سنه شهر و قصبات وقراده کالای تخم اویاندیریله‌رق بو اغاجلره احتیاج کوریلیور .

— قواق و سکود اغاجلری —

بوجنس اغاجلر شهر وقصبه واکثر قراده زیاده سیله یتشدیریلیور و احتیاج محلیدن فضله‌سی کاکله اشاغیلره سوق اولنیور قواق یتشدیرمکه الك زیاده همت ایدن معدن ملحقاتیله صاور ناحیه‌سی اهالیسی بو یوزدن استفاده ایتمکده درلر .

— جوز اغاجلری —

جویز اغاجلری کثرت اوزره بولنمقده‌در بو اغاجلرله معمولات اخشابیه‌نك نفیسی حصوله کتوریلیورکه کوزل قنپه ، ماصه ، سریر و امثالی شیلری یاپمقده دیکر اصنافی ابراز اهلیت ایدییورلر . جویز اغاجلرینك اوور تعبیر اولنان اوزه‌کی زیاده قیمتله اتهرق اوروپایه کوندرلمکده بولنمقده‌در .

— زیتون اغاجلری —

زیتون اغاجلری منحصراً دیرك وغورس ناحیه‌لری باغچه‌لرینی

تزيين ايتمشدر اعلا زيت چيقارياوب داخل و خارجده صرف اولنور زيتدن برنوع صابون يا پيلوراسيه ده استعماله شايان اولميوب يالكز كردلر پك چوق استعمال ايدرلر .

— صماق اغاجلری —

صماق بورالرجه اطعمه‌ده استعمال اولنديغندن اغاجلرينك يتشديرلسنه دقت اولنيور صماق ييراغى دخى بشقه‌جه منفعتلى محصولدر .

— اورمان و ميشه —

خصوصى اورمانلرمز يوقدر خدايى نابت ومباح نوعدن اوله‌رق الوج . اردوج . پالود وامثالى اغاجلر طاغلرده اورمان و ميشه‌لكه دونه‌رك كردلر بواغاجلرى كسوب ومركبلريله كتوروب محروقات ايچون شهر و قصبه‌لرده صاتيلور معمافيه حطبك چوغى دياربكره كلكلرله اكيل طرفندن كتورلكده‌در .

— مازو وكتره وعنتوف اغاجلقلرى —

بواغاجلقلرطاغلرده يتيشن خدايى نابت شيلر اولوب مازو وكتره وعنتوف حاصل ايتمكده‌دركه جوار اهالى طرفندن طوپارلنوب بونك ايچون مخصوصاً اوراره كيدن تجاره صاتيلور بونلر بويه ايچون استعمال اولنديغندن شهرو قصبه‌لرده صرفيات واقعه‌سنك فضله‌سى خارجه چيقار بويه نوعندن پوريك . شاقيلوز .

صماق پیراغی ۰ کوك بویا ۰ جهره ۰ پالاود ۰ چریش دخی بورالرده حاصل اولمقده‌در ۰

— قدرت حلواسی —

طاغلقق و اورمانلقلرك اشجاری اوزرینه سمادن نزول ایدن نعمتلردندر اکراد طائفه‌سی دوشروب شهر و قصبه‌لره کتوررلر و بوندن برنوع بکمز دخی یپارلر باغ و باغچه‌لری اولمیان و بال قوانلری یتشدیرمیان طاغ قراسنده‌کی اهالینك عمرلرنده طاتلی نوعندن مأکولاتلری اشبو قدرت حلواسنه منحصر اولور ۰

— (صنایع و معمولات) —

دیاربکرده اصحاب صنایع از دکلدر صنایع و معمولاتدن بو حوالیه و خصوصیله اکراد طائفه‌سنه لازم و مناسب اولانلرك هر درلوسی چیقاریلور ۰

صنایع و معمولات اصنافنك باشلوجه‌لری شونلردر

دباغ ۰ دیکیجی ۰ پنبه‌جی ۰ غزاز ۰ کرشجی ۰ قونده‌رجی
کلاهجی ۰ بویه‌جی ۰ قصارجی ۰ ایپلکجی ۰ برداقجی
جلاح ۰ چارشفجی ۰ حصرجی ۰ شریتجی ۰ قیومجی
تنکه‌جی ۰ مجلد ۰ باصمه‌جی ۰ طاراقجی ۰ بوروجی
طوقیجی ۰ یافته‌جی ۰ مازمان ۰ چاقمقجی ۰ تفنکجی
قلیچ‌جی ۰ مومجی ۰ دوکمه‌جی ۰ چارقجی ۰ دولکر

مرانقوز . حکاك . خیاط . آلجی . سمرجی . قلمکار سراج . کلکجی . شروبجی . عباجی . نللجی . طقاقجی طوقه‌جی . لبلبیجی .

معمولات و مصنوعاتك دخی باشلوجه‌لری بونلردر

حریر چتارینك انواعی . صرمه‌لی چارشف . حریر عبا حریر کفیه . انواع پوشی . حریرقوشاق . قوتنی و حریر قماشلرك هردراوسی . تیره‌چتاریلر . پاموق قماشلر . یرلی بیز . قیرمزی بیز . بیاض عبا . چوراب . کرد عبالری . کرد کلاهلری . کرد شالاری . کرد کیجه‌لری . کرد قالیچه‌لری . اعلا کلیملر . یرلی باصمه . یرلی یازمه . انواع بویه ایشلری . معمولات غزازیه‌نك اعلاسی وانواعی . نفیس حریر بویه‌لری . ملون سختیان . مشین . کاوساله . متنوع ایاق قابلری . قوندره . حمام و ال خاولیلری و انواعی . چیفت الات وادواتی . اوانئ نحاسیه‌نك انواعی . تونج معمولاتنك انواعی . هرنوع توکه ایشلری . سیم و زر و مجوهرات معمولاتی . دراودراوقلم ایشلری . تنکه معمولاتی . معمولات موبیلیه . معمولات سراجیه . تیمور معمولاتنك انواعی . قلقان . لبلبی . نفیس شراب حریر . مسکراتك انواعی . بنفشه شروبلری . یاغ صابونی . زیت صابونی . نفیس بتوم یاغی صابونی . موم . دستی بارداق معمولاتی . اوله سبیل

معمولاتی • ابانوس سیغاره اغزلقلری وباستونلر • جویز وقواق قنپه و ماصه و سریر معمولاتی • معمولات اخشابیه‌نك هر درلوسی • معرکه • اکر • قلتاق • ابنیه ومعمار ایشلری • ابنیه قلم ایشلری • ابنیه نقش ایشلری • چلنکاری به ایشلری •

ـ (تجارت) ـ

اخراجاتی تسهیل ایدن اسباب نقلیه‌نك شمدی یه قدر ساده مکاری حیواناتنه انحصار ایتمسی یوزندن تجارت پك آزدر یالکز دجله ایله موصل وبغداد ولایتلری حوالیسنه سوقیاتی وار ایسه‌ده حوالیٔ مذکوره‌نك معموریتی حاصلات ومعمولاتمزدن استغنا حاصل ایتمش وبناءً علیه کلك کبی سهل النقل مخرجدن لایقیله استفاده اولنه‌مامقده بولنمشدر لکن بعض سنه‌لرده مذکور ولایتلر بوولایتدن ذخیره جلبی ایچون احتیاج کورر ایسه کلك نقلیاتندن ایجه استفاده اولنور •

(کلك) دجله‌ده سفینه سیری قابل اولمدیغندن مراکب نهریه اتخاذ اولنمشدر کلکلر اوفلنوب نفسله شیشیریلان واوزری حطب ویاخود دیرکله ستر اولنان یکدیکره مربوط سکساندن یوزاللی ایکیوزه قدر طولومردن عبارت وکلکجیلرك نفسیله قائمدر بوکلکلرله دیاربکردن موصله قدر کیدیلور جزیره‌دن یغلنان کلکلر درتیوز طولمدن عبارت اولور موصلدن بغداده دخی کلکله کیدلدکده ایسه‌ده نهرك اورالرده کسب ایتدیکی جسامتله متناسب

اولمق اوزره درتیوزدن بیك ایکیوز ه‌قدر طوللرله جسیم کلکلر باغلنمقده‌در .

اکیل ناحیه‌سندن دیاربکره متمادیاً حطب نقل ایتمکده اولان کلکلر دخی انسان و اشیا نقل ایدن کلکلردن فرقسزدر .

تجارت شمدیلك بیان اولنان درجه‌لرده ایسه‌ده سایهٔ معموریتوایهٔ جناب ملوکانه‌ده ولایتك بیوك جاده‌لرنده شوسه‌لر تسویه اولندیغندن امتیازلی شرکت عربه‌لری ایشلدلمك اوزره طالبلر ظهور ایدرك مقاوله و احاله شرائطی ولایت و نافعه نظارت جلیله‌لری میانده دردست مخابره بولنمش و احاله رخصتنك اعطاسندن صکره جلب منافع یولنده دها بعض شرکتلرك اورته‌یه آتلمسنه کوره‌نك یولی اچیله جغندن بو صورتلر مخرجك مبادئ حصولی دیمك اولوب شوحالده تجارت زیاده‌سیله اهمیت آله‌جغنه شبهه قالمامشدر .

معمولات و محصولاتدن اخراجات نزاویه‌نك استاتستیق جدوللرنده کوسترلمش و ادخالات ایسه اخراجاته نسبتله بر قاچ قات زیاده بولنمشدر .

ـ (حیوانات) ـ

حیوانانك بعض انواعنی بسلمکده اولان اراضیمزك بو دراـو محصولاتندن دخی بر آز معلومات ویرلمسی مناسب کورلدی .

ــ فرس ــ

فرس جنسنك اعلا و ادناسی بو ولایتده كوریلیور ماردین
سنجاغنده و چول ایچنده جنس و نادر اسب و قسراق یتشمكده در كه
عربان ارەسنده فرسك عنعنه سیله جنسیتلری مضبوطدر اركك
اتلری دها طای ایكن صاتارلر لكن قسراقلریك زیاده بهالی
اولەرق اوچ بش بیك غازی قیمتنده بولنور بر رأس قسراق دوه
وقیون سوریلری و سائر مالكاری مقابلنده دكشك ایدیلور .

چونكه عندلرنده جنس قسراغه مالك اولان بیوك بر ثروت صاحبی
طانلدیغندن بتون ثروت و سامانلری جنس قسراق ایدنمكدر
بویله قسراقلری الدن چیقارملری دخی قابل اولمیوب مكر كه جان
وقان یوننده بیوك بر اضطرار و مضایقه الجا ایتمش اوله قسراقلرینی
لاغر بر حالده بسلرلر بونلرك ارادقلری مجرد جنسیت و سیرده
سرعت اولمسیله صورت ظاهرەجه مطلوب اولان یاقشقلیقدر .

انجق بویله اغر قیمتلر عربانك احوال خصوصیه سندن اولوب یوقسه
ولایتك سائر محللرنده بو قسراقلر المصاتمجهٔ او قیمتلرك بنده بریله
بهالنور .

چفتلكلرده و كویلرده دخی دول آلمق ایچون قسراق بسلنیور
ادنا جنسی نقلیات ایشنده قوللانیلور .

— استر —

استرك كثرتی وايوسی و لايتزده جزره قضاسنده‌در قضاء مذكور بهتان دينلان وبرقسمی بتليس ولايتنه مربوط اولان قطعه‌يه منسوب اولوب بهتانليلر عموميتله استر يتشديررلر شوقدر برفرق واركه بتليس داخلنده‌كی بهتانليلرك استرلری اكثريا صغر و باركيرك چفتلشمسيله حاصل اولان ومدللو تعبير اولنان اوفق تفك شيلر و جزره اهاليسنك يتشديردكلری مركب وباركيرك نطفهٔ ممتزجه‌سی محصولی اوله‌رق ايری وجسيم استرلردر .

— دوه —

بو مبارك حيوان اكثر محللرده نصلسه آز بسلنيور حالبوكه دوه جنسندن منفعت حصولی بديهی اولديغندن چول اهاليسی وسيورك حواليسی كثرت اوزره بسليه‌رك نقليات امورندن و سود و مواليدندن استفاده ايتمكده‌درلر .

— اشك —

اشكی كثرت اوزره قرا اهاليسی بسليور بسلمسنك قولايلغيله هم خفيفلك وهمده هر برنقلياتده يارارلغنه مبنی اشككنه باقليه‌رق كردلر عندنده اعتباری واردر بو حوالی اشكلری سياه جنسدن اولوب بهاری اهون اولور شهرده مركبجی اصنافی دخی استردن زياده اشك بسلمكده‌درلر .

— قیون و کچی —

قیون و کچی چولده و چولك غیری محللرده ده پك چوق بسلنیور بشقه محللرده بسلنان اغنام دخی قیش موسمنده چوله کوندریلور ولایتك لحم احتیاجنی دفع ایتمکله برابر حلب و شام ولایتلرینه و مصر طرفنه سنوی بر مقدار اخراجاتی واردر جزره و مدیات قضالرنده بولنان تفتك کچیلرك تفتیکی اوروپایه قدر چیقار یپاغی و روغن ساده حاصلاتك دخی بوراجه اولان صرفیاتندن فضله سی یوقارولره کوندریلور .

— صغر و مانده —

بو حیوانات دخی بورالرده از دکلدر چفتلکلرده اینك ودیشی مانده بسلنور که دوللری النه رق چفت ایشنده استخدام کورر بعضاً تجاری موصل ولایتندن صغر و مانده اشتراسیله یوقارو طرفلره کوتورمك اوزره بوراله اوغرادقده ایچلرندن بکنیلوب القانلری دخی واردر .

— جیران — کیك — طاغ استری —

بو جنس حیوانات خاصةً چولده بولنه رق صیدلرندن انتفاع اولنور جیرانلر سوری سوری چول بادیه‌لرنده طولاشدقلری ایچون صیدلری قولایلقله وقوعبولیور اهولرك آثار ادباده ثنالری کوریلان او پك سویملی و یاقشقلی کوزلری بعضاً

دام صیاده بغلو اولدیغی ایچون صاغ طوتیله‌رق شهرمزه کتورلمکده‌در .

ـ ورشق . چقال . دیکو . صوایتی . صکصار . طاوشان . وشق ـ

حیوانات مذکوره‌دن وشق طیاق یدکجه سمیزلندیکی و کردلر طرفندن لحمی اکیل اوله کلدیکی جهتله طوتیلور و سمیزلنمك ایچون دکنکله طیاق آلتنه آلنه‌رق طیاق یدکجه کسب سمن ایتمسی اوزرینه بوغازلنور دیکر حیوانات پوستلرینك قریانی اولمق اوزره صیدلرنده دوام اولنیور پوستلری کورك یاپیله‌رق ایجه جالب منفعتدر یالکز طوشانك صیدی تلذذ ایچون اوله‌رق لحمی دخی مباحدر دیلکونك لحمی شافعی مذهبنده اولانلریرلر .

ـ خنزیر . قورد . پلنك . ایو . کفتار ـ

شو یرتیجی حیوانات دخی اراضیمزك بسلدیکی اجسامدندر خنزیر دینلان جنوار ارز تارلالرینه صوقیلوب ایراث خسار ایده‌کلدیکنه مبنی هر سنه بر مقداری او تارلالرده قورشونله تلف ایدیلیور قورد قیون و کچی آغللرنده چوبانلرك تفنکنه هدف و مخصوصاً بسلنان کلبلرك آزولریله مجروح اولورلر پوستلری کورکجی دکانلرنده پازاره چیقار پلنك و کفتار و ایو یالکز کوردکلری انسانلره مضرتدن خالی دکلدرلر .

— كوپك —

كوپك دياربكرده سياه و خارجده بياض اولمق اوزره بولنور خاصةً شهر كلبلرينك سياهلغندن طولايى ابنيه نك قره طاشلرندن رنك الدقلرينى ظرفادن بريسى تحقق اولنه رق سويلنمشدر كوى كوپكلرى مسافرلره صالديره كلديكندن غربا كويليلردن يانده ادم بولنديرمدقجه كوى ايچنده كزه مز كويلك اولرينك يكانه محافظى بو كوپكلردر .

— كدى و كانجك —

كديلر وان كديلرى كبى پك سويملى دكلسه ده بو مونس حيوان خلقةً لطيف اولديغندن خانه لرده بولنمسى بار عد اولنه مز كدى بيچمنده كانجك دينلان حيوانات دخى اولرده وقيرلرده مختفيدر .

— بالق — صوقيونى — قاپلومباغى —

حيوانات مذكوره دجله نك جوارى اهاليسنه بخش ايلديكى يادكاريدر بالق ايچون مخصوصاً اغلراتيلوب طوتيلور لكن جسيم بالقلر بورالرده بولنمز صوقيونى دخى بعضاً صيادلرك بختنه دوشيور پوستى كورك ايچون ايشه يرار قاپلومباغى ملل خرستيانيه دن بعضيلرينك اكلنى مباح كورديكى حيوان اولوب بعض دردك تداويسى ايچون يرارلغى واردر .

ــ صاولك ــ

بعض محللرده صاولك كوللری بولنمقده‌در بو حواليجه موسم حرارتك شدتندن ناشی صاولك ايچون احتياج بديهی و بو كوللرك كثرتنه مبنی محصولی كافيدر ٠

ــ ييلان و عقرب ــ

ييلان شهرمزده وقتيله رصد التنه الندیغندن درون شهرده صوقمسی كوريلوب ايشدلمامش وانجق خارجده‌اره صره ايراث مضرت ايده كلمشدر برقاچ جنس اولمق اوزره بو حواليده بولنور ٠ عقربك كثرتی مشهور ايسه‌ده شهرتی كبی چوغی خرابه محللرده واسكی ابنيه‌لر ايچنده بولنمقده‌در مع مافيه طوقنمسی نادراً وقوعبولور ييلان و عقربك طوقنماسی ايچون رفاعی شيخلری طرفندن اوزرينه خواص اوقونمش شربتلر ويرلمكده اولمسيله بو شربتلردن ايچنلر خواص سايه‌سنده بو ايكی مضر حيواندن اوركيوب اللرينه بيله آلورلر ٠

ييلان وعقرب صوقان ادم ايچون فنا شو صورتله تداوی اولنمق ايجاب ايدر صوقلان محل افسونجی يه امدیرلدكدن صكره اوستره ايله چيزيله‌رك نشادر روحنه باتريلمش بر مقدار پاموق اوزرينه قونيلور بونكله برابر داخلاً دخی سمك تأثيراتی محو ايتك ايچون برغرام صولفاتو برقوپه شربت و ياخود صو ايچنه قونيله رق

ایچر بلور شاید صوقیلان ادمده دترهمك کبی شدت واقع اولور ایسه قرق التمش طاملہ لقمان روحی برقدح شکرلی صو ایله برابر ایچلملیدر بو علاجلرك تدارکی ممکن اولمیان قریه و بیابان کبی محللرده یلان و عقرب طوقنور ایسه صوقیلان یره طپراق چاموری قونلیدرکه فائدهلیدر انجیر یپراغنك سوتی دخی اویارهنك اوزرینه قونلق فائدهدن خالی دکلدر ٠

دیاربکرده ایسه عقرب صوقان ادملر ایچون بونك غیری اولهرق برقاچ صورتله تداوی اولنور هبسندن قولایی شودرکه صوقیلان محل اولجه امدیرلملی (امدیرلرسهده بأس یوقدر) صکره اویاره اوستره ایله چزیلوب برازصارمساق وبرمقدار باروت برلکده سحق اولنمش اولدیغی حالده اوزرینه قونملیدر شو تداوینك اجراسندن یارم ساعت کچر کچمزاجیسی دفع و سمی محو اولور دیاربکر عقربلرینك الك بیوکی طقوز بوغملی ایسهده ماردین سنجاغنده کائن حسنکیف ناحیهسندهدها بیوك وبوغملری دها زیاده عقربلر وارکه سملرینك زیاده شدتندننا شی صوقدقلری انسانلرك اکثریسی تلف اولمقدهدر ٠

بونك ایچون ناحیهٔ مذکورهده یتاقلرك التنه قیلدن منسوج پالاسلر سرلمك و اطرافنه بر نوع دیکنلی چرپیلر دوزلمك کبی محافظهده اعتنا اولنور چونکه عقربك وجودی نازك اولدیغندن بومقوله ضرر کورهجکی سرت اشیایه یقلاشماز عقرب پك حدید المزاج

برشیدر بعضاً یوردیکی زمان چار طرفندن آتش دوزیلوب آبلوقه ایدیلور ایسه کیده‌جك یول بوله‌میه‌رق حدتندن کندی کندیسنی ظهرندن صوقوب تلف اولیور .

بوندن برعصر اول‌ه قدر عقرب دخی یلان کبی درون دیاربکرده رصداتنده بوانه‌رق طوقمماز ایکن صکره تصلسه رصدی بوزلمش و مضرتی کورلمکه باشلامشدر عقرب حقنده دوران ایدن معلومات بو مضر و پیس حیوانك جنسنه مخصوص برشی اولمیدر عقرب عمومیتله دیشی اولمق اوزره یرادلمش و کوبره‌دن حاصل اولوب بورالرجه (کوستك) تعبیر اولنان قاره بوجکارله چفتلشدیکندن یاوری حاصل ایدرایمش . عقرب سائر حیوانات مثللو طوغره‌مز یارویسی جانلندقدنصکره انه‌سنی صوقوب تلف ایدرك هنوز بطنندن چیقار عقرب رطوبتلی ابنیه‌لرده کرجدن حاصل اولیور مع فیه بطلجان تخمندن دخی عقرب حصوله کلدیکی روایت اولنیور شویله که تخملنمش اولان بطلجان کوبره ایچنه قونیله‌رق قرق کون قالدقدنصکره هر برتخم براوفق عقرب اولدیغی کورلمشدر بطلجان تخمندن عقرب آلمق صمیزی کبی بعض دردلك تداویسی ایچون عقرب یاغنك زیاده‌سیله لزومنی حس ایدن ادملره مخصوصدر . عقربك بحثی موجب نفرت اولمامق قابلمیدر ؟

— قژیك یاخود بعوك —

تلف اولمش کنه قبوغندن حاصل اولان شو مردار حیوان دخی

مضرتسز دکلدر قیونه مخصوص ابنیه‌لر ایچنده بعضاً بولنیور که طوقندیغی ادمی درحال شیشیرر و تنقیه یه مبتلا ایتمکله طاقتدن دوشیرر طوقنان ادم وقت کچمکسزین مطلقا صغوق صویه کیرملی یاخود صغوق صودو کمه‌لیدر صغوق صو دوکمیانلر تلف اولورلر بو حیوان شهر وقصبه‌لرده هیچ برنده بولنمز یالکز قیونك یاترلدیغی ابنیه‌لرده فقط اوده پك نادر بولنور .

کرپی . طوسیغه . ینکیج . قوربغه . کرتنکله . کورسچان . فاره کبی حیوانات دخی بو حوالیده کثرتله بولنمقده‌در .

ـ طیور ـ

طیورلك اکله مباح اولانلری مخصوصاً صید اولنیرلر مباح و غیر مباح اوله‌رق بوراده بولنانلرك اجناسی زیرده درج اولندی .

ککلك . اوردك . قاز . هندی . لقلق . کیچه کرکس . قارتال . چالاغان . پاپاغان . طوغان . قره قوش . طاوس . قره زاغ . بلدیرچین . کوکرچین . قری . سقاقوشی . طورنا . بالقچین . قاز . یراسه . اسحق قوشی . بایقوش . طرلی . سرچه . بابل . یبان بلبلی . وحشی بط . عکو . داری قوشی . یبان سرچه‌سی . انجیر قوشی . هدهد . ابابیل . غرلنغیج . قغرلق . جورته . کور طاوق . بوران . توراج . پرنج قوشی . یشیل قرغا . حسن حسین طاوغی . ال قوشی .

کره‌زه . مزمردك . توت قوشی . قوم قوشی .
قره بتاق . مج .

درون شهرده اصحاب مراق کوکرچینك انواعنی
بسلکره‌درلرکه بونلرك بشقه بشقه نوعلری واسملری اولوب
صایلان اسامی یوزی متجاوزدر . بو کوکرچینلرده چفتی یوز
غروشه قدر النور صاتیلور واو چرلدقجه سیره شایان جنبش
وحرکتلرده بولنور مقبول اولنلری واردر .

قریه‌لرده بورانخانه دینلور مخصوصاً مصرفلی کوکرچینخانه‌لر
انشا اولنمشدرکه هربرکوکرچینخانه اون اون بش بیك غروشله
وبعضیسی دهازیاده مصرفله حصوله کلمشدر بوکوکرچینخانه
لرك هر برنده برقاچ بیك عدد سپت قونلمش وبوران دینلان قوشلر
او سپتلری یوا اتخاذ ایتمشدر قوشلرك قوغه‌سی (کوبره‌سی)
اوراده یغیلوب بوستانلره نقل ایدیلورکه بوستان محصولنك
لذتنه وقطعه‌جه بیوکلکنه قوغه‌نك یاردمی اولدیغی بدیهیدر
قوغه‌لر بطمانله بوستان اصحابنه صاتلدیغندن کوکرچینخانه‌لردن
بوصورتله استفاده اولنیور .

— آری —

اکثر قرا وبعض قصباتده آری قوانلرینك تزییدینه غیرت اولنیور
بو قوانلردن النان عسلك بر مقداری خارجه دخی چیقار .
سعرد طرفندن دیاربکره کلان بروازی بالی دها مقبولدر .

١٥				ارغنی معدنی	
١٢	٣	٣			ارغنی
٨	٦	٦			اکیل
١٨	٩			چرمیك	
٢٣	١٤	٥			جونکش
١٨	١٨		سیورك		
٢٤	٣٤	٩			بوجاق
٢٢	٢٦	٨			قره‌کچی
٩	٢٧	٩			قره‌جه‌طاغ
٢٠	٥			پالو	
١٦	١٠	٨			قره‌بکان

(دولتلرك احوالنه واستاتستیقنه دائر بعض معلومات)

— المانیا ایمپراطورلغی —

پروسیا قراللغنك بدایتی ١١١٣ تاریخنده باشلیوب ١١٨٦ تاریخنده لهستانك برقسمنی و ١٢٨٣ تاریخنده‌ده المانیا ممالکنك خیلی برلرینی ضبط ایتمش و ١٢٨٧ تاریخنده فرانسه ایله وقوعه کلان محاربه نتیجه‌سنده الساس و لورن ایالتلرینی ضمیمهٔ ممالك ایدرك المانیا ایمپراطورلغی وجود بولمشدر .

المانیا اتفاقنه داخل اولان حکومات مستقله اوچ قراللق واوچ بیوك دوقه‌لق وطقوز دوقه‌لق ویدی بکلك واوچ جمهوریتدر .

ایمپراطور ویلهلم کیوم ولادتی فی ١٠ مارت ١٢١٢ سنه سنده وقوعبولوب تاریخ حکومتی ١٢ کانون اول ١٢٧٨ سنه سیدر ولی عهدی پرنس فره درك اولوب تاریخ ولادتی ١٢٤٧ سالیدر . پایتخت (برلین) شهریدر . ملت حاکمه پروتستاندر . پروسیانك اراضیسی اوچیوز التمش ایکی بیك یدییوز کیلو مترو مربعنده ونفوسی یکرمی سکز ملیون سکز یوز یکرمی ایکی بیك مقدارنده اولوب متفقلریله برابر المانیا بشیوز اوتوز طقوز بیك سکز یوز اون مربع کیلومترو اراضیدن وقرق اوچ ملیون یوز طقسان ایکی بیك نفوسدن عبارتدر . اللی التی بیك سکز یوز التمش بش کیلو مترو تیمور یولی وسکسان التی قطعه درنما و درت بیك یدییوز یتمش یدی سفاین تجاریه سی واردر وقت حضرده درتیوز یکرمی یدی بیك ایکیوز وسفرده بر ملیون درتیوز اللی التی بیك عسکر بسلر . ١٢١٨٥٦٠٠٠ مارق دیون عمومیه سی اولوب وارداتی مصارفاتنه مقابل وادخالاتی اخراجاتنه غالبدر .

— انکلتره قراللغی —

انکلتره حکومتی ٢٧٧ تاریخنده باشلیوب ١١١٩ تاریخنده اسقودریا ممالکی و ١٢٢٣ سنه سنده ایرلانده قطعه سی الحاق ایلنمشدر قرق بش قطعه ممالك مستملکاتدن معدوددر .

قرالیچه و یقتوریا ولادتی ١٢ مایس ١٢٣٥ سنه سی و بدایت حکومتی ١٦ حزیران ١٣٥٤ سالیدر . ولی عهدی پرنس البریت

اولوب تاریخ ولادتی ١٢٥٤ سنه‌سیدر . پایتخت (لوندره) شهریدر . ملت حاکمه پروتستاندر . انکلتره‌نك اراضیسی اوچیوز اون درت بیك طقوز یوز کیلو مترو مربعنده ونفوسی اوتوز بش ملیون ایکییوز قرق التی بیك بشیوز راده‌سنده اولوب بتون مستملکاتیله برابر اراضیسی یکرمی ملیون سکسان ایکی بیك کیلو مترو مربع و نفوسی ایکیوز اللی بش ملیون بشیوز قرق بیك درت یوزه بالغدر یکرمی سکز بیك سکز یوز یتمش التی کیلو مترو تیمور یولی وبشیوزاللی بش قطعه دونانما و یکرمی بش بیك یوز سکسان بش سفائن تجاریه‌سی واردر بشیوز یتمش بش بیك یوز عساکر بریه و یتمش طقوز بیك ایکیوز عساکر بحریه بسلمکده‌در ٧٦٨٧٠٣٦٠٠ انکلیز لیراسی دیون عمومیه‌سی اولوب وارداتی مصارفاته معادل واخراجاتی ادخالاتنه غالبدر .

— اوستریا ایمپراطورلغی —

اوستریا حکومتی ٣٧٣ تاریخنده دوقه‌لکله اداره‌یه باشلیوب المانیا ایمپراطورلغی ومجارستان قراللغی تحت اداره‌سنده بولندقدنصکره ١٢٥١ سنه‌سنده ایمپراطورلغه انقلاب ایتمشدر . مجارستان وخرواتستان وسرحدات ممالك ممتازه‌سندندر .

ایمپراطور فرانسوا ژوزوف ولادتی ١٦ اغستوس سنه ١٢٤٦ و ایمپراطورلغی ٣٠ تشرین ثانی ١٢٦٥ سنه‌سیدر . ولیعهدی

پرنس ردولف اولوب ولادتی ١٢٧٥ سالیدر . پایتخت (ویانه) شهریدر . ملت حاکمه قنوالکدر . اراضیسی التی یوز یکرمی درت بیك ایکیوز یکرمی التی مربع کیلومترو وسعتنده اولهرق اوتوز یدی ملیون یدییوز اون طقوز بیك اوچیوز نفوسه بالغدر اون بربیك درتیوز التی کیلو مترو تیموریولی و التمش سکز قطعه دونتما و سکز بیك یوز طقسان ایکی سفاین تجاریه‌سی واردر . حضرده ایکیوز اللی بر بیك و سفرده طقوزیوزاللی اوچبیك بشیوز منتظم عسکر بسلر . ٣٣٣٤٥٩٩٥٠٠ فلورین دیون عمومیه‌سی اولوب وارداتی مصارفاتندن و ادخالاتی اخراجاتندن فضله در .

— اسپانیا قراللغی —

اسپانیا حکومتی ٨٨١ سنه سنده باشلیوب ١٢٨٥ تاریخنده ظهور ایدن اختلالده قرالیچه ایزابلا صندالیٔ حکومتدن عزل و ایتالیا قرالنك ایکنجی مخدومی پرنس امده قرال نصب اولنمش ایکن اختلالك تمادیسی جهتیله مشارالیه ١٢٩٠ تاریخنده استعفا ایلمش و بر سنه‌یی متجاوز مدت جمهوریتله اداره اولنمش ایسه‌ده تکرار قراللغه انقلاب ایله ١٢٩١ سنه‌سی کانون اولنده قرالیچه ایزابلانك مخدومی دون الفونس قرال تعیین ایتمشدر .

یدی قطعه مستملکاتی واردر . پایتخت (مادرید) شهریدر . ملت حاکمه قنوالکدر . اسپانیانك بشیوز سکز بیك التمش التی کیلو مترو مربعنده اراضیسی و اون التی ملیون التی یوز یکرمی اوچ

بيك اوچيوز نفوسی اولوب مستملکاتیله برابر طقوز يوزقرق بيك
طقوز يوز اللى التى مربع كيلو مترو اراضيى ويكرمى بش مليون
سكسان التى بيك التى يوز نفوسى جامعدر . التى بيك يوز طقسان
طقوز كيلومترو تيمور يولى و يوزقرق برسفاين حربيه و بيك سكز
يوزدرت سفاين تجاريه سى موجود اوله رق حضرده طقسان بيك
وسفرده درتيوز اللى بيك عساكر منتظمه بولندير . ١٢٥٢٣٧٤٢٨٠
فرانق ديون عموميه سى واردر . مصارفاتى وارداتى وادخالاتى
اخراجاتى آشار .

— اسوج و نوروج قراللغى —

اسوج قراللغى ٣٩٢ تاريخنده باشلايوب ١٢٣٠ سنه سنده نوروج
حكومتى دانيمارقه قراللغندن انفكاك ايله اسوجه التحاق ايلديكندن
او تاريخدنبرو ايكيسى برلكده اداره اولينيور .

قرال اوسقار ثانى ولادتى ٩ كانون ثانى ١٢٤٥ وقراللغى ٦ ايلول
١٢٨٩ سنه سيدر . ولى عهدى پرنس ادولف اوسقار اولوب
ولادتى ١٢٧٦ ساليدر . پايتخت (استقولم) شهريدر . ملت حاكمه
پروتستاندر . يديوز التمش بيك سكزيوز كيلومترو مربعنده اراضيسى
واسع والتى مليون اوچيوز سكسان بش بيك يديوز نفوسى جامعدر
يدى بيك يوزطقسان يدى كيلو مترو تيمورلى يولى و ايكيوز طقسان
طقوز دونما واون ايكى بيك درت يوز التمش ايكى سفاين تجاريه سى
واردر . حضرده اوتوز بش بيك وسفرده ايكيوز بيك منتظم عسكرى

بولنور ۳۲۱۸٥٦۲۰۰ قرون ديون عموميه سى اراوب وارداتى مصارفاتندن و ادخالاتى اخراجاتندن زياده در .

ــ اسويچره جمهوريتى ــ

جمهوريت مذكوره نك بدايتى ۷۰۰ تاريخنده اولوب برمدت روما و برآزده فرانسه طرفندن اداره اولنمشيكن ۷۰۸ تاريخنده مستقل اولمشدر .

رئيس جمهور موسيو شنق . تاريخ رياستى ۱۳۰۰ سنه سيدر . پايتخت (برن) شهريدر . ملت حاكمه پروتستاندر . قرق بربيك اوچيوز كيلو مترو مربعنده اراضيسى و ايكى مليون سكز يوز قرق التى بيك يوز نفوسى واردر . ايكى بيك التى يوز اوتوز يدى كيلو مترو تيمورلى موجود اوله رق اثناى حربده ايكيوز اون بيك عسكر چيقاره بيلور ۵۰۰۰۰۰۰۰ فرانق ديون عموميه سى بولنبوركه مصارفاتى و ارداتنه و ادخالاتى اخراجاتنه غالب اولمشدر .

ــ ايتاليا قراللغى ــ

ايتاليا حكومتى ۳۸۹ تاريخنده دوقه لقله باشليوب ۱۱۳۰ سنه سنده ساردانيا قراللغنه تحويل اولنمش و ۱۲٦٦ تاريخنده انقلابات زمانه ايله ايتاليا قراللغى وجوده كلمشدر .

قرال هومبرت . ولادتى ۱۲٦۱ او قراللغى ۱۲۹٥ سنه سيدر . پايتختى (روما) شهريدر . ملت حاكمه قتوليكدر . ايكيوز طقسان التى بيك

اوچیوز کیلو متروم‌ربعنده اراضیسی ویکرمی سکز ملیون درتیوز اوتوز یدی بیك نفوسی‌جامعدر . سکز بیك ایکیوز سکسان طقوز کیلو مترو تیمور یولی والتمش یدی دونمنا وسکز بیك التمش بر سفاین تجاریه‌سی بولنه‌رق حضرده ایکی‌یوز اوتوزیدی بیك سکز یوز وسفرده سکسان التی بیك عسکر بولندیرر ٩٨٨٣٠٢١٠٠٠ فرانق دیون عمومیه‌سی اولوب وارداتی مصارفاتندن برآز فضله وادخالاتی اخراجاتندن زیاده‌در .

— باد درقه‌لغی —

باد حکومتی المانیاده واقع واتفاقه داخلدر ٩٦١ تاریخنده بدایت ایدوب ١٢٢١ سنه‌سندن صکره بیوك دوقه‌لغنه تحول ایله اداره اولنیور .

دوقه فره‌دریك اوژ ولادتی ١٢٤٣ ودوقه‌لغی ١٢٧٣ سنه‌سیدر . اون بش بیك کیلو مترومربع اراضیسی وبرملیون بشیوز یتمش بیك یوز نفوسی واردر ٣٢٩٠٠٧٧٠٠ مارق دیون عمومیه‌سی اولوب مصارفاتی وارداتندن فضله‌در .

— باویرا قراللغی —

باویرا حکومتی المانیا ممالکنده واتفاق داخلنده‌در ١٠٠٥ تاریخنده دوقه‌لقله اداره‌یه باشلیوب ١٢٢٠ سنه سنده قراللغه تحول ایلدی .

قرال اوتی • ولادتی ١٣ اغستوس ١٢٦٣ و قراللغی ٢٦ شباط ١٢٨١ سالیدر • پایتخت (مونیخ) شهریدر • یتمش بش بیك سکز یوز کیلومترو مربع اراضیدن و درت ملیون سکز یوز التمش اوچ بیك درتیوز نفوسدن عبارتدر • ١٣٣٦٦٦٢٦٠٠ مارق دیون عمومیه‌سی اوله‌رق واردات و مصارفاتی قارشولشمشدر •

ـ بلچیقا قراللغی ـ

بلچیقا فلمنك حکومتی اداره‌سنده اولدیغی حالده اختلال مناسبتیله ١٢٤٦ تاریخنده افتراق و قراللغه انقلاب ایتمشدر •

قرال اول پولید ثانی ولادتی ٢٨ مارت ١٢٥١ و قراللغی ٩ تموز ١٢٨٢ سنه‌سیدر • پایتخت (بروکسل) شهریدر • ملت حاکمه قتولکدر • یکرمی طقوز بیك درتیوز اللی کیلو مترو مربعنده اراضیسی و بش ملیون بشیوز اوتوز التی بیك التی یوز نفوسی بولنیور • درت بیك یوز اون ایکی کیلو مترو تموریولی و یوز اوچ سفاین تجاریه‌سی اوله‌رق حضرده قرق التی بیك ایکیوز و سفرده یوز اوچبیك عسکر چیقاریر که بونك سکزده بری مستحفظ و قصوری منتظم عسکردر • ١٧٥٩٨٣٦٤٠٠ فرانق دیون عمومیه‌سی بولنوب وارداتی مصارفاتندن و اخراجاتی ادخالاتندن بر آز نقصاندر •

ـ پورتکیز یاخود پورتوغال قراللغی ـ

پورتکیز حکومتی ٥٣٤ تاریخنده ابتدا ایدوب بر مدت اسپانیا حکومتی اداره‌سنده قالدقدنصکره مستقل اولدی •

التی قطعه مستملکاتی واردر

قرال اوتی فلیب . ولادتی ۱۹ تشرین اول ۱۲۵٤ و قراللغی ۳۰ تشرین اول ۱۲۷۸ سنه‌سیدر . پایتخت (نیزبون) شهریدر . مستملکاتیله برابر اراضیسی بر ملیون طقوز یوزاون التی بیك یدییوز سکسان کیلو مترو مربعنده و نفوسی سکز ملیون اللی بر بیك یوز زاده‌سنده‌در . بیك التی یوز طقسان سکز کیلو مترو تیمور یولی وقرق برقطعه دونماسی و درتیوز طقسان یدی سفاین تجاریه‌سی اولوب حضرده اوتوز درت بیك سکز یوز و سفرده یتمش سکز بیك منتظم عسکر بسلر ۳۸۷٦٥۹۰۰۰ منله رس دیون عمومیه‌سی بولنیور . مصارفاتی وارداتندن وادخالاتی اخراجاتندن زیاده‌در .

— دانیمارقه قراللغی —

دانیمارقه حکومتی ۳۰۸ تاریخنده بدایت ایدوب ۸٦٥ سنه‌سی شلزویغ و هولستان دوقه‌لقلری و ۱۲۳۱ سنه‌سی دخی لاورنبورغ ممالکی الحاقله جسامت براشدر .

درت قطعه مستملکاتی دخی واردر

قرال قرستیان ولادتی ۲۸ مارت ۱۲۳٤ و قراللغی ۳ تشرین ثانی ۱۲۸۰ تاریخیدر . ولی عهدی پرنس فره دریك شارل اولوب ولادتی ۱۲۵۹ سنه‌سیدر . پایتخت (قوپنهاق) شهریدر . ملت حاکمه پروتستاندر . مستملکاتیله برابر ایکیوز اوتوز بیك درتیوز سکسان

مربع کیلو متروارا ضیسی ویکرمی ملیون طقسان طقوز بیك اوچیوز یکرمی بر نفوسی جامع اوله رق بیك بشیوز یتمش التی کیلو مترو تیمور یولی و التمش بر قطعه دونمنا و اوچبیك ایکیوز یتمش بر سفاین تجاریه سی واردر . قرق طقوز بیك عسکر چیقارر که اون درت بیکی نظامیه و اوتوز بش بیکی ردیفدر ١٧٣٣٢٦٦٠٠ قرون دیون عمومیه سی اوله رق واردات مصارفاتندن فضله و اخراجاتی ادخالاتندن نقصان بولنیور .

— روسیه ایمپراطورلغی —

روسیه حکومتی ٢٤٨ تاریخنده دوقدلقله ابتدا ایدوب ٥٨١ سنه سنده بیوك درقه لغه و ١١٣٤ سالنده ایمپراطورلغه تحول ایتمشدر .

ایمپراطور علکساندر ولادتی ١٢٦٢ و ایمپراطورلغی ١٢٩٧ سنه سیدر . پایتخت (پترسبورغ) شهریدر . ملت حاکمه اورتودوقسدر .

اراضیسی یکرمی بر ملیون یدییوز ایکی بیك سکز یوز مربع کیلو مترو وسعتنده و نفوسی سکسان سکز ملیون اون سکز بیك سکز یوز راده سنده در . یکرمی ایکی بیك درتیوز اوتوز درت کیلو مترو تیمور یولی و اوچیوز سکسان طقوز قطعه دونمنا و اوچ بیك طقوز یوز ایکی سفاین تجاریه سی واردر . حضرده سکز یوز سکسان درت بیك

وسفرده برملیون ایکیوزاللی بر بیك عسکر چیقاریر ٣٥٥٨٦٩٩٠٩ روبله دیون عمومیه‌سی اولوب وارداتی مصارفاتنه مقابل واخراجاتی ادخالاتنه غالبدر ٠

— ساقسونیا قراللغی —

ساقسونیا یاخود ساقس حکومتی المانیا ممالکنده واتفاقی داخلنده در ٨٢٩ تاریخنده دوقه‌لقله باشلیوب ١٢٢٢ سنه سنده قراللق وجود بولمشدر ٠

قرال شارل ٠ ولادتی ١٢ حزیران ١٢٣٤ و قراللغی ١٢٧٠ سنه‌سیدر ٠ ولی عهدی پرنس اغوست اولوب ولادتی ١٢٦١ سنه‌سیدر ٠ پایتخت (دزرد) شهریدر ٠ اون درت بیك طقوز یوز کیلو مترو مربعنده اراضیسی وایکی ملیون طقوز یوز یتمش بیك ایکیوز نفوسی واردر التمش بیك عسکر چیقاریر ٠ ٦٦٩٥٨٣٤٠٠ طالر دیون عمومیه‌سی بولنیور ووارداتی مصارفاتنه تقابل ایدییور ٠

— فرانسه جمهوریتی —

فرانسه حکومتی اسکی اولوب انقلاباته اوغرایه اوغرایه ١٢٠٧ تاریخنده جمهوریته تبدل ایلدی ١٢١٩ سنه سنده برنجی ناپلیون ایمپراطور نصب اولنوب ١٢٣١ سنه سنده مشارالیه‌نك نفی ایله تکرار جمهوریت میدان المش و اوچنجی ناپلیون رئیس جمهور

بولندیغی حالده ۱۲٦۸ سنه‌سنده نامنه ایمپراطورلق اعلان اولنمشدر .

۱۳۸۷ سنه‌سنده پروسیا ایله محاربه ایدرك مغلوب واسیر دوشدیکندن صکره ممالك حکومتدن اینوب ینه جمهوریت عودت ایلدی :

سکز قطعه مستملکاتی واردر .

رئیس جمهور موسیو غره‌وی . پایتخت (پاریس) شهریدر . ملت حاکمه قنوالکدر . مستملکاتیله برابر بشیوز یکرمی سکز بیك بشیوز کیلو مترو مربع اراضی‌یی وقرق اوچ ملیون اوچیوز یکرمی سکز بیك التی یوز نفوسی جامعدر . یکرمی التی بیك یوز التمش التی کیلو مترو تیمور یولی واوچیوز سکسان قطعه دونما واون بش بیك اللی سکز سفاین تجاریه‌سی اولوب حضرده درتیوز طقسان بش بیك وسفرده بر ملیون اوچیوز اوتوز بیك عساکر منتظمه چیقاریر ۱۲۳۵۳۳۹۵۰۰ فرانق دیون عمومیه‌سی بولنه‌رق وارداتی مصارفاتنه مقابل وادخالاتی اخراجاتندن زیاده‌در .

ــ فلمنك قراللغی ــ

فلمنك یاخود په‌پیا حکومتی ۹۸۹ تاریخنده جمهوریتله اداره‌یه باشلایوب ۱۲۳۱ سنه‌سی لوقسنبورغ دوقه‌لغی برلشمکله قراللق تشکل ایتمشدر .

درت قطعه مستملکاتی واردر

قرال لوئی فلیب . ولادتی ١٢٥٤ وقراللغی ١٢٧٨ سنه‌سیدر .
پایتخت (امستردام) شهریدر . ملت حاکمه پروتستاندر
اراضیسی اوچیوز یکرمی طقوز بیك ومستملکاتیله برابر ایکی
ملیون ایکیوز سکسان بیك سکز یوز کیلومترومربعنده واسع و یالکز
فلمنکك درت ملیون التمش بیك بشیوز ومستملکاتیله برابر یکرمی بر
ملیون طقوز یوز اوتوز سکز بیك درتیوز نفوسی جامع اوله‌رق
بیك طقوز یوز بر کیلومترو تیمور یولی و یوز یکرمی قطعه دونما
و بیك یوز یکرمی سفاین تجاریه‌سی واردر . حضرده قرق سکز
بیك و سفرده یوز یکرمی بیك منتظم عسکر بسلر ٩٤٣٢١٥٦٠٠
فیلورین دیون عمومیه‌سی اولوب مصارفاتی وارداتنی و ادخالاتی
اخراجاتنی آشار .

— ویرتنبورغ قراللغی —

ویرتنبورغ حکومتی المانیا ممالکنده و اتفاقنده در ١٩٠١ تاریخنده دوقه‌لقله اداره اولنمغه باشلیوب ١٢٢١ سنه‌سنده قراللغه تحول ایتدی .

قرال شارل فره‌دریك . ولادتی ١٥ ایلول ١٢٣٩ و قراللغی ١٢٨٠
سنه‌سیدر . پایتخت (شتوتقارت) شهریدر . اون طقوز بیك
بشیوز کیلو مترو مربعنده اراضیسی و بر ملیون طقوز یوز یتمش
بیك ایکیوز نفوسی بولنه‌رق ایجابنده اللی بیك عسکر چیقاره بیلور
٣٧٦٧٥٦٢٠٠ مارق دیون عمومیه‌سی بولنیوز وارداتی
مصارفاتنی بر آز کچر .

ـ یونان قراللغی ـ

یونان قطعه‌سی ۸٥۷ سنه‌سندنبرو سلطنت سنیه جانبندن اداره اولنور ایکن مؤخراً ایریلوب باویرا قرالنك مخدوم ثانیسی پرنس اوتون قراللغه کلمش ایسه‌ده مدت قلیله ظرفنده ظهور ایدن اختلال اوزرینه مشارالیه طرد و ۱۲۸۰ تاریخنده انکلتره دولتی طرفندن یدی قطعه جزیره‌لری یونانستانه ربطایله دانیمارقه قرالنك مخدوم ثانیسی قرال تعیین اولنمشدر ۰

قرال یورکی فردیناد و ژورژ ۰ ولادتی ۱۲٦۳ و قراللغی ۱۲۸۰ سنه‌سیدر ۰ ولی عهدی پرنس قسطنطین اولوب ولادتی ۱۲۸٥ سالیدر ۰ پایتخت (ایتینان) شهریدر ۰ ملت حاکمه روم اورتودوقسدر ۰ اراضیسی التمش بش بیك ایکیوز کیلو متروم‌ربعنده و نفوسی ایکی ملیون التمش یدی بیك یدیوز راده‌سنده‌در ۰ اون ایکی کیلو متروتیموریولی و اون بش دونما و بش بیك درتیوز اوتوز یدی سفاین تجاریه‌سی واردر ۰ حضرده بش بیك و سفرده اللی بیك عساکر منتظمه بسلر ۰ ۷۳۰ ٤۹۰٤ درانجمی دیون عمومیه‌سی بولنوب مصارفاتی وارداتنك ایکی مثلندن زیاده و ادخالاتی اخراجاتنه نسبتله یته او راده‌ده‌در ۰

ـ چاپون ایمپراطورلغی ـ

چاپون حکومتی میلادك اون ایکنجی عصرندن باشلیوب ممالکی برطاقم جزیره‌لر تشکیل ایدر ۰

ایمپراطور موتدنوهیتو . ولادتی ١٢٦٩ و ایمپراطورلغی ١٢٨٤ سنه‌سیدر ملت حاکمه بودادر . اوچیوز سکسان ایکی بیك درتیوز کیلومترو مربعنده اراضی‌یی واوتوز درت ملیون اوچیوز اوتوز سکز بیك درتیوز نفوسی جامع اوله‌رق یکرمی یدی قطعه دونناسی واردر . التمش بر بیك عساکر منتظمه استخدام ایدر ٣٠٦٧٢١٧٠٠ پەنس دیون عمومیه‌سی اولوب وارداتی مصارفاتیله قارشولشمش و ادخالاتی اخراجاتندن فضله بولنمشدر .

ــ چین ایمپراطورلغی ــ

چین حکومتی میلادك اون اوچنجی عصرندن بدایتله اون التنجی عصرده اوروپا ایله مناسباته باشلدی . حمایه‌سنده التی قطعه ممالکده واردر .

ایمپراطور چونغ چی . ایمپراطورلغی ١٢٩١ سنه‌سیدر . پایتخت (پکین) شهریدر . حمایه‌سنده‌کی ممالکله برابر اراضیسی اون بر ملیون سکزیوز اون درت بیك اوچیوز کیلو مترو مربعنده واسع ودرتیوز بر ملیون التی یوز سکسان بیك نفوسی جامعدر . اللی التی دونناسی اولوب حضرده اوچیوز اون بیك وسفرده بر ملیون عساکر منتظمه بولنديرر ٣٦٥٠٠٠٠٠ ناول دیون داخلیسی اولوب وارداتی مصارفاتنه مقابل وادخالاتی اخراجاتنه غالبدر .

ــ پره‌ذیلیا ایمپراطورلغی ــ

پره‌ذیلیا ممالکی ۹۰٦ تاریخنده الوارز نام قپودان طرفندن کشف اولنوب برمدت فلمنك و اسپانیا حکومتلرینك تحت اداره‌سنده قالدقدنصکره ۱۲۳۸ سنه‌سنده ایمپراطورلغه تحول ایتمش وایمپراطورلغنه پورتکیز قرالنك مخدومی تعیین ایتمشیدی ٠

ایمپراطور دون پدرو ٠ ولادتی ۱۲٤۱ وایمپراطورلغی ۱۲٤۷ سنه‌سیدر ٠ پایتخت (ریوژانیه) شهریدر ٠ ملت حاکمه قتولیکدر سکز ملیون اوچیوز اوتوز یدی بیك ایکیوز کیلو مترو مربعنده اراضی یی و اون ملیون یوز سکز بیك ایکیوز نفوسی جامع اوله‌رق اوچ بیك اللی سکز کیلومتره تیمور یولی وقرق یدی قطعه دونتماسی واردر ٠ حضرده اون بش بیك اوچیوز و سفرده اوتوز ایکی بیك عسکر بسلر ٠ ٦١٢٩٦٥٣٠٠ میلره‌یس دیون عمومیه‌سی اولوب وارداتی مصارفاتندن واخراجاتی ادخالاتندن برآز زیاده‌در ٠

(مجتمعهٔ امریقا جمهوریتی)

مجتمعهٔ امریقا ممالکی انکلتره‌نك تحت اداره‌سنده بولندیغی حالده ۱٤۸۷ تاریخ میلادیسنده واقع اولان اختلال سببیله دول معظمه‌دن بعضیلرینك حمایه‌لری اوزرینه انکلتره‌دن تفریق و اوتوز بش ایالت یکدیکره ربط وتلحیق اولنه‌رق جمهوریته تبدل ایتمشدر ٠

رئیس جمهور ٠ ٠ پایتخت (واشنغتین) شهریدر ٠ ملت حاکمه

پروتستاندر ٠

جمهوریت مذکوره‌نك حاوی اولدیغی حکومات بونلردر

نووآنغلتر حکومتلری ٦ ممالك وسطی حکومتلری ٧ جنوب شرقی حکومتلری ٥ ممالك جنوبیه حکومتلری ٧ مرکز حکومتلری ١١ اوقیانوسده‌کی حکومات ٣ نواحی ١١

حکومات مجتمعه‌نك بش ملیون اوچیوز قرق طقوز بیك اوتوز ایکی کیلومترو مربعنده اراضیسی و بش ملیون اوچیوز یتمش التی بیك نفوسی اواوب یوز اوتوز طقوز بیك ایکیوز قرق کیلو مترو تیمور یولی و یوز اوتوز سکز قطعه دونمنا و یکرمی بر بیك بشیوز قرق یدی سفاین تجاریه‌سی واردر ٠ حضرده یکرمی التی بیك وسفرده یوز اون سکز بیك منتظم عسکر بولندیرر ١٩١٩٣٣٦٧٠٠ دولر دیون عمومیه‌سی بولنه‌رق مصارفاتی و اراداتی و اخراجاتی ادخالاتنی کچر ٠

— رومانیا قراللغی —

سلطنت سنیه‌نك تحت اداره عالیه‌سنده امارتله اداره اولنور ایکن برلین معاهده‌سی اوزرینه کسب استقلال و قراللغه انقلاب ایلدی ٠

قرال شارل ٠ ولادتی ٢٠ نیسان ١٢٥٥ و امارتی ٢٠ نیسان ١٢٨٣ و قراللغی ١٢٩٥ سنه‌سیدر ٠ ملت حاکمه اورتودوقسدر یوز یکرمی طقوز بیك یوز کیلو مترو مربعنده اراضیسی

و بش ملیون اوچیوز یتمش التی بیك نفوسی بولنوب بیك اوچیوز التمش التی کیلو متروتیمور یولی واون دونغاسی واردر . حضرده اون طقوز بیك یدیوز و سفرده یوز اللی اوچ بیك عسکر بسلر ۵٫۵۰۱۹۹۰۰ فرانق دیون عمومیه‌سی بولنه‌رق واردات و مصارفاتی مقابل و ادخالاتی اخراجاتنه غالبدر .

— صربیه قراللغی —

سلطنت سنیه‌نك تابعیتنده امارتله اداره اولنور ایکن برلین معاهده‌سی اوزرینه کسب استقلال ایدرك قراللق تشکل ایتمشدر .

قرال میلان اوبرونویچ . ولادتی ١٢٧٥ و امارتی ١٢٨٥ و قراللغی ١٢٩٥ سالیدر . پایتخت (بلغراد) شهریدر . ملت حاکمه اورتودوقسدر . قرق سکز بیك التیوز کیلو متروم بعنده اراضیی و برملیون یدیوز بیك ایکیوز نفوسی حاویدر . حضرده اللی بیك و سفرده ایکیوز التمش بش بیك عسکر چیقاریر ۱٫۰۰۰۰۰۰ فرانق دیون عمومیه‌سی بولنه‌رق وارداتی مصارفاتنه مساوی واخراجاتی ادخالاتندن فضله‌در .

— قره‌طاغ پرنسلکی —

دولت علیه‌نك تابعیتنده امارتله اداره اولندیغی حالده برلین عهدنامه‌سی اوزرینه مستقل قالدی .

پرنس نیقوله . ولادتی ۱۲۵۶ و امارتی ۱۲۸۶ و استقلال
حکومتی ۱۲۹۵ تاریخیدر . ملت حاکمه اورتودوقسدر . طقوز
بیك کیلو مترو اراضیسی وایکیوز یتمش ایکی بیك نفوسی
بولنه‌رق وارداتی مصارفاتیله برلشمشدر .

— فاس پادشاهلغی —

فاس حکومتی ۱۰۰۹ سنه‌سنده باشلیوب ۱۲۷۰ تاریخنده
عبدالرحمن سلطانك فوتندن سید محمد سلطانك حکمدارلغی
و ۱۲۹۰ سنه‌سنده حسن سلطانك پادشاهلغی وقوعبولمشدر .
پایتخت (فاس) شهریدر . ملت حاکمه اسلامدر . التیوز یتمش
ایکی بیك اوچیوز کیلو مترو مربعنده اراضیبی و التی ملیون
بشیوز بیك نفوسی جامعدر . اون ایکی دونماسی بولنوب
حضرده درت بیك وسفرده یوز اللی بیك عسکربسلر . واردات
و مصارفاتی قارشولشدرق ادخالاتی اخراجاتنی بر آز اشار ...

— ایران شاهلغی —

ایران حکومتنك باشلنغجی بشنجی عصره مصادف اولوب
خیلوجه تبدلاته اوغرادیغی حالده ۱۲۱۱ تاریخنده ادارهٔ مستقله
کسب ایتمکله فتح علی شاه اولدی ۱۲۵۰ سالنده محمد شاه و ۱۲۶۵
تاریخنده ناصرالدین شاه ذمام حکومته نائل اولمشدر .

ولادتی ۱۲۴۶ سنه‌سیدر . پایتخت (طهران) شهریدر . ملت

حاكمه اسلامدر . برمليون التی يوزقرق يدی بيك كيلو مترو مربع اراضيسی و يدی مليون التی يوز اللی اوچ بيك نفوسی بولنوب حضرده يكرمی بربيك منتظم ومفرده اللی بر بيك غير منتظم عسكر چيقارير . وارداتی مصارفاتنی وادخالاتی اخراجاتنی آشمشدر .

— سيد هاشم امارتی —

ملت حاكمه اسلامدر . سيد هاشم حكومتی اوچيوز اوتوز بيك مربع كيلومترو اراضيدن و برمليون ايكييوز بيك نفوسدن عبارت اوله رق ايجابنده التمش بيك عسكر چيقارير .

— مسكت امارتی —

ملت حاكمه اسلامدر . مسكت حكومتی التی يوز اللی بيك كيلومترو مربعنده اراضيی و برمليون التی يوز بيك نفوسی جامعدر . درت قطعه دونغماسی اولوب عندالايجاب سكسان بيك عسكر بولندرير .

— زنكبار امارتی —

اميرسيد برغش . ملت حاكمه اسلامدر . زنكبار حكومتی اون بش بيك طقوز يوز كيلومترو مربع اراضی يه و يديوز بيك نفوسه مالك اوله رق اوچ قطعه دونغماسی و بيك بشيوز منتظم عسكری واردر ادخالاتی اخراجاتندن فضله در .

— افغان امارتی —

ملت حاكمه اسلامدر . افغان حكومتی يديوز يكرمی بر بيك يديوز

مربع کیلومترو وسعتنده اراضی‌یی ودرت ملیون نفوسی جامعدر حضرده اون بیك وسفرده ایکیوز بیك عسکر ایسلر .

— لوکسانبورغ قراللغی —

ملت حاکمه قنواکدر . لوکسانبورغك ایکی بیك بشیوز سکسان یدی کیلو مترو مربعنده اراضیسی و ایکیوز طقوز بیك بشیوز نفوسی بولنه‌رق اوچیوزیکرمی کیلو متروتیموریولی واوچیوز التمش عسکری واردر ۲۵۱۷۰۰۰۰ فرانق دیون عمومیه‌سی بولنیور وارداتی مصارفاتندن افزه‌ون وادخالاتی اخراجاتندن پك دونلدر .

— هس غران دوقه‌لغی —

مذکور دوقه‌لق المانیا اتفاقنده داخلدر . یدی بیك التی یوز کیلو مترو مربعنده اراضیسی و طقوز یوز التی بیك طقوز یوز نفوسی بولنه‌رق اون بیك عسکر چیقاریر ۲۰۶۹۱۸۰۰ مارق دیون عمومیه‌سی اولوب وارداتی مصارفاتنی اوده‌یوب آرتار .

— سیام قراللغی —

آسیاده‌در . ملت حاکمه بودادر . سیام ممالکی یدیوز یکرمی طقوز بیك سکزیوز کیلو مترو مربعنده ونفوسی بش ملیون یدیوز اللی بیك رادده‌سنده‌در . اون درت دونناسی ویمش بر سفاین تجاریه‌سی بولنه‌رق لزومنده اهالیسی هپ عسکردر .

٢٠٠٠٠٠٠ فرانق ديون عموميه سى واردر . اخراجاتى ادخالاتنك ايكى ثلثيدر .

— انام حكومتى —

هندچينيده واقع اولوب ملت حاكمه بت پرستدر . انام ممالكى اليوم فرانسه عسكرى طرفندن اشغال اولندرق مدافعه ده بولنميور ايسه ده مغلوبدر . درتيوز قرق بيك بشيوز كيلو مترو مربعنده اراضيسى و اون ايكى مليون يوز بيك نفوسى واردر يوز اللى بيك عسكر چيقاريور .

— برمان حكومتى —

حكومت مذكوره هندچينيده در . برمليون يكرمى بيك كيلو مترو مربع اراضيدن و سكز مليون نفوسدن عبارتدر .

— ماد عشقار حكومتى —

ملت حاكمه پروتستاندر . حكومت مذكوره نك بشيوز طقسان بر بيك التى يوز مربع كيلو مترو اراضيسى بولنوب نفوسى بش مليوندر اخراجاتى ادخالاتنك ايكى مثلنده فضله در .

— حبش ايمپراطورلغى —

ملت حاكمه قتوليكدر . حبشستان حكومتنك اراضيسى يديوز اللى بيك كيلو مترو مربعنده اولوب درت مليون بشيوز بيك نفوسى

واردر . حضرده اون ایکی بیك وسفرده قرق بیك عسکر بسلر
واردات مصارفاتی اودر .

ــ اورانژ حکومتی ــ

حکومت مذکوره افریقانك غرب جنوبیسنده‌در . ملت حاکمه پروتستاندر . یوزاون بر بیك بشیوز مربع کیلو مترو اراضی‌یی و یوز اوتوز اوچ بیك بشیوز نفوسی جامعدر . واردات ومصارفاتی برلشمش و ادخالاتی اخراجاتندن فضله کورنمشدر .

ــ لیبریا جمهوریتی ــ

جمهوریت مذکوره متفقهٔ امریقا حمایه‌سنده‌در . اوتوز یدی بیك ایکیوز کیلو مترو مربعنده اراضی‌یی و برملیون اللی بیك نفوسی جامعدر یوزاللی التی کیلومترو تیمور یولی ویدی بیك عسکری واردر ۵۰۰۰۰۰ دولار دیون عمومیه‌سی بولنه‌رق واردات ومصارفاتی برلشمشدر .

ــ اکواتور جمهوریتی ــ

جمهوریت مذکوره‌یه خط استوا جمهوریتی دخی دینور . ملت حاکمه قتولکدر . التی یوز قرق اوچ بیك ایکیوز مربع کیلومترو اراضیدن و طقوزیوز قرق التی بیك نفوسدن عبارتدر . اوچ قطعه دونمــا کز دیرر و بیك ایکیوز عسکر بسلر ۱۸۳٤۰۰۰

انکلیز ایراسی دیون خارجیه‌سی بولنوب وارداتی مصارفاتنه متقارب و اخراجاتی ادخالاتنه غالبدر .

— مکسیقا جمهوریتی —

جمهوریت مذکوره امریقاده‌در . ایکی ملیون بیک یدییوز کیلو متره مربع اراضیسی و طقوز ملیون التی یوز اللی التی بیک التی یوز نفوسی اولوب بیک سکز یوز التمش بش کیلو مترو تیمور یولی ودرت قطعه دونانما ودرت یوز یکرمی بر مدافع حربیه‌سی واردر . یکرمی ایکی بیک عسکر بسلنمکده و ١٤٤٩٥٣٧٠٠ دولار دیون عمومیه‌سی بولنمقده‌در . وارداتی مصارفاتندن یک‌دون و اخراجاتی ادخالاتندن افزوندر .

— قولومبیا حکومات مجتمعه‌سی —

حکومات مذکوره امریقاده‌در . اراضیسی سکز یوز اوتوز بیک یدییوز کیلو متره مربعنده و اوچ ملیون بیک اوچیوز نفوس زاده‌سنده‌در . یوز یکرمی بر کیلو مترو تیمور یولی اولوب لزومنده اوچیوز بیک عسکر چیقاریر ١٧٤٨٣١٠٠ دیون عمومیه‌سی واردر وارداتی مصارفاتندن نقصان و اخراجاتی ادخالاتندن زیاده اولور .

— پاره غوآی جمهوریتی —

جمهوریت مذکوره امریقاده‌در . ایکیوز اوتوز سکز بیک ایکیوز

کیلو متره مربعنده اراضیسی و برملیون نفوسی جامع اوله‌رق یتمش ایکی کیلو متره تیمور یولی واردر . وارداتی مصارفاتندن دون و ادخالاتی اخراجاتندن افزوندر .

— آره غوآی جمهوریتی —

مذکور جمهوریت امریقاده‌در . یوزسکسان التی بیك طقوز یوز کیلومتره مربعنده اراضیسی اولوب نفوسی ایسه درت یوز قرق بیکه بالغدر . اوچیوز یتمش بش کیلومتره تیمور یولی ویکرمی ایکی بیك عسکری واردر . وارداتی مصارفاتنی آشمقده‌در .

— شیلی جمهوریتی —

اشبو جمهوریت دخی امریقاده‌در . ملت حاکمه قتولیکدر . یکرمی اوچ بیك طقوز یوز کیلو متره مربعنده اراضیسی وطقوز یوز اللی بیك نفوسی حاوی اوله‌رق ایکی قطعه دونانمه‌سی و التی بیك سکز یوز منتظم عسکری واردر ١٣٤٨١٠٠٠ دولار دیون عمومیه‌سی اوله‌رق وارداتی مصارفاتندن وادخالاتی اخراجاتندن فضله‌در .

— ارژانتین جمهوریتی —

جمهوریت مذکوره امریقاده‌در . اوچ ملیون اللی بربیك یدییوز مربع کیلو متره وسعتنده اراضیسی و ایکی ملیون درت یوز بیك نفوسی بوانه‌رق ایکی بیك یدییوز یتمش اوچ کیلو متره تیمور یولی

ویکرمی یدی دونناسی واردریدی بیك ایکیوز منتظم عسکر بسلر ٨١٥٩٦٩٠٠ پەزوفورتو دیون عمومیه‌سی اولوب واردات ومصارفاتی متقارب واخراجاتی ادخالاتنه غالبدر.

— ونه‌زوه‌لا حکومات مجتمعه‌سی —

بو حکومتلرده امریقاده‌در. اراضیسی برملیون یوز اوتوز یدی بیك آلتی یوز مربع کیلومترو وسعتنده ونفوسی بر ملیون یدییوز سکسان درت بیك ایکیوز راده‌سنده اولوب یوز اون اوچ کیلو مترو تیمور یولی ودرت قطعه دونناو ایکی بیك ایکیوز عسکری واردر. ١٢٩٦٢١٠٠ ونه‌زولا نوس دیون عمومیه‌سی اوله‌رق وارداتی مصارفاتندن فضله واخراجاتی ادخالاتندن زیاده بولنور.

— پرو جمهوریتی —

بو جمهوریتده امریقاده‌در. ملت حاکمه قترلکدر. بر ملیون یوز اون طقوز بیك طقوز یوز کیلو مترو مربع اراضیی واوچ ملیون آلتی بیك نفوسی جامع اوله‌رق ٢٥١٠ کیلو مترو تیمور یولی واون یدی قطعه دونناو یوز آلتی بش سفاین تجاریه‌سی واردر. حضرده درت بیك آلتی یوز وسفرده اون آلتی بیك منتظم عسکر بسلر ٢١٣٨٨٢٦٠٠ سول دیون عمومیه‌سی بولنوب وارداتی مصارفاتندن بر از فضله واخراجاتی ادخالاتندن زیاده‌در.

ـ هاوایی قراللغی ـ

مذکور حکومت امریقاده ساندویق اطه‌لرینی جامع اولوب ملت حاکمه پروتستاندر . اون‌یدی بیك کیلومترو مربع اراضیدن واللی‌یدی بیك طقوز یوز نفوسدن عبارت بولنه‌رق یکرمی اوچ کیلو مترو تیمور یولی و سکسان اوچ قطعه سفاین تجاریه‌سی و درتیوز عسکری واردر ۳۸۸۹۰۰ دولار دیون عمومیه‌سی بولنیور . وارداتی مصارفاتندن دون واخراجاتی ادخالاتندن افزوندر .

ـ شیلی جمهوریتی ـ

بو جمهوریت امریقای جنوبیدر . ملت حاکمه قتولیکدر . اوچیوز یکرمی بر بیك درتیوز کیلو مترو مربعنده اراضیسی راسع وایکی ملیون یتمش بش بیك یوز نفوسه بالغدر . بیك التی یوز سکسان طقوز کیلو مترو تیمور یولی و یکرمی اوچ دونما وقرق طقوز سفاین تجاریه‌سی واردر . حضرده اوچ بیك بشیوز و سفرده اللی بیك منتظم عسکر بسلر ۷٤٥۸۲۰۰ په‌زوس دیون عمومیه‌سی بولنوب وارداتی مصارفاتندن آزدر واخراجاتی ادخالاتندن زیاده‌در .

ـ بولیویا جمهوریتی ـ

مذکور جمهوریت دخی امریقاده‌در . ملت حاکمه قتولیکدر .

اراضیسی بر ملیون ایکیوز طقسان یدی بیك مربع کیلومترو وسعتنده و نفوسی ایکی ملیون اوچیوز یکرمی بش بیك رادهسنده‌در اوچبیك عسکر بسلیور ٦٠٠٠٠٠ انکلیز لیراسی دیون عمومیه‌سی بولنوب وارداتی مصارفاتندن پك دون وادخالاتی اخراجاتندن افزونددر .

— دومینیکن جمهوریتی —

بو جمهوریته امریقاده‌در دولت حاکمه قتولکدر . التی اوچ بیك اوچیوز کیلو مترو مربع اراضیسی واچیوز بیك نفوسی اولوب ٧٣٤٠٠٠ انکلیز لیراسی دیون عمومیه‌سی واردر . واردات ومصارفاتی برلشمش وادخالاتی اخراجاتنی آشمشدر .

— امریقای وسطی جمهوریتی —

دلت حاکمه قتولکدر . درتیوز التی بیك یدیوز کیلو مترو مربع اراضیسی وایکی ملیون بشیوز اوتوز درت بیك درتیوز نفوسی جامعدر . ایکیوز ایکی کیلو مترو تیمور یولی و یکرمی بر قطعه سفاین تجاریه‌سی بولنوب لزومنده یوزدرت بیك عسکر چیقاره بیلور ١٨٤٠٩٨٠٠ دولار دیون عمومیه‌سی اوله‌رق واردات و مصارفاتی متقارب واخراجاتی ادخالاتنه غالبدر .

ـ (اخطار و اعتذار) ـ

سالنامه‌نك قسم اولنه عائد معلومات عموميه واحوال خصوصيهٔ ولايتك صورت ترتيبى والئ عالئ ولايت دولتلو سامح پاشا حضرتلرينك تعريفات جليله‌لرى اثرى اولديغى كبى قسم ثانيسندن عبارت اولان ولايتك مكمل تاريخچه‌سى ينه والئ مشار اليه حضرتلرينك ارزوى دولتلرى اوزرينه سر امدان اديادن اسبق ماردين متصرفى سعادتلو سعيد پاشا حضرتلرى قلمه آلمقده اولدقلرى تاريخ عموميدن خلاصه ايدرك مطبعه‌مزه اهدا بيورمشدر .

بتوفيقه تعالى سنهٔ آتيه‌ده دها مكمل صورتده اخراجنه چالشيله‌جغى مصمم اولوب شوقدركه نقائصدن سالم اولميان مندرجاتمزك خطا و سهولرندن طولايى ارباب مطالعه‌نك مع الاعتذار عفولرى اميد و رجا اولنور .

(توفيق)

﴿ سالنامهٔ ولايت ديار بكر ﴾

سنه

(۱۳۰۲)

(قسم ثانى)

﴿ ولايتك تاريخچه‌سى ﴾

– (صاحب اثر) –

﴿ سعادتلو سعيد پاشا حضرتلريدر ﴾

دیاربکر تاریخی

دیاربکر ولایتی که جزیرهٔ مابین النهرین قطعه‌سنک قسم شمالیسیله کردستان قطعه‌سنک قسم غربیسنی حاوی بر دائره‌در. گرك شو دائره‌نك، گرك جزیره و کردستان قطعه‌لرینك مبدأ عمراندن برو سبقت ایدن وقایع تاریخیه‌لری بمنه تعالی یازمقده اولدیغمز تاریخ عمومیده تفصیل اولنه‌یور. تاریخ مذکورك اکمال و نشری بر از وقته محتاج اولدیغندن شمدیلك ولایت مرقومه ایله جزیره بلادندن وقوعاتجه دیاربکره مناسبت قدیمه و طبیعیه‌سی اولان بعض محلاره مخصوص اولمق اوزره بر خلاصهٔ تاریخیه ترتیبی والیٔ ولایت دولتلو سامح پاشا حضرتلری طرفلرندن ارزو بیورلمغله سایهٔ محسنا توایهٔ حضرت پادشاهیده ابناء وطنمزه خدمت اولمق ملاحظه‌سیله اشبو تاریخچه قلمه النّدی.

(سعید)

مقدمه

جزیرهٔ مابین النهرین دینلان قطعه که آسیای عثمانیده وفرات ایله دجله نهرلری اراسنده واقع بر دائرهٔ متطاوله‌دن عبارتدر عرض شمالینك اوتوز اوچ درجه آلتی دقیقه سنده‌کی ملتقای نهرین‌دن اوتوز طقوز درجه سنه قدر ممتددر . شو قطعه‌یه اسکی یونانیلر (میسوپوتامیا) و عربلر (الجزیره) تسمیه ایتمشلردر .

شو دائره‌نك حدودی جهت شمالیه‌ده شمدی کبان معدنی دینیلان قصبه‌نك اوکندن جریان ایدن فرات نهرینك مجراسنی مبدأ اتخاذ ایلدیکمز حالده اورادن غرب جهتنده واقع صامصاده وصامصاددن روم قلعه، بیره‌جك، رقه، رحبه، انبار، حله‌دن مرور ایله جنوبده بولنان دیوانیه‌یه متصل اولدقدن صکره شرقه میل ایدرك جنوب وشرق اره‌سنده بولنان ملتقای نهرینه واصل اولور .

بو موقعه قدر دائرهٔ مذکوره‌نك حدودی فراتدن عبارت اولدیغی حالده اندن صکره دجله نهرینی حدود اتخاذ و شرقه میل ایله عماره، بغداد، تکریت، حدیثه، موصل، جزیرهٔ ابن عمر جهتلرینی دور ایدوب شرق جانبنده دجله‌نك قسم مخصوصی اولان نیسه فوریوس (بطمان) نهرینه بعد الوصول شماله میل ایدر .

بعده میافارقین، ترجیل (حضرو)، آتاق (لیجه)، هانی ناحیه‌لرندن کچوب پالو پیشکاهنده و شرق وشمال اراژنده جریان ایدن نهر فراتك (مراد) دینلان قسمنه و صکره نهر مذکوری حدود اتخاذ ایدرك مرور ایله باشلادیغی نقطه‌یه اتصال ایدر .

قطعهٔ مذکوره‌نك هیئت قدیمه‌سی بوندن عبارت ایکن پك چوق تبدلاته تصادف ایتمش و فتوحات اسلامیه اثناسنده دیاربکر دائره‌سندن بدأ ایله تکریته قدر امتداد ایدن قسمنه جزیره نامی ویریله‌رك اندن اشاغیسی عراق عرب دائره‌سنه الحاق ایدلمشیدی . دولت امویه زماننده موصل دائره‌سی بالتفریق دیاربکر ولایتنك شمدیکی هیئتیله خرپوت و اورفه سنجاقلرینك جزیره جهتنده‌کی محللری و رأس العین دائره‌سی برولایت اتخاذ اولنوب شوولایته جزیره نامی ویرلدی .

دولت امویه وعباسیه تاریخلرنده جزیره دیو یاد اولنان ولایت دائرهٔ مذکوره‌دن و تاریخچه‌مزده وقوعات تاریخیه‌سندن اساساً بحث ایلیه‌جکمز محللر دخی بو دائره‌دن عبارتدر .

ذکر اولندیغی اوزره (میسوپوتامیا) دینلان جزیره هیئت قدیمه‌سنك اطرافنی فائده‌لری عمیم ایکی نهر جسیم احاطه ایدر . ازمنهٔ قدیمه‌ده بو نهرلرله داخل دیرده جاری انهار سائره‌دن اچلان جدوللر میسوپوتامیا قطعه‌سنك عمران و ثروتنی قطعات سائره‌نك مغبوطی اوله‌جق بردرجه‌یه واوردرمشیدی . اراضیسنده

اینه مزروعاتك برینه برقاچیوز حاصلات ویره‌جك درجه‌ده قوهٔ انباتیه اولدیغی كبی كرك داخلنده، كرك اداره‌ٔ قدیمه‌سنه مربوط كردستان طاغلرنده آلتون، كموش، نحاس، تیمور، قورشون معدنلری ودها سائر انواع معادن اولدیغندن بوشرف و خاصیت، بو منابع ثروت میسوپوتامیا ایله مربوطات قدیمه‌سنی اسكی زمانلرده بر قطعهٔ مباركه عد ایتدیرمش و بدایت عمراندن بروا كثر دول و اقوام قدیمه‌نك سهام حرص و ارزولرینه هدف اولوب هر دولت فتح واستیلاسنه قیام ایتمشیدی . بناءً علیه قطعهٔ مذكوره ایله مربوطات قدیمه‌سنه مالك اولمق ایچون دول قدیمه عسكرلرینك او حوالیده انهار جاریه كبی قانلری اقمشدر .

میسوپوتامیا ایله مربوطاتی آثور و بابل دولتلرینك ید حكملرنده ایكن منابع ثروتندن ایدیلان استفاده هر جهتی جنت دنیا عد ایدیله‌جك صورتده مدنیت و عمرانك درجهٔ انتهاسنه واردردیغندن دول و اقوام سائره طرفلرندن او حوالی‌یه تعلق ایدن ارزوی حرص و استیلا هجرتدن مقدم كی اون دردنجی عصرلك اواسطنده حكمنی تشدید ایله آثور دولتی علیهنده بر بیوك محاربه قپوسی اچدی . وشو محاربه‌لر دولت آثوریه‌نك انقراضی و بابل دولتنك بلاد آثوریه‌یی ضبطی زمانلرینه قدر حكمنی یوریدوب اندن صكره اوقپو قپاندی ایسه‌ده متعاقباً بابل و مادی و بعده مادی و كیانیان ملوكی ارالرنده بیوك بیوك محاربه‌لر جریان ایلدی .

کیانیانك پادشاه اخیری اوچنجی دارانك مغلوبیت و مقتولیتندن صکره قطعهٔ مذبورهیی اسکندر یونانی ضبط ایدرك اسکندره خلف اولان سلوکیه دولتیله اشکانیان و اشکانیان ملوکیله روم دولتی و کذلك روملرله ارشاکیان و اشکانیان انفاضندن مؤسس ساسانیان دولتلری میانهلرنده حربلر امتداد و ارمنیه حکمداران قدیمهسی دخی فرصت بولدقجه بو حربلره اشتراك ایدی ویردی ٠

کرك شو دولتلرك کرك قبائل عربدن جزیره قطعهسندهکی بنی عدنان، بنی قضاعه، بنی مضر، بنی بکر، بنی تغلب بطونیله قبائل سائره ارالرنده سبقت ایدن محاربهلر لایعد ولایحصادر ٠

بو محاربهلرك و شو محاربهلردن تولد ایدن تخریباتك حکم یورتدکلری محلر هپ میسوپوتامیا قطعهسیله او قطعهیه مربوط و مجاور بولنان مواقع ایدی ٠

خلافت سنیهٔ اسلامیه جزیره ایله مربوطاتنی روملر و ساسانیلر یدلرندن الدقدن صکره خارل خارل روملرله اهل صلیبك و غز و خوارج طائفهلریله هلاکو و تیمور کبی مخرب عمران اولان ظلمهنك هجوملرندن یوز کوسترن عوارض مضره محاربات و معاملات سالفهیی تعقیب ایلدی ٠

محاربات و معاملات مذکوره هجرتدن بیك اوچیوز سکسان سنه مقدم سؤ تأثیراتنی کوسترمکه باشلیوب ایکی بیك اوچیوز سنه قدر امتداد

ایلدیکلرندن اول محاربه‌لرك نتایجی اولان تخریبات جزیره قطعه‌سنك
معموریتنی امحا ایتدی .

قطعهٔ مذکوره دولت علیهٔ عثمانیه‌نك یدینه کچدکدن صکره اکرچه
رقابتك اقتضا ایلدیکی اختلافات وعوارضدن قورتلدی ایسه‌ده
نه چاره‌که دولت علیه‌نك یدینه کچمزدن اول چول درونده‌کی
معموره‌لرك یرلری مزروعاتی چکرکه محو ایتمش ترلاره و چول
کنارنده‌کی مملکتلر بوزلمش بوستانلره دونمشیدی .

صکره‌لریده قونر کوچر اقوام بدویه‌نك جولانکاهی اولمق کبی
عوارضه تصادف ایتمسی اعادهٔ معموریتنه مانع اولدی .

جزیره و کردستان قطعه‌لرینك ذکر اولندیغی اوزره حاوی اولدقلری
اراضیٔ منبته و طاغلرنده‌کی معادن متنوعه پك چوق عصرلر کرهٔ
ارضك اك قوتلی، اك غلبه‌لکلی جمعیتلرینی بسلمشدر .

شو قطعه‌لرده بر وقت مغبوط جهان اولان او استعداد الآن باقی،
آثور و بابل دولتلری کبی جمعیات متمدنه‌نك یاپدقلری مداین و هیاکل
و ابنیهٔ عظیمه‌یی آلتون و کومشله طولدران ثروتلرك هر بر منبعی
اوتلرله مستور طپراقلر آلتنده و شمدی کزمزدن کستان کورینان
طاغلر آرالرنده حالا موجوددر .

شو قطعه‌لرك قابلیت طبیعیه‌لرندن آرانیلان منافعك اله کتورلمسی
و اورالرك اعادهٔ عمرانی خیرخواهان دولتك هر وقت آرزو
ایتدکلری حاللردن اولوب تاریخ عمومیزده دول مذکوره‌نك

وقایع تاریخیه‌لریله میسوپوتامیا بلادینك ومربوطات متصله‌سنك
اسباب عمران و خرابندن وعمران عالمدن برو هردراوتفصیلاتندن
بحث ایده‌جکمز کبی صدر اسلامدن عصرمزه دکین وقایع
تاریخیه‌سنیده درج ایده‌جکمزدن اعماری حقنده صکره‌لری
وقوعبولان تشبثات و اجراآت ایله ظهوره کلان موانعی دخی
مبحث مخصوصلرنده یازه‌جغز ان‌شاالله تعالی .

قسم اول دیاربکرك بناسندن اسلام فاتحلرینك ضبطلرینه قدر دیاربکرو جزیره‌یه متعلق وقوعات تاریخیه بیاننده‌در

(قبل الهجره ٧٨٠ ـ بعدالهجره ١٦)

ـ ١ ـ

دیاربکر شهرینك بناسی

شهر مذکورك نام دیکری (آمد) در . امدانتهامعناسنه‌اولوب
حدود جزیره‌نك انتهاسنده واقع اولدیغی ایچون عربلر بونام ایله
یاد ایلدیلر . بعض روایاته کوره بر وقت بنی آمد نامیله بر عرب
قبیله‌سی دیاربکر حوالیسنده اسکان ایدلمش اولدیغندن انلره
نسبتله اونامی المندر .

بانیسی حقنده‌کی روایات اختلاف اوزره‌در . نام اصلیسنك
دلالت ایلدیکی بکر بن وائلدن مقدم شهر مذکورك نه دیاربکر
نده آمد نامیله وقوعات تاریخیه‌سندن بحث ایدر هیچ بر کتابه

تصادف اولمدیغندن اسمنك ارائه یلدیکی بکر بن وائلدن شقه مؤسس دانماسنی اصول تاریخیه اقتضا ایدر . انکن شهر اطلاق اولنه جق درجه ده معمورییتی رومالر زماننده اولدیغنه کیفیتی اشاغیده کوستریله جکدر .

بعض جغرافیا وتاریخ کتابلرنده (دیقرانکرد) دیاربکرك نام قدیمی اولدیغی بیان اولنمش ایسه ده فرانسزجه انسکلوپیدیلرده کوستردیکی اوزره دیقرانکرد شهری نهر دجله ایله نیسه فوریوس (بطمان) نهرینك ملتقاسی جوارنده وکردستان قطعه سی دائره سنده در (دیقرانکرد) دیاربکردن بشقه برشهردر که خرابه لری الیوم مشهود وموقعنده (سنکیتان) نامیله برقریه موجوددر .

— ٢ —

جزیره و دیاربکر وقایع تاریخیه سی

بکر بن وائل — تغلب بن وائل

قبل الهجره

(تقریباً ٧٨٠ — ٧٧٤)

اشکانیان دولتی ملوکندن (مهرداد) جزیرهٔ مابین النهرین قطعه سنی دولت سلفکیه یدندن الدقدن صکره شمدی دیاربکر شهرینك بولندیغی موقع مرکز اولمق اوزره قطعهٔ مذکوره نك جهت شمالیه سنده — ربیعه و مضر دائره لری خارجنده — بولنان

بر دائره‌یی اولوفت بنی ربیعه قبائلنك اولای ریاستنی حائز (بکر بن وائل) نام ذاته اعطا ایتمشدر.

بکر بن وائل باشنده بولنان عرب قبیله‌لرینی دائرهٔ مذکوره‌ده اسکان ایدرك مرکزنده تأسس ایدن معمورەنك حاوی اولدیغی بیوت نامنه اضافتله (دیاربکر) دیو کسب اشتهار ایلدی (٧٨٠)

شهر مذکور حوالیسی بکر بن وائلدن صکره بنی ربیعه قبائل مجموعه‌سنك ریاستنی احراز ایدن برادری (تغلب بن وائل) ه انتقال ایتمشیکن بین القبائل حاصل اولان اختلافات اوزرینه عربلرك چوغی حوالئ مذکوره‌دن بشقه طرفلره چکیلوب دیاربکر و ملحقاتی اشکانیان پادشاهلرندن برنجی اردوانك قرنداشی اغرشاکه منتقل اولدی (٧٧٤)

— ٣ —

ارشاکیان دولتی

(٧٥٠ — ٦٢٨)

اردوان ارمنستان قطعه‌سنی ضبط ایلدکده حکمدارلغنه انف البیان برادری اغرشاکی نصب ایلدیکندن دیاربکر و نصیبین شهرلرینی دخی قبل الهجره (٧٧٤) تاریخنده اغرشاکه ویرمشیدی اغرشاك فوت اولدقده اوغلی (ارشاك) مسند نشین حکومت

اولوب اشکانیان دولتندن ایرلدیغندن دولت مشار الیهانك برشعبهٔ مستقله سی اولمق اوزره (ارشاکیان) دولتنی تأسیس ایتدی (۷۵۰)

ارشاکك وفاتنده اوغلی (ارداشیس) ارمنستان حکومتنی احراز ایتمش اولدیغی حالده تفرد واقلیم فرسده ده تقدم ایدرك ارمنستان قطعه سندن خارج بولنان میسوپوتامیا بلادینك بعض محلارنیده استیلا ایتمکله دیاربکر ادس (اورفه)، مدپین (نصیبین) خابوز دائره لری کاملاً یداستیلاسنده قالدیغندن اشکانیان دولتنك بلاد مذکوره جه مناسبتی کلیاً منقطع اولمش و ارداشیس کندویه تابع اولمق اوزره اوغلی (دیقران) ی ارمنستانك مرکزی اولان (اردش)ده بالاقامه کندوسی نصیبین شهرینی عاصمه اتخاذ ایلمشدر (۷۳۰)

ارداشیسك وفاتندن صکره یرینه قائم اولان اوغلی دیقرانك قپادوقیا و اسیای صغرایه عسکرله سوق ایلدیکی انثنه سی مهرداد قاضی کوینه قدر تجاوز کوستردیکندن رومالولرك بر جسیم اردو ایله سوق ایلدکلری لوکیللاس نام قوماندان غلبه ومهرداد ارمنستانه فرار ایلدی . رومالولر مهردادك کندولرینه تسلیمنی دیقراندن طلب ایتمش اولدقلری حالده دیقران عدم موافقت و یوز بیك عسکرله مهردادی رومالولره متعلق اولان پونتوس (طربزون) اوزرینه سوق ایلدیکندن لوکیللاس عساکر کافیه ایله نصیبینه مربوط (دیاربکر) شهرینه هجوم ایدرك شهر مذکوری ضبط ایتدی (۶۹۳)

اوکیللاس دیاربکری ضبط ایتدکدنصکره دیقرانك عائله‌سی اولان نصیبین ارزرینه ده یوزیوب اوزاده بولنان برادرینی طرد و نصیبینی دخی استیلا ایلدی . شو وقوعاتی متعاقب دیقران بر طرفدن ومهرددد دیکر طرفدن برر قوۀ کافیه جمع ایدرك اوکیللاسك اوزرینه هجوم و بالمحاربه غلبه ایتمکله اوکیللاسك استیلا ایتمش اولدیغی (نصیبین) و (دیاربکر) شهرلرینی استرداد ایتمشلردر (٦٩٠)

اوکیللاس مغلوبیت اخیره‌سندن طولایی روماجه سرعسکرلکدن بالعزل یرینه تعیین اولنان پومبه ارمنستانه طوغری یوزیوب بعض محللری ضبط ایلدی ایسه‌ده دیقران پومبه‌یی تلطیف واغفال ایله ارمنستاندن چقاردقدنصکره رومالولرله وقوعبولان محاربه‌ده غلبه وغیب ایتمش اولدیغی یرلری استرداد ایتدی .

دیقرانك وفاتندنصکره اوغلی (اردوازط) ارشاکیان حکومتی سریرینه جلوس ایلدی (٦٦٢) .

اردوازط اوائل حکومتنی حظوظ نفسانیه ایله کچوروب صنکره غفلتدن ایاقلدیغندن زمان غفلتنده ایادیٔ اجانبه کچمش اولان محللری کیرویه المغه موفق اولدیغی اثناده روما سرعسکری انطوانك کلیتلو عسکرله آسیا طرفنه یوریمسی اوزرینه اردوازط ظاهرده رومالولرله وکرلیجه اشکانیان دولتیله بالاتفاق کیرسترددیکی معاملات منافقانه‌نك انطوان طرفندن حس اولندیغی جهتله ارالرنده خصومت تحقق ایدرك مغلوباً مصره فرار واوراده مقتولاً وفات ایتدی (٦٥٧)

اردوازطدن صکره دیقرانك برادری ارشام التمش یاشنده اولدیغی حالده ارشاکیان دولتی سریرینه اوطوردی . ارشام جلوس ایتدیکی وقت دولته متعلق ممالکك اکثر محللری روماولرك ید استیلالرینه کچمشیدی . اشکانیان دولتیله برلشوب روماولری دائرهٔ ممالکندن چقاردی . وارشامك وفاتنده اوغلی ابقار یرینه کچدی (٦٢٨)

ــ ٤ ــ

ابقار حکومتی

(٦٢٨ ــ ٤٠٧)

ابقار زمانینه قدر ارشاکیان دولتنك عاصمه‌سی (نصیبین) شهری اولدیغی حالده ابقار مرکزینی ادس (اورفه) شهرینه تحویل ایدوب روماولرك دائرهٔ اطاعتلرینه داخل اولمشدر .

بونك زماننده ارشاکیان حکومتی خیلی تنزل ایلدیکندن روماولرك زیر حمایه‌لرنده و (اوزه‌روان) نامی التنده اولمق اوزره اورفه، دیاربکر، خابور، نصیبین شهر وحوالیلری بر دائرهٔ مخصوصه عداولنه‌رق روماولرك بر ولایت ممتازه‌سی مقامنه کچمش و بشو ولایتك حکومتی (ابقار) عنوانیله یاد اولنمشدر .

ابقار حکومتی هجرتدن مقدمکی درتیوز یدی تاریخنه قدر ممتد اولدی . لکن حکمدارلرینك اسملریله تاریخه متعلق وقوعاتی تواریخ شرقیه وغربیه کتابلرینك هیچ برینده مضبوط دکلدر .

روملرك اسيايه تجاوزلرى

ملوك سلفيكه‌دن اوچنجى انتيوخس عسكرله روم ايلى‌يه كچوب رومالولرله بالمحاربه مغلوب اولديغى — تاريخ كه قبل الهجره (٨١٥) سنه‌سى ايدى اول — وقته قدر رومالولرك اسيا ايله مناسبتلرى يوغيدى . انتيوخسك او محاربه‌ده مغلوباً اغر بر معاهده قبوليله اوغلى انتيوخس ايپفانسى رهن اوله‌رق رومايه كوندرمسى رومالولرك اسيايه تجاوزلرينه بر شاهراه مناسبت اچدى .

اوچنجى انتيوخسدن صكره سلفيكه تختى اوزرنده كورينان حكمدارلر رومالولرك حمايه‌سى التنده قالمش اولدقلرى حالده بونكله بقالرينى محافظه ايده‌مدكلرندن قبل الهجره (٧٠٦) سنه سنده سوريه ايلر سلفيكه سلاله‌لرينى طرد ايله ارشاكيان دولتى ملوكندن ارمنستان بالا حكمدارى ديقرانه تبعيت ايلديلر .

اندن صكره روما حكومتى او تاريخدن مقدم اچمش اولديغى شاهراه مناسبتدن اسيا طرفلرينه اياق اياق يوريمكه باشلامش واناطولى حكمدارلرى ارالرنده وقوعبولان مخاصماتدن بالاستفاده بحر سفيدك طرف شرقيسنده بولنان بعض ممالكى ضبط واستيلا ايتمشيدى .

بو استيلانك اسياده توسعنه مانع اولمق ايچون ديقرانك معاونتيله مهرداد رومالولره قارشو چقدى ايسه‌ده مغلوب اولدقدن صكره روملرله ارشاكيان و اشكانيان دولتلرى ارالرنده اچلان محاربه

قپولری قپانمدیغندن رومانوسلر اوغراشه اوغراشه ارشاکیان دولتنك اکثر ممالکنی ضبط ایدوب اخرالامر اورفه، دیاربکر، خابور، نصیبین ممالکندن عبارت اولان ابقار حکومتنیده دائرهٔ تبعیت وحمایه‌لرینه آلدیلر .

روم ایمپراطوری قاره‌قاللا بالذات عزیمتله میسوپوتامیا (جزیره) ده اشکانیان دولتنه حرباً غلبه ایلدکده مذکور ابقار حکومتی یدنده بولنان (اوزه روان) دائره‌سنیده طوغریدن طوغری‌یه روم ممالکنه ضم ایتمکله حکومت مذکوره منقرض اولدی (٤٠٧)

— ٥ —

دیاربکر و جزیره‌ده

روملر — ساسانیلر

(قبل الهجره ٤٠٧ — بعدالهجره ١٦)

اوزه روان دائره‌سی روملرك تاریخ ضبطندن ساسانیان دولتنك موسسی (اردشیر بن بابك) لك ظهورینه قدر روملرك یدلرنده قالمش اولدیغی حالده اردشیر دولت مذکوره‌یی تأسیسدن صکره توسیع ملکه چالشدیغی صره‌ده (جزیره) قطعه‌سیله برابر (دیاربکر) حوالیسنی دخی استیلا ایتدی (٣٩١)

اردشیر او فتوحاتیله قناعت ایتمیه‌رك وقتیله کیانیان دولتنك اسپاده متصرف اولدیغی ممالکدن روماولرك یدلرینه کچمش اولان بلادك

جمله سی كندوسنه عائد اولدیغنی بالادعا شو مقصدك ترویجی ایچون روم ایمپراطوری (اسكندر سهوروس) ك یانه درتیوز اعضادن مركب بر هیئت مبعوثه تعیین و ارسال ایتمكله اسكندر سهوروس شو طلبك شدیداً ردیله برابر عساكر كثیره استصحاب و اردشیر اوزرینه هجوم ایلدی . اردشیر عسكرله مقابله ایلدكده مغلوب اولدیغندن اسكندر اردشیر یدنده بولنان دیاربكر وسائر بلادی ضبط ایدی ویردی (٣٨٩)

اردشیر بو اجایبی یوطه‌یوب قوتنی درجهٔ كفایه‌یه ابلاغ و بعده روملرله محاربه ایتمك ایچون خیلی وقتلر تداركات حربیه‌یه چالشدی . لكن كندوسی مقصدینه موفق اولهمزدن وفات ایدرك خلفی واوغلی شابور باباسنك انتقامنی المشدر .

(شابور) روملر یدلرنده بولنان جزیرهٔ مابین النهرین بلادینه عسكرله یوریدیكندن اول وقت مسند نشین ایمپراطوری اولان (غوردیین) امور حكومتك مدیری فلیب ایله برابر عساكر كلیه الهرق جزیرهٔ مذكوره‌یه عزیمتله حرب ایده‌جكی صره‌ده فلیب غوردیینی قتل و ایمپراطورلغی غصب ایلدی ایسه‌ده شابوره غلبه ایده‌مدیكندن دیاربكر وسائر بلاد جزیره‌یی كاملاً دولت ساسانیه‌یه ترك ایله عودت ایتدی (٣٧٠)

شابور بوندن صكره ارمنستانه كیدرك اشكانیان سلاله‌سندن اوراده حكمدار بولنان خسروی اعدام وارمنستانی ضبط ایله روماولرك

بلادنده کی حمص وانطاکیه یه ده استیلا ایلدیکی جهتله اوصره ده
روم ایمپراطوری بولنان (واليريان) عسکرله عزت و جزیره
بلادینی ضبط ایتدکدن صکره اورفه قربنده وقوعبولان محاربه ده
مغلوب واسیر اولدیغندن برمدت اسیراً محقر و معذب اوله رق بعده
شابورك امریله دریسی یوزدریلوب آتشکده فرسه تعلیق
ایدلدی .

شابور بو معامله لرله ده قناعت ایتمیه رك روملره متعلق کیلیکیا،
سوریه، قیصریه بلادینی یغما و تخریب ایله مشغول ایکن روملره
منسوب تدمر حاکمی وعرب شیخی (اودنات) عسکرله اوزرینه
کیدرك فرات قربنده بالمحاربه شابور هزیمت قبیحه یه گرفتار
اولدیغندن اودنات میسوپوتامیا قطعه سنی ضبط ایله کتزیفون
(مداین) شهرینه قدر یوریوب فرسلرك بلاد رومه تجاوزلرینه
مانع اولدی (۳۵۸)

شابورك اخلافندن (بهرام ثانی) زماننه قدر فرسلر بلاد رومه
تجاوز ایده مدیلر . بهرام ثانی اوائل حکومتنده اوقاتنی ذوق
و سفاهته صرف ایتمش اولدیغی حالده تصادف ایلدیکی بر بیوك
تعریض اوزرینه غفلتدن ایلوب ملکنه نظام ویرمش و روملرك
مقدمجه ضبط ایلدکلری دیاربکر و سائر بلاد جزیره یی استرداد
ایلمشدر (۳۳۵)

قیصر (غالیریوس) ساسانیلرك ضبط ایلدکلری بلاد مذکوره نك

استردادینه قیام ایله بهرامك اوغلی وخلفی (نرسی) علیهنه اعلان حرب وخصومت و برجسیم اردوایله ممالك فرسه عزیمت ایدرك ابتدا مغلوب وصکره غالب اولدیغندن نرسی جزیرهٔ مابین النهرین وقوقاس طاغی اتصالنده‌کی ایبریا وارمنستان قطعه‌لری برابر اولدقلری حالده دجله نك جانب شرقیسنده بولنان ایالتاری رومله‌ره ترك ایلدی (۳۲۵)

قیصر برنجی قسطنطین زماننده دولت ساسانیه سریرنده بولنان (شابور ذی الاکتاف) رومله‌رك جزیره قطعه‌سنده‌کی بعض بلادینه عسکرله بالهجوم سنجار حوالیسنده وقوعبولان محاربه‌ده رومله‌ری بوزوب نصیبینی دخی اوتوزکون محاصره ایلدی ایسه‌ده الهمدی .

ایکنجی قسطنطین زماننده شابور بلاد رومه خیلی صارقندیلقلر ایتمکله قسطنطین بالذات کیدرك بینلرنده قتال شدید وقوعبولدی ایسه‌ده نتیجه صلحه منجر اولمشدر .

اشبو ایکنجی قسطنطین زماننده دیاربکر سورینك بناسنه مباشرت اولندیغی کبی درون شهرده‌ده خیلی ابنیهٔ منتظمه یاپدرلمش و رأس العین ، میافارقین ، ارزن بلاد ونواحیسی دیاربکر شهرینه الحاق ایدلمشدر (۳۸٤)

قسطنطینك اوغلی (قسطنطیوس) مسندنشین ایمپراطوری اولدیغی صره‌ده شابور تجاوزی تزیید ایلدیکی جهتله

قسطنطينوس جزيرهٔ مابين النهرين بلادينه عزيمت ايتدكدنصكره شريك حكومت اتخاذ ايتمش اولديغی عمزاده‌سی (يوليانوس) استقلال افكاريله قسطنطينوس عليهنه قيام ايتدی . قسطنطينوس شو فسادی ازاله ايچون استانبوله عودت ايدركن وفات ايتمشدر .

قسطنطينوسك خلفی (يوليانوس) عربلريده دائرهٔ اتحادينه الدرق بر بيوك اردو ايله شابور اوزرينه عزيمت و بالمحاربه غلبه ايتمكله موصله قدر استيلا ايتدی . مؤخراً شابورك بر طرفدن تداركات عظيمه‌يه تشبث ايلديكی ' ديكر طرفدن ضرر ديده اولان اهالی روملردن تضمينات ادعاسنه قيام عمومی كوستردكاری صره‌ده استانبولجه‌ده بعض مرتبه فساد تحدث ايلديكندن (يوليانوس)ك فرسلرله اوغراشه‌جق وقتی قالمديغنه مبنی نصيبين شهری ايله جزيره‌نك آمدن اشاغيسی فرسلرك و آمد شهری روملرك يدلرنده قالمق و نصيبين شهريله حواليسنده بولنان روملر دياربكره نقل و اسكان ايدلمك اوزره طرفين ميانه‌لرنده صلح انعقاد ايلدی . يوليانوس عودت ايدركن شابور موصلدن نصيبينه قدر بالتشييع شروط مصالحة اجرا اولنمشدر (٣٥٩)

يوليانوس عودت ايتدكدنصكره شابور ينه راحت طورميوب عسكرله بالهجوم دياربكر شهرينی تخريب و يغما ايلدی . بناء عليه روملر كليتلو عسكرله جزيره قطعه‌سنه كيروب مداينه قدر عجملرك اللرندن الديلر . لكن متعاقباً شابور غلبه و روم عسكرينی بوزوب

پریشان ایلدیکندن نرسی زماننده روملرك آلمش اولدقلری یرلرك اعاده‌سنی ادعاسنه قیام ایدرك روملردن اون بش قدر قلعه ضبط ایتدی (٢٥٦)

بوندن صکره روم و فرس محاربه‌لرینه بعض مرتبه سکونت کلوب یولیانوس زماننده‌کی مصالحه وجهله نصیبین ایله اندن اشاغیسی عجملرده ودیاربکر روملرده قالمش وایکنجی (والنتینان) زماننه قدر حال بویله کتمش اولدیغی حالده اوچنجی (شاپور) والنتینان زماننده عسکرسوقیله دیاربکر شهرینی تخریب ایلدی ٠ والنتینان مجدداً بنا ایدرکی شهر مذکوری تعمیر ایتدرمشدر (٢٣٢)

دیاربکرك اطرافنده‌کی سوره والنتینانك اثری اولدیغی مروی ایسه‌ده شو روایت سور اوزرنده والنتینان اسمی یازیلو برطاشدن منبعث اولوب قسطنطین ثانی زماننده سورك بناسنه باشلاندیغی وانسطاسیوسك وقتنده ختام بولدیغی عربی و سریانی لسانلریله محرر بعض تاریخلردن استفاده اولنمشدر ٠

بوندن صکره قیصر ایکنجی (تیودیوس) زماننه‌دکین روم وفرس محاربه‌لرینه سکونت کلدی ٠ فرس پادشاهی (بهرام کور) تیودیوس علیهنه اعلان حرب ایلدیکندن روملره غلبه وارمنستان شرقی دائره‌سنی ضبط ایتمشدر ٠ عجملر شو صره‌ده دیاربکر ومیافارقین شهرلریله جوارلرنده‌کی محلاره هجوم ایدرك تخریبات واغتصابات کثیره‌ده بولندیلر ٠ عرب قبائلنك بعضیلری شوفنالقلرده عجملره یاردم ایتمشلردر (١٩٣)

روملرك اناطولی رئیس محافظینی (لون) مسندنشین ایمپراطوری اولدقدنصکره ساسانیان پادشاهی (فیروز) ك سوق ایلدیکی عسکر ینه دیاربکری تخریب ایلدی (١٤٧)

عجملرك یقدقلری برلر (لون) وخلفی (زینون) زمانلرنده یاپلمشدر.

قیصر (انسطاسیوس) زماننده ساسانیان پادشاهی بولنان (قباد) بر بیوك اردو ایله مدینهٔ دیاربکری محاصره ایدوب محاصره خیلی ممتد اولدیغی حالده او وقتلره قدر سورك چوق برلری یاپلمش اولدیغندن قباد ضبط ایده میه رك رجعت ایتمك اوزره ایدی.

هجرتك اوچنجی عصرنده خرستیان رؤسای روحانیه لرندن بر ذات طرفندن مؤلف بر کتابك مندرجاتنه نظراً قباد دیاربکر شهرینی محاصره دن عاجز قالدیغی جهتله عودت ایده جکی اثناده کیجه رؤیاسنده بر ذات « دیاربکر اهالیسنك فنالقلری تکثر ایتمکله محاصره یی اعاده ایلدیککده حالده ضبطه موفق اولورسن » دیو قباده سویلدیکندن قباد محاصره یی اعاده وشهری ضبط ایلدی. شهره دخول ایتدکدنصکره بر کلیسا اوزرنده بر صورت کوروب شو صورتی رؤیاده کوردیکی ذاته مشابه بولدیغندن اذی السؤال حضرت عیسانك رسمی اولدیغی قباده سویلدیلر.

قباد دیاربکری ضبط ایتدکده معموریتنی تماميله امحا ایده جك درجه یه قدر تخریبه دوام ایتمشدر. جزیره قطعه سنده کی اقوام عربدن (بنی تغلب) قبیله سیله ساسانیانه منسوب (آل منذر) ارالرنده

وقوعات عظيمه وعداوت قديمه اولديغندن قبادك ديار بكر شهريني محاصره وتخريب ايلديكي وقت ال منذردن (منذر بن ماء السماء) خيلي معاونت ايلدي (١٣١)

شهر مذكورك عجملر وعربلر طرفلرندن اولوجهله استيلا وتخريب ايدلديكي انسطاسيوسك مسموعي اولدقده عساكر كثيره سوقيله دياربكري عجملردن بالاسترداد معموريتني اعاده وهنوز نا تمام اولان سورك بناسني كمال رضاتله اكمال ايتدردي (١١٨)

سورك انشاسنه مباشرت قبل الهجره (٢٨٤) وختامي انفاً ذكر اولنديغي اوزره (١١٨) تاريخنده اولمغله بناسي يوز التمش التي سنه ده حصوله كلمشدر .

سور ختام بولدقدن صكره ارتق ديار بكر شهري عجملرك تجاوز وتخريبندن قورتلدي .

انسطاسيوسدن صكره جالس مسند قيصري اولان (ژوستينانوس) ك افريقا قطعه سنده كي فتوحات كثيره سي وقرطاجنه پادشاهني طوتدروب بر محفل عظيمده قتل ايتدرمسي كبي وقوعاتي عجم پادشاهي قبادك غيرتني تحريك ايتمكله روملر اوزرلرينه اعلان حرب ايتدي .

ژوستينانوس قوماندانلرندن (بليساريوس) ى قباد ايله محاربه يه مأمور ايدوب جريان ايدن قتال شديدده ابتدا عجملر وصكره روملر غلبه ايلدي ايسه ده ايكيسنك دخي غلبه سي يكديكريني تمنىء صلحه

مجبور ایده‌جك درجه‌یه وارمدیغندن شو محاربه‌لرك امتدادیله رومه‌لر و عجملرك هر بریسی كندوسنه عائد بر نتیجه‌یه ظفریاب اولمقسزین طرفین محاربه‌یی تعطیل واللی سنه مدتله جزیه‌ فیصل ویرلمك اوزره عقد مصالحه ایلدیلر .

ژوستینانوسه خلف اولان ایكنجی (ژوستینوس) زماننده عجم پادشاهی نوشروانك روم بلادینه بعض مرتبه تجاوزی وقوع بولدیغندن ارالرنده اچیلان باب محاربه ایكیسنك دخی وفاتلرینه‌ قدر اچق قالوب وفاتلرنده قپاندی .

ژوستینوسك خلفی (طیباریوس) زماننده عجملر دیاربكر ملحقاتندن (رأس العین) طرفلرینه هجوم وصارقندیلق ایلدكلرندن (موریوس) نام قوماندان رفاقتیله طیباریوسك سوق ایلمش اولدیغی عسكر عجملری منهزم و پریشان ایتمشدر (٣٧)

طیباریوسدن صكره ایمپراطور اولان (موریوس) ایله عجم پادشاهی خسرو پرویز ارالرنده قرابت صهریه حاصل اولدیغندن موریوس مقتول و (فوقاس) ایمپراطور اولدقده خسروك قائن برادری بولنان موریوسك اوغلی طرفندن وقوعبولان استعانه اوزرینه خسرو فوقاس علیهنه اعلان حرب ایدرك ممالك رومی پایمال ایده‌ایده ایلرولیوب استانبولی محاصره ایلدی ایسه‌ده اهالیٔ استانبول كرك موریوسك اوغلنی وكرك فوقاسی ایمپراطورلغه

قبول ایده‌میه‌جکلری جواب قطعیسنی ویروب (هرقل)ی جلوس ایتدردیلر .

خسرو بو کاحدثله انطاکیه‌و قدس و سوریه‌یی بالاستیلا وراردہ‌کی خرستیانلر حقلرنده قتل عام اجرا وقبر مسیحی احراق ایله کنیسالری تخریب ایلدی . بو معاملات ایله‌ده اکتفا ایتمیوب رومله متعلق مصر طرفلرینه‌ده بر بیوك اردوسوق ایلدیکندن طرابلس و بلاد نوبه‌یه‌ده یغما ایتدردی .

خسرو پرویزك معاملات وتجاوزات مذکوره‌سی اوزرینه ایمپراطور هرقل جمع ایتدیکی عسکرله بلاد فرسه هجوم ایدوب نصیبین شهرینی تضییق وخسروك سوق ایلدیکی عسکری بوزوب پریشان ایتدی .

خسرو بو مغلوبیته تحمل ایده‌مدیکندن دولت ساسانیه‌یه تابع اولان خراسان حکمداری (شهرازاد)ی جلب وسرعسکر تعیین ایله روملر اوزرینه کوندردی شهرازاد روملری تارمار و قسطنطینیه‌یه قدر تعقیب ایله راست کلدیکی بلاد رومی تخریب ایتمکله روملر اهل کتاب و فرسلر مجوس اولمقدن ناشی فرسلرك غلبه‌سی خذلهٔ قریشی ممنون و اهل اسلامی محزون ایلدیکندن سورهٔ رومك ابتداسنده‌کی ایات کریمه ایله چند سنه صکره روملرك فرسلره غلبه‌سی تبشیر بیورلدی .

یدی سنه صکره روملر بتکرار فرسلر اوزرینه هجوم ایدرك مغلوبیت

سابقه‌نك آجيسنى اونوتدره‌جق درجه‌ده برغلبهٔ عظيمه‌يه موفق اولوب تكريتدن نصيبينه قدر ممتد اولان محللرده‌كى بلادى فرسلر يدلرندن الديلر . بلاد مذكوره اسلام فاتحلرينك جزيره‌يى فتح وتسخير ايلدكلرى زمانه قدر روملرك يدلرنده قالمشدر .

بنى كنده

تركجه يازلمش اولان تاريخ كتابلرينك هپسى قبل الاسلام دياربكر وحواليسنده (بنى كنده) ناميله بر عرب دولتنك تشكل و حكومتندن بحث ايده‌يورلر .

بكر بن وائل وقرنداشى تغلب زمانلرنده دياربكر وحواليسنى وطن اتخاذ ايتمش اولان عربلرك مؤخراً برقسمى (بنى بكر) و ديكرى (بنى تغلب) ناملريله ايكى طائفه‌يه وهرطائفه بطون متعدده‌يه منقسم ومنشعب اولمشيدى . كرك بونلرك يكديكريله، كرك سائر قبائل عرب ايله ارالرنده عارض اولان محاربه‌لر چوق وقتلر اوزاديغندن بطون مذكوره‌دن دياربكر حواليسنده هيچ بر قبيله قالميوب اقوام عربه متعلق تاريخلرده تفصيل اولنديغى اوزره جمله‌سى نجد وعراق وتهامه طرفلرينه طاغلمشلر ايدى .

ابن اثير وسائر معتمد مأخذلرده مصرح اولديغى وجهله (بنى كنده) ملوكى نجد دائره‌سيله عراق عرب حواليسنك حيره ملوكى يدلرندن الدقلرى اراضيسنى هجرتدن يوز يتمش سنه مقدم وطن اتخاذ ايتمش اولان بنى بكر بن وائل بطونه حكم ايتمشلردر .

شو ملوكك يدلرنده كوستريلان (ارض بكر بن وائل) تعبيرى بنى بكر قبائلنك نجد و عراق طرفلرنده‌كى يرلرينه متعلق اولديغى حالده ترك مورخلرى (ارض بكر) تعبيرينى يكلشلقله (ديار بكر) ديو ترجمه ايتمشلردر .

ايكنجى قسم

دياربكر و جزيره‌نك ممالك اسلاميه‌يه منضم اولديغى زماندن دولت عليهٔ عثمانيه‌نك ضبطنه قدر وقايع تاريخيه‌لرى

(بعد الهجره ١٦ ـ ٩٢٢)

ـ ١ ـ

خلفاى راشدين

(١٦ ـ ٤٠)

حضرت ابى بكر الصديق رضى الله عنه افندمزك زمان خلافتلرنده فتوحات اسلام عراق و شام طرفلرنجه جريانه باشلايوب جزيره و دياربكر بلادينك فتحى حضرت عمر افندمزك زماننده اولديغندن دور اسلام فتوحاتنك صددمزه توافق ايدن جهتندن باشلايه جغز .

مورخلر زمان صديقيدن خلافت فاروقيه انتهاسنه قدر اسپاجه اولان فتوحاتك برقسمنه فتوح شام ، ديكر قسمنه فتوح عراق اطلاق ايلديلر .

زمان فاروقيده (سعد بن ابى وقاص) حضرتلرى فتوح عراق و (ابو عبيدة بن الجراح) حضرتلريله (خالد بن الوليد) حضرتلرى

فتوح شامه مأمور ایدیلر . فتوح عراق نصیبینه وفتوح شام نصیبین جوارنده‌کی دارایه قدر امتداد ایدرک ایکیسی برلشدی .

بلاد جزیره‌دن موصل وتکریت سعد ابن ابی وقاصك مأمورلرندن عبداله بن المعتم معرفتیله فتح ایدلدی (١٦)

فتوح شامه مأمور ابو عبیدة بن الجراح و خالد بن الولید بو تاریخدن مقدم بلاد شام فتوحاتنی اولوقت عواصم بلادینك مرکزی اولان قنسرین شهرینه ایصال ایتمشلر ایدی .

روم ایمپراطوری هرقل اوارالق بلاد جزیره‌دن اورفه‌ده بولندیغی حالده ممالك رومك اسیا حوالیسی چوراب سوکندیسی کبی غزاة مسلمینك ایادی فتح واستیلالرنده خارل خارل چوزیلوب کتمکده اولدیغنی کورمسیله اورفه و دیاربکر و نصیبین و سائر بلاد جزیره‌یی محافظه‌دن مأیوس اولدیغندن استانبوله متوجهاً و مغموماً اورفه طرفندن حرکتله کیدرکن بر یوکسك تپه اوزرینه چقه‌رق یوزینی ارتق محافظه‌دن قطع امید ایلدیکی ممالکه عطف ایله « ای بونجه عصرلردن برو ممالکمزك اجراسندن مغدوبتیله دولتمزی مسعود ایتمش اولان مملکتلر حیفا که سزکله مفتخر اولدیغمز کونلر زائل وافتخارمز منقضی اولوب کتدی . ای مبارك طپراقلر سزدن برکونه قلبی پاره‌لی اولدیغم حالده آیریله‌یورم که بوندن صکره برده رومیلردن هیچ برکسه قورققسزین اوزریکزه ایاق باصه‌میه‌جقدر » دیه‌رك اغلایه اغلایه ممالك مذکوره‌یه وداع ایتدی .

هرقل استانبوله کتدکدن و فتوح اسلام دها زیاده ترقی ایتدکدن
صکره صوك نفسده کی حرکت مذبوحانه کبی برکره دها بختنی
امتحان ایچون مجموع قوتنی طوپلایوب مجاهدین اسلام ایله حرب
ایتمکی بالملاحظه نشر اوامر ایله جزیره بلادندن هنوز یدنده
بولنان دیا بکر، ماردین، نصیبین، اورفه شهرلریله ملحقاتندن
وسائر بلاد رومدن اوچیوز بیك موجودی حاوی تدارك ایلدیکی
اردو ابوعبیده و خالد بن الولیدك معیتلرنده کی قرق بیك موجودلی
بر اردویه مقابل اقبح هزیمتله منهزم اولدیغی صرده سعد بن
ابی وقاص فتوح عراقی نصیبین حوالیسنه طوغری یورتمکه
دوام ایتمکده اولدیغی خبرلری شایع اولدیغندن هرقلك امریله تجمع
ایتمش اولان اردونك جزیره اهالیسندن معدود بر بیوك قسمی
یوزلرینی مملکتلرینه چویردیلر. بقیه سی بر محاربه بیله کیریشه
مکسزین تارمار اولوب کیتدی .

دیکر طرفدن ابوعبیده حضرتلری عیاض بن غنمی جزیره قطعه سی
بلادینی فتحه مأمور ایدرك عیاض (رقه)یی بالمحاصره اراضی
بیت المالك اولمق و اهالی جزیه ویرمك شرطلریله صلحاً ضبط
ایلدی (۱٦)

بوندن صکره عیاض حضرتلری ولید بن عقبه یی جزیره ده واقع
و رومه تابع (ایاد بن نزار) قبیله سنك بر طاقی اوزرینه کوندروب
قبیلهٔ مذکوره دها اول سائر بلاد رومه فرار ایتمش اولدقلری

خبری الندیغندن کیفیت بارگاه خلافته‌ادی الارض فیبیله‌ٔ هر قومه اعاده اولنمز ایسه ایادیٔ مسلمینده بولنان یرلرده موجود وملرممالك رومه کوندریله‌جکلری طرف خلافتدن ایمپراطور هرقله اشعار اولنمغله هرقلك ایسه حضرت عمر آدینی ایشتدکجه قورقوسندن اوردی قوپه‌جق درجه‌ده کوزی یلمش اولدیغندن درحال قبیلهٔ مذکوره‌یی یرلرینه اعاده ایتدردی ·

نه تماشای غرابتمادرکه اوتاریخلرده کرهٔ ارضك الك بیوك دولتلری وقطعه‌سات روی زمینك شرقاً و غرباً متصرفلری روم وفرس دولتلرندن عبارت اواوب بونلر وقت وزمانجه الك مکمل مهمات حربیه‌یی حائز و هر بریسی دنیایی دترته‌جك درجه‌ده کثرت عسکر وقوهٔ نفوذه مالك اولدقلری حالده دولتلره مخصوص مهمات حربیه نه اولدیغنی بیلمیان قرقر بیك موجودلی بر اسلام اردوسنه قارشوطوره‌میوب فرس دولتی تمامندن منقرض و مضمحل وروم دولتنك اسیاوافریقاجه اولان شوکت وتصرفاتنك هرجهتی زائل اولمشدر ·

شو اثناده عیاض بن غنم بلامحاربه حرانی وسعدابن ابی وقاص طرفندن مأمور ابوموسی الاشعری بعدالمحاربه صلحاً نصیبینی فتح ایتدکلری کبی عیاض بالذات عزیمتله ماردین ودارایی وابوعبیده طرفلرندن مأمور حبیب بن مسلمه اورفه‌یی ضبط ایلدی (١٦)

صامصاد، سروج، رأس العین، نواحیٔ فرات، قرقیسا دخی عیاض حضرتلرینك سنهٔ مذکوره فتوحاتندندر ·

فتوحات مذكوره‌دن صكره عياض حضرتلرى رومليدلرنده بولنان (آمد) شهرينى محاصره ايتمشدر .

روم دولتى امراسندن انطاق نام ذات مقدمجه موصل و تكريت ولايتلرنده والى ايكن اورالرى ايادئ اسلامه كچدكدن صكره دياربكر وميافارقين واليلكنه بالتعيين ومحافظه‌يه مأمور اولمش وعساكر اسلامك دياربكره طوغرى اچله جقلرى صره‌ده دياربكر محافظه‌سنه كافى عدد ايلديكى عسكر وتدبيرى بعد الاكمال ميافارقين شهرينك استحكامنى اجرا ايچون اورايه كتمشيدى .

محاصره اثناسنده امدجه خيلى محاربه‌لر وقوعبولدى ايسه‌ده سورك متانتى جهتيله تسخيرى مشكلاته تصادف ايلدى . كشف ومعاينه ايدلدكده شهرك جانب شرقيسنده بولنان شمديكى حكومت قوناغنك بغچه‌لر جهتنده‌كى سور ديوارنده واقع صو دليكى توسيع اولنور ايسه اورادن ايچرو كيريله‌بيله‌جكى اكلاشلديغندن كيجه قرانلق باصدقده دلاوران غزاتدن بعضيلرى او دليكى برانسان كيره‌بيله‌جك قدر توسيع ايلديلر . شهره دخول ايده‌جك اولانلر موقع مذكور جوارنده بولنان وشهر الندقدنصكره (باب الفتح) تسميه ايديلان قپويى اچمق واو جهتده‌كى عساكر اسلاميه باب مذكوردن ايچ قلعه‌يه كيرمك اوزره ابتدا اصحاب كرامدن حضرت صعصعه و متعاقباً سليمان بن خالد بن الوليد حضرتلرى دليكدن ايچرو كيردكدن صكره يكرميدن زياده مجاهدين بردبر انلرى تعقيب ايتديلر .

سوردن ایچرو کیرن غازیلر مدخله یوز خطوه قدر بعید اولان باب مذکوره هجوم و نوبتجیلری اعدام ایله قپوبی اچدقلرنده اوجهتده‌کی محاصرین قپودن ایچرو کیروب کیجه قراکلغنده هپسی بر اغزدن تکبیر صدالرینك عکسیله ایچ قلعه‌یی احاطه ایدن سورك دیوارلرینی اوتدره اوتدره شمدیکی قلعه جامعنك بولندیغی محله طوغری ایلرولدیلر ·

ایچ قلعه محافظلری شو قضای ناکهانی‌یی مدافعه‌یه قیام ایتدکلرنده اوموقعده یکرمی قدر مجاهدین شهید اولشدر · لکن غازیلر اوکیجه صباحه قدر روملرله محاربه ایدوب صباحلین ایچ قلعه کاملاً ضبط اولندی ·

ایچ قلعه دینلان محل ایله شهرك اراسنی دیکر بر سور فاصل اولدیغندن شهرده‌کی روم عسکرلری هر نقدر مقاومت ایتمك استدیلر ایسه‌ده جناب حق هر بریسنی بر شجاعت مشخصه اولمق اوزره خلق بیورمش اولدیغی بویله دین فدایلرینه مقاومته چالشمق صاعقه‌لره قارشو طورمقدن فرقسز اولدیغی اکلادقلرندن روملر امد شهرینی رقه صلحنه تطبیقاً عیاض بن غنمه تسلیم ایتدیلر (١٧)

سلیمان بن خالد بن الولید حضرتلری او کیجه‌کی هجومده شهید اولان مجاهدین ایچنده ایدی · شهدای مشارالیهمك مدفن مقدسلری جامع شریف مذکورده‌در · رضی الله عنهم ·

مدینهٔ امدك فتحی متعاقب عیاض بن غنم حضرتلری اصحاب کرامدن

حضرت صعصعه‌یی شهره عامل تعیین بیوروب کندولری هانی ومیافارقین مدینه‌لرینی تسخیر ایچون عزیمت وتسخیر ایتمش وصعصعه حضرتلری لیله‌ٔ فتحده الدیغی یاره‌لردن متأثراً عازم دارالجنان اولمشدر ؛ مدفن شریفلری وسط شهرده نامرینه منسوب جامعده‌در ، رضی الله عنه .

بو فتوحات جانب خلافته عرض اولندقده عیاض بن غنم حضرتلری دیاربکر وجزیره‌یه والی تعیین بیورلمش ویکرمی تاریخنه قدر والیلکده دوام ایدوب او تاریخده وفات ایتمکله یرینه سعید بن حذیم تعیین ایدلمش ایسه ده مأموریتی متعاقباً اوده فوت اولدیغندن دمشق، حوران، حمص، دیاربکر، جزیره ولایتلری برلشدریله‌رك والیلکی اصحاب کرامدن عمیر بن سعد الانصاری حضرتلری عهده‌لرینه توجیه اولنمشدر (٢٠)

ایکی سنه صکره جزیره ودیاربکر ولایتی عمیر بن سعد عهده‌سنده اولان ممالك سائره‌دن بالافراز ولایت مستقله اعتباریله والیلکنه بصره ولایتندن منفصل عمر بن سراقه نصب اولندی (٢٢)

عمر بن سراقه از بر مدت صکره باب حوالیسی فتحنه مأمور ایدلمکله جزیره ودیاربکر ولایتنه زیاد بن حنظله نصب ایدلدی (٢٣)

حضرت عمر رضی الله عنه مغیرة بن شعبه‌نك غلامی ابو لؤلؤه نام نصرانینك سوء قصدیله شهیداً عازم روضهٔ رضوان اولمغله حضرت عثمانه بیعت اولندی (٢١ ذی الحجه ٢٣)

جزیره و دیاربکر ولایتی زیاد عهده سندن صرف و تحویل ایله ولید بن عقبه عهده سنه توجیه بیورلدی (٢٤)

ولایت مذکوره ولید عهده سندن النه‌رق حمص و قنسرین ولایته الحاقاً عمیر بن سعد الانصاری عهده سنه ویرلدی (٢٦)

عمیر بن سعدیش سنه صکره خسته‌لنوب استعفا ایتمکله حمص و قنسرین وجزیره و دیاربکر ولایتلری شام ولایتی والیسی معاویه ابن ابی سفیانه علاوهٔ مأموریت اولمق اوزره توجیه ایدلدی (٣١)

بر سنه صکره جزیره و دیاربکر ولایتی معاویه عهده سنده‌کی دائره‌دن بالافراز جریر بن عبداه عهده سنه تفویض قلندی (٣٢)

حضرت عثمان رضی اه عنه افندمز ارباب قیام طرفلرندن شهید ایدلدیکی جهتله حضرت علی رضی اه عنه افندمزه بیعت اولندی (٢٥ ذی الحجه ٣٥)

وقعهٔ جملدن صکره حضرت علی کوفه‌یی تشریف بیوردقلرنده جزیره و دیاربکر ولایتی والیلکنه مالک الاشتری تعیین بیوردیلر (٣٦)

وقعهٔ صفیندن صکره معاویه عمرو بن العاصی مصره طوغری یوله چقاردیغی خبری النه‌دقده طرف خلافتپناهیدن مالک الاشتر مصر ولایتی والیلکنه بالتعیین عسکرله کوندرلدیکندن جزیره و دیاربکر ولایتی والیلکی شبیب بن عامر عهده سنه توجیه بیورلدی (٣٨)

مالك الاشتر مصره كيدركن قلزمده مسموماً وفات ايتمشدر .

رضى الله عنه

امير المؤمنين حضرت على رضى الله عنه افندمز خوارجدن عبد الرحمن بن ملجمك سؤ قصديله شهيد اولوب نجل عاليلرى حضرت حسن رضى الله عنه افندمزه بيعت اولندى (١٧ رمضان ٤٠)

امام حسن افندمز معاويه عليهنده تجمع ايدن عراق عسكريني بالاستصحاب مداينه قدر عزيمت بيورديلر ايسه‌ده اثناى راهده عساكر مرقومه‌نك كوستر ديكى اختلافه نظراً پدرلرى زماننده بونجه فنالقلره و خيانتلره تصدى ايتمش اولان بويله نفاق اربابندن مركب اردونك برنتيجهٔ وخيمه كوستره‌جكلرينى اكلادقلرى جهتله خلافتى بعض شروط ايله معاويه‌يه ترك وتسليم ايلديلر

(ربيع الاول سنه ٤١)

— ٢ —

دولت امويه زماننده دياربكر و جزيره وقوعاتى

(ربيع الاول ٤١ — ١٢ ربيع الاول ١٣٢)

خلافت معاويه‌ده تقرر ايلدكده جزيره و دياربكر ولايتى واليلكنه حبيب بن مسلمه تعيين اولندى (٤١)

ايكى سنه صكره حبيب بن مسلمه وفات ايتديكندن يرينه معاويه‌نك همشيره زاده‌سى عبد الرحمن بن عثمان نصب ايدلمشدر (٤٢)

عبدالرحمن يزيدك زماننه دكين ولايت مذكوره واليلكنده دوام ايدرك بعده فوت اولمغله يزيد طرفندن ولايت مرقومه يه حيص بن الحرشى والى اولدى (٦٠)

يزيدك زماننده كربلا وقعهٔ مؤلمه سى وقوعبولمشدر ،

يزيد عزم دار مجازات ايتدكدن و اوغلى معاويه خلافتدن ال چكدكدن صكره شاميلرك مروان بن الحكمه بيعت ايلدكلرى صره ده قنسرينده بولنان زفر بن حرث الكلابى عبداه بن زبير حضرتلرينه بيعتله بلاد جزيره نك اكثريسنى ضبط ايدى ويردى (٦٤)

عبداه بن زبير طرفندن جزيره نك برقسمى زفريدنده بالابقا موصل وعراق ولايتلرى واليلكنه عبداه بن يزيد تعيين اولندى ٠ بونك زماننده شهداى كربلانك قانى دعوى ايچون عراقده تشكل ايدن توابين جمعيتى فعلاً خروجه وسيله اراركن او صره ده مروان طرفندن جزيره وعراق ولايتلرى واليلكى كربلا وقعه سنك آمرى بولنان عبيداه بن زياده بالتوجيه ابن زبيرك مأمورلرى يدلرندن عراق و جزيره حواليسنى ضبط ايتمك اوزره عسكرله يوله چيقارلديغى خبرى شايع اولديغندن رئيس شيعه بولنان اصحاب كرامدن سليمان بن صرد حضرتلرى التمش بش سنه سى ربيع الاخرنده رياستنه اتباع ايدن توابين جمعيتيله حضرت حسينك مشهد عاليلرينه كيدوب زيارت وبعده قرقيساده مقيم جزيره ولايتى واليسى زفر بن حرثك يانته عزيمت ايلدى ٠

زفر بن حرث دخی توابین جمعیتنه التحاق ایتمکله شامدن عسکرله جزیره‌یه طوغری کلمکده اولان ابن زیاد ایله محاربه ایتمك اوزره رأس العینی معسکر اتخاذ ایلدیلر .

شام عسکری رأس العینه تقرب ایلدکده توابین جمعیتی ایله اوچ کون مدت آرالرنده محاربه وقوعبولوب جمعیت مذکوره ابن زیادك عسکرینه نسبت قبول ایده‌میه‌جك درجه‌ده از ایکن هر محاربه‌ده غلبه ایتمش و رئیسلری سلیمان بن صرد رضی الله عنه ایله مسیب بن نجبه، عبدالله بن نفیل، سعد بن حذیفه حضراتی بر برینی متعاقب شهید اولوب جمعیتك مقداری محاربه‌یه کفایت ایتمیه‌جك درجه‌یه تنزل ایلمش اولدیغندن اکمال نقصان ایچون غالبانه بر صورتله حوالیٔ عراقیه‌یه عودت ایتدیلر .

مشهور مختار ابن ابی عبید الثقفی حکومت علیهنده حس اولنان افکاری اوزرینه کوفه‌ده حبس ایدلمش و او صره‌ده ابن زبیر طرفندن عبدالله بن یزید عراق والیلکندن عزل ایله یرینه عبدالله بن مطیع ارسال اولنمشیدی . شیعه طاقملری بالاتفاق محبسه هجوم ایله مختاری حبسخانه‌دن چقاردیلر .

مختار ایسه حضرت حسینك قاتلی دعوی ایچون محمد بن حنیفه حضرتلری طرفلرندن کندوسنی مأمور صفتنده کوستروب امر و ریاستنه اتباع ایدن جمعیتله اتفاق ایتدکدن صکره التمش التی سنه‌سی ربیع الاولنك اون ایکنجی صالی کیجه‌سی بغتةً خروج و عبدالله

بن مطیعی کوفه‌دن طرد ایله برابر محمد بن حنیفه نامنه عمومدن اخذ بیعت ایلدی .

مختار ابراهیم بن مالك اشتری جزیره ولایتی والیلکنه تعیین ایلمش اولدیغی حالده مقدمجه مروان طرفندن جزیره و عراق ولایتلرینه والی تعیین و مأموریتی مؤخراً عبدالملك بن مروان طرفندن دخی تصدیق ایدلمش اولان عبداله بن زیاد رأس العین و ماردین و نصیبین جهتلرنده برسنه مدت استیلا اسبابنی اکمال ایله اوغراشدقدن صکره موصله توجه ایلدیکی صره‌ده مختار طرفندن موصل ولایتی والیلکنه مأمور عبدالرحمن بن قیس تکریته کلشیدی . عبدالرحمن عبیداه بن زیادك جزیره دائره‌سنی بالاستیلا موصله تقربنی مختاره اشعار ایلدکده مختار یزید بن انس و متعاقباً جزیره والیسی ابراهیم بن مالك الاشتری عسکرله موصله کوندروب ابن زیادك یانندەکی عسکر قات قات زیاده ایکن موصل حوالیسنده بالمحاربه مغلوب وکندوسیده ابراهیم بن مالکك سیف بساانتیله مقتول اولمغله جسدی پاره پاره ایتدیریلوب اتلرندن کوپکلره ضیافت کشیده اولندی .

مختار بوندن صکره کربلا وقعه‌سنك فاعللرندن و بنی امیه هوادارلرندن النه کچنی اعدام ایتمکله اوطاقلردن اولدردیکی اشخاصك مقداری قرق بیك نفری تجاوز ایلدی .

مختارك عراق و جزیره و ارمنیه ولایتلرینی محمد بن حنیفه نامنه اوله‌رق استیلا ایلدیکی و کندی والیلرینی طرد ایتدیکی عبداه بن زبیرك مسموعی

اولدقده برادری مصعبی عسکرله سوق ایدرك وقوعبولان محاربه‌لرده مختار مغلوب و مقتول اولدیغندن مصعب جزیره‌یی بعدالاستیلا ابراهیم بن مالك الاشتری‌یی جزیره ولایتی والیلکنده ابقا ایلدی ایسه‌ده مؤخراً کرك مصعب وکرك ابراهیم شامیلرله محاربه‌ایدرکن مقتول اولدیلر (٧٢)

جزیره قطعه‌سی عبدالملك بن مروان طرفندن تمامیله استیلا اولندقده جزیره و دیاربکر و ارمنیه ولایتلری والیلکنه برادری محمد بن مروان تعیین اولنمشدر (٧٣)

محمد بن مروانك والیلکی اون التی سنه امتداد ایدوب ولید بن عبدالملك زماننده عزل ایله یرینه مسلمه بن عبدالملك نصب ایلدی (٨٩)

(٩٩)ده حاتم بن نعمان الباهلی (١٠٠) سنه‌سنده عمر بن هبیره (١٠٢)ده دفعهٔ ثانیه اوله‌رق مسلمه بن عبدالملك دیاربکر و جزیره ولایتنه والی اولمشدر .

مسلمه‌نك بو دفعه‌کی والیلکی یوز اون درت تاریخنه قدر امتداد ایلدی .

(١٠٧)ده ارمنیه ولایتی دخی جزیره و دیاربکر ولایتنه الحاق اولندیغندن ولایت مرکزی نصیبیندن (آمد) شهرینه تحویل اولندی .

جزیره والیسی مسلمه (١٠٨)ده بلاد رومه غزا ایدرك قیصریه شهرینی فتح ایتدی .

(١١١)ده ارمنيه ولايتى جزيره‌دن بالتفريق ولايت مستقله اعتبار ايدلدى .

خزر طرفنده بولنان تركلر حرباً ارمنيه واليسى جراح بن عبداللهى قتل ايلدكدن صكره ديار بكرى بوطاندن ارزن شهرينه قدر كله‌رك موصله طوغرى ايلرولمك افكارنده بولنمش و خاقان ترك دخى اذربيجانه قدر كلمشيدى . اولوقت امويه حكومتنده بولنان هشام بن عبدالملك سوق ايلديكى سعيد الحرشى قتال شديددن صكره تركلرى بوزوب ايادى ٔ اسارته المش اولدقلرى يشبيك قدر اهل اسلام قورتارلدى . بو مظفريتدن صكره هشام اذربيجان و ارمنيه‌يى جزيره وديار بكر ولايتنه الحاق ايلدى (١١٢)

بنه تركلرك بعض فنالغه تصدى ايلدكلرى جهتله جزيره واليسى مسلمه عسكرله خزر و ترك بلادينه كيدرك وقوعبولان محاربه‌ده تركلر منهزم و خاقانك اوغلى مقتول اولدى (١١٣)

(١١٤)ده مسلمه ديار بكردن شامه كتديكندن اهل خزر اغتنام فرصتله جزيره وديار بكر بلادينه هجوم ايلديلر مروان (الحمار) ابن محمد جزيره و ملحقاتى واليلكنه تعيين اولنديغندن يوز يكرمى بيك موجودلى براردو ايله كيدرك ممالك تركى باشدن باشه پايمال و غالبانه برصورتله بينلرنده مصالحه وقوعندن ناشى عودت ايلدى .

(١١٨)ده ارمنيه ولايتنده اختلال ظهور ايلديكندن مروان

عسكرله عزيمت ومحاربه ايدرك اهل خزرك رئيسلرى ورئيسى قتل ويدنده‌كى ممالكى ضبط ايتدى .

خاقان ترك (١١٩) ده كليتلو عسكرله جزيره مربوطاتندن دياربكره طوغرى آقين صالديغى جهتله هشام طرفندن مأمور اسد بن عبداه عسكرله عزيمت و تركلرى دوچار هزيمت ايتدكدن صكره خاقان تركى دخى طوتوب اعدام ايدى ويردى .

سنهٔ مذكوره‌ده جزيره واليسى مروان ينه ارمنيه بلادينه غزا ايدرك لان نام شهره و اورادن خاقان تركك مقرى اولان بيضايه قدر كتديكندن خاقان جديد فرار ايتمكله مروان غنائم كثيره ايله عودت ايلدى .

هشامه خلف اولان وليد بن يزيد بن عبدالملك مروان بن محمدى جزيره و دياربكر و ارمنيه ولايتلرى واليلكندن عزل ايله يرينه عبدة بن رياح الغسانى يى تعيين ايلدى (١٢٥)

بو صره‌ده مروان اخلاطده و اوغلى عبدالملك بلاد جزيره‌دن حرانده و ديكر اوغلى عبداه دياربكرده ايدى . عزلى خبرى مروانه بالغ اولدقده انفصالنى طانميوب اخلاطده حكومت اجراسنه دوام ايتمكده ايكن شام اهاليسى وليدى قتل ايله يزيد بن وليدى جلوس ايتدرديلر . مروانك اوغلى عبدالملك عبده‌يى حراندن طرد ايله حكومتى ضبط و كيفيتى باباسنه اشعار ايتمكله مروان وليدك قاتلى دعوايه قيام ايتدى . مؤخراً بيعتلرى بولنوب

جزیره، دیاربکر، ارمنیه، موصل، اذربیجان ولایتلری برامارت اتخاذ و مروانه توجیه اولندیغندن مروان ترك مخالفتله یزیده بیعت ایلدی (١٢٦)

یزید جلوسندن بش ماه صکره وفات ایدوب اهالینك اکثری برادری ابراهیمه بیعت ایلدیلرایسه ده جزیره و ملحقاتی والیسی مروان جزیره ودیاربکر و موصل ولایتلرندن طوپلادیغی سکسان بیك عسکرله شامه عزیمت و دمشقه تقرب ایلدکده ابراهیم جمع ایلدیکی یوز یکرمی بیك نفر عسکری سلیمان بن هشام قوماندا سیله مروانك مدافعه سنه سوق ایلدی • ابراهیمك عسکری بوزیلوب سلیمان معرکه دن وابراهیم دمشقدن فرار ایتدیلر • مروان دمشقی ضبط ایتمکله عموم طرفلرندن خلافته قبول وکندوسنه بیعت اولندقدن صکره شامی برولایت اتخاذ و عاصمه سنی بلاد جزیره دن حرانه تحویل ایلدی (١٢٧)

مروانه عصیان ایدن سلیمان بن هشام حمصده بالمحاربه بوزلدقدن صکره حوالئ عراقیه یه فرار و مروانه مخالف بولنان ضحاك ایله اتفاق ایلدیکندن بربیوك اردو ایله کوفه دن موصله طوغری حرکت ایلدیلر • مروان دیاربکر والیسی بولنان اوغلی عبداللهی ضحاك وسلیمانك تنکیلنه مأمور ایلدیکندن عبدالله سکز بیك عسکرله نصیبینه کتدی ایسه ده سلیمان و ضحاك عساکر کثیره ایله عبداللهی نصیبینده محاصره ایلمش اولدقلری حالده مروان براردو استصحابیله بالذات کیدرك ماردین ملحقاتندن کفرتوثاده بالمحاربه ضحاك و متعاقباً

يرينه قائم اولان خبيرى مقتول اولوب معيتلرنده كى عسكر منهزم اولدى . مروان ممالككى دائره سنده طرف طرف نشر لواى عصيان ايدن مخالفلرينك ازاله سيله اوغراشوز ايكن (١٢٩) تاريخنده عبدالله بن عباس حضرتلرينك اولاد كرامندن امام ابراهيم بن محمدك امريله ابو مسلم عبدالرحمن خراسانى بلاد امويه دن مرو طرفلرنده عباسيلرك دعوتنى اعلان ايدى ويردى . او حواليده بولنان بنى اميه مأمورلرى مدافعه يه مقتدر اوله مدقلرندن حوالىٔ مرقومه ابو مسلم طرفندن استيلا ايدلديكى خبرلرى مروانه بالغ اولدقده شامده تابع صميمه قريه سنده بولنان مشار اليه امام ابراهيم بن محمد حرانه جلب وحبس ايدلديكى جهتله امام ابراهيمك برادرى سفاح لقبيله معروف ابو العباس عبدالله بن محمد متعلقاتيله صميمه دن كوفه يه كيدوب اوراده بولنان هوادارلرينك معاونتيله برخانه ده اختفا ايتمش اولدقلرى حالده ابو مسلمك امراسندن عسكرله كوفه يه كيدن ابو حميد طوسينك همت ومباشرتيله موقع اختفادن چقوب الاى والا ايله مسجده عزيمت و اعلان خلافت ايتمكله حقنده درحال بيعت عموميه اجرا اولندى (١٢ ربيع الاول سنه ١٣٢)

مروانك بقيهٔ احوالى

مروان حرانده اولديغى حالده حوالىٔ عراقيه ده خاندانك خصماسندن بر دولت جديده تشكل ايتديكنى ايشديكندن تدارك ايلديكى يوز يكرمى بيك عسكرله حركت واول باول سفاح طرفندن

شهر زوره اقامه اولنمش اولان ابوالعون ایله حرب ایتمك ایچون
کیدرك زاب نهرینه مواصلت ایلدکده ابوالعون کندوسنك جمع
وسفاحك عمیسی عبداه بن علی ایله سوق ایلدیکی عسکر مروانی
بالاستقبال طرفین بربرلرینی کورملریله برابر یکدیکرینی یوته جق
درجه ده بر شدتلی محاربه یه باشلاندی . جناب حق بر دولتك
محوینی مراد ایلدیکی وقت تدبیر وکثرت عسکرك فائده سی اولمیه.
جغندن مروان بونجه درایت وشجاعتی حائز بر داهیهٔ عظمی
و از عسکرله پك بیوك ایشلر کورمش بر بلا ایکن قوهٔ موجوده سنك
بویله التیده بری درجه سنده اولان بر فرقهٔ جزئیه یه قارشو هر نه تدبیره
تشبث ایلدی ایسه حالت نزعه کلمش بر خسته یه اولنان تداوی کبی
بر سقامت کوستره رك تدبیر و مقابله نك فائده سنی کوره مدی .
ارتق دولت امویه نك زمان انقراضی کلوب چاتدیغنی تیقن ایلدی
ایسه ده چقمامش جانده ملاحظه اولنان امید قبیلندن اولمق اوزره
یأس حالنده هر درلو صلابت و بسالتی اختیاردن کیرو طورمدی .
مراد الهی حکمنی اجرا ایدرك عسکرینك بر قسم اعظمی مقتولاً
ترك حیات وقاچانلرکده چوغی تلاشلرندن نهره اوغرادوب غریقاً
وفات ایلدیلر .

بو محاربه لرده خلیفهٔ مخلوع ابراهیم مروانك یاننده ایدی . اوده فرار
ایدرکن نهره دوشوب صوده بوغلدی .

مروان معرکه دن حرانه کیدرك محبسده بولنان امام ابراهیم بن محمدی
قتل ایتکدن صکره تعقیبنه مأمور خلیفه نك عمیسی عبداه بن علینك

تقربنی ایشیدوب فراره دوام ایلدیکندن عبدالملك برادری صالح مصر اعمالندن بوصیر نام محله قدر بالتعقیب اوراده دردست وقتل ایلدی .

مروانك برابر بولنان عائله‌سی دخی طوتلدیغندن بیوك قزی مشار الیه صالحه مراجعتله « ای امیر المؤمنینك عم اكرمی بزم نسوانمز سنك قزلرك وذكورمز عمزاده‌لركدر . قلم قدرت النمزه بو فلاكتلری یازمش ، هر بریمز اوج عزتدن خاك ذلته ساقط بر بیكس و بی صاحب اولدیغمز حالده شو بیوك مصیبت دائره‌سنه دوشدك . مرحمته محتاجز . مقتضای انسانیت حقمزده عفو ایله معامله در » دیدكده صالحك جكرینه اتش دوشوب اختیارسز اغلامغه باشلادی . مسئوللرینی استفسار ایلدكده حرانه كوندرملرینی استدكلرندن اورادن معززاً حرانه كوندرلدیلر .

مروانك حرانده بولنان واتش فلاكتله یانغین یرینه دونمش اولان قوناقلری عائله‌سنك كوزلرینه ایلشمسیله برابر كندولرینی ضبط ایده‌میوب « آه دنیای بی ثبات آه عزیزی ذلیل ، مالكی اسیر ایتمك عادتك ایمش » دیه‌رك كوزلرندن یاشلر جریان و حزین حزین اغلایشلری ایشیدنلرك جكرلرینی بریان ایلدی .

— ٣ —

دولت عباسیه‌نك بدایتندن دیاربكرده ال مروان دولتنك تشكلنه قدر جزیره ودیا بكر وقوعاتی

(١٣٢ ـ ٣٨٠)

جزيره اهاليسى بو صره ده خليفه نك دائرهٔ اطاعتندن چقوب اسحق مسلم العقيلى يى اوزرلرينه رئيس تعيين و حران واليسى موسى بن كعبى محاصره ايتديلر . خليفه نك امريله قرنداشى ابو جعفر المنصور قرقيسا و رقه يى دائرهٔ اطاعته الدقدنصكره حرانه كيتدكده اسحق اورفه يه عزيمت و قرنداشى بكار بن مسلمى ديار ربيعه دن ماردين و دارا حكومتنه تعيين ايتدى .

منصور بكاره حرباً غلبه ايتكله بكار اورفه يه قاچديغندن اسحق بكارى اورفه ده براغوب كندوسى صامصادده التمش بيك نفردن مركب براردو تشكيل ايتمش اولديغى حالده مروانك مقتول اولديغى ايشتمكله بالتأمين ترك عصيان ايلدى .

بو اصلاحاتك عقيبنده جزيره و دياربكر ولايتلرى واليلكى طرف خليفه دن منصوره توجيه اولنمغله منصور جزيره ولايتنه موسى بن كعبى عامل تعيين ايلمشدر (١٣٣)

خليفه ابو العباس عبد الله السفاح (١٣٦) سنه سنده وفات ايدوب ولايت عهدى جهتيله قرنداشى ابو جعفر المنصور مسند نشين خلافت اولديغندن منصورك عهده سنده بولنان دياربكر و جزيره ولايتلرى واليلكنه حميد بن قحطبه تعيين قلنمشدر (١٣٧)

(١٤٠) ده حميد جزيره دن انفصال ايدوب يرينه يزيد بن اسيد والى اولمش و (١٤٢) ده جزيره و ثغور و عواصم ولايتلرى براشديريله رك خليفه نك برادرى عباس بن محمده توجيه اولنمشدر .

عباس حسن بن قحطبه ومحمد بن اشعث ایله برابر بلادرومدن صائفه طرفلرینه عزیمتله بیوك محاربه‌لر ایلدیلر (١٤٩)

(١٥٥) ده عباس جزیره و ملحقاتی والیلکندن عزل و تجریم ایله یرینه هیثم بن سعید تعیین قلندی .

منصور خلیفه (١٥٨) ده وفات ایدوب اوغلی المهدی محمد خلیفه اولدی .

هیثم (١٥٩) ده جزیره و ملحقاتی والیلکندن عزل ایله یرینه فضل بن صالح تعیین ایدلدی .

سنهٔ مذکوره‌ده جزیره حوالیسنده عبدالسلام نامنده بر خارجی ظهور ایدوب فنالغی ایکی سنه ممتد اولمشدر .

(١٦١) ده جزیره والیسی فضل عزل ایله یرینه خلیفه‌نك عمیسی عبدالصمد تعیین قلندی . مقدمجه جزیره حوالیسنده ظهور ایدن خارجی عبدالسلام کتدکجه کسب قوت و شوکت ایتدیکندن شبیب بن واج رفاقتیله بغداددن کلان عسکره قارشو خارجیٔ مرقوم مغلوب ومقتول اولدی .

عبدالصمد بن علی (١٦٣) ده جزیره و ملحقاتی والیلکندن عزل ایله زفر بن عاصم و متعاقباً اوده بالتبدیل عبداه بن صالح و (١٦٥) ده علی بن سلیمان جزیره والیلکنه مأمور اولدیلر .

خلیفه المهدی (١٦٨) ده وفات ایدرك اوغلی موسی الهادی جالس سریر خلافت اولمشدر .

(١٧٠)ده خليفه موسى الهادى وفات وقرنداشى هرون الرشيد خلافتى احراز ايتدى ٠
ديار بكر وماردين كبى ثغور جزيره‌دن معدود اولان بلاد سنهٔ مذكوره‌ده جزيره ولايتندن بالافراز مركزى انطاكيه اولمق اوزره تشكيل اولنان عواصم ولايتنه الحاق و منصور بن زياد عواصم واليلكنه تعيين اولنه‌رق جزيره ولايتى دخى ابو هريره محمد بن فروخه توجيه ايدلدى ٠
(١٧١)ده جزيره حواليسنده صحصح نام خارجى ظهور ايتديكندن جزيره واليسى ابو هريره عسكرله اوزرينه كتدى ايسه‌ده بالمحاربه منهزم اولمغله صحصح ابو هريره‌يى بوزدقدن صكره يوزينى موصل ولايتنه چويردى ٠ موصلدن سوق اولنان قوهٔ جنوديه‌يى ده باجرمى نام محلده تارمار ايتدكدن صكره ديار ربيعه‌نك اكثر محللرينى ضبط ايتديكى بغداده عكس ايلدكده هرون الرشيد ابو هريره‌يى جزيره واليلكندن عزل و بغداده جلب ايله قتل ايدرك يرينه حرب بن قيسى بالتعيين عسكرله صحصح اوزرينه ارسال ايتديكندن خارجىٔ مرقوم حربه قارشو مغلوب ومقتول اولمشدر ٠
(١٧٦)ده نصيبين حواليسنده فضل نام خارجى ظهور ايدوب اهاليدن خيلوجه اموال واشيا الدقدن صكره دارا وآمد و ارزن نواحيسنى يغما و اخلاطه عزيمتله اورالر اهاليسنه‌ده اذاقهٔ زهر بلا ايلدى ٠ نصيبين طريقيله موصله طوغرى يوريدكده موصلدن چقان عسكره قارشو مقتول اولدى ٠

سنهٔ مذکورهده ابراهیم بن خازم جزیره‌یه والی تعیین قلنمشدر .

(۱۷۹)ده جزیره‌ده بنی تغلب قبیله‌سندن ظهور ایدن ولید بن طریف نام خارجی جزیره ولایتنك مرکزی اولان نصیبین شهرینه هجوم ایله والیٔ ولایت ابراهیمی قاچردقدن ونواحیٔ ملحقه‌یی پایمال ایتدکدن صکره اخلاط و اذربیجان و حلوان اهالیسنی صویوب صوغانه دوندردی . ینه جزیره‌یه عودتله بلد نام قصبه‌یی یغما وطرف طرف اطالهٔ دست بلا ایلدیکندن بغدادن عسکرله کوندریلان یزید بن مزید الشیبانی حرباً مرقومی اعدام ایلدی .

(۱۸۰)ده ابراهیم عزل ایله سعید بن سلم جزیره‌یه والی تعیین قلندی .

(۱۸۷)ده دیاربکر شهرنده عبدالسلام نام خارجی قیام ایدرك بعض تجاوزه جرأت ایتدیکی جهتله ثغور و عواصم والیسی منصور طرفندن دیاربکرده عامل بولنان یحیی بن سعید العقیلی خارجیٔ مرقومی طوتدروب اعدام ایدی‌ویردی .

سنهٔ مذکورهده عواصم وثغور وجزیره ولایتلری براشدریله‌رك والیلکنه خلیفه‌نك اوغلی قاسم تعیین اولنمش ایسه‌ده ثغور ولایتی جزیره‌دن تفریق اوله‌رق (آمد) شهری مرکز اولمق اوزره ثابت بن نصر عهده‌سنه توجیه ایدلدی .

(۱۹۳)ده خلیفه هرون الرشید فوت واوغلی امین خلیفه اولدی .

امین قرنداشی قاسمی جزیره والیلکندن عواصم ولایتنه نقل ایدرک جزیره والیلکنه خزیمه بن خازمی تعیین ایلدی (۱۹۳)

(۱۹۸)ده امین امراء مأموندن طاهرک تضییق و مباشرتیله خلع وقتل اولندیغندن قرنداشی مأمونه بیعت اولنمشدر ۰

امینک مقتولیتی و مأمونک خلافتی ملکه شیوع بولدقده حلب مضافاتندن کیسومده مقیم عقیل قبیله سنک رئیسی نصر بن سیار وقعهٔ مذکوره دن غضبناک اولمغله صامصادی استیلادن صکره فراتک جانب شرقیسنه کچوب تغلبنی اعلان ایلدیکندن شام و جزیره و دیاربکر وموصل ولایتلری طاهر بن الحسینه بالتوجیه طاهر عسکرله نصرک اوزرینه کتدی ایسه ده مغلوب اولمغله منهزماً اورفه یه چکلدی ۰ شو انهزام اوزرینهٔ طاهرک موقعیتی مضمحل اولوب هرطرف بر باغینک النده قالدی ۰

نصرک قوت وشوکتی کتدکجه تزاید ایدوب (۲۰٤) سنه سنده مأمون یحیی بن معاذی جزیره والیلکنه تعیین ایلمش اولدیغی حالده یحیی متعاقباً وفات ایلدیکندن نصر بن سیارک غائله سی برطرف اولنجه یه قدر جزیره ومربوطاتنک اصلاح وادارهسنه باقق اوزره عبداه بن طاهر جزیره یه کوندرلدی ۰ عبداه ایکیوز طقوز سنه سنه قدر نصرک غائله سیله اوغراشوب سنهٔ مذکوره ده مرقومی کیسومده محاصره ایله تضیق ودردست ایله بغداده ارسال ایتدی ۰

عبداه بن طاهر شو ایشی بتورد کدن صکره جزیره ولایتی عهده سنده قالمق وتعیین ایده جکی عامل معرفتیله اداره اولنمق اوزره مصر ولایتی والیلکی عهده سنه توجیه اولندیغندن مصره کتدی ٠

(۲۱۳) سنه سنده جزیره و دیاربکر و عواصم و الیلکنه مأمون خلیفه نك اوغلی عباس تعیین ایدلدی ٠

(۲۱۸) ده مأمون وفات وقرنداشی معتصم خلافتی احراز ایلدی ٠

دولت عباسیه یه عصیان ایدن بابك الخرمی خلیفه نك عسکرله بلاد رومه هجوم ایده جکی خلاف واقع اوله رق روم ایمپراطورینه یازدیغندن ایمپراطور (۲۲۳) ده یوز بیك مقاتل ایله ملاطیه یه قدر تصادف ایلدیکی بلاد اسلامیه یی پایمال وطوتدیغی اهل اسلامك برونلرینی قولاقلرینی کسوب کوزلرینه میل آتشین چکمك کبی انواع اذا کوسترمکله دیاربکر وسائر بلاد ثغور ایله جزیره اهالیسندن الی سلاح طوتان نقدر مسلمان وار ایسه روم علیهنده محاربه یه قیام ایدیلر ٠

معتصم خلیفه دخی عسکرله بلاد رومه کیدرك انقره وعموریه حوالیسنه وارنجه پایمال و راست کلدیکی ممالك رومیه یی برباد ایلدی ٠

شو وقوعات اثناسنده جزیره و دیاربکر ولایتی والیسی عباس بن مأمون بعض مفسده نك اغفالیله ارزوی استقلاله دوشدیکندن تحت الحفظ حضور خلیفه یه جلب وحبس اولنمشیدی ٠ محبسده

ایکن طوزلی طعاملر یدریلوب عطشی اشتداد وصوویرمه‌کارندن تأثیر حرارتله وفات ایلدی .

عباسدن منحل جزیره و دیاربکر والیلکنه امرادن عجیف تعیین قلندی (۲۲۳)

(۲۲۷) ده معتصم خلیفه فوت اولوب اوغلی الواثق بالله هرون مسند خلافتی احراز ایتدی .

(۲۳۱) ده عواصم و دیاربکر بلادندن عبارت اولان ثغور ولایتلری والیلکی حمید بن سعید عهده‌سنه توجیه اولنمشدر .

(۲۳۲) ده خلیفه الواثق بالله وفات ایدوب برادری متوکل خلیفه اولدی .

(۲۳۵) ده خلیفه متوکل اوغللرینه ولایت عهدالویه‌سی اعطا ایلدیکی صره‌ده شام، دیاربکر، دیار جزیره، دیارربیعه، دیار مضر، موصل وسائر بعض بلادی اوغلی منتصره اقطاع ایلدی .

(۲۴۲) ده روم طائفه‌سی صامصاد طرفلرنده باش کوستروب اورالری خراب ایلدکدنصکره مدینهٔ آمده طوغری اچلدقلرندن ثغور جزیره‌ده واقع بلادی نهب وغارت واون بیك قدر اهالی‌یی اسیر ایلدیلر . متوکل علی بن یحیی الارمنی‌یی جزیره و دیاربکر ولایتلری محافظه‌سنه بالتعیین روملرله محاربه‌یه مأمور ایتدی .

(۲۴۵) ده روملرك تجاوزی پك زیاده‌لشدیکندن جزیره محافظی

علی بن یحیی صائفه‌یه قدر کیدرك رومل‌ری تنکیل و یدلرنده‌کی اسرای مسلمینی تخلیص ایلدی .

متوکل خلیفه‌نك بعض مناسبتسز ایشلری اوزرینه (٢٤٦) سنه سنده مقتول و اوغلی منتصر خلیفه اولمش و (٢٤٨) ده منتصر وفات ایدرك المستعین احمد بن محمد بن المعتصمه بیعت اولنمشدر .

سنهٔ مذکورده خالد بن یزید جزیره و دیاربکر والیلکنه تعیین اولندی .

(٢٤٩) ده روملر ثغور جزیره‌دن معدود دیاربکر حوالیسنه طوغری اچلدقلرندن او حوالیده‌کی اموال و نسوانی ایادیٔ غارت و اسارته الدقدن صکره یوزلرینی میافارقین شهرینه چویردکلرندن جزیره محافظی علی بن یحیی الارمنی عسکرله کیدرك بالمحاربه کندو سیله برابر درتیوز قدر مجاهدین شهید اولدیلر .

روملرك غلبه‌سی بغداده عکس ایلدکده بو مغلوبیتلرك جمله‌سی متوکل خلیفه‌نك قتلی شأمتندندر دیه‌رك اهالیٔ بغداد ایله اوراده‌کی عساکر اتراك ارالرنده قتال وقوعیله خیلی انسان تلف اولدی .

(٢٥٢) سنه سنده خلیفهٔ المستعین خلع والمعتز بالله زبیر بن متوکله بیعت اولندی .

(٢٥٥) ده المعتز دخی خلع ایله المهتدی محمد بن واثق

و(٢٥٦)ده اوده خلع اولنه‌رق المعتمد احمد بن المتوكل خليفه اولمشدر .

سنهٔ مذكوره‌ده دياربكر حواليسى عيسى بن الشيخ نام خارجينك يد استيلاسنه كچمش اولديغندن خيلى وقتلر كندوسنك و اولادينك يدنده قالدى .

ـ ٤ ـ

دياربكرده (آل الشيخ) حكومت متغلبه‌سى

(٢٥٦ ـ ٢٨٦)

حكومت مذكوره‌نك موسسى عيسى بن الشيخ بن سليل اولوب سلسلهٔ نسبى جساس بن مره بن ذهله منتهى اولور . شهرتى عيسى بن شيخ الشيبانيدر .

عيسى حكام مصردن احمد بن طولون زماننده فلسطين و اردن طرفلرنده عسكرلكله مستخدم ايكن رمله حكومتنه تعيين اولنمشيدى . متعاقباً فلسطين حواليسنى كاملاً استيلا ايتدى . (٢٥٠) تاريخنده بغدادجه يوزكوسترن اتراك فساداتنده مقام خلافتك ضعف و غوائلندن بالاستفاده شام و ملحقاتنيده استيلا ايدرك وقوعبولان مراجعتى اوزرينه طرف خلافتدن شام ولايتى كندوسنه توجيه ايدلمشيدى . (٢٥٦) سنه‌سنده ابن مدبرك مصردن بغداد خزينه‌سنه كوتورمكده اولديغى يدى يوزبيك دينارى شامه كتوردكده عيسى اخذ و ضبط ايلديكى بغداده خبر ويرلمكله خليفه حسين خادمى

کوندروب التونلرك ردینی عیسایه امر ایلدی ایسه‌ده عیسی موافقت ایتمدیکندن معتمد خلیفه عیسایی عزل وشام ولایتنی اماجوره بالتوجیه عسکرله عیسی اوزرینه کتمسنه امر ویردی . اماجور بیوك بر اردو ایله شامه طوغری کتدکده عیسی یکرمی بیك عسکرله اوغلی منصوری بالارسال شامه قریب بر محلده طرفین بربرینه قارشو کلدکده عندالمحاربه عیسانك اردوسی منهزم واوغلی منصور مقتول اولدیغندن شامی اماجور ضبط ایلدی . عیسی ساحل طریقیله ارمنیه حوالیسنه قاچدی . اوراده تدارك ایتدیکی قوتله ابتدا ارمنیه وصکره دیاربکر ولایتنی ضبط ایتدی .

(٢٦٦) سنه‌سنه قدر دیاربکر ولایتی عیسانك ید تغلبنده قالوب او تاریخده جانب خلافتدن موصل و جزیره و ارمنیه ولایتلری اسحق بن کنداجه توجیه اولندیغندن اسحق کرك عیسانك وکرك ارزن شهرینی بتمسه‌مش اولان خارجی ابوالمعز موسی بن زراره‌نك حکومتلرینی تصدیق ایلدی . کیفیتی شویله‌درکه

اسحق بن کنداج معتمد علی الله و موفق بالله خلیفه‌لر زمانلرنده بیوك محاربه‌لرده بولنوب شهرت عظیمه قازانمشیدی . محاربه‌لرده هر وقت رفاقت ایلدیکی قومندانلردن احمد بن موسی ایله جزیره حوالیسنده ایکن برماده‌دن طولایی بینلرینه اختلاف دوشدیکندن اسحق احمددن ایرلغله عسکرینی بالاستصحاب بلاد جزیره‌دن بلد نام مدینه‌یه عزیمت ایلدی . اوراده علیهنه قیام ایدن یعقوبیه

اكرادینی تدمیر وموصلی استیلا ایتمش اولان مساور خارجینك بلدده مصادف اولدیغی اوغلنی قتل ایتدکدن صکره موصله عزیمت ایدرك اهالیٔ موصلدن خیلوجه اموال آلدی . اهالی جانبندن کندوسنه قارشو مخاطب کوستریلان علی بن داود معلثایا نام موقعده ایدی . انك اولدیغی محله توجه ایلدکده ابن دواد یانندە بولنان حمدان بن حمدون ایله برابر دجله یی کچوب اسحق بن ایوب ایله ملاقات و ابن کنداج اوزرینه حرکت ایتمك ایچون بالاتفاق اون بش بیك نفردن مرکب بر اردو ترتیب ایتدیلر . ابن کنداجك یاننده اولان عسکر اوچبیك نفردن عبارت ایدی . ابن کنداج دجله یی عبور ایله تل موسایه یتشدکده طرفین بربرلرینه قارشـو کلدکلرندن صفوف حربیه ترتیب ایلدلدی . ابن ایوب میسره سنده کی عسکرك مدیری کندوسی انهزام کوستره جکنی وانهزامی کوردکده تعقیب ایتمسنی ابن کنداجه خفیاً تبلیغ ایلدیکندن محاربه یه باشلاندقده میسره بوزغنلق کوسترمسنی متعاقب او بر طاقلرده بوکا اتباع ایله بوزادیلر . حمدان بن حمدون ایله علی بن داود بشخابوره و ابن ایوب نصیبینه طوغری کتمکله ابن کنداج دیار ربیعه یی و نصیبینی اسـتیلا ایتدی . ابن ایوب نصیبیندن دیاربکره فرار وعیسی بن الشیخه دخالت کوستروب عیسی ارزنده بولنـان موسی بن زراره ایله بالاتفـاق ابن کنداج علیهنه قیام ایتدکلرندن ابن کنداج موصله عودت ایتدی . شو صرەده معتمد خلیفه طرفندن موصل و جزیره و دیاربکر وارمنیه ولایتلرینی

امارتی ابن کنداجه توجیه اولندیغندن عیسی بن الشیخ وموسی بن زاره ابن کنداجه مراجعتله یدلرندهکی محللر حکومتلرینك کندو نامهلرینه تصدیقنی استدعا وسؤاللرینك قبولنده ایکی یوز بیك التون اعطا ایدهجکلرینی انها ایتدیلر . ابن کنداج موافقت کوسترمدی . بونك اوزرینه عیسی وموسی قوهٔ جبریه ایله مراملرینی استحصاله اتفاق ایدرك ابن کنداج ایله محاربه ایتمك اوزره عساکر کثیره جمع ایتدکلرندن ابن کنداج ناچار وناخواه مسؤللرینك قبولنه موافقتله دیاربکر حکومتنی عیسی بن الشیخ وارمنیه حکومتنی موسی بن زراره نامنه تصدیق ایلدی .

(٢٦٧)ده عیسی بن الشیخ و ابوالمعز وجدان بن حمدون بنی تغلب و بنی بکر قبیلهلریله قبائل سائرهدن باشلرینه طوپلانان عسکرله نصیبین حوالیسنده ابن کنداج ایله حرب ایلدکلرنده ابن کنداج هپسنی بوزوب دیاربکره قدر تعقیب ومدینهٔ امدی محاصره ایلدی ایسهده دیاربکر اوکنده خیلی خونریزانه محاربهلر وقوع بولوب ابن کنداج شهری ضبط ایدهمدیکندن موصله عودت ایتدی .

(٢٦٩)ده عیسی بن الشیخ وفات ایدرك اوغلی احمد دیاربکر حکومتنی ضبط ایلدی .

موصل وجزیره والیسی اسحق بن کنداج (٢٧٩)ده وفات ایدرك یرینه اوغلی محمد موصله والی تعیین اولندی ایسهده خوارج طائفهسی

هرون الشاری نامنده بریسنك باشنه طوپلانوب مخالفت کوستر -
دکلرندن محمد بن اسحق دیاربکر حکمداری احمد بن عیسادن استعانه
ایلدی . احمد بنی شیبان قبیله سنی کوله‌رك هرون بن سیما ایله
خوارج واهالی موصل اوزرینه سوق ایدرك بالمحاربه غلبهٔ اخیره
بنی شیبانده قالدی . لکن موصل اهالیسی محمدی والیلکه قبول
ایتمیوب بغداده مراجعت ایلدکلرندن طرف خلافتدن حدیثه والیسی
محمد بن یحیی موصل والیلکنه تعیین اولندی .

سنهٔ مذکوره‌ده احمد بن عیسی ماردین قلعه سنی محمد بن اسحق
یدندن اخذ وضبط ایتمشدر .

احمد بن عیسی (٢٨٥) تاریخنده وفات ایتدکده اوغلی محمد بن
احمد دیاربکر حکومتنی ضبط ایلدی .

معتضد خلیفه سنهٔ مذکوره ذی الحجه سنده عسکرله دیاربکره کله‌رك
محمد بن احمد قلعه قپولرینی سد ایله مدافعه‌یه قیام وخلیفه منجنیقلر
وضعیله (٢٨٦) ربیع الآخرینه قدر محاصره‌یه دوام ایلدیکندن
محمد امان ایله دیاربکری خلیفه‌یه تسلیم ایدوب خلیفه دیاربکر
سورینك چوق یرلرینی هدم وتخریب ایتدردی . بواراق محمد بن
احمدك فرار ایده‌جکی خبر ویرلدکده کندوسی وعائله‌سی قبض ایله
توقیف اولندیلر . خلیفه دیاربکر والیلکنی اوغلی مکتفی‌یه بالتوجیه
دیاربکردن قنسرین وعواصم طرفلرینه عزیمت بیوردی .

عیسی بن الشیخ و اوغلی احمد ایله حفیدی محمدك دیاربکرده مدت
تغلبلری اوتوز سنه‌در .

(٢٨٩)ده معتضد خليفه وفات ايتديكندن ولايت عهدى جهتيله دياربكر واليسى بولنان اوغلى مكتفى مسندنشين خلافت اولمغله بلاد جزيره وديار بكر ابو الهيجا عبداه بن حمدانك يدنده قالدى .

(٢٩٣)ده موصل ودياربكر وديار ربيعه جانب خلافتدن مشاراليه ابو الهيجا عبداه بن حمدانه توجيه اولنمغله بنى حمدان خاندانى اورالرده خيلى وقتلر حكومت ايلدى .

— ٥ —

ال حمدان حكومتى

(٢٩٣ — ٣٦٨)

ال حمدان بنى تغلب قبيله سى رؤساسندن حمدان نامنده بر ذاتك اولاديدر . ال حمدان ايكى شعبه در . دولت عباسيه يه تابع اولمق اوزره برشعبه سى موصلده وديكرى حلبده حكومت ايلديلر .

(ابو الهيجا عبداه بن حمدان) ايكيوز طقسان اوچده موصل و جزيره ولايتى مربوطاتنه والى تعيين اولنديغندن ايفاى مأموريت ايتمكده ايكن بغداد سردارى بولنان برادرى حسين (٢٩٥)ده جلوس ايدن مقتدر خليفه نك عليهنه قيام ايدرك تصور ايلديكى فتنه يى باشه كوتوره مديكى جهتله موصل طرفلرينه قاچدى . ابو الهيجا خليفه نك امريله حسينى طوتوب بغداده كوندردى . خليفه قصورينى عفو ايله بر وقت صكره جزيره مربوطاتندن ديار

ربیعه و دیاربکر والیلکنه تعیین ایلدی ایسه ده کوستردیکی مخالفتدن ناشی بغداددن عسکرله اوزرینه کلان وزیر مونس ابوالهیجایی و حسینی طوتوب بغداده ارسال ایتمکله حسین بغدادده قتل اولندی ؛

ابوالهیجادن صکره موصل ، دیار ربیعه ، دیاربکر ولایتلری مونسك کوندردیکی عاملار معرفتیله اداره ایدلمشدر .

(۳۰۷) ده ابوالهیجا بتکرار موصله و برادری ابراهیم جزیره یه والی اولدیلر .

ابراهیم (۳۰۸) ده فوت اولوب یرینه برادری داود بن محمد تعیین ایدلدی .

(۳۱٤) ده ابوالهیجا تکریت طرفلرنده کی اشقیانك تنکیلارینه مأمور اولوب خلیفه نك مطلوبی اوزره موفق اولمغله جزیره مربوطاتندن دیاربکر ، دیار ربیعه ، دیار مضر حوالیلری کاملاً عهده سنه احاله قلندی .

(۳۱٥) ده بغدادجه خلیفه نك ملازمتنه مأمور اولدیغندن حوالئ مذکوره نك اداره سنه اوغلی حسن متسلم تعیین ایدلمشدر .
(۳۱۷) ده ابوالهیجا وفات ایتمکله موصل و دیاربکر ملحقات مذکوره ایله برابر حسنه بالتوجیه ناصرالدوله لقبیده اعطا اولندی .

(ناصرالدوله حسن بن ابی الهیجا عبدالله) والی اولدقده حوالئ

جزیره‌ده ظهور ایدن خارجیلری بر بر ازاله ایلدیکدن صکره مقتدر خلیفه موصللی ناصر الدوله‌نك عمزاده‌لری سعید و نصره و دیاربکر، دیار ربیعه، نصیبین، سنجار، خابور، میافارقین دائره‌لرینی براشدیروب ناصر الدوله‌یه توجیه ایلدی .

(٣٢٢)ده خلیفه موصلیده ناصر الدوله‌یه ویردیکی ایسه‌ده عمزاده‌سی سعید یولنی بولوب کندی عهده‌سنه توجیه ایتدردیکندن سعید موصله کلدکده ناصر الدوله‌نك ادملری طرفلرندن بغتةً اعدام ایدلدی . خلیفه بونی ایشتدکده ناصر الدوله‌یی یدنده‌کی ولایتلردن عزل ایدوب وزیر مونسی عسکرله اوزرینه کوندردی اواراالق مونسك عودتنه لزوم کورندیکندن یاکرد دیلمی موصل وملحقاتنه والی تعیین اولندی ایسه‌ده یاکرد نصیبین حوالیسنده ناصر الدوله ایله حرب ایدرکن منهزم اولمغله بوندن صکره خلیفه‌یه وقوعبولان دخالتی اوزرینه (٣٣٤) تاریخنده موصل، دیارربیعه، دیاربکر ولایتلری بالاستقلال ناصر الدوله عهده‌سنه توجیه اولنمشدر .

تاریخ مذکوردن (٣٥٦) سنه‌سنه قدر ناصر الدوله ولایت مذکوره‌یه متصرف اولوب شو مدت ظرفنده خیلی وقوعات کچورمش وبغدادده متصرف امور سیاسیه اولان آل بویه‌دن معز الدوله عسکرله اوزرینه کلوب مصالحه ایله منصبنی حفظ ایتمش اولدیغی حالده تاریخ مذکورده عته کتوردیکندن اوغلی ابو تغلب منصبنی ضبط و ناصر الدوله‌یی کواش قلعه‌سنده حبس ایله ماردین و رحبه مقاطعه‌لرینی اکاخاص تعیین ایتدی .

(ابو تغلب فضل اه الغضنفري ابن ناصر الدوله) او تاريخده باباسنك منصبنى تصرفه باشلادى ايسه ده برادرلريله ارالرنده اوزون اوزون منازعه لر وقوعبولمشدر ٠

(٣٦١) محرمنده روم طائفه سى كليتلو عسكرله اورفه ، نصيبين وسائر بلاد جزيره يى ياقوب يقدقدن وسبى وغارات كبى مظالم شديده ارتكاب ايتكدنصكره ديار بكر حواليسنه يورويوب اورلرده دخى نيجه نيجه فنالقلر كوستر ديلر ٠ ديار بكر اهاليسى رومليلرباش كوستره جكى صره ده محافظه لرى ايچون بغداددن عسكر طلب ايلديلر ايسه ده فريادلرينه اعتبار اولنمديغندن روملرك تقربلرى صره سنده اهالىء مرقومه دن برجماعت بغداده عزيمتله روم طائفه سنك تجاوزاتندن طولايى فرياد وجوامع و مشاهدده مشهودات مؤلمهٔ مسلمينى ايشيدنلره بيوك بيوك داغ درون اچه جق صورتله اشاعه وتعداد ايتديلر ٠ اهالىء بغدادك جكرلرى چاكچاك اولوب ديار بكرليلرله برلكده خليفه طائع لله ك سراينه هجوم ايتدكلرندن دائره خلق سراى قپولرينى قپاديلر ٠ سراى اطرافنده مجتمع اولان جم غفير سسلرى چقه بيلديكى قدر باغروب اركان حكومت حقلرنده سويلكده نقصان برشى براقديلر ٠ متصرف امور دولت وحكومت اولان عزالدوله بختيار اوصره ده صيد وشكار ايچون كوفه نواحيسنده بولنديغندن ديار بكر و بغداديلردن بر بيوك جماعت بختيارك يانته كيدرك روملرك ديار بكر وجزيره اهاليلرى حقلرندمكى مظالم تحملفرسالرندن طولايى آجى آجى استغاثه ده بولنديلر ٠

بختیار عسکر سوق ایده‌جکنی وعد ایله بغداده عودت وحاجب سبکتکینه تجهیز جنود ایتمکی امر ایله سوق اولنه‌جق عسکرك علوفه واوازم سائره‌لرینی تهیه ایتمسنی ابو تغلبه اشعار ایتدی ؛

بو اثناده روملر دیاربکر ودیار ربیعه ملحقاتنی خراب و برباد ایتدکدنصکره استیلا مقصدیله مدینهٔ آمده هجوم ایتمك اوزره اولدقلری دیاربکر والیسی هزار مرد طرفندن ابو تغلبه بیلدیرلمکله بغداد عسکرینك ورودندن مقدم ابو تغلب برادری هبة اللهی عسکرله امداده کوندروب هبة الله وهزار مرد بالاتحاد مجتمع اولان عساکر کافیه ایله روملره اوبله قلیج اتدیلرکه دوکدکلری دشمن قانلری میدان محاربه‌ده‌کی سبزه زارلری لاله زاره دوندردی . روملرك پك چوغی اعدام و سرعسکرلری دمستق مجروحاً اسیر ایدیله‌رك ابو تغلبه کوندرلدی ؛ جریحه‌لرینك مهلکانه اولمسندن ناشی اولنان تداوی فائده ویرمدیکندن موصل محبسنده متأثراً وفات ایلدی .

ابو تغلبك برادرلری حقلرنده‌کی معاملاتی اوزرلرینه انلرده عز الدین بختیاره مراجعت ایلدکلرندن بختیار وابو تغلب ارالرنده خیلی معارضه‌لر جریان ایلدی . بختیارك عمیسی عضد الدوله ایله ارالرنده خصومت ظهور ایلدیکندن ابو تغلب بختیاره التجا ایدن قرنداشی حمدانی کندوسنه تسلیم ایتمك اوزره معاونت ایتمکی تعهد ایتمکله بختیارك قبولی اوزرینه عساکر کثیره جمع ایدرك

بالاتفاق عضدالدوله ایله محاربه‌یه کیرشمش ایسه‌لرده عضدالدوله‌نك محاربه‌سنده عزالدین بختیار مقتول اولوب ابو تغلب منهزماً فرار ایتدکدن صکره عضدالدوله موصلی ضبط ایدی ویردی ۰

عضدالدوله‌نك سوق ایلدیکی تحری مفرزه‌لرندن ابوالوفا طاهر بن محمد رفاقتنده‌کی عسکر میافارقینه‌قدر تعقیب ایلدی ایسه‌ده طوته‌مدقلرندن میافارقینی محاصره ایلدیلر ۰ ابو تغلب بتلیس، ارضروم، خربوت طرفلرندن طولاشه‌رق مدینهٔ آمده دخول ایلدی ۰

ابوالوفا میارفارقینی اوچ‌ماه مدت محاصره ایله ضبط ایلدکدن صکره یوزینی دیاربکره چویردیکندن ابو تغلب رحبه‌یه فرار و ابوالوفا دیاربکریده ضبط ایدرك عضدالدوله‌دن الدیغی امر اوزرینه ابو علی التمیمی یی دیاربکر والیلکنه بالتعیین موصله کیتدی (٣٦٨)

بادالکردینك استیلاسنه قدر ابو علی دیاربکر والیلکنده‌قالمشدر ۰

باد الکردی

(باد)ك کنیه‌سی ابو شجاع و پدرینك اسمی دوستکدر ۰ اوائل حالنده سخاوتله متصف بر جوبان ایدی ۰ هر وقت ذبح اغنام و راست کلانی اطعام ایدرایدی ۰ باشنه‌خیلی رفقا طوپلاندیغندن قطع طریقه باشلایوب الده هرنه‌کچر ایسه شوکا بوکا اکرام ایتمکله کتدکجه جمعیتی بیودی ۰ ارمنیه حوالیسنه بالهجوم

ارجیش شهرینی ضبط ایلدکدنصکره عضدالدوله موصلی استیلا ایلدیکندن باد موصله کیدرك عضدالدوله نك حضورینه چقدقده باقیشدن عایهنده بعض خاطره یه ذاهب اولمش و عضدالدوله نك یانندن چقمسیله برابر فرار ایتمشدر . باد مجلسندن چقدقدنصکره عضدالدوله قبض ایچون اراتدردقده قاچمش اولدیغنی خبر ویردیلر . طلب ودردستنی التزام ایتدی .

باد دیاربکر حوالیسنه کیدرك افکارینی ترویجه کفایت ایده جك اسبابی دردست ایدنجه یه دکین میدانه چقمدی . (۳۷۲) تاریخنده عضدالدوله وفات ایتدیکندن میدانه چقوب میافارقین و دیاربکری ضبط ایتدی .

امیر بغداد صمصام الدوله شو حوادثی ایشیتدکده ابی سعید بهرام قوماندا سیله سوق ایلدیکی اردویی باد بوزوب تارمار ایتدکدن وسعد بن محمد قوماندا سیله کلان اردوییده بوزدقدن صکره موصلی استیلا و بغداد اوزرینه هجوم ایتمك اوزره قوتنی زیاده اعتنا ایتمکله صمصام الدوله خوفه ذاهب اولدیغندن الك بیوك قوماندان زیار بن شهراکویه قوماندا سیله سوق ایلدیکی اردوی عظیم بادی بوزوب دیاربکره قاچردی . باد دیاربکرده عسکر جمعنه قیام ایلدی ایسه ده کندوسنی تعقیب ایدن عسکرك تقربنی ایشیدوب حلب حوالیسنه فرار ایلدی . اوراده باشنه طوپلانان عسکر تکثر ایلدیکندن حسن صورتله مقصدینی دردست ایده مدیکی حالده ینه محاربه یه

حاضر اولدیغی زیاره‌یاز دیغندن بویله بر بلای عظیم ایله اوغراشلمامق و دیاربکر و ملحقاتنك هپسی مدیات حوالیسنك حسنکیف جهتی بادك یدنده قالمق اوزره بینلرنده مصالحه منعقد اولدی .

(٣٧٩)ده باد عسکرله موصل اوزرینه هجوم ایلدکده موصلده بولنان ناصر الدوله‌نك اوغللری ابو طاهر و ابو عبداه باده مقاومته مقتدر اوله‌مدقلرندن خفیاً جزیرهٔ ابن عمر و نصیبین بلده‌لری بنی عقیل امیری ابو الذواد محمده ترك ایله ابو الذواددن جانب ایلدکلری قوهٔ امدادیه‌نك بغتةً نهر دجله‌یی کچدکلرینی بادك خبرالمسی متعاقب عسکر اوج ویرمکه باشلادیغندن باد بونلر اوکدن و موصلده‌کی عسکر ارقه‌دن کندوسنی چویررلر ایسه ایش مشکل اوله‌جغنی بالملاحظه جبله چکلمك ایچون عسکرینه حرکت امرینی ویردی کندوسیده بندیکی حیوانی دکندرمك ایستدکده شدتله دوشوب بوینی قرلمقله همشیره زاده‌سی ابو علی حسن حیوان اوزرینه اتوب کوتورمکه چالشدی ایسه‌ده عسکرك باصمسی جهتیله ممکن اوله‌مدیغندن اوراده براغیلوب عسکر جبله چکلدی . عربلردن بریسی بادی طانیمقله باشنی کسدیلر .

باد الکردینك عائله‌سی حسنکیفده ایدی . همشیره‌زاده‌سی ابو علی اورایه کیدرك کیفیتی تفهیم و بادك زوجه‌سنی نکاح ایتمکله حسنکیفی و متعاقباً بادك یدنده‌کی قلاع و بقاعی ضبط ایتدی .

— ٦ —

دیاربکرده ال مروان دولتی

(٣٨٠ ـ ٤٧٩)

(ابوعلی حسن بن مروان) بادك ممالكنی (٣٨٠) سنه سنده كاملاً استیلا وآل مروان دولتنی تشكیل ایلدی . بوندن صكره دیاربكرجه خلفای عباسیه یه ارتباط معنویدن بشقه مناسبت قالمامشدر .

او تاریخده موصلده بولنان ناصرالدوله نك اوغللری ابو طاهر و ابو عبداه ممالك مذكوره یی ضبط ایتمك اوزره ایكی دفعه عسكرله هجوم ایلدیلر ایسه ده منهزم و پریشان اولدیلر .

بو غلبه دن صكره ابوعلی دیاربكرده ضبط و ربطه دوام وحسن اداره یی تأسیس ایتدیكی صره ده میافارقین شیخ البلدی ابوصقر افكار عصیانه میل واهالی ایله بالاتفاق ابوعلی یه مخالفت كوستردیكندن ابوعلی عسكرله كیدرك ابوصقری قتل ایله برابر اهالی حقنده پك بیوك شدت كوستردی . دیاربكره عودت ایدركن دیاربكر شیخ البلدی عبدالبر ابوصقر حقنده كی معامله دن اوركوب معتبران مملكتله خفیاً بالمذاكره ابوعلینك اعدامنی قرارلشدیردیلر . ابوعلی مقدمجه حلب حكمداری سعدالدوله نك قزی ست الناسی استیوب نكاح ایتدیكندن دیاربكره كلوب زفاف ایده جك ایدی . عبدالبر دیاربكر اهالیسندن ابن دمنه نام جسوری وعد وتشویق ایله ابوعلینك قتلنه سوق ایدوب ابوعلی اولوقت

باب الماء وشمدی یکی قپودینلان شهر قپوسندن ایچرو کیررکن ابن دمنه بغتةً خنجرله ابوعلی‌یی اوروب اولدردی .

بوصره‌ده برجمعیت اکراد میافارقینه هجوم وضبطه قیام ایلدکلرنده ابو علینك برادری (ممهدالدوله ابوسعید منصور) میافارقینه کتدیکندن اهالی قلعه قپوسنی اچوب ایچرویه ادخال و ممهدالدوله‌یه بیعت ایتدیلر (۳۸۰)

عبدالبر ابوعلینك مقتولیتی کوننده دیاربکر حکومتنی ضبط ایله خدمتنه مکافاةً قزینی ابن دمنه‌یه تزویج ایلدی ایسه‌ده ابو علی قتلی کندی ارتکاب ایدوبده حکومتی عبدالبره یدره‌مدیکندن ترتیب ایلدیکی ضیافتده عبدالبری اعدام و دیاربکر حکومتنی ضبط ایدی ویردی .

مقدما عضدالدوله‌نك تخریب ایلدیکی دیاربکر سورینی ابن دمنه تعمیر ایدرك ممهدالدوله ایله‌ده اوبوشدیغندن کندوسی دیاربکرده و ممهدالدوله میافارقینده حکومت ایلدیلر . ابن دمنه مصر سلطانی و روم ایمپراطوری ایله‌ده عقد مصافات ومدارا وتعاطیٔ هدایا ایله امورنده موفق اولوب حکومتی یکرمی ایکی سنه ممتد اولمشدر .

(ممهدالدوله) اصحابندن واکابر عسکردن شروه‌یی نفس میافارقین حکومتنه و اوده متعلقاتندن بریسنی باده‌نك شحنه‌لکنه تعیین ایتمشیدی . شحنه‌نك کوستردیکی نفاق اوزرینه شروه میافارقین جوارنده‌کی اتاق (لیجه) قلعه‌سنده ممهدوالدوله‌یه بر ضیافت

كشيده ايدرك ممهدالدوله شوضيافتده بغتةً شروه‌نك غدريله مقتول اولدي (٥ جمادي الاولى ٤٠١)

ممهدالدوله‌نك وفاتي خبري هنوز اطرافه شايع اولمزدن اول شروه او كيجه ميافارقينه عودتله قلعه‌نك ضبطنه مباشرت ايلدي . قلعه متوليسي خواجه ابوالقاسم ارزن بلده‌سنده ايدي . اناختاري كتورمك اوزره شروه ارزنه برقاصد كوندردي ايسه ده ابوالقاسم اناختاري قاصده ويرميوب برابر اخذايله بالذات كلوركن يولده ممهدالدوله‌نك مقتوليتني ايشتديكندن ارزنه عودت ايتدي .

ممهدالدوله « شمس قوجاغنه دوشمكله برادري ابونصر احمد كندوسيله منازعه ايدرك شمسي قوجاغندن الديغني » مقدما رؤياده كورديكندن بونك اوزرينه حسد ايدرك ابونصري سعرده طرد ايتمش‌ايدي . خواجه ابوالقاسم ارزنه عودت ايلدكده ابونصري جلب ايده‌رك قاضي وشهوداحضاروعدالتي التزام ايده‌جكنه تحليف ايتدكدن صكره ابتدا ارزني بعده سائر بلاد دياربكري كاملاً ابونصره تمليك ايلدي .

(نصرالدوله ابو نصر احمد بن مروان) بلاد مذكوره‌يي تملك واستقلالني اعلان ايتمسيله برابر شروه‌نك اموري مختل اولدي . ميافارقيني موافقت عموم ايله ضبط ايتدي (٤٠١)

دياربكر اهاليسي ايسه ذاتاً ابن دمنه‌دن بقمش اولدقلرندن ابونصر قبول عامه ايله دياربكره كلوب دياربكر و بلاد سائره‌يي ده ضبط ايلدي (٤٠٢)

خلیفه قادربالله طرفندن کندوسنه (نصرالدوله) لقبی اعطا اولنمشدر .

آل حمدان حکومتنك سقوطندن صکره اورفه و حوالیسی بنی نمیر قبیله‌سی رؤساسندن عطیرك یدتملکنه کچمشیدی نصرالدوله‌نك وبعده روملرك اورفه‌یه تعلق ایدن معامله‌لری ذیل رساله‌ده (اورفه) مبحثنده درج اولنه‌جقدر .

غز طائفه‌سی (٤٢٠) تاریخنده آذربیجان حوالیسنی پایمال ایتدکدن صکره جزیره ودیاربکره کلوب اهالی‌یی یغماوچوق یرلری خراب ایلدیلر . بونلر موصلی بالاستیلا کوستردکلری تجاوزات عظیمه اوزرینه موصل حکمداری قرواشك همتیله مضمحل اولدیلر .

(٤٢٣) ده ارمنیه اهالیسی اوحوالیدن مرور ایدن حجاجی غارات ایتدکلرندن نصرالدوله جانبندن سوق اولنان عسکر مغصوباتی رد ومتجاسرلرینی تأدیب ایلدی .

(٤٢٦) ده ابن وثاب اورفه‌ده‌کی روملرله بالاتفاق نصرالدوله‌نك ممالکنه هجوم ایلدیکندن ترتیب اولنان براردوی جسیم ایله روملر اوزرینه اعلان حرب اولندی ایسه‌ده ایمپراطور ترضیه اعطاسیله عساکر مجتمعه طاغیدیلوب مصالحه تأیید ایلدی .

(٤٣٩) ده ملحقات دیاربکرن درأس العین حوالیسنده اصغرتغلبی نام شخص ظهور ایدوب باشنه طوپلادیغی جمعیتله نواحیٔ رومه هجوم ایلدیکندن روم ایمپراطورینك شکایتی اوزرینه نصرالدوله مرقومك

جمعيتنی تشتيت وكندوسنی دردست ايتدروب استنطاق ايلدكده وقوعاتك باديسی رومل اولديغنی سويلمش ايسه ده شخص مرقوم حبسله زوملر اسكات ايدلدی .

(٤٤٧) ده نصر الدوله نك اوغلی و جزيره ابن عمرو واليسی ابو الحرب امير سليمان اكراد بشنويه طرفلرندن قتل اولندی . سببی پك اوزون بر وقعه يه مبنی اولمغله تفصيلندن صرف نظر ايدلمشدر . شو وقعه اوزرينه نصر الدوله اوغلی نصری جزيره ابن عمرو واليلكنه مأمور ايدوب بو صره ده موصل حكمداری فرصت اتخاذيله جزيره ابن عمری ضبطه قيام ايلديكندن نصرك محاربه سنده منهزم اولدی .

نصر الدوله احمد بن مروان سكسان ياشنی متجاوز اولديغی حالده ميافارقينده وفات ايدوب خارج شهرده محدثه ناميله بنا ايتمش اولديغی رباط مقبره سنده دفن ايدلدی (٢٩ شوال ٤٥٢)

مشار اليه زمان حكومتنده عمومی عدالتله خشنود ايدرك حكومتجه شرع شريفدن ايرلمامش و دائره حكومتنده كی ثغوری اعمار ايله زير دستنده اولان اهالينك اسايشنی اكمال ايتمشدر . نائل اولديغی تنعمه معاصری بولنان ملوكك هيچ بريسی نائل اولميوب دائره سنده كی اتباع و خدمه دن بشقه بشيوز خادم مملوك و بشر بيك ديناره آلنمش برقاچيوز مغنيهٔ حسناسی وار ايدی . مصره طباخلر ارساليله اطعمهٔ نفيسه طبخنی تعلم ايتدروب خوان احسانی ارباب احتياجه هر وقت اچق بولندرمشيدی . چفتلكاری محصولاتندن

قیش موسملرنده طرف طرف طیوره دانه‌لر سرپدرر و قوشلریده دانه‌چین احسانی ایدر ایدی .

ابتدا ابو القاسم حسین مغربی وانك وفاتندن صکره فاضل مشهور احمد المنازی نصر الدوله‌نك وزارت خدمتنده بولنرب فاضل مشار الیه وفات ایتدکده فخر الدوله ابن جهیری وزارتنده استخدام ایلدی .

ابو عبد الله الکازرونی نصر الدوله زماننده دیاربکره کلمکله دیاربکر حوالیسنده مذهب شافعی بوندن منتشر اولمشدر .

نصر الدوله‌نك وفاتندن صکره حکومت ایچون اوغللری میانه‌لرنده منازعه وقوعبولدیغندن وزیر فخر الدوله‌نك تدبیریله نصر میافارقین و برادری سعید آمد حکومتنی ضبط ایلدی .

(سعید بن نصر الدوله) زماننده وزیر فخر الدوله بغداده کیدرك خلیفه قائمك وزارتنه نائل اولمشدر . سعیدك وفاتنده دیاربکریده نصر بن نصر الدوله ضبط ایتدی (٤٥٥)

(نصر بن نصر الدوله) اون یدی سنه حکومت ایتدکدن صکره فوت اولوب اوغلی منصور بن نصر جانشینی اولدی (٤٧٢)

(منصور) جلوس ایتدکدن درت سنه صکره نصر الدوله واوغلی نصرك وزارتلرندن منفصل اولدیغی حالده بغداد وزارتنه نقل ایتمش اولان فخر الدوله بن جهیر ملکشاه سلجوقیه انتساب ایتدیکندن ملکشاه دیاربکری بنی مروان یدندن اخذ ایتمك ایچون

فخرالدوله‌يی مأمور وفتح ایده‌جکی ممالکی کندویه توجیه ایلدی .
فخرالدوله (٤٧٧) تاریخنده عساکر کثیره ایله دیاربکری محاصره ایدرك اهالی‌یی مضایقهٔ عظیمه‌یه گرفتار و منصورك استخدام ایلدیکی مأمورین نصرانیه‌نك ظلمندن اهالیء اسلامیه ذاتاً بیزار اولدیقلرندن (٤٧٩) سنه‌سی محرمنده دیاربکری فخرالدوله‌یه تسلیم ایلدیلر . متعاقباً میافارقین و بلاد سائره دخی مطاوعت ایتمش ومنصور جزیرهٔ ابن عمره فرار ایدرك اوراده فوت اولمغله ال مروان دولتی منقرض اولمشدر . مدتی طقسان طقوز سنه‌در .

— ٧ —

دیاربکرده ال ینال حکومتی

(٤٨٦ — ٥٧٩)

سلجوقی تاج الدوله تتش (٤٨٦) سنه‌سنده دیاربکری ضبط و فخرالدوله ابن جهیری دیاربکر حکومتندن عزل ایله حکومت مذکوره‌یی امراسندن (امیر ابراهیم بن ینال ترکانی) یه اعطا ایتمکله دیاربکرده ال ینال حکومتی تشکل ایلدی . شو حکومت بشیوز یتمش طقوز سنه‌سنه قدر دوام ایتمشدر .

(ابراهیم بن ینال) سوء سیرتله موصوف ایدی زماننده دیاربکر اهالیسنك اکثریسی بشقه طرفلره هجرت ایلدی .

(٥٠٠) تاریخنده ملوك سلجوقیه‌دن سلطان قلیچ ارسلان ایله

موصل حاكمى شمس الدوله میانه‌لرنده خصومت تحدث ایدوب سلطان مشار الیه موصلی ضبط ایتمك مقصدیله ترتیب ایلدیکی عسکر ایچون امیر ابراهیم بن ینال ایله خرپوت حاکمی امیر محمد بن چبقدن دخی استعانه ایلدیکندن ایکسیده دائرهٔ حکومتلرندن عسکر طوپلایوب معاونتلریله قلیچ ارسلان موصلی ضبط ایتدی ۰

امیر ابراهیم (٥٠٣) تاریخنده وفات ایدرك اوغلی (امیر یسان) جانشینی اولدی ۰

امیر یسان حسن سیرتله موصوف اولمغله اهالی حسن اداره سندن خشنود اولدقلرندن باباسنك زماننده هجرت ایدنلرك اکثریسی بونك وقتنده وطنلرینه عودت ایتمشلردر ۰

(٥١٠) تاریخنده دیاربکر وشام وجزیره‌ده امطار منقطع اولوب درت سنه قحط وغلا امتداد ایلدی ۰

(٥١٦) تاریخنده دیاربکر ملحقاتندن قلعهٔ ذی القرنین (ارغنی قلعه‌سی) جوارنده نحاس معدنی ظهور ایتدی ۰

(٥١٨) ده ملاحده‌دن اسماعیلیه طائفه‌سنك کوستردکاری فناقلردن طولایی مدینهٔ آمد اهالیسی بالاتفاق طائفهٔ مذکوره اوزرینه هجوم ایدرك یدییوز ادم قتل ایلدیلر ۰

(٥٢٠) تاریخنده اهل صلیب شام حوالیسنده واقع مرج الصفر نام محله نزول ایله تجاوزات شدیده‌ده بولندقلرندن دمشق حاکمی طغتکین اتابك دیاربکردن استمداد ایتمکله امیر یسان طرفندن سوق

اولنان اهالی و ترکمان عسکری عزیمت و بالمحاربه اهل صلیبه غلبه ایتمشلردر ٠

امیر بیسان بش وزیکرمی بر تاریخنده وفات ایدرك اوغلی امیر نورالدین دیاربکرده حکمدار اولدی ٠

(٥٢٤) ده موصل حکمداری عمادالدین زنکی ماردین حکمداری تیمورطاش حسام الدین ایله بالاتفاق مدینهٔ آمد اوزرینه هجوم ایله شهری محاصره ایلدیلر ٠ امیر نورالدین حصنکیف حاکمی رکن الدوله داود بن سقماندن استعانه ایتمکله داود عسکرله دیاربکره طوغری کلدی ایسه ده دیاربکر پیشکاهنده عمادالدین و تیمورطاش مقابله ومدافعه ایدرك رکن الدوله منهزماً عودت ایتدی ٠

لکن شهرك محاصره سی خیلی زمان ممتد اولوب ضبطنه موفق اوله مدقلرندن عمادالدین زنکی و تیمورطاش نائل غرض اولمقسزین محاصره یی ترك ایله کیدرك بلاد دیاربکردن صاور قلعه سنی محاصره وضبط ایتدیلر ٠ اوتاریخدن صکره صاور قلعه سی ماردین ملوکنك یدلرنده قالدی ٠

(٥٣٥) ده امیر نورالدین فوت اولوب اوغلی (امیر مریدالدین) دیاربکرده مسند نشین حکومت اولدی ٠

(٥٣٨) ده عمادالدین زنکی بلاد دیاربکردن سعرد و خیزان و ارغنی قصبه و قلعه لرینی ضبط ایتدکدن صکره آمد شهریله هانی قصبه سنی دخی محاصره ایلدی ٠ محاصره خیلی ممتد اولدیغی حالده بو دفعه ده آمدی ضبطه موفق اولمقسزین عودت ایتدی ٠

(٥٣٩) ده عمادالدين بتكرار آمدى محاصره ايتمش ايسه ده ينه ضبطنه موفق اوله مامشدر ٠

امير مؤيدالدين (٥٥١) ده وفات ايدوب يرينه اوغلى (ابوالقاسم امير كمال الدين) و (٥٥٣) ده امير كمال الدين دخى وفات ايدرك اوغلى (امير قاسم) و (٥٦٣) ده امير قاسمك برادرى (امير نيسان) و (٥٦٨) ده امير نيسانك اوغلى (امير بهاءالدين) ديار بكرده حكمدار اولديلر ٠

(٥٦٩) سنه سى بهار موسمنده ديار بكر وجزيره ده شدتلى يغمورلر ياغوب قرق كون ممتد اولديغندن ايام مذكوره ظرفنده ايكى دفعه كونش يوزى كوريله بيلدى ٠ يغمورلرك كثرت نزولندن بك چوق ابنيه منهدم اولوب نفوس كثيره بنالرك آلتنده قالدى ٠

سلطان صلاح الدين يوسف بن ايوب ، حسنكيف حكمدارى نور الدين محمد ايله ميانه لرنده تقرر ايدن اتفاق اوزرينه مدينهٔ آمدى ضبط و نورالدينه اعطا ايده جكنى وعد ايتمشيدى ٠ بشيوز يتمش سكز سنه سى شهر ذى الحجه سنك اون يدنجى كونى عسكرله كلوب ديار بكر شهرينى محاصره ايلدى ٠ ديار بكر حكمدارى امير بهاءالدين بن نيسان مدافعه ده سوء تدبير كوستروب شهرك انبارلرنده بر مليون التونلق ذخيره موجود ايكن اهالى يه ذخيره و اقچه ايله معاونت كوسترمدى ٠ بوزكوسترن مضايقهٔ شديده اوزرينه اهالى محافظه يه دوام ايتمك ايچون هر نقدر ذخيره واقچه استديلر ايسه ده ٥ سز كندى

نفسکزدن محاربه ایدیکز» دیو جواب ویردی ۰ مقربلری امیر بهاءالدینه «محاربلر ملت اسلامیه‌نك غیری دکلدر کهاهالی کندی بدنلرندن هر مصرفی کوزه الوبده محاربه ایتسونلر ۰ بومناسبتسزاق ملك مورونکزك یدیکزدن چقمسنی موجب اولور» دیو اخطار ونصیحتده بولندیلر ایسه‌ده فائده ویرمدی ۰ سلطان صلاح الدین شهرك اطرافنه منجنیقلر وضعیله محاصره‌یی تشدید و اهالی‌یی تضییق ایلدی ۰ سورك متانتی جهتیله ضبطی ممکن اوله‌مدی ۰

سلطان هر درلو عدالت واحسانده بولنه‌جغنی وجمله‌یی ممنون ایده‌جکنی بالواسطه اهالی‌یه تبلیغ ایدوب ترکمانلرك دیاربکرده امتداد حکومتلریله برابر واردات مملکتی امیر بهاء الدین حقوق شخصیه‌سی کبی اغتصاب وادخار و سوءسیرت وخستله هر درلو مشکلاتی اهالی اوزرینه ترك ایدوب کندوسی ذوقنه باقده اولمسی ذاتاً عمومی دلکیرو سلطان صلاح الدینك حسن حال وعدالتنك طرف طرف شیوعی جمله‌یی معناً تسخیر ایتمشیکن اهالی ینه امیر بهاءالدینه انسانیت اوله‌رق محاصره‌ده انواع بسالت وفداکاری اختیار ایتمکده ایدیلر ۰ انك درجهٔ نهایه‌ده خست وارتکابیله اقچه وذخیره‌جه اعانه‌ده بولنمامسی نفرت عمومیه‌یی تشدید ایلدیکندن سلطان صلاح الدینك تکلیفنی قبول واطاعتنه ممنونیت ارائه ایلدیلر ۰ امیر بهاءالدین ایش لطیفه اولمدیغنی وتدابیرك صره‌سی کچدیکنی اکلادقده بشیوز یتمش طقوز سنه‌سی محرمنده امان ایله دیاربکر شهرینی سلطان صلاح الدین یوسفه بالتسلیم سلطان مشارالیه

دخی وعد سابق وجهله حسنکیف حاکمی نورالدین محمد بن قرا اسلان بن داود بن سقمان ابن امیرارتقدا عطا وامر تسلیم وتسلم بعد الاجرا اهالی بی تلطیفات ایله ممنون ایلدی ٠

الرینال دینلان ترکمان طائفه سنك دیاربکرده حکومتلری طقسان بش سنه‌دن عبارتدر ٠

— ٨ —

دولت ارتقیه

سقمانیه — ایلغازیه — خرپوت شعبه‌سی

شو دولتك اوچ شعبه‌سی اولوب بر شعبه‌سی حسنکفیده٬ دیکری ماردینده٬ اوچنجی شعبه‌سی خرپوتده فرمانفرما اولمشدر ٠

دولت مشارالیهانك منسوب اولدیغی (ارتق) ترکمان طائفه سندن ارتق بن اکسك نام ذاتدر ٠ مسقط رأسی ماوراء النهرده شهرمان نام قریه‌در ٠ اوائل حالنده سلجوقی سلطان الب ارسلانك اردوسنده برعسکرایدی ٠ خدمتیله سرعسکرلکه ارتقا ایلدی ٠ سلطان ملکشاه سلجوقی دیاربکری فخرالدوله محمد بن جهیره توجیه ایدرك (٤٧٧) تاریخنده دیاربکر اوزرینه عسکر سوق ایلدیکی صره‌ده امیر ارتق دخی بر قوهٔ عسکریه ایله شرف الدوله مسلم اوزرینه سوق ایتمش وشرف الدوله وصلدن دیاربکره فرار ایلدیکندن امیر ارتق بالتعقیب دیاربکری محاصره‌دن

صكره شرف الدوله دن خيلی اموال اخذيله دردستندن صرف نظر ايتمشيدی . اوعماله اوزرينه ملكشاه سلجوقيدن خوفه ذاهب اولديغندن برده يانينه كيتميوب شامده سلجوقی تاج الدوله تتشك يانينه كيتمكله تاج الدوله طرفندن قدس حكومتنه تعيين ايدلدی .

بش سنه قدر قدس حكومتنده بولندقدنصكره اوراده وفات ايدرك قدس حكومتی اوغللری سقمان وايلغازی يه انتقال ايتدی .

(٤٨٩) سنه سی شعبانده خليفهٔ مصر العلوينك امير الجيوشی افضل قدسی استيلا ايلدكده امير سقمان اورفه يه كيدرك اوراده مقيم اولمش و امير ايلغازی ده بغداده عزيمتله سلطان محمد سلجوقی طرفندن بغداد شحنه لكنه تعيين قلنمشيدی . تاج الدوله تتش ری قربنده مقتول اولدقدنصكره اوغلی رضوان هيت طرفنده ايكن باباسنك وفاتی خبر الوب حلبه واورادن دياربكره طوغری حركت ايلديكی صره ده سروجی استيلا قصدينه دوشديكندن اورفه ده بولنان امير سقمان سبقتله دها اول سروجی ضبط ايتمشيدی . رضوان دياربكره كيتميوب اورفه يی ضبط ايتدی (٤٩٤) ده جزيرهٔ ابن عمر حاكمی شمس الدوله جكرمش موصلی استيلايه قيام ايلدكده موصل اهاليسنك طلبلری اوزرينه حصنكيف عاملی بولنان موسی التركمانی كيدرك موصلی استيلا ايلدی .

شمس الدوله حصنكيفه تابع نصيبينی الدقدنصكره يوزينی موصله چويرديكندن موسی التركمانی عسكرله مدافعه يه چقدی . لكن

عسکر کندویه مخالفت وشمس الدوله یه اتباع ایتدکلرندن مقابله یه
قوتی قالمیوب موصله عودت ایتمکله شمس الدوله بالتعقیب موصلی
تحت محاصره یه الدی • محاصره خیلی اوزادیغی جهتله موسی
بیوك مضایقه یه تصادف ایلدی : سروج حاکمی اولوب
اوصره ده دیاربکرده بولنان امیرسقماندن استمداد وحسنکیفی کندویه
ترك ایده جکنی وعد ایلدیکندن امیرسقمان بوسایه معاونت ایچون
عسکر استصحاب و موصله طوغری شتاب ایلدکده شمس الدوله
اورادن چکیلوب موسی امیرسقمان ایله لاجل الملاقاة موصلدن
حرکت ایتدکدنصکره کراثا قریه سی جوارینه وصولنده عسکرندن
برجماعت اوراده کندوسنی قتل ایلدیلر • موسانك وفاتنی
ایشتدکده امیرسقمان کیدرك حسنکیفی و شمس الدوله چکرمش
موصلی ضبط ایتدی •

(٤٩٦) تاریخنده سلجوقی سلطان برکیارق امیرایلغازی یی بغداد
شحنه لکندن عزل ایله یرینه کمشتکین قیصری یی نصب ایلدیکندن
کمشتکینك بغداده کلمك اوزره اولدیغنی امیرایلغازی ایشتدکده
برادری امیرسقماندن استعانه وحله حاکمی سیف الدوله صدقه
ایله ده عقد اتفاق ایدرك امیرسقمان عسکرله رمله یه بعدالوصول
کمشتکین دخی قرمیسین نام محله ورود ایلدی •

سنهٔ مذکوره ربیع الاولنده کمشتکین بغداده واصل اولدیغندن
ایلغازی خانه سندن چقوب برادری سقمانك یانه کتدی • ایکیسی
برلکده رمله دن حرکتله دجیل کویلرینی یغما ایتدیلر • کمشتکین

اوصره‌ده بغدادجه سلطان محمدك خطبه‌سنی قطع و سلطان برکیارق نامنه خطبه قرائت ایتدردی . امیر ایلغازی و امیر سقمان وسیف الدوله‌نك اوچیده سلطان محمدك منسوباتندن اولدقلرندن کمشتکین ایله محاربه‌یه قیام ایلدیلر . کمشتکینك باشنده‌کی عسکر طاغیلوب یاننده ایکی نفردن زیاده ادم قالمدیغندن بغدادی ترك ایله برکیارقك یاننه کتدی . بغدادده خطبه خلیفه‌دن صکره سلطان محمد سلجوقی وبعده سیف الدوله و امیر ایلغازی نام‌لرینه اوقوتدرلدی . شوحادثه‌یی متعاقب امیر ایلغازی بغدادده قالوب سیف الدوله حله‌یه وامیر سقمان حسنکیفه عودت ایلدیلر . سنهٔ مذکوره ذی الحجه سنده خلیفه مستظهر ایله برکیارق وسیف الدوله بینلرنده معاهده عقد اولنوب بغدادده خطبه برکیارق نامنه اعاده اولندیغندن ایلغازی بغدادی ترك ایله یعقوبایه کتدی .

امیر سقمان حسنکیفی ضبط ایتزدن مقدم موصل صاحبی قره بوغا ایله بینلرنده خصومت تحدث ایدرك بالمحاربه منهزم ویاننده بولنان برادرزاده‌سی یاقوتی بن حسن بن امیر ارتق اسیر اولدیغندن قره بوغا یاقوتی‌یی ماردین قلعه‌سنده حبس ایتمشیدی . سلطان برکیارق طرفندن ماردین حکومتی مغنیلك خدمتنده بولنان بر آدمه توجیه اولنمغله امیر ارتقك زوجه‌سی بالذات کیدرك یاقوتینك اطلاقنی استدعا ایتدیکندن مغنی یاقوتی‌یی اطلاق ایلدی . لکن ماردین منظره‌سنك لطافتنی کوردکجه یاقوتی ماردیندن وازکله‌مدیکی جهتله اوراده اقامتنی مغنیدن التماس ایدوب الدیغی موافقت اوزرینه

ماردینده قالدقدنصکره قلعه محافظلرینك بعضیلریله حسن الفت واتحاد ایدرك بینلرنده اعتماد وامنیت منعقد اولدیغندن بغتةً مغنی یی قبض وماردینی ضبط ایتدی .

یاقوتی بوندن صکره نصیبینی استیلا ایچون تدارکده براوق اصابتیله مقتول اولوب یانده بولنان قرنداشی علی ماردینی بعدالاستیلا جزیرهٔ ابن عمر حاکمی شمس الدوله یه میل ایتدیکندن اورایه عزیمت وماردینه اتباعندن علی نامنده بریسنی متسلم تعیین ایلمشیدی . برادرزاده سی علینك ماردینی شمس الدوله یه ترك ایده جکنی متسلم علی امیرسقمانه یازمقله امیرسقمان حسنکیفدن کلوب ماردینی استیلا وحسنکیف حکومتنی اوغلی ابراهیمه اعطا ایلدی .

حسنکیف شو وقعه نك تاریخی اولان (٤٩٨) سنه سی ابتداسندن اعتباراً ایوبیه شعبه سنه انتقال ایدنجه یه قدر سقمانك سلسله سی یدنده قالوب اوراجه تشکل ایدن ارتقیه شعبه سی تاریخلرجه (سقمانیه) نامنی الدی .

صاحب دمشق طغتکینك استمدادی اوزرینه امیرسقمان طغتکینه معاونت واهل صلیب ایله محاربه ایتمك اوزره عسکریله شامه کیدرکن سنهٔ مذکوره صفرنده اثنای راهده وفات ایتدیکندن تابوتی حسنکیفه کتوریلوب اوراده دفن اولندی . قرنداشی امیرایلغازی ماردین حکومتنی ضبط ایدرك برقاچ یوز سنه اولادی یدنده قالدیغندن ماردین شعبه سیده (ایلغازیه) نامیله مشتهر اولمشدر .

خربوت دائره‌سی امیر ارتقك حفیدی بلك بن بهرامدن صکره حسنکیف شعبه‌سی یدنده ایکن (٥٨١) تاریخنده او شعبه‌دن دیکر شعبه تشکل ایتمشدر .

— ٩ —

دولت ارتقیه‌نك سقمانیه شعبه‌سی

(٤٩٨ — ٦٢٩)

(امیر سقمان) درت یوز طقسان سکز تاریخنده حسنکیفی ضبط ایدرك حکومتنه اوغلی ابراهیمی تعیین ایلدیکی انفاً بیان اولنمشیدی .

(ابراهیم بن سقمان) او سنه وفات ایدوب برادری (رکن الدوله داود بن سقمان) جانشینی اولدی . داود (٥٤٠) ده وفات و اوغلی (فخر الدین قرا ارسلان) سریر حکومته جلوس ایتدی . قرا ارسلان (٥٦٢) ده عازم دار بقا اولمغله برینه اوغلی (نور الدین محمد) کچمشدر .

(٥٧٨) تاریخنده سلطان صلاح الدین موصل اوزرینه کیدرکن نور الدین یاننه عزیمت و محاربه‌لرده معاونت ایتدیکندن (آمد) شهرینی الدقدن صکره کندوسنه اعطا ایلمسنی نور الدین التماس ایتمش و سلطان مشار الیه اویله یاپه‌جغنه سوز ویرمشیدی (الینال) یدنده کوستردیکی ارزه سلطان صلاح الدین (٥٧٩) محرمنده آمدی ضبط و نور الدین محمده اعطا ایتدی . نور الدین محمدك وفاتی (٥٨١) تاریخنده‌در .

نور الدین وفات ایتدکده بیوك اوغلی عمادالدینك دیکر اوغلی قطب الدیندن زیاده لیاقتی اولدیغی حالده عمادالدین پدرینك وفاتنده سلطان صلاح الدینك خدمت عسکریه‌سیله موصل محاصره‌سنده اولدیغی جهتله حاضر بولنمدیغندن کوچوك اوغلی (قطب الدین) مسند حکومته اوطوردیلوب امور حکومتی پدرینك وزیری قوام بن سماقا اداره‌یه باشلادی ٠

عمادالدین پدرینك وفاتی وقطب الدینك جلوسنی ایشتدکده حصنکیفه عزیمتله مسند حکومتی تحصیل ارزوسنده بولندی ایسه‌ده موفق اوله‌مدیغندن تاریخ مذکورده کیدرك خرپوتی استیلا ایتدی ٠

سلطان صلاح الدینك موصلدن عودتی صره‌سنده قطب الدین یانه کیدرك ملاقات ایلدکده امورجه کندوسنه مراجعت ایتمك شرطیله حکومتنی بالتصدیق عاصمه‌سنی حصنکیفدن مدینهٔ آمده نقل وامراندن صلاح الدین نام ذاتی وزارتده استخدام ایتمسنی امر ایلدیکندن اولوجهله حرکت اولندی ٠

قطب الدین قرا ارسلان (٥٩٧) سنه‌سنه قدر آمد وحصنکیف حکومتنده دوام ایدوب اوتاریخده حصنکیفه کذرکده قصر طامندن اشاغی دوشمکله وفات ایتدی ٠

(ناصرالدین صالح محمود بن محمد نورالدین) قطب الدینك کوچوك برادریدر ٠ مقدمجه میانه‌لرینه برودت دوشدیکندن

قطب الدين بوني مملكتي دائره‌سنك نهايتنده واقع حصن منصور واليلكنه تعيين وكوله‌سي اياسي ولي عهد اتخاذ ايتمشيدي . قطب الدينك وفاتي متعاقب اياس دياربكر حكومتني ضبط ايلدي . صالح محمود ديار بكره طوغري كلمكده اولديغي خبر الندقده اياس مدافعه‌يه قيام ايلدي ايسه‌ده مقصديني يوريده‌مدي ، صالح محمود امده بالوصول اياسي حبس ومؤخراً پادشاه روم عز الدين قليج ارسلانك شفاعتيله سبيلني تخليه ايلدي . اياس حبسدن چقدقدن صكره پادشاه مشار اليهك يانته كيدرك امراسي سلكنه داخل اولمشدر .

صالح محمود فلسفه‌يه مائل ، ظالم ، قبح سيرتله متصف ايدي . وفاتي (٦١٨) ده‌در . ديار بكر سورينك بن وسن اوزرنده‌كي ايكي بيوك برجنك بانيسي بودر .

(ملك المسعود ابن الملك الصالح محمود) باباسنك وفاتنده آمد شهرنده سرير حكومته اوطوردي (٦٢٣) ده بلاد روم پادشاهي علاء الدين كيقباد ملاطيه‌يه نزول وعسكر سوقيله بلاد ديار بكردن معدود اولان حصن منصور وكاختهء‌يي ضبط ايتدي .
(٦٢٦) ده ملوك ايوبيه‌دن ملك المظفر ابن ملك العادل بلاد ديار بكردن ارزني ضبط ايدرك ارزنه مقابل هاني قصبه‌سني متصرفي حسام الدينه ويردي . ارزن شهري ملكشاه سلجوقي زماننده برو (بيت الاسد) عنوانيله معروف حسام الدينك خانداني يدنده ايدي .

سلطان جلال الدين خوارزمی مقدمجه ملك الاشرف و سلجوقی
علاء الدين كيقباد ايله اخلاط جوارنده بالمحاربه منهزم اولدقدن
صكره اصفهانه كيدرك اوراده دخی تاتارلره مغلوب اولديغندن
كردستانه فرار ايتمشيدی . (٦٣٨) ده خليفهٔ عباسی‌يه التجا
مقصديله بغداده متوجهاً دياربكره يكرمی دقيقه مسافه‌ده‌كی
كوپری‌يه قدر كلدی ايسه‌ده شهره كيره‌يوب كوپری ياننده چادرينی
قوردی . كيجه چادرده اويوركن صورت خفيه‌ده تحريسنه دوام
ايدن تاتارلر اوراده يتشوب چادرينی باصديلر ايسه‌ده اله كچميوب
يالكزجه فرار ايلدی . ميافارقين حكمداری شهاب الدين غازی
ابن ملك العادله التجا ايچون زنزين قريه‌سنه يتشدكده تاتارلرك
تعقيب ايتمكده اولدقلرينی كورمكله قريه اتصالنده‌كی جبله كيردی .
جبل ايسه اكراد حيدودلرينك موقع شقاوتلری ايدی . كردلر
جلال الدينی صويوب اولدرمك ايستدكلرنده جلال الدين بونلردن
بر كرده كيم اولديغنی تفهيم وكندوسنی قورتارر ايسه بر منصب
عالی ايله مكافات ايده‌جكنی وعد ايتدی . كرد جلال الدينی خانه‌
سنه كوتوروب زوجه‌سنه توديع و طاغده قلان مالنی كتورمك
اوزره جبله عودت ايتدكده خانه‌سنه بشقه بر كرد كلوب جلال
الدينی اخلاط محاربه‌سنده كورمش اولديغندن اوراده كورمسيله
برابر طانيدی . كرد قاری‌يه باقه‌رق « شو خوارزمی‌يی نيچون
صاغ براقمش سكز » ديدكده قاری « زوجم يانمه امانت براقدی »
سويلدی . كرد « شو حريف سلطاندر . اخلاطده بنم برقرداشمی

اولدردی که کندی کبی ایکی انسان ذکر ایدی » دیه‌رك النده‌کی حربه‌سیله جلال الدینی اولدردی . نعوذ بالله تعالی من الذلة بعد العزة .

دیاربکر حکمدارلری ملك المسعودسؤ سیرتله موصوف اولدیغندن خلقك حریمنه تعرض و (ازا) نامنده بر قراده واسطه‌سیله اهالیدن برطاقم مخدرات نسوانی اضلاله تشبث ایلدیکندن اهالی علیهنه قیام و اوصره‌ده مصردن دیار شرقیه‌یه کلمك اوزره بولنان ملوك ایوبیه‌دن ملك اکامله کیدرك ملك المسعودك ازاله‌سنی استرحام ایلدیلر . ملك الکامل ابن الملك العادل کلوب بالمحاصره دیاربکری ضبط ایله حکومتنی اوغلی ملك الصالح نجم الدینه اعطا ایتمکله دولت ارتقیه‌نك (سقمانیه) شعبه‌سی منقرض اولدی . ملك المسعود محبسده وفات ایتمشدر .

دیاربکرده بولنان مسعودیه مدرسه‌سی ملك المسعودك جلوسدن مقدم بنا ایلدیکی اثریدر .

ملك مشارالیهك اواخر حکومتنده تاتارلر دیاربکر حوالیسنه هجوم و مظالم عظیمه ارتکاب ایتمکله اون بشبیك قدر اهالی مقتول ونیجه خانمانلر خراب اولدی .

— ١٠ —

دولت ارتقیه‌نك ایلغازیه شعبه‌سی

(٤٩٨ — ٨١٢)

(امیر نجم الدین ایلغازی ابن ایرارتق) سنهٔ مذکوره‌ده ماردینده

مسند نشین حکومت اولوب ضرب کوس استقلال ایتدکدنصکره شام صاحبی طغتکینك استمدادی اوزرینه بالدفعات عسکرله کیدرك اهل صلیب محاربه‌لرنده اظهار بسالت ایلدی . (۵۰۸)ده موصل والیسی امیر اقسنقر برسقی سلطان محمد سلجوقینك امریله اهل صلیب اوزرینه کیتمك ایچون سنجاردن و سائر امرادن استمداد ایلدیکی صره‌ده امیر ایلغازیدن دخی استمداد ایتدیکندن امیر ایلغازی بالذات کیتمیوب اوغلی امیر ایازی عسکرله اقسنقرك رفاقتنه کوندردی . اقسنقر امیر ایلغازینك بالذات کیتمامسندن حدتلنوب ایازی حبس ایدی ویردی . امیر ایلغازی ایشتدکده بو معامله‌دن متأثر اولوب حسنکیف حکمداری برادرزاده‌سی رکن الدوله داودڭ بالاستعانه جمع ایتدیکی عسکرله اقسنقر اوزرینه هجوم ایتدیکندن بالمحاربه اقسنقر منهزم اولوب امیر ایاز قورتلدی . اقسنقر ایسه سلطان محمد سلجوقینك اتابکی ایدی . شو حادثه سلطان محمدی نه درجه اغضاب ایده‌جکنی امیر ایلغازی بیلدیکندن خوفه ذاهب اوله‌رق بعد المحاربه شام صاحبی طغتکینك یاننه عزیمتله حمایه‌سنه التجا ایلدی . سلطان محمدك اقسنقردن مقدم موصله تعیین ایلدیکی مودود طغتکینه معاونت واهل صلیب ایله محاربه ایچون مقدما شامه عزیمتنده ملاحدهٔ اسماعیلیه‌دن بر فداینك سوء قصدیله مقتول اولوب بو کیفیت طغتکینه نسبت اولندیغندن اوده سلطان محمددن خوف اوزره ایدی . بناء علیه طغتکین و ایلغازی سلطان محمد علیهنده اتفاق و بالمخابره انطاکیه‌ده بولنان اهل صلیب رئیسنی دخی بو اتفاق دائره‌سنه ادخال ایلدیلر .

ایلغازی بوندن صکره دیاربکری ضبط ایتمك مقصدیله شامدن چقوب رستن نام محله کلدکده یاننده بولنان غلبه لکك چوغنی ایلرو سوق ایدرك یاننده از آدم قالمشیدی . سلطان محمدك حمصده والیسی بولنان امیرقیرخان بن قراجان فرصت بولوب امیرایلغازی یی یاننده کی جماعتله حبس ایلدی . طغتکین بو ماده دن خبر الدقده حمصه عزیمتله ایلغازینك اطلاقنه اصرار ایتدی ایسه ده قیرخان قبول ایتمدی . لکن قیرخانك سلطان محمددن استدیکی عسکرك ورودی اوزادیغندن و عسکر یتشه میوب ده طغتکینك عسکری دها مقدم یتشدیکی حالده حمص الدن کیده جکنی ملاحظه ایتمکله ایاز یاننده رهن قالمق شرطیله امیرایلغازینك اطلاقنه میل ایتدیکندن ایلغازی حبسدن قورتلدقدن صکره حلبه کیدرك اوراده عساکر ترکمانیه یی جمع و حمصه عودتله قیرخانی محاصره ایلدی . واوغلی ایازی بالتخلیص عساکر سلطانیه نك ورودندن مقدم ماردینه عودت ایتدی .

حلب حکمداری ملك رضوانك وفاتندن صکره اوغلی الب ارسلانه اتابك اولان لؤلؤ خادمك استبدادی والب ارسلانك وفاتیله یرینه قائم اولان قرنداشی سلطانشاه دخی اداره یه مقتدر اولمیوب حکومت لؤلؤنك یدنده قالدیغی جهتله حاصل اولان فتنه ده لؤلؤ مقتول اولمش و سلطانشاهك عدم اقتدارندن ناشی اهالیء حلب بالمخابره (٥١١) سنه سنده حلبی امیرایلغازی یه تسلیم ایتمشدر .

امیر ایلغازی اوغلی حسام الدین تیمورطاشی حلبه والی تعیین ایدرك ماردینه عودت ایلدی .

(٥١٢)ده اهل صلیب طائفه سنك شام حوالیسنده کوستردکاری تجاوزات اوزرینه طغتکین حلبه کیدرك اوصره ده حلبده بولنان امیرایلغازیدن استمداد ایلدی . امیر ایلغازی ماردینه عزیمتله عسکر جمعنه چالشور ایکن اهل صلیبك بیوك بر اردو جمع ایدوب حلب نواحیسنك بعضیلرینی ضبط ایلدکدنصکره حلب اوزرینه نزول ایتدکارینی ایلغازی خبرالدقده ماردین و ملحقاتنده سلاح استعمال ایده بیله جك اولانلردن یکرمی بیکدن زیاده عسکر جمع ایتدکدن بشقه بتلیس و ارزن صاحبی امیرطغان و بنی کلاب رئیسی اسامه دن دخی بالاستمداد بر بیوك قوتله حلبه توجیه ایتدی . اهل صلیب ایسه ایلغازینك کلمك اوزره اولدیغنی ایشتدکارنده اوچ بیك سواری وطقوزبیك پیاده ایله درحال اثنای طریقده بولنان بعض نقطه لری محافظه ایدرك طریقك طارلغی جهتیله طائفهٔ مرقومه ایلغازینك کچمسنی منع ایده بیلورلرظننده ایدیلر . بونکله برابر کندوسی یول زحمتنی چکمامسنی و محاربه ایچون کندولری کلمك اوزره بولندقلرینی مشعر امیرایلغازی یه مکتوب دخی یازدیلر . اهل صلیبك صعب المرور ظن ایتدکاری طریقدن ایلغازی صاعقهٔ اتشبار کبی مروره باشلایوب قارشو چقان اهل صلیبی اتش اوکنه کلان خس و خاشاکه دوندردیکندن اهل صلیبی چکنیه چکنیه مضمحل و آت باشی چکمکسزین طریق مذکورك اوته طرفنه مرور

ایدی ویردی . حلبه تقرب ایتمسیله برابر اهل صلیبك عسکرلرینی صاروب کوستردیکی شدت حربیه‌ده عساکر افرنجیه‌نك یتمش سکسان نفری قورتیله‌بیلوب ماعداسی کاملاً بالاعدام شان بسالت و مظفریتی انظار عامه‌یه قارشو اعلان ایتدی . اهل صلیبك رئیسلری بولنان انطاکیه حکمداری سیرجال عند المحاربه مقتول اولوب سر مقطوعی میدان مظفریتده یوارلاندی .

امیر ایلغازی (٥١٣) سنه‌سی ربیع الاولنك اون بشنجی کونی شان وعظمتله شهر حلبه داخل اولوب حلب اهالیسنك علی العموم عرض ایلدکلری تعظیم و شکرانیت ایلغازی‌یی تقدیس ایده‌جك بر درجه‌یه وارمشدر . حقنده قصائد کثیره انشاد اولنمغله شو بیتلر او مدیحه‌لردندر .

قل ماتشاء وقولك المقبول
وعلیك بعد الخالق التعویل
و استبشر القرآن حین نصرته
و بکی لفقد رجاله الانجیل

امیر ایلغازی اوغلی امیر سلیمانی حلبه والی تعیین ایله کندوسی ماردینه عودت ایتدکده بغدادده بولنان خلیفهٔ عباسی مسترشد بالله وزیر سدید الدوله و طرابلس صاحبی ابو علی بن عماری خلع ثمینه ایله تبریك غزا ایچون امیر ایلغازینك یانته کوندردی .

امیر ایلغازی بوندن صکره دخی اهل صلیب ایله خیلی محاربه‌لر ایدرك

غالبه ایتمش و (٥١٦) سنه سی رمضاننده وفات ایتمشدر . ماردینده
برجامع و بر مدرسه سی واردر .

(الملك حسام الدین تیمورطاش ابن امیرایلغازی) پدرینك وفاتنده
مسندینه جالس اولدی . لكن پدرینك اقتدارینی حائز اولمدیغندن
زماننده ایلغازیه حكومتنك شاننه بعض مرتبه خلل كلمشدر .

(٥١٧) صفرنده اهل صلیب حلبك بعض محللرینی ضبط ایلدی .
(٥٢١) تاریخنده موصل حكمداری عمادالدین زنكی ماردین
بلادندن نصیبینی محاصره ایلدیكندن حسام الدین تیمورطاش
حصنكیف حكمداری عمزاده سی ركن الدوله دن استمداد واوده وعد
امداد ایلدیكندن عساكر كثیره طوپلایوب نصیبینه كلمك اوزره
اولدقلرینی و بش كونه قدر عمادالدینه مقاومتده ثبات ایتملرینی
مشعر نصیبین اشرافندن برذاته یازدیغی نامه یی كبوتر ایله كوندردی .
كبوتر نامه بر عمادالدینك چادرینه قارشو بر یره قوندیغندن عمادالدینك
امریله طوتدیریلوب نامه فتح وقرائت اولندقدنصكره بالتبدیل
« ركن الدوله دن استمداد ایتدم . عسكر تدارك اولنقده ایسه ده
یكرمی كوندن اشاغی مدتده نصیبینه عزیمتم ممكن اوله میه جغندن
اول وقته قدر شهرك محافظه سنه غیرت ایدیكز » مآلنده بشقه
برنامه تحریر ایله كبوتر اطاره ایلدی . كبوتر نصیبینه واروب
مكتوب محلنه واصل و مضمونه وقوف عمومی حاصل اولدقده
یكرمی كون مدت مقاومته قدرتلری قالمامش اولدیغندن نصیبینی
عمادالدینه تسلیم ایتدیلر .

(٥٢٤)ده عمادالدين زنكي ماردين ملحقاتندن سورنجي يي استيلا ايلدي .

(٥٣٩)ده بيره جك اهاليسي اهل صليبدن خوفاً بيره جكي حسام الدين تيمورطاشه ويرديلر .

(٥٤٢)ده عمادالدين زنكينك اوغلي سيف الدين غازي ماردين اعمالندن دارايي ضبط وماردينك چوق يرليني نهب وغارت ايلدي .

حسام الدين تيمورطاش (٥٤٨) تاريخنده وفات ايدوب ماردينده بناكرده سي اولان حساميه مدرسه سنده دفن اولندي . مشاراليه سخاوتله متصف ايدي . براعرابي كندوسنه

مانوال الغمام وقت ربيع
كنوال الامير وقت سخا
فنوال الامير بدرة عين
ونوال الغمام قطرة ما

بيتلريني ويردكده اون بدره التون ويرمشدر .

(الملك نجم الدين البي ابن الملك حسام الدين) پدرينك وفاتنده جانشيني اولدي (٥٥٩)ده حلب حكمداري نورالدين محمود وحسنكيف حكمداري فخرالدين نجم الدين البي ايله بالاتفاق اهل صليب يدلرنده اولان حارم قلعه سني نورالدين محمود نامنه اوله رق حرباً اخذ ايلديلر بومحاربه ده اهل صليبك تلفاتي پك چوقدر .

امیر نجم الدین البی (٥٦٠) سنه سنده فوت اولوب ماردینده واقع حسامیه مدرسه سنده دفن اولندی .

(الملك قطب الدین ایلغازی ابن الملك نجم الدین البی) پدرندن صکره ماردینده سریر حکومته اوطوروب (٥٨٠) تاریخنده وفات ایتمشدر . والده سی ست رضیه نك ماردینده بنا کرده سی اولان مدرسه ده مدفوندر .

(الملك حسام الدین بولق ارسلان ابن الملك قطب الدین ایلغازی) پدرینك وفاتنده ماردین حکومتنه نائل اولدی ایسه ده هنوز حدیث السن اولدیغی ایچون بالذات اداره ایده‌میوب باباسنك مملوکی نظام الدین بقش طرفندن تربیه سنه و اداره ٔ مملکته قیام اولندی .

(٥٩٤) سنه سی رمضاننده ملوك ایوبیه دن شام حکمداری ملك العادل سیف الدین ابو بکر بن ایوب ماردین قلعه سنی محاصره ایلدیکندن ماردین عسکریله بینلرنده شدتلی محاربه لر جریان ایدرك ماردینجه تلفات کثیره وقوعه کلدی . زمام امور دولتك قابضی اولان نظام الدین بقش ملك العادله مقاومته مقتدر اوله‌مدیغندن ملك العادلك عسکری ماردین شهرینك اورطه سنه قدر هجوم ایتدیلر . حسام الدین ونظام الدین ودها خیلی اهالی ومأمورین قلعه ده تحصن ایدرك ماردینی ضبط ایدن عسکر شهرده قالمش اولان اهالی حقنده نهب و غارت کبی ارتکاب ایتدکلری فنالقلر قالمدی بونکله برابر قلعه ده محصور اولانلره زاد و ذخایر ارسالی

دخی منع ایدرك شو حال ایله محاصره بر سنه ممتد اولدی . اهالیٔ ماردینك تصادف ایلدکلری مظالم و فلاکت ایشیدنلرك یورکارینی چاکچاك ایده جك بر درجه یه واروب شو فلاکتك طرف طرف یایلان حوادث مؤلمه سی ملوك متجاوره نك جکرلرینی آتش تأسفله کباب ایتدکدن بشقه ملك العادل ماردین ایشنی بتوردکدن صکره نوبت تجاوز کندی ملکلرینه انتقال ایده جکنیده اکلادقلرندن موصل حکمداری نورالدین ارسلانشاه و جزیره قطعه سنده بولنان ملوك سائره ملك العادله اتباعدن بشقه تدبیر دوشنه مدیلر .

امید سلامت معاونتلرندن بکلالن ملوکدن اوفکرلرك انتشاری ماردین محصورین و اهالیسنی آتش تأسفه القا و دشمنه دخالتی مدار سلامت اتخاذ ایدرك بو یوله دوکلکی مذاکره ایلدیلر یوز یلدن برو تأسس ایتمش اولان بر دولتك زمان انقراضی حلول ایتدی دیو محصورین کوزلرندن سرشك تأسف اقیدوب درون قلعه ده شو مظلوملرك طنین انداز جبال اولان فریاد و فغانلرینه ملك العادل مرحمت ایتمدی . شو حال مصیبت اشتمال دوام ایتمکده ایکن ملك الافضل ایله ملك العادل بیننده بر وقتدن برو یوز کوسترمکه کسب استعداد ایدن اختلاف بو صره ده فعلیاتنی کوسترمکه باشلایوب شام حوالیسی تهلکه یه دوشدی . ملك الافضل طرفندن نورالدین ارسلانشاه و سائر ملوك جزیره کندو سنه موافقته دعوت ایلدیکندن ملوك مشارالیهم شو نعمت غیر مترقبه یه ممنوناً اجابت کوستروب اتحادك ایجاب ایلدیکی قوت ملوك مشارالیهمی

جسارتلندردی . ملك العادل ماردین محاصره سنی اوغلی ملك الكامله حواله وكندوسی شامه كیتمك اوزره میافارقینه عزیمت ایتدی . ملك العادلك ماردیندن چكلمسنی متعاقب موصل حكمداری نورالدین ارسلانشاه (٥٩٥) سنه سی شهر شعبانك ایكنجی كونی عسكرله دنیسری یه عزیمت ایدرك عمزاده سی سنجار حاكمی قطب الدین ودیكر عمزاده سی جزیرهٔ ابن عمر حاكمی سنجرشاه دخی بررقوتله یانه كلدیلر . ماردین محصورین واهالیسنه معاونت ایچون شوالك التنجی كونی جمله سی برلكده حرزم نام موقعه نزول وعسكره مناسب یر بولمق ایچون جبلك الت طرفنه طوغری بر استكشاف مفرزه سی سوق ایلدیلر .

بونلرك ورودندن اول ماردین اهالیسنك مضایقه سی ارتق بردرجهٔ تحملفرسایه واردیغندن محصورین اقوات یومیه یه محتاج قالدقدن بشقه ایچلرنده امراض متنوعه دخی تكثر ایدرك كمال ضعفدن چوغنك ایاقده طورمغه بیله قدرتلری قالمامشیدی . امور دولتك متصرفی نظام الدین بقش برمدت معینه ظرفنده قلعه یی ترك اولنمق اوزره حیاتلرینی محافظه یه مدار اوله جق ذخیره اعطاسنه مساعده اولنمسنی ملك الكاملدن رجا ایلدی . بو صورت قبول وقرار طرفینه توفیق اولندی ایسه ده ملك الكامل یوم معینه قدر بونلره دفعةً ذخیرهٔ كافیه ویرمیوب یومیه كفایت ایده جك مقدار ارزاق ارسال ایتمكده ایدی .

محصورین غیرت الهیه یه وملك الكامل یوم معینك ورودینه انتظار

اوزره ایکن غیرت الهیه یوم مذکوردن مقدم ظهور ایدرك ملوك مشار الیهمك عساکر کافیه ایله حرزمه کلدکاری خبری محصورینه و ملك الکامله بالغ اولدی . محصورینه حیات کالکله قلعه‌یی تسلیم ایده‌میه‌جکارینی ملك الکامله تبلیغ ایتدیلر .

ملك الکامل عسکرك حرزمه طوغری کلدکارینی کوروب ماردین ایچنده طیانه‌جق اولسه نور الدین و ملوك سائره‌یه بر درجه‌یه‌قدر مقاومت ایده‌بیله‌جکنی صعوبت موقعیه اچقدن اچغه کوستر کن مراد الهی ملك الکاملك انهزامنه تعلق ایتمش اولدیغندن (اذا جاء القضا عمی البصر) مدلولنجه اوراسنی دوشمکسزین عسکر ایله ماردیندن چقوب مهاجلره طوغری مقابله‌یه سرعت کوستردی . نور الدین و ملوك سائره‌نك عسکرلری ایسه کلیت اوزره بولندیغندن ارالرنده وقوعبولان قانلی محاربه‌ده ملك الکاملك عسکری منهزم و پریشان و ماردین جبلنه طوغری کریزان اولدی .

حالبوکه قطب الدینك عسکری دها مقدم ماردینه کیروب شهری تحت محافظه‌یه المش اولدیغندن ملك الکاملك عسکری غفلتله جبله صعوده چالشور ایکن قطب الدینك عسکری اوکدن و نور الدینك عسکری ارقه‌دن یتشوب جمله سنی اسیر ایتدیلر . ملك الکامل میافارقینه طوغری قاچدی .

اجمال واثقالدن یدلرنده هرنه وار ایسه ماردینده‌قالدیغندن اهالئ ماردین و محصورین فلاکتدن خلاص اولوب حسام الدین بولق و نظام الدین بقش محصورین سائره ایله قلعه‌دن نزول

وملك الكامل ايله عسكرينك ماردينده قالمش اولان اموال و اشياسنى ضبط ايله تشفئ صدور ايلديلر . نورالدين وقطب الدين وسنجر شاه يرلرينه عودت ايدرك ملك الكامل ميافارقيندن حرانه وملك العادل شامه كتدى .

حسام الدين بولق ارسلان حداثت سنى كچوردكدن صكره دخى امور دولتى لايقيله اداره‌يه قدرت كوستره‌مدى . (٥٩٨) سنه‌سنه قدر امور دولت نظام الدينك يد استقلالنده قالوب حسام الدين بولق ارسلان او تاريخده فوت اولمشدر .

(الملك المنصور ناصرالدين ارتق ارسلان ابن الملك قطب الدين ايلغازى) برادرى حسام الدين بولق ارسلانك وفاتنده جانشينى اولمش ايسه‌ده بونك يدنده دخى حكم و استقلاله متعلق برشى اولميوب حكم و اداره كماكان نظام الدين بقش ايله بقشك مملوكى لؤلو يدنده قالدى .

بونك زماننده ملك العادلك اوغلى ملك الاشرف موسى ايله اوزون اوزون منازعه‌لرى وقوعبولمشدر .

(٦٠١) تاريخنه قدر ماردين حكومتى نظام الدين ايله مملوكنك يدنده وملك المنصور ناصرالدين هيچ حكمنده ايدى . ناصرالدين ايسه غيرتله متصف اولديغندن كندوسنك هر درلو تصرفدن محروميتى ونظام الدين بقش ايله لؤلؤنك امور دولته و عامهٔ اهالى‌يه غلبهٔ نفوذلرى قلبنده بر بيوك عقدهٔ مشوشه تشكيل ايدوب

شو عقده نفس بنفس قلبنی تضییق و راحتنی سلب ایتمکده ایدی. تاریخ مذکورده نظام الدین بقشك خسته لنمسی جهتیله ملك ناصر الدین عیادت ایچون یانه عزیمت و خروجنده لؤلؤیه تصادف ایتدیکندن درونده مضمر اولان کین کتم اوله میه جق درجه ده قباروب لؤلؤ کوزینه برافعیٔ هلاهل فشان کبی کورندیکه درحال پچاقله لؤلؤیی ضرب و قتل ایدرك متاع استقلالك غاصبلری اولان ایکی شخصك بریسنی اورطه دن قالدردی. متعاقباً نظام الدین بقشك یانه عودتله انیده اولدروب باشلرینی قطع و مغلوب نفوذلری اولانلرك محضرلرینه عرض ایلدی.

زمام حکومتی ید اقتدارینه الوب (٦٣٢) سنه سنه قدر مانع و مزاحمه تصادف ایتمکسزین ماردینده استقلال تام ایله حکمفرما و او تاریخده عازم داربقا اولمغله بناکرده سی اولان ذات الثمانین مدرسه سنده دفن ایدلدی.

مشار الیه مدرسهٔ مذکوره یی سکسان حجره اولمق اوزره بنا ایلدیکی کبی ماردینه درت ساعت مسافه ده واقع قوچحصارده دخی ایکی مناره لی مصنع بر جامع و یانده بر مدرسه و حرزم قریه سنده دیکر بر مدرسه بنا ایتمشدر. جامع مذکورك شمدی بر قبه سیله مناره لری موجود ایسه ده صکره لری قوچحصار خراب اولوب بر کوچك قریه درجه سنه تنزل ایلدیکندن جامع دخی خرابه یوز طوتمش و مدرسه لرك ایکیسیده خراب اولمشدر.

(الملك السعيد نجم الدين ابن الملك المنصور ناصر الدين) پدرينك وفاتنده ماردينده جانشيني اولدی . هلاكو بغدادی استيلا ايتدكدن صكره بو حواليه كلەرك دياربكره والی تعيين ايتديكی اوغلی يشموت التيوز اللی سكز تاريخنده ميافارقينی ضبط ايتدكدن صكره باباسنك امريله ماردينك تسخيرينه قيام ايتدی . ملك السعيد قلعه يه قپانوب يشموت محاصره يی تشديد ايلدی . ملك مشار اليه اثنای محاصره ده وفات واوغلی امير مظفر قرا ارسلان هلاكويه دخالت ايتكله هلاكو طرفندن ماردين حكومتی قرا ارسلانه اعطا اولندی .

(الملك المظفر قرا ارسلان ابن الملك السعيد نجم الدين) هلاكونك امريله ماردينه حاكم اولوب (٦٩١) ده وفات ايتمشدر .

قرا ارسلاندن صكره ماردين حاكمی اولان اوغلی (شمس الدين داود) جلوسندن برسنه طقوز آی مرورنده وانك يرينه كچن برادری (الملك المنصور نجم الدين) التيوز طقسان اوچده وفات ايلدی .

ملك المنصور نجم الديندن صكره اوغلی (الپی الملك العادل عماد الدين علی) ماردينده جالس سرير حكومت اولديغنك اون اوچنجی كونی فوت اولمشدر .

عماد الدينه خلف اولان برادری (الملك الصالح شمس الدين محمود) يدی يوز قرق و اوغلی خلفی (الملك المظفر داود) يديوز يتمش سكزده وفات ايتدی .

داوددن صکره اوغلی (الملك الظاهر عیسی) ماردین حکمداری اولدی .

(٧٩٦) ده تیمور اورفه طرفلرینی قبضهٔ تسخیره کتوردکدن صکره ماردینی استیلا ایچون دینسری یه رکز خیام مضرت ایلدکده ملك عیسی برطاقم کرانقیمت هدایا ایله حضور تیموره جبهه سای ضراعت اولدیغندن تیمور خلعت اکساسیله عیسایی تلطیف ایتدی . ملك عیسانك بو معامله سی تیمور بلیه سنی حسن صورتله دائره مملکتدن دفع ایتمك و تیمورك او معامله سی عیسانك اغزینه بال چالوب نسل حکومتنی قطع ایتمك ایچون ایدی . تیمور حکومت یه عهده سنده قالمق اوزره ماردین قلعه سنك کندوسنه تسلیمنی ملك عیسایه لسان دلنوازانه ایله تکلیف ایلدی . ملك عیسی « بن هر درلو امریکزه مطیعم . لکن مملکت و قلعه تسلیمی اهالی یه عائددر » دیدیکندن تیمور عیسایی محبوساً سلطانیه یه ارسال و قلعه نك محاصره سنده ارائهٔ استعجال ایتدی . ملك عیسی تیمورك یانه کیده جکی وقت تیمور ماردین حوالیسنده مدت مدیده قاله میه جغندن بحثله کندوسی عودت ایده مز ایسه اسباب مقاومت محو اولنجه یه قدر قلعه یی محافظه ده ثبات ایتملرینی مأمورلرینه و اهالینك ایلرو کلورلرینه تنبیه و توصیه ایتمشیدی . مظالمی وحشت افزای عموم اولان تیمورکبی برمرحمتسزه اطاعتدن ایسه محو اولمغی اهالی کوزلرینه الوب قلعه یه تحصن ایتدیلر . تیمور ماردین قلعه سنی تحت محاصره یه الدی . محصورین فوق العاده متانت کوستردیلر .

تیمورك عسكری ماردینه كیروب شهرك اكثر ابنیه سنی تخریب و قلعه خارجنده اللرینه كچنلری اعدام ایلدیلر . لكن قلعه قلاع طبیعیه دن معدود و هر طرفی صلابتلی قیا اولدیغندن منجنیق ایله هدمی محال و هجوم ایله ضبطی عدیم الاحتمال اولمغله محصورینك زاد و ذخایری دوكنجه یه قدر محاصره یی اوزاتمقدن بشقه صورتله فتحی ممكن دكل ایدی . بو ده مدت طویله یه محتاج بولندیغندن جهانكیرلك افكارینی ترویجه دوام ایدن تیمورك بر قلعه ایچون زمان مدید افاته ایده میه جكی محصورینك معلوملری اولمغله قلعه یی تسلیم ایتمامكده ثبات ایتدیلر .

تیمور قلعه خارجنده كوستردیكی هیبت و سطوت عسكریه دن برشی استفاده ایده میه رك اویله از وقتده قلعه یی الامیه جغنی اكلادیغی كبی تقتمش خانك شروان طرفنه تعرض ایلدیكی خبرینه الدیغندن ماردین قلعه سنی ضبط افكاریله وقت غائب ایتمك ملاحظه سنه الویرمیوب محاصره یی ترك ایتمكه بهانه ارار كن اوغلی شاهرخك سلطانیه ده بر پسری دنیایه كلدیكی مژده سنی الوب بو سرورشته یی نعم التصادف اتخاذ ایله بشارتك محل ورودی ماردین شهری اولمقدن ناشی حفیدینك باشی صدقه سی اولمق اوزره ماردین اهالیسی حقنده عفو عمومی اعلان و ملاك عیسانك اطلاقنی فرمان ایلدی . وسنهٔ مذكوره جمادی الاخره سنك یكرمی اوچنجی كونی عسكرینی الوب الاطاغ طرفنه طوغری حركت ایتدی .

ملك عيسى اوفلاكتدن قورتلدقدنصكره مارديته كلوب حكومتني
اداره ايله مشغول ايكن (٨٠٣) تاريخنده تيمور شامدن اورفه يه
كلدكده ملك عيسايى تكرار يانه استدى ايسه ده ملك عيسى
ماجراى سابقى تذكيراً ايله برابر - كوز اوجى ايله اوزاقدن مرحبا
اولسون سكا - ديه‌رك يوزيني كورمكسزين مركز اطاعتده ثابت قدم
اوله جغى جوابني ويرديكندن تيمور عسكر ارساليله ينه مارديني
تحت محاصره يه الدى . عسكر دشمندن اول ملك عيسى واهالينك
بعضيسى قلعه يه چكيلوب بقيه سى بشقه طرفلره طاغلديغندن
تيمورك عسكرى ماردين شهريني واطرافني خراب ايلدى . قلعه نك
ضبطى ميسر اولمقسزين تيمور عسكريني الوب كتدى .

(٨٠٩) ده چراكسه دن شام حاكمى امير جكم ايله ملك عيسى اتفاق
ايدرك عسكرله امراء تيموردن دياربكر حكمدارى قره عثمان بكك
اوزرينه بالهجوم وقوع بولان محاربه ده عثمان بك ايكسنكده
عسكرلريني بوزوب ملك عيسى وامير جكم مقتول اولديلر .

(شهاب الدين احمد بن اسكندر ابن الملك الصالح محمود) ملك
عيسانك عمزاده سيدر . عيسادن صكره مارديده حكمدار
اولدى . قره عثمان بك (٨١١) تاريخنده مارديني محاصره ايدرك
محاصره نك امتدادى و محصورينك مضايقهٔ شديده يه تصادفى
جهتيله شهاب الدين مارديني كندوسنه ترك ايده جكى وعديله تبريز
حكمدارى قره قيونلى قره يوسفدن استمداد ايلدى . قره يوسف عسكر
كوندروب قره عثمانك مضرتني ازاله و مارديني ضبط ايتدى (٨١٢)

شهاب الدين وعدى اوزرينه عروس مملكتى ديكر برعروس ايله بالمبادله اون بيك التون واون بيك رأس اغنام اخذيله برابر قره يوسفك قزينى تزوج وماردينى قره يوسفه تمليك ايلدى . لكن شو پازارلغك فائده سنده بقا كورمديكندن اوچيوز شو قدر سنه لك سلطنت موروثه سندن بر قز استفاده سيله انفصال ايلديكى كبى ماردينى قطع علاقه ايله موصله كتدكده وصولنك اوچنجى كونى موت فجأه ايله منصب حياتدن دخى ايرلدى .

دولت ارتقيه نك اشبو ايلغازيه شعبه سنك مدتى (٣١٤) سنه در . شهاب الدينك وفاتندن صكره اوغللرى محمد، محمود، احمد، على سنجاره كيدوب (٨١٤) سنه سنده درديده طاعوندن وفات ايتمكله نسللريده منقطع اولدى . سبحان من لايزول ملكه .

— ١١ —

دولت ارتقيه نك خرپوت شعبه سى

خرپوت شهرى جزيره بلادندن وديار بكره مناسبت قديمه سى اولان محللردن معدود اولوب دور اسلامده دياربكردن صكره فتح اولنمش وهجرتك (٢٩٢) سنه سنه قدر امور حكومتى دياربكره تابع بولنمشيدى . مكتفى خليفه نك وفاتيله دولت عباسيه ضعفه تصادف ايتكندن خرپوتى تاريخ مذكورده روملر ضبط ايلدى .

(٤٨٦) تاريخنده ملوك سلجوقيه دن حلب وشام حكمدارى تاج الدوله تتش خرپوتى روملر الندن نزع ايله حكومتنى امراسندن

(امیر جبق) نام ذاته ویرمشیدی . امیر جبق بشیوز تاریخلرنده وفات ایتکله اوغلی امیر محمد جانشینی اولدی .

(٥١٢) تاریخنده امیر ارتقك حفیدی بلك بن بهرام امیر محمد یدندن خرپوتی اخذ ایدوب بلكك تاریخ وفاتی اولان (٥١٩) سنه‌سنده شهر مذکور دولت ارتقیه‌نك حصنکیف شعبه‌سنه انتقال ایتمشیدی .

(٥٨١) ده نورالدین محمود بن قرا ارسلان وفات و یرینه کوچوك اوغلی قطب الدین جلوس ایدیکندن (سقمانیه) شعبه‌سنده کوسترادیکی اوزره سلطان صلاح الدینك خدمت عسکریه‌سنده بولنان بیوك اوغلی (عمادالدین) پدرینك مسندینی تحصیله موفق اوله‌مدیغندن کیدرك خرپوتی ضبط ایلدی .

(٦٠١) ده عمادالدین فوت اولغله یرینه اوغلی نظام الدین قائم اولدی . عمیسی بولنان دیاربکر حکمداری ملك محمود سنهٔ مذکوره شهر شعبانده خرپوتی محاصره ایلدی ایسه‌ده صامصاد حاکمی ملك الافضل التی بیك سواری ایله نظام الدینه معاونته کلدیکندن ملك محمود (بحیرهٔ سهنین) دینلان خرپوت کولنه طوغری چکیلوب کولك جهت جنوبیه‌سندن دیاربکره طوغری اولان محللر ملك محمودك و جهت شمالیه‌دن اوته‌سی نظام الدینك یدنده قالمشیدی . مؤخراً ملك محمود خرپوتی ضبط و عمزاده‌سی (ابراهیم بن ابی بکر بن قره‌ارسلان) ه توجیه ایلدی .

ابراهيمك وفاتنده اوغلى (عز الدين خضر) خربوت حكومتنى ضبط ايتمكله (٦٢٢) ده فوت و يرينه اوغلى (نور الدين ارتق شاه) قائم اولدى . كرك ارتق شاهك وكرك پدرى عز الدينك مدير دولتلرى (معين الدين عبد الرحمن) ايدى .

(٦٣٠) تاريخنه قدر خربوت حكومتى نور الدين ارتق شاهك يدنده قالديغى حالده او تاريخده ملوك ايوبيه دن حما حكمدارى ملك المظفر استيلا ايتمش و (٦٣٣) ده ملوك سلجوقيه دن پادشاه بلاد روم كيقباد ضبط ايلشدر . (٦٥٦) ده هلاكونك يدينه كچمكله (٧٤٢) ده شيخ حسن چوبانى و (٧٧٧) ده قره قيونليلر و (٨٠٠) تاريخنده اق قيونليلر ضبط ايدوب (٩١١) ده شاه اسماعيل و (٩٢١) ده ياوز سلطان سليم خان حضرتلرى ضبط ايلمديلر . تفصيلى تاريخ عموميزده يازيله جقدر ان شاء الله تعالى .

— ١٢ —

جزيره و دياربكر دائره لرنده حكومت ايدن ملوك ايوبيه

(٥٧٢ — ٦٥٨)

(الملك العادل سيف الدين ابو بكر محمد) سلطان صلاح الدين يوسفك برادريدر . سلطان مشار اليه (٥٧٢) ده بلاد جزيره دن اورفه و حران و جعبر و ميافارقين حكومتلرينى ملك العادله ويرمشيدى . (٥٧٨) ده سلطانك شام طرفلرينه عزيمتى جهتيله يرينه ملك العادلى قائمقام تعيين ايدوب ملك العادل اهل صليبك

عكايي محاصره ارندهمصر عسكريله بالورود بيوك خدمتلرده بولندي . سلطان صلاح الدينك وفاتنده اوغلي ملك العزيز عثمان تخت سلطنت مصره جلوس ايدوب ملك العادل جزيره طرفنه عودت ايلدكدن صكره ملك العزيزك معاونتيله شامي ملك الافضلك يدندن ضبط ايتدي . (٥٩٥) ده سلطان مصر ملك الافضل خلع اولنمغله يرينه ملك العادل اجلاس ايدلدي . (٦١٥) ده اهل صليب ايله حرب ايچون دمشقه قريب عالقين نام محله كلدكده فوت اولمشدر .

(الملك الاشرف ابو الفتح مظفر الدين موسى ابن ملك العادل) پدري ملك العادل (٥٩٥) ده سلطنت مصره نائل اولدقده يدنده كي حران وجعبر حكومتلريني بوكا ويرمشيدي . (٦٠٧) ده خابور وسائر بلاد جزيره يي و(٦١٦) ده نصيبيني و (٦٢٥) ده شامي ضبط ايتدي . (٦٢٧) ده علاء الدين كيقباد ايله بالاتفاق يصي چمن نام محلده بالمحاربه جلال الدين خوارزمي يي بوزديلر . (٦٣٥) ده دمشقده وفات ايلدي .

(الملك الاوحد نجم الدين ايوب ابن ملك العادل) ملك الاشرفك برادريدر . ملك العادل شامي ضبط ايلدكده ميافارقين حكومتني ملك الاوحده ويرمشيدي . (٦٣٣) ده فوت اولدي .

(الملك المظفر شهاب الدين غازي ابن الملك العادل) پدري طرفندن سروج و ارزقه حكومتلرينه ومؤخراً ميافارقينه نائل اولوب صكره خوارزميلرله اتفاق ايلديكندن حما صاحبي ملك المنصور ايله خابورده بالمحاربه منهزم و (٦٤٢) سنه سنده فوت اولدي .

(الملك الكامل محمد بن الملك المظفر شهاب الدين) پدرينك وفاتنده
ميافارقين حاكمى اولمشدر . (٦٥٦) ده هلاكو دياربكر حواليسنى
ضبط ايله اوغلى يشموتى عسكرله ميافارقينك تسخيرينه كوندردى .
قلعه‌نك تسليمى تكليف اولندقده اسباب مقاومتى محو اولمدقچه
ميافارقينك بر طاشنى بيله ويرميه‌جكى جوابنى ويرمكله يشموت
عساكر كثيره استصحاب وكيدرك ميافارقينى محاصره ايلدى .
محاصره ايكى سنه ممتد اولوب ميافارقينده‌كى محاربلر شهيد
اولديلر . ذخاير دوكندى . ملك الكاملك اسباب مقاومتى محو
ومضمحل اولمغله يشموت (٦٥٨) ده ميافارقينى ضبط وملك الكاملى
اسير ايلدكدنصكره درون شهرده بولنان اهالى‌يى سود امر
چوجقلره وارنجه‌يه قدر اعدام و ابنيه‌دن اثر قاليه‌جق درجه‌ده
شهرى تخريب ايله برابر ملك الكاملى مقيداً هلاكويه كوندردى .
هلاكو ملك الكاملك پارچه پارچه اتنى كسدروب اغزينه وضع
ايتدردى . ملك الكامل شو عذاب اليم ايچنده شهيد اولمشدر .
رحمة الله عليه .

(الملك الصالح نجم الدين ايوب ابن الملك الكامل ابن الملك العادل)
پدرى طرفندن (٦٢٩) ده دياربكر و حصنكيف حكومتنه تعيين
اولنمشدى . (٦٣٦) ده دمشق و مصر مقصديله كيدرك يرينه
اوغلى الملك المعظم تورانشاهى دياربكر وحصنكيف حكومتنه
تعيين ايلدى .

(الملك المعظم تورانشاه) التيوز قرق يدى يه قدر دياربكر وحصنكيف

حكومتنده قالوب اوتاريخده سلطنت مصر كندوسنه انتقال ايتمكله عزيمت و دياربكر و حسنكيف حكومتلريني اوغلي ملك الموحده اعطا ايتدي .

(الملك الموحد عبداه) تاريخ مذكورده دياربكر و حسنكيف حكومتلرينه نائل اولوب (٦٥٦) ده هلاكونك دياربكره والي تعيين ايتديكي اوغلي يشموتله حرب ايدركن مقتول اولدي .

ملك الاوحدك وفاتنده اوغلي (ملك الكامل محمد) فرار و ماردين اعمالندن صاور طرفلرنده اختفا ايتمشيدي . براز وقت كچدكده اهالينك موافقتيله حسنكيفي ضبط ايتدي . وفاتنده اوغلي (ملك العادل مجيرالدين) و انكده وفاتنده اوغلي شهاب الدين و بعده (ملك الصالح ابوبكر) وبعده (فخر الدين سليمان) حسنكيفده حاكم اولوب فخرالدين (٧٣٦) ده فوت و يرينه اوغلي (ملك محمد) قائم اولدي . انك وفاتنده حسنكيفي ضبط ايدن اوغلي ملك العادل (٧٨١) ده فوت و يرينه اوغلي و خلفي ملك اشرف حاكم حسنكيف اولمشيدي . (٧٩٦) ده تيمور ماردين حواليسنه كلمكله ملك اشرف تيموره دخالت ايتديكندن يرنده ابقا ايدلدي .

ملك اشرفدن صكره يرينه كچن اوغلي (ملك خليل) سكز يوز اوتوز ايكيده وفات ايتدي . يرينه اوغلي ايكنجي (ملك خليل) كچدي . اق قيونلي اوزون حسن توسيع ملك ايلديكي اثناده حسنكيفي بالمحاصره ضبط ايتديكندن اقرباسندن بريسي ملك خليلي قتل ايتمكله حسنكيف اق قيونليلره انتقال ايلدي .

-١٣-

آل جنكيز زماننده دياربكر وجزيره وقوعاتى

(٦٥٦ - ٧٣٩)

ذكر اولنديغى اوزره هلاكو دياربكرى ضبط ايلديكى تاريخ كه (٦٥٦) سنه‌سيدر اوتاريخده اوغلى يشموت ميرزايى دياربكره والى تعيين ايتمشيدى .

(٦٦٣)ده ارزنجانه كيدرك يشموتى ارزنجان ولايتى واليلكنه نقل ايتمكله دياربكر و ديار ربيعه‌يى بردائره اتخاذ وكرسيسى موصل اولمق اوزره (اقليم دياربكر) تسميه ايدرك واليلكنه امير تورانى تعيين ايلدى .

(٦٨٣)تاريخنه قدر امير توران دياربكر واليلكنده قالوب او تاريخده ارغوخانك وزيرى يهودى سعدالدوله‌نك قرنداشى (١) دياربكر واليلكنه تعيين قلندى .

(٦٩٠) سنه سنده دياربكر ولايتنك مناسب برذات واسطه‌سيله اداره‌سى ماردين حكمدارى قطب الدين ايلغازى‌يه حواله اولنمشدر .

(٦٩٣)ده ممالك ايرانيه‌ده (جاو) ناميله قائمهٔ نقديه اعمال ايدلديكى كبى دياربكرده دخى جاو خانه تأسيس قلنمش ايسه‌ده

---

(١) اسمى بوله‌مدم

تداولی عقیبنده مرکز دولتده ظهور ایدن منازعه اوزرینه قائمهٔ مذکوره لغو ایدلدی .

دیاربکر حکومتی سنهٔ مذکوردن (٧١٦) تاریخنه قدر ماردین حکمدارلری واسطه‌سیله اداره اولندی . سنهٔ مذکورده (ابو سعید بهادرخان) طرفندن دیاربکر ولایتی والیلکنه (امیر ایرنجین) تعیین قلنمشدر .

(٧١٨) ده مغول امراسندن قورمش و تغمات و ایسنبوق نام ذوات دیاربکر والیسی امیر ایرنجین ایله بالاتفاق ابو سعید خان علیهنه قیام و دیاربکر حوالیسندن جمع ایتدکلری عسکرله اذربیجان حوالیسنی یغما ایتدکلرندن ابو سعید تنکیللری ایچون سلطانیه‌دن حرکت ایلدی . ایکی عسکر اذربیجان حدودنده بربریله قارشولاشوب امیر ایرنجین ایله امرانک چوغی مقتول اولمغله منحل اولان دیاربکر ولایتی والیلکنه ابو سعید خانک دایسی امیر علی پادشاه تعیین ایلدی .

امیر مشارالیه بارگاه خانی ملازمتنده قالمغله دیاربکرک اوغللرندن مناسب برذات وکالتیله اداره ایتدیرلمسی ماردین حکمدار الپی ملک العادل عماد الدینه حواله اولندیغندن ملک مشارالیه اوغلی محمد الناصری وکیل تعیین ایتمشدر .

(٧٣٠) تاریخنده امیر علی پادشاه بالذات دیاربکره عزیمتله حکومتی ید اداره‌سنه الدی .

(٧٣٦)ده ابو سعيد خان وفات ايدرك حكومت ايران (ارپا خان)ه انتقال ايتدكده خروج داعيه‌سی تهمتيله ارپاخان امير محمود شاه انجوبی قتل ايلديكندن امير محمود شاهك اوغلی امير مسعود شيخ حسن ايلخانينك وامير شيخ ابو اسحق ديار بكر اميری علی پادشاهك يانه فرار ايتديلر . ارپاخانك امرا حقلرنده‌كی تجاوزاتی اوزرينه امير علی پادشاه بايدو خانك اوغلی موسی خانی جلوس ايتدرمك اوزره ديار بكر ولايتندن طوپلاديغی عسكرله خروج ايدرك ارپاخان دخی تجهيز ايتديكی اردو ايله مقابله‌سنه يورديكندن (٧٣٦) رمضانك اون يدنجی كونی چغتو حدودنده تلاقیٔ فريقين وقوع بولدی . برشدتلی محاربه‌دن صكره ارپاخان برده جمعيتلی ممكن اوله‌ميه‌جق صورتله بوزلديغندن كندوسی بر طرفه و جمعيتنك هر بری بر طرفه فرار ايتمكله ارپاخان بالتعقيب طوتدريلوب اعدام وموسی خان تخت سلطنته اجلاس ايدلدی .

موسی خانك جلوسندن صكره زمام سلطنت ايران ديار بكر اميری علی پادشاهك يد استقلالنده قالديغندن ديار بكر واليلكنه تعيين اولنمش اولان حاجی طغا ديار بكردن كاخه كيدوب روم ولايتی واليسی امير شيخ حسن ايلخانی‌يی موسی خان وامير علی پادشاه عليهلرينه قيام ايتدردی . شيخ حسن احفاد هلاكودن محمد خان بن يوقتلغی جلوس ايتدرمك اوزره عسكرله اذربيجانه طوغری حركت ايدوب موسی خان وامير علی پادشاه برقوهٔ جنوديه ايله انلره قارشو چقديلر . سنهٔ مذكوره ذی الحجه سنك اونجی كونی

الاطاغ جوارنده ایکی عسکر محاربه ایدرك موسی خان منهزماً فرار وامیر علی پادشاه مقتولاً وفات ایتدیکندن محمد خان جلوس ایلدی .

بوندن صکره خانان وامراء ایران ارالرنده ظهور ایدن اختلافات و منازعات بر برینی ولی ایتمش اولدیغندن شیخ حسن ایلخانی (٧٣٩) تاریخنده بغداد و موصل و دیاربکر دائره‌لرینی کاملاً ضبط ایدرك بغدادده استقلالنی اعلان ایلدی .

— ١٤ —

ایلخانیه حکومتی بدایتندن قره قیونلیلرك ضبطنه قدر دیاربکر وقوعاتی

(٧٣٩ — ٧٧٧)

شیخ حسنك دیاربکری استیلاسنده دیاربکر والیلکنه اوغلی ملك ایلکانی‌یی تعیین ایتمشدر .

(٧٤٢) ده شیخ حسن ایلخانی پادشاه ایران سلیمان خان ایله محاربه ایدرك منهزم اولدیغندن امراء ایرانیه‌دن شیخ حسن چوبانی سلیمان خان ایله برلکده عسکرله دیاربکر حوالیسنه هجوم وبعض محلاری یغما ایتدکدن صکره بغدادده طوغری اقین صالدیلر .

شیخ حسن ایلخانی امیر جعفر وقره حسنی بر جمعیت عسکریه ایله مقابله‌یه کوندروب بالمحاربه سلیمان خانك عسکری منهزم و پریشان اولمغله سلیمان خان دیاربکره وشیخ حسن چوبانی رومه طوغری

قاچوب اثنای راهده شیخ حسن ایلخانی یه متعلق یرلره اوغرادقچه تخریب و یغما ایتدکدنصکره کماخه طوغری کتدیلر .

(٧٥٩) تاریخنه قدر شیخ حسن ایلخانی وفوت اولدقدن صکره اوغلی وخلفی سلطان اویس طرفندن ملك ایلکانی دیاربکر ولایتی والیلکنده دوام ایتمش اولدیغی حالده سنهٔ مذکورهده قاضی محی الدین بردعینك تشویقیله پادشاه دشت قپچاق جان بردی بك خان اذربیجان طرفلرینه تجاوز ایدرك سلطان اویسك مدافعه سیله نخجوانه کتدی ایسه ده سلطان اویسك بغداده عودتندن صکره اذربیجاندن دیاربکرك منتهای حدودینه قدر ممتد اولان بلادی ضبط ایله قرنداشی اخی جوق بکه وردی . (٧٦١) ده سلطان اویس عسکرله هجوم ایدرك اخی جوق بکی قتل ایلدکدن صکره دیاربکر و موصل بلادینی اق قیونلی عشیرتی رئیسی طورعلی بکه توجیه ایلدی .

(٧٦٥) ده موصلی قره قیونلی رئیسی بیرام خواجه ضبط ایتدیکندن دیاربکر ولایتی (٧٧٧) سنه سنه قدر طورعلی بکك یدنده قالوب او تاریخده دیاربکر دخی قره قیونلی یدینه کچمشدر .

— ١٥ —

قره قیونلی حکومتی زماننده دیاربکر وقوعاتی

(٧٧٧ — ٨٠٠)

(قره قونلی) عشیرتی ترکمان طائفه سندن بر عشیرت اولوب

ترکستانده ساکن ایدیلر . بیراقلرنده قاره قیون رسم ایتدکلرندن بونام ایله شهرت ویرمشلردر .

طائفهٔ مذکوره ترکستانده بارینه مدقلرندن رئیسلری بیرام خواجه معیتیله اذربیجان حوالیسنه نقل ایتمشلرایدی . سلاطین ایلخانیه دن سلطان اویس زماننده موصل حوالیسنه کیدرك اورازی ضبط ایلدیلر . سلطان اویس (٧٦٧) تاریخنده عسکرله اوزرلرینه کیتدکده بیرام خواجه عشیرتیله برابر موش حوالیسنه فرار ایتدی . سلطان اویس بالتعقیب تنکیل ایتمشیدی .

بیرام خواجه اواراق فوت اولوب عشیرتك ریاستی برادری قره محمده انتقال ایلدیکندن قره محمدینه قره قیونلی اویماقلرینی بالاستصحاب عودتله موصل حوالیسنی یداستیلاسنه الدی . اووقت سلطنت ایلخانیه ده بولنان سلطان حسین ابن سلطان اویس عسکرله اوزرینه کیدوب حرب ایده جکی صره ده سنوی یکرمی بیك قیون ویرکو ویرمك شرطیله بینلرنده مصالحه منعقد اولمش و (٧٧٧) سنه سنده سلطان مشارالیه طرفندن دیاربکر وموصل حکومتلری قره محمده توجیه ایدلمشیدی . (٧٨٥) ده قره محمد وفات ومسندی اوغلی قره یوسفه انتقال ایلدی .

قره یوسف دیاربکر و موصل حکومتلریله قناعت ایتمیوب ارمنیه قطعه سنك جهت غربیه سنده واقع ممالکی دخی کاملاً یداستیلایه الدیغندن توسیع ملك افکاریله اشتغال و سلاطین ایلخانیه دن

سلطان احمد جلایری‌یی مرجع اتخاذ ایده‌یور ایدی . (٧٩٥)ده امیر تیمور بغداد حوالیسنه کله‌رك سلطان احمدی وقره یوسفك قهر وتنکیلنه مأمور ایتدیکی اوغلی معزالدین میرزا عمر شیخ عسکرله هجوم ایلدکده قره‌یوسفی قاچردیغی جهتله قره یوسف سلطان احمدله برابر ممالك مصریه‌یه کیتدیلر . سلطان مصر باشنه بر تیمور بله‌سی اچمامق اوزره بونلری التزام ایتمیوب تیمور بغداد حوالیسندن چکلدکده سلطان احمد بغداده وقره یوسف دیاربکر حوالیسنه عودت ایتمشلر ایدی . تیمور ینه بغداد حوالیسنه کلدیکی صره‌ده سلطان احمد وقره یوسف سلطان یلدرم بایزید خان حضرتلرینك یانلرینه فرار ایتمکله سلطان مشارالیه ایله تیمور میانه‌لرنده ظهور ایدن انقره وقعهٔ مؤلمه‌سی بونلرك یوزلرندن حدوث ایلدی .

تیمور (٨٠٠) تاریخنده دیاربکر حکومتنی اق قیونلی رئیسی قره ایلوك عثمان بکه ویردیکندن دیاربکرجه قره‌قیونلی حکومتی زائل اولدی .

— ١٦ —

دیاربکرده اق قینلی حکومتنك بدایت تشکلندن دولت علیهٔ عثمانیه‌نك ضبطی زمانه قدر وقایع تاریخیه

(٨٠٠ ــ ٩٢١)

(اق قیونلی) طائفه‌سی ترکمان قبائلندندر . سنجاقلرنده بیاض قیون

صورتنی رسم ایتدکلرندن بونام ایله شهرت ویرمشلردر . ارغوخان زماننده ترکستاندن هجرتله دیاربکر و موصل حوالیسنه کلدیلر. برنجی رئیسلری طورعلی بکدر . نسبی اغوز خانه منتهی اولور. اغوز خانك احفادی و علی بکك اجدادی اراسنده بایندر نامیله موسوم برذات بولندیغندن علی بکك خاندانه بایندریه دخی دینلدی ، (علی بك) دیاربکر و حوالیسنده حکومت ایدرکن (٧٧٧) ده سلطان حسین ایلخانی دیاربکر و موصل حکومتنی قره‌قیونلی رئیسی قره‌محمده ویردیکندن دیاربکر و موصل ملحقاتندن بعض نواحی علی بکك ید استیلاسنده قالمشیدی .

علی بکك وفاتنده اوغلی (فخرالدین قطلی بك) انکده وفاتنده اوغلی (احمد بك) اق‌قیونلی رئیسی اولدی . لکن فخرالدین بکك دیکر اوغلی قره ایلوك عثمان بهاءالدین بکك شجاعت و بسالتی کندوسنی اق‌قیونلی طائفه‌سنجه وقع وحیثیتده برادری احمد بکه مرجح کوستردیکی جهتله احمد بك عثمان بکك اعتبارینی چکه‌مدیکندن حقنده بیوك بیوك حقارتلر ایتمکه باشلادی . عثمان بك متنفراً قرنداشندن ایریلوب کندوسنه اتباع ایدنلرله برابر سیواس حکمداری قاضی برهان‌الدینك یاننه عزیمت ایلدی . قاضی برهان الدینه مخالفتله قیصریه قلعه‌سنه قپانمش اولان شیخ مؤید عثمان بکك وساطتیله دخالت ایتمش اولدیغی حالده برهان الدین ویردیکی امانك خلافنده اوله‌رق شیخ مؤیدی قتل ایتدیکندن عثمان بکك جانی صقیلوب باشنده‌کی غلبه‌لکله دیوریکی یه کتدی . برهان الدین

شو معامله‌دن حدتلنوب عسکرله ارزرینه هجوم ایتدی ایسه‌ده محاربه‌ده عثمان بك غالب و برهان‌الدین مقتول اولمغله بلادینك چوغی عثمان بکك ید استیلاسنه کچدی . عثمان بك سیواسکده تسخیرینی امل ایتمش اولدیغی حالده شو ارزوسی یلدرم بایزید خان حضرتلرینك مخدوملری سلیمان چلبینك سیواس محاصره‌سنه تصادف ایدوب مقاومت ایده‌میه‌جکنی اکلادیغندن ارزنجان طرفنه چکلدی .

از برمدت بکر کچمز تیمور اوحدوده کلمکله اکا انتساب و محاربه‌لرده بسالت و معاونت اظهار ایلدیکندن (٨٠٠) سنه سنده مکافاةً تیمور جانبندن ال تمغالی فرمان ایله دیاربکر حکومتی عثمان بکه توجیه اولندی .

عثمان بك (٨١٢) تاریخنده عسکرله ماردینی محاصره ایلدی ایسه‌ده ملوك ارتقیه بخشنده کوستردیکی اوزره موفق اولمدی .

(٨٣٧) تاریخنده سلطان مصر ملك‌الاشرف برسبای دیاربکری عسکرله محاصره ایدرك خطبه وسکه نامنه اولمق اوزره عثمان بکله عقد مصالحه ایلدی .

(٨٣٨) سنه سنده عثمان بك فوت اولوب اوغلی علی بك یرینه اوطوردی .

(علی بك) دیاربکر حکومتنی ضبط ایدکدنصکره علیهنه قیام ایدن قرنداشی حمزه بکك عصیانی ازاله ایچون خیلوجه مشکلاته

تصادف وحمزه بك علی بکی تضییق ایتدیکندن مصردن بالاستمداد جلب اولنان عسکرله حمزه بك طرد اولندی ایسه ده مصر سلطانی ملك الاشرف برسبایك اورالق وفاتی مصر عسکرینك کیرویه چاغرلمسنی ایجاب ایتمکله عسکر دوندکدنصکره حمزه بك ینه ایاقلانوب قیام وعلی بکی طرد ایله مملکتی ضبط ایتدی . علی بك مصره فرار ایدرك اوغلی جهانکیر میرزا حمزه بکك الندن بعض محلاری نزع ایلدیکندن ایکیسی بر بر یله اوغراشوب طورر کن مصردن عودت ایدن علی بك اثنای راهده وحمزه بك متعاقباً دیاربکرده فوت اولمغله جهانکیر میرزا دیاربکرده مسندنشین حکومت اولدی (٨٤٨)

(معزالدین جهانکیرمیرزا) اداره ٔ حکومتی تنظیمه چالشدیغی صره ده برادری اوزون حسن بکله ارالرینه منافرت دوشدیکندن حسن بك جهانکیر میرزادن مفارقتله تفرد و ارزنجانده قلیچ ارسلان اوزرینه یوریوب ارزنجانی وبعده کردستانك بعض بلادینی ضبط ایلدی . بو اورالق جهانکیر میرزا دیاربکری خالی براغوب قره جه طاغده کی یایلایه کتمشیدی . حسن بك عسکرله بغتةً دیاربکره صوقیلوب شهری ضبط ایلدیکنی جهانکیر میرزا خبرالدقده فرار وکیدرك ماردینی استیلا ایتدی . دیاربکر وملحقاتی حسن بکك یدنده قالدی (٨٥٥)

(امیرکبیر ابوالنصر حسن بك) برادری جهانکیر میرزانك مقامنی ضبط ایله آمد شهرنده مسندنشین حکومت اولدقدنصکره جهانکیر میرزا ماردیندن اورفه یه کیدرك اوراده بولنان برادری اویس

بلكه اتفاق و حسن بك عليهنده اسباب قيامى تدارك ده تشبث ايلدى . حسن بك اورفه يه طوغرى حركتله ايكيسنيده ماردينه قاچردى . جهانكير بالدفعات قدم خلاف اوزره قيام ايدرك آمدك اطرافنه صارقنديلقلرده بولنمش ايسه ده هر حركتنده والده لرينك رجاسيله حسن بكك عفوينه مظهر اولمشدر .

(٨٦١) ده جهانكير ميرزا قره قويونلى جهانشاهدن استمداد ايلديكندن جهانشاهك رستم بك قوماندهسيله كوندرديكى عسكر دياربكره تقرب ايلدكده حسن بك بالمقابله رستم بكك عسكرينى تارمار و كندوسنى اسير ايدرك قره قيونليلرك برقاچيوزينى اولدردى . جهانكير ميرزانك خاندانلرينه دشمن اولان قره قيونلى يه دخالتى حسن بكى دلخون ايلمش اولديغى حالده والده سنه اولان رعايتى حدتنه مدافعه كوستريور ايدى .

(٨٦٤) ده ايوبيه دولتنك حسنكيف شعبه سى يدندن حسنكيفى ضبط ايله اوغلى خليل الله ميرزايه ويردى (٨٧١) ده كرجستان قرالنك يدنده كى اسراى اسلاميه يى قوهٔ جبريه ايله قورتاروب چپاقور قلعه سنى و دياربكره دوندكدنصكره دائرهٔ ملكنه جوار سائر بعض قلاع و بقاعيده تسخير ايتدى .

او صره ده ابو الفتح سلطان محمد خان حضرتلرى طربزونى تضييق ايده يور ايدى . طربزون كندوسنك خرجكذارى اولديغندن محاصره كفيد يورلمسنى حسن بك رجا ايلدى ايسه ده اصغا بيورلمدى .

بو ماده سلطان مشار الیهله حسن بك ارالرنده منافرت حدوثنه بادی اولوب حسن بك ممالك محروسهٔ عثمانیه‌یه صارقندیلغه و سلطان مشار الیهله حرب ایتمك اوزره تدارکات عسکریه‌یه تشبثنه طربزوندن کفید بیورلمسنی بتکرار التماس ایتمکله وقتك کوستردیکی اقتضا اوزرینه او ارالق رجاسنه مساعده بیورلدی .

سنهٔ مذکوره‌ده قره قیونلی جهانشاه عساکر کلیه ایله دیاربکری استیلا ایچون اذربیجاندن حرکتله موش حوالیسنه قدر کلدکده حسن بك قارشولیوب عندالمحاربه جهانشاه منهزم و مقتول اولمغله اذربیجان و حوالیسی کاملاً حسن بکك یدضبطنه کچدی .

حسن بکك اوج شرفه صعود ایتمکده اولان طالع اقبالنك شعشعه‌سی خراسان و عراقین حکمداری بولنان ال تیموردن ابو سعید خانك چشم ملاحظه‌سنی خیره ایلدیکندن قلبنده طوتشان نائرهٔ حسدی قره قیونلیلرك حسن بك محاربه‌سنده منهزم اولان افرادینك دخالت واغضابلریله کورکلمکله ابو سعید خان (٨٧٢) تاریخنده اوچیوز بیك عسکرله سمرقندن حرکت ایدرك حسن بکك ممالکنه طوغری یوریدی . حسن بك قره قیونلیلرك ایکی طرفده خصومتنی و کندوسنك خاندان تیموره عبودیت قدیمه‌سنی نامهٔ مخصوص ایله ابو سعید خانه بیان و اذربیجانك یدنده قالمسنی نیاز ایتدی ایسه‌ده ابو سعید خان « عسکرمز کردستان حدودینه داخل اولدقدنصکره جوابنی ویررم » دیوب حسن بکك مبعوثلرینی طرد ایلدی .

ابو سعید خان حدود شروانده واقع محمود اباده کلدکده حسن بك قوهٔ عسکریه ایله عراق و خراسان یوللرینی ضبط واطرافدن ذخایرك طریق ورودینی سد ایدرك ابو سعید خان معیتنده کی جمعیت عظیمه نك ادارهسنی تضییق ایدی ویردی ؛ حسن بکك قوهٔ عسکریهسی محاربلرینك قوتلرینه نسبت قبول ایدهمیهجك درجهده از ایکن بغتةً وقوع بولان هجومنه قارشو محاربلری مضمحل و ابو سعید خان حسن بکك اوغلی زینل میرزا یدنده اسیر اولدی . حسن بك ابو سعید خانی سمرقنده اعاده ایتمك استدی ایسهده مقدما ویردیکی اجوبهٔ مغرورانه اونوداسه بودفعهکی فلاکتی ابو سعید خان اونوده مهجکی بعض خیرخواهانی طرفلرندن اخطار اولنمغله ابو سعید خان اعدام اولنمشدر ؛

حسن بك جهانشاه وابو سعید خان کبی قوی الاقتدار ایکی پادشاهی یوتدقدن صکره صیت مظفریتی طرف طرف یایلدیغندن (٨٧٣) سنهٔ هجریهسنده اوازهٔ سلطنت و استقلالنی بالاعلان دار الملکنی دیاربکردن تبریزه تحویل ایله پادشاه عنوانني احراز و دیاربکر والیلکنه اوغلی یعقوب بکی تعیین ایتدی ؛

حسن پادشاه بر وقتدن برو ممالك عثمانیهیه دخی تعرض ایچون ارامقده اولدیغی وسیله بی خاندان جلیل الشان عثمانییه خصومت کوسترن قرامان امراسنی تحریکده بولدیغندن قرامان امراسی شو اغفالاته قاپیلوب سلطان محمد خان حضرتلرینك سطوت

عسکریه‌لرینه قارشو برباد و پریشان اولدیلر . حسن پادشاه قرامان‌اوغلنك عثمانلودن انتقاملرینی آلمق غرضیله وزیراعظمی امیربك وهمشیره‌زاده‌سی یوسفشاه رفاقتلرنده قرق بیك موجودلی براردو ترتیب ایدرك سیواس و اماسیه‌یه طوغری سوق ایتمكله ممالك عثمانیه‌نك بعض محللرینی تخریب ویغمایه قویلدیلر . قرامان حاكمی شهزاده سلطان مصطفانك قونیه صحراسنده‌كی محاربه‌ده كوستردیكی بسالت ایران و قرامان عسكرلرینی بوزوب پریشان ایلدیكندن حسن پادشاهك تداركات عظیمهٔ حربیه‌یه باشلادیغی مسموع همایون اولدقده مراد پاشا قوماندهسیله بر قوهٔ عسكریه سوق اولندی ایسه‌ده مراد پاشا فرات نهرینی كچمسیله برابر حسن پادشاهك دام كمین وحیله سنه طوتیلوب منهزم و مقتول اولنشلدر .

ابو الفتح سلطان محمد خان حضرتلری شو وقعهٔ مؤلمه‌یی ایشتدكده بالذات اخذ انتقامه قیام وعساكر كلیه ایله اناطولی طرفنه كچوب حسن پادشاه اوزرینه هجوم بیوردیلر . حسن پادشاه بر بیوك اوردو ایله قارشوچقوب (۸۷۸) ربیع الاولنك اون التنجی كونی ترجانده برقانلی محاربه وقوعبولدی . سلطان مشار الیه حضرتلری اردوی همایونك قلبكاهنده ثابت اوله‌رق یانلرنده‌كی عساكرك برنفری بیله سلاح قوللانمقسزین صول جناح قوماندانی شهزاده سلطان مصطفانك برحملهٔ دلیرانه‌سیله حسن پادشاه منهزماً طاغلره فرار ایلدی . سلطان محمد خان حضرتلری صدراعظم

محمود پاشانك تنسیبی اوزرینه تعقیبدن صرف نظر ایدرك اردوی همایون ایله درسعادته عودت بیوردیلر .

حسن پادشاه (۸۸۲) سنه‌سی شوالنك غره‌سنده وفات ایتمكله تبریزده بنا كرده‌سی اولان مدرسهٔ نصریه باغچه‌سنده مدفوندر .

حسن پادشاهك اغورلو محمد ، مقصود بك ، زینل بك ، سلطان خلیل ، یعقوب بك ، یوسف میرزا ، مسیح میرزا نامارنده یدی اوغلی اولوب اغورلو محمد اصفهان والیسی ایكن باباسندن مفارقتله سلطان محمد خان حضرتلرینه بالالتجا شرف صهریتلرینه نائل اولمش و بونكله مقصود بك پدرلرینك حیاتنده وزینل بك مقتولاً ترجان محاربه‌سنده وفات ایتمشیدی . حسن پادشاهك حین وفاتنده سلطان خلیل ولایت فارس و یعقوب بك دیاربكر و مسیح میرزا اصفهان و یوسف میرزا بغداد والیسی ایدی . سلطان خلیل باباسنك یرینه پادشاه اولدی (۸۸۳)

اق قیونلی حكومتنك مركزی مقدما دیاربكردن اذربیجانه قالدرلدیغی جهتله رساله‌مزده وقوعاتنك دیاربكر حوالیسنه متعلق اولانلری یازلمق لازم كلور ایسه‌ده وقوعات مذكوره حكومت مزبوره‌یه متعلق اولان وقایع عمومیه‌نك بعض قسملریله مخلوط اولدیغندن تحلیلی افاتهٔ مقصده سبب اولمیان وقایع تفریق اولندی ایسه‌ده مناسبت طبیعه‌سی اولانلر بالضرور تحلیل ایدیله‌مدی .

(سلطان خليل) فارس ولايتى واليسى اولديغى حالده پدرى حسن پادشاهك خبر وفاتنى الوب تبريزه عزيمت و مسند سلطنته جلوس ايتمشدر . ذاتا دنائتله متصف اولديغندن درحال قرنداشى مقصود بكى اعدام ايتمكله اوصره‌ده تبريزده بولنان ديكر برادرى و دياربكر واليسى يعقوب بك وحشته ذاهب اولوب والده‌سيله برابر دياربكره عودت ايتدى . متعينان دولت وعلى العموم سپاه ورعايا از وقتده سلطان خليلدن نفرت ايتمكله يعقوب بكك سلطنتنى ارزو يه و بو مقصدك حصولى ايچون يعقوب بكله محاربه‌يه باشلاديلر . بو صره‌ده عمزاده‌سى مراد بكك كردستان حواليسنده دعواى سلطنته قيامى اوزرينه سلطان خليل انك غائله‌سنى دفع ايچون تبريزدن حركت ايلدكده يعقوب بك سير سريع ايله تبريزه عزيمت وقبول عامه ايله اعلان سلطنت ايلدى . طرفين يكديكرى اوزرينه بالهجوم خوى ارماغى كنارنده محاربه ايدركن سلطان خليل مقتول اولدى . مدتى التى آيدر .

(سلطان يعقوب) بن حسن پادشاه (٨٨٣) تاريخنده ايران سلطنتنى بالاحراز دياربكر واليلكنه امرادن سليمان بكى تعيين ايتمشدر .

سلطان يعقوب سالك اولديغى مسلك ممدوحده دوام اوزره ايكن شامده امير الامرا اولان باش بك عسكرله دياربكره هجوم ايلدى . انك دفع غائله‌سنه باقسيله برابر كندى امراسندن بايندر بك قيام كوستردى . ساوه قربنده بايندر بكله بالمحاربه وجودينى ازاله

ایکنجی حسن پادشاهه قرابت صهریه سی اولان شیخ حیدر صفوینك خروجی تعقیب ایتدی . شیخ حیدرك سلطان یعقوب خانداننه قرابت صهریه سیله برابر باشنده‌کی صوفیلرك کثرتی خروجندن طولایی فساده میل ایدنلره میدان جرأت اچه‌جغی ملاحظه اولندیغندن (٨٩٣) تاریخنده دیاربکر والیسی سلیمان بك قوماندا سیله سوق اولنان عسکره مقابله ایدرکن شیخ حیدر مقتول اولوب اوغللری سلطان علی وسید ابراهیم و اسماعیل اصطخر قلعه سنده حبس ایدلدی . سلطان یعقوب برمدت غائله‌سزجه مسند حکمرانیده امرار اوقات و (٨٩٦) صنفرنده وفات ایتدی .

سلطان یعقوبك وفاتنده اق قیونلیلرك بر طاقمی حسن پادشاهك اوغلی مسیح میرزایی و اتابك صوفی خلیل ایله هوادرزی سلطان یعقوبك اوغلی بایسنغری مسند سلطنته اوطورتمق استیه‌رك ایکی طرف ارالرنده بر بیوك مخالفت قپوسی اچلدی . مسیح میرزا ایله بایندریلرك برطاقمی مقتول اولوب سائر هوادارلرینك هر بریسی برطرفه قاچقله لسان مظفریت بایسنغری القشلادیغندن بایسنغر سرعتله تبریزه طوغری عطف عنان عزیمت ایلدی .

(بایسنغر میرزا) تبریزه بعد الوصول مسندنشین سلطنت اولدقدن صکره اتابك صوفی خلیل عنان سلطنتی دست اغتصابنه الوب عظمت وجبروتنی ممالك ایرانیه‌نك هر طرفنده کوسترمکه باشلادی .

دیاربکر والیسی سلیمان بك هم صوفی خلیلك دشمنی همده آنا بکلك منصبنك رقیبی ایدی . صوفی خلیلك هر طرفه شایع اولان تفرد و استقلالانه طبیانه مدیغندن دیاربکردن بر بیوك اردو جمع و استصحابیله یوزینی تبریزه چویردی . بایسنغر و صوفی خلیل عسکرله گنجه‌ده قارشو چقدیلر ایسه‌ده منهزم و صوفی خلیل مقتول اولوب سلیمان بك بایسنغر میرزایه اطاعتله سلطنتده ابقاسنی التزام ایتدی . لکن سلیمان بکله صوفی خلیل بربریله اوغراشور و بایسنغرك کالای استقلالی ایکی غاصبك اراسنده چکشدریلان مال مغصوب کبی پارچه‌لنوب طورر کن اق قیونلی طائفه‌سی ایشی بوکشاکشدن قورتارمق ایچون سلطان خلیل زماننده برو النجق حصارنده محبوس بولنان حسن پادشاه زاده مقصود بکك اوغلی رستم میرزایی حکومته کچورمکی قرارلشدردقلرندن اق قیونلی متعینانندن امیر الامرا ایبه سلطان رستم میرزایی کتورمك ایچون النجغه کتمشیدی . رستم میرزا حصاردن چقمسیله برابر باشنه بك چوق عسکر طوپلاندی . سلیمان بك صوفی خلیلك ازاله‌سیله « استقلال بکا قالدی » دیه‌رك صوفی خلیلك عظمتنه وارث اولمغی خولیا ایدر کن تبریزده سریر حکومته مقصود بك زاده (رستم میرزا) نك اوطوردیغنی گنجه‌ده ایشیدوب بایسنغرله سلیمان بك محاربه ایتمك استدیلر ایسه‌ده مقتدر اوله‌مدقلرندن بایسنغر قاین پدری شیروانشاهك یاننه و سلیمان بك دیاربکره فرار ایتدی .

(٨٩٨)

سليمان بك مقدما دياربكر اشرافندن دانه خليل بكك برادرزاده سنی اعدام ايتمشيدی . دولت متبوعه سنك نظرندن سقوطی اعتبار ونفوذجه ده سقوطنه بادی اولديغندن دياربكرده واقع حسين بك حمامنده اغتسال ايدركن خليل بكك اوغلی علی بكك سيف انتقاميله مقتول اولديغی تبريزده ايشيدلمكله دار سلطنتجه ممنونيت حاصل اولوب دياربكر واليلكنه حسن پادشاهك برادری قاسم بك تعيين اولندی (٨٩٨)

شيخ حيدر صفوينك وجودی ازاله اولندقدنصكره اوغلی سلطان علی و سائر متعلقاتی سلطان يعقوبك امريله اصطخر قلعه سنده حبس ايدلديكی يوقاروده بيان اولنمشيدی . رستم ميرزانك جلوسی متعاقب شيخ حيدرك مخلصلرندن برجمعيت عظيمه شروانه فرار ايتمش اولان بايسنغر ميرزايه بيعت ايلدكلرندن بايسنغرك طرفدارلری بو سببدن اوتوری كتدكجه چوغالديغی وشيخ حيدر زاده لرك نفوذلرنده تأثيرطبيعی بولنديغی جهتله اصطخر قلعه سنده محبوس سلطان علی و برادرلری سيدابراهيم واسماعيل اطلاق ايديله رك بايسنغر ميرزا عليهنه سوق ايچون ترتيب ايديلان اردو قومندانی اميرالامرا ايبه سلطانه ترفيق اولنديلر . شيخ حيدر زاده لرك اطلاق اولندقلری شايع اولمسيله برابر بايسنغرك اردوسنده بولنان صوفيلر ايبه سلطانك قومانده سنده كی اردويه التحاق ايتمشلردر . شو اردو كذر صوينك معبرنه يتشدكده بايسنغر عسكريله قارشو-لشوب ايكی اردو ارالرنده برقاچ كونلر محاربه وقوعبولدی ايسه ده

غلبه هیچ بر طرفه میسر اولمدی . بایسنغر میرزا چکیلوب شروانه والیسی سلطان ایله شیخ حیدر زاده لر تبریزه عودت ایلدیلر .

بوندن صکره شیخ حیدر زاده لرك اتباعی کیندکجه تکثر و بو حال ایسه رستم میرزایی توهیم ایتدیککندن بونلرك ازاله سنی امر صواب کوردی ایسه ده سلطان علی رستم میرزانك اوهام وافکارینی حس ایتمکله یولی بولوب برادرلرینی استصحاب واردبیله فرار ایتدی . رستم میرزا ایسه سلطان رفاقتیله سوق ایتدیکی عسکر اردبیل جوارنده محاربه ایدرك سلطان علی مقتول اولدیغندن برادرلری سید ابراهیم و اسماعیل کیلانه طوغری قاچدیلر .

بو قاروده کوستردیکی اوزره حسن پادشاهك اوغلی اغورلی محمد بك خاندان عالیشان عثمانی یه دخالت واحراز شرف صهریته حسن پادشاهدن مقدم وفات ایتمشیدی . اوغلی وابو الفتح سلطان محمد خان حضرتلرینك حفیدی احمد بك اق قیونلی حکومتنی ضبط ایتمك اوزره طرف دولت علیه دن ترفیق ایدیلان اردو ایله تبریز اوزرینه یوریوب رستم میرزا محاربه ده مقتول اولمغله (احمد بك) تبریزه دخول و سلطنتنی اعلان ایتدی (۹۰۲)

لکن احمد بکك خست فوق العاده سی حقنده نفرت عمومیه یه بادی اولدیغندن ولایات والیلری عسکرله علیهنه قیام ایدوب کنیرانکده جریان ایدن محاربه ده جلوسندن التی ای صکره مقتول اولمشدر .

احمد بك علیهنده کی فسادك مرتبلرندن کرمان والیسی ایبه سلطان

قم قشلاغنه عزيمتله بايسنغرك وفاتندن برو شروانشاهك زير حمايتنه صغنمش اولان سلطان مراد ابن سلطان يعقوب نامنه خطبه قرائت ايتديروب سلطان مرادى جلب ايچون شروانه قاصد كوندردى .

ايبه سلطان سلطنت ايرانيه يى سلطان مراد نامنه بالاعلان انك جلب و بيعتى اسبابنى استحصال ايله مشغول ايكن احمدبك محاربه سنده فرار ايدن يوسف ميرزانك اوغلى ميرزا محمدى يزد حاكمى مراد بك استصحاب وسرير سلطنته اوطورتمغى مراد ايلدى .

ميرزا محمدك برادرى الوند ميرزا دخى كنيرالنك محاربه سندنصكره دياربكره فرار ايلديكندن دياربكر واليسى قاسم بكده سلطنتى الوند ميرزا نامنه اعلان ايله زمام اداره يى كندى النه الدى .

سلطنتى برطرفدن كرمان واليسى ايبه سلطانك ملتزمى اولان سلطان مراد، ديكر طرفدن يزد واليسى مراد بكك مستصحبى ميرزا محمد، برياندن دخى دياربكر واليسى قاسم بكك استصحاب ايتديكى الوند ميرزا دردست ايتمكه چاشوب ميرزا محمد يزد عسكريله ايبه سلطانك قوه عسكريه سنه كيغيده بالتصادف غوغايه طوتشمغله ايبه سلطان مقتول اولدقدنصكره دائره التزامنده بولنان سلطان مراد شيرازه فرار وميرزا محمد مظفراً تبريزه عزيمتله سلطنتى احراز ايتدى . (٩٠٣)

(ميرزا محمد) جالس سرير سلطنت اولدقده دياربكرده بولنان

الوند میرزا دیاربکر والیسی قاسم بکك اطوار و معامله سندن کندینی استصحاب بهانه سیله برداعیهٔ استقلال اثری حس ایتدیکندن قاسم بکدن مفارقت واذربیجان حوالیسه عزیمت ایتمکله دیاربکردن حرکتندن اذربیجان حوالیسنه وصولنه دکین تصادف ایتدیکی محللرده نقدر عسکراکه یارار آدم وار ایسه کندوسنه اتباع ایتدیلر • الوند میرزا حوالیٔ مذکوره‌یه واصل اولدقده میرزا محمدی تبریزدن طرده کافی برقوته مالك اولمغله میرزا محمد مقاومت ایده‌میه‌جکنی الدیغی خبرلردن استدلال ایلدیکندن تبریزی ترك وسلطانیه‌یه فرار ایلدی • (الوند میرزا) تبریزه واصل وسریر سلطنته جالس اولدی (٩٠٤)

سلطانیه‌یه فرار ایدن میرزا محمد حوالیٔ عراقیه‌یی وسلطان مراد شیراز حوالیسنی ضبط ایتمکله الوند میرزانك النده یالکز تبریز واذربیجان حکومتی قالوب شو اوچ ذاتك ایادیٔ کشاکشلرنده بولنان کالای سلطنت اوچ پارچه‌یه بولندی •

میرزا محمدك حوالیٔ عراقیه‌یی ضبط ایلدیکی شیراز و عراق حوالیلرینی بتمسه‌مش اولان سلطان مرادك مسموعی اولدقده قوهٔ عسکریه ایله شیرازدن و میرزا محمد لاجل المقابله سلطانیه‌دن حرکت ایدرك اصفهان نواحیسنده واقع خواجه حسن نام منزلده ایکی عسکر بربرینی قارشولدی • طرفیندن تسویهٔ صفوف واعمال رماح وسیوف ایله اشتداد ایدن محاربه‌ده میرزا محمد منهزم وسلطان

مرادك يد مظفريتيله مقيداً محبسه القا اولنه‌رق سلطان مراد خطهٔ عراقيه‌يى دخى يد استقلالنده اولان حوالئ شيرازيه‌يه ربط ايله دائرهٔ ملكنى توسيع ايتدى ٠

سلطان مراد كشوركشالق افكاريله ساوه‌ده بولنديغى حالده امراء ايرانيه‌يى دائرهٔ اتفاقنه دعوت وتشكيل ايتديكى اردوى عظيم ايله ساوه‌دن تبريزه طوغرى حركت ايدرك الوند ميرزادخى يدنده‌كى ممالكدن بر بيوك اردو ترتيب ايله سلطان مرادى استقباله چقدى ٠ الوند ميرزا ساين نام موقعى وسلطان مراد اورايه درت فرسخ بر محلى معسكر اتخاذ ايدوب ايكى طرفده اسباب محاربه‌يى تسويه ايتمكده ايكن ابو خيراه نامنده بر درويشك اصلاح ذات البينه غيرتيله ممالك دياربكر و اذربيجان الوندميرزاده و ممالك عراق وفارس وكرمان سلطان مراد يدنده قالمق اوزره بينلرنده مصالحه منعقد اولوب الوند ميرزا تبريزه و سلطان مراد قزوينه كتدى ٠

اق قيونلى ممالكنك بشقه بشقه حكومتلره انقساميله قوتلرينك تفريق و ارالرينه خصومت و انشقاق كيرمسى دولتلرينك سطوتنى محو ايتمكه سببيت كوستردكيندن رستم ميرزا زماننده كيلانه قاچمش اولان شيخ حيدر زاده (شاه اسماعيل) هنوز اون ايكى ياشنده ايكن قره قيونليلرك اختلاف وانشقاقلرندن بالاستفاده خروج ايتدى ٠ اهالئ ايرانيه‌نك بك چوغى ايسه شاه اسماعيلك خاندانته اولان اخلاصلرينى اغتنام سوداسيله برلشدروب شاه اسماعيلك اعلان خروجنى متعاقب باشنه طوپلانديلر ٠

(٩٠٥) تاريخنده بر جمعيت عسكريه ايله شيروانه هجوم ايدرك شروان حاكمى فرخ يار يكرمى بيك سوارى والتى بيك پياده ايله مقابله ايتدى ايسه‌ده شاه اسماعيلك يدى بيكدن زياده اولميان قوهٔ عسكريه‌سنه قارشو جمعيتى پريشان و كندوسى مقتول اولدى . شاه اسماعيل شيروانى ضبط ايتدكدنصكره باكو قلعه‌سنى محاصره و ضبط ايتدى . انى متعاقب كلستان قلعه‌سنى تحت محاصره‌يه الدى . تبريزده حكمفرما اولان اق قيونلى الوند ميرزا شوبلاى ناكهانى يى برطرف ايتمك مقصديله جمع ايتديكى عساكر كليه ايله (٩٠٧) تاريخنده شاه اسماعيل اوزرينه كيدرك نخجوان قربنده بر بيوك محاربه ايتديلر ايسه‌ده بوزيلوب دياربكره فرار وچوق كچمدن وفات ايلدى . شاه اسماعيل اوسنه تبريزده قشلايوب مذهب اماميه‌يى ترويج ايچون سنيلره كوستردیكى جبر وتعدى بردرجهٔ فوق العاده‌يه واردى . باباسنك انتقامنى المق بهانه‌سيله بك چوق بيكناه مسلمنك قانلرينه كيروب جنازه‌لرينى آتشه ياقدى . صوفيلر شاهك توجه و فيض باطينسنه مظهريتله زعملرنجه نائل مثوبات اولمق ايچون شهدانك قانلرينى شراب و ياقلان جنازه‌لرك اتلرينى كباب اتخاذ ايلديلر .

شاه اسماعيل (٩٠٨) ده استيلا ايچون عسكرله خطهٔ عراقيه‌يه هجوم ايدرك خطهٔ مذكوره حكمدارى اق قيونلى سلطان مراد يتمش بيك عسكرله قارشولدى ايسه‌ده مغلوب اولوب شيراز طرفنه فرار

ایتمکله (۹۰۹)ده شیرازده شاه اسماعیلك یداغتصابنه کچدیکندن سلطان مراد دیاربکره قاچدی .

اق قیونلیلر طرفلرندن دیاربکر والیسی بولنان قاسم بك (۹۱۱)ده وفات ایلدیکندن اوراده بولنان سلطان مراد موصلی (امیربك)ی دیاربکر والیلکنه تعیین ایتدی . سلطان مراد او تاریخده دیاربکر شهرنده وفات ایدرك اق قیونلی دولتی منقرض اولدیغندن امیر بك هیچ برمرجعه مربوط اولمقسزین دیاربکرده حکومت ایدرکن شاه اسماعیل (۹۱۳)ده دیاربکره طوغری کلدیکندن امیربك دیاربکری شاه اسماعیله تسلیم ایلدی .

شاه اسماعیل تاریخ مذکورده استاجلو محمدخانی دیاربکر والیلکنه تعیین ایدوب (۹۲۰)سنه‌سی رجبنك ایکنجی چهارشنبه کونی یاوز سلطان سلیم خان حضرتلریله شاه اسماعیل بینلرنده وقوع بولان چالدران محاربه‌سنده استاجلو محمد خان مقتول اولمغله شاه اسماعیل محمد خانك برادری وکندی انشته‌سی قره‌خانی دیاربکره والی تعیین ایتدی .

سلطان سلیم خان حضرتلرینك دیاربکر شهرینی شاه اسماعیل یدندن نزعه مأمور بیورمش اولدیغی میرالامرا بیقلی محمد پاشا دیاربکره طوغری کلدکده (۹۲۱) سنه‌سی شعبانك اوائلنده اهالی دیاربکری محمد پاشایه تسلیم ایتمکله شهر مذکور او تاریخده دولتعلیهٔ عثمانیه‌نك ممالك محروسه‌لرینه منضم اولدی .

خلاصهٔ تاریخیه‌لرندن اشبو رساله‌مزك اساساً بحث ایلدیکی دائرهٔ
جزیرهٔ مابین النهرین قطعه‌سنك دولت امویه زماندن برو جزیره
نامنی المش اولان قسم شمالیسنك یعنی دیار بکرولایتنك پالودن بشقه
شمدیکی هیئتیله خرپوت و اورفه‌نك جزیره قطعه‌سنده بولنان
قسملرینك و برده رأس العین حوالیسنك شامل اولدقلری محللردن
عبارت اولدیغندن وقایعك اشتراك طبیعیسی اوزرینه دائرهٔ
مذکوره خارجنده بولنان و تحلیل قبول ایده‌میان ماده‌لر بالطبع
درج اولنمشدر . دائرهٔ مذکوره بلادندن و اکثروقتلرده دیاربکر
مربوطاتندن معدود بولنان خرپوت و اورفه‌یه متعلق خلاصهٔ
تاریخیه‌دن رساله‌مزده بحث اولنمیه‌ده مناسبات طبعیه‌دن اولوب
خرپوته متعلق وقوعاتك خلاصه‌سی بر درجه‌یه قدر دولت
ارتقیه‌نك خرپوت شعبه‌سنده درج اولنمشیدی . اورفه‌نك وقوعات
مذکورهٔ عمومیه صره‌سنده بحث اولنان وقایعندن خارج بعض
وقایعی وجه آتی ارزه‌در .

— ١٧ —

بلاد جزیره‌دن اورفه‌نك خلاصهٔ تاریخیه‌سی

(٣٦٩ ــ ٩٢٢)

اورفه‌نك نام قدیمی (قایرهوا) اولوب بوکا یونانیلر (ادس) وعربلر
(رها) درلر ایدی . بانیسی نمرود اولدیغنی اکثر تاریخلر
یازه‌یور .

دور اسلامیه تدر وقایع تاریخیه‌سی اوائل رساله‌ده مندجدر دور مذکوردن آل حمدانك سقوطنه قدر اورفه‌یه حکم ایدنلر دیاربکره حکم ایدنلردن عبارتدر .

آل حمدانك تاریخ انقراضی اولان (۳٦۹) سنه‌سندن صکره اورفه شهری بنی نمیر رؤساسندن عطیرك یدتملکنه کچمشیدی عطیر بد اخلاق و شریر برآدم اولوب کندوسی اداره‌ٔ اموردن تسییله معتاد اولدیغندن امور حکومت نائبی احمد نامنده برذاتك ید اداره‌سنده ایدی . عطیر عمومك نظرنده منفور و بالعکس نائب احمد جمله‌نك یاننده ممدوح و مشکور اولدیغی حالده عطیر حسدندن ناشی (٤۱٦) تاریخنده نائبی مناسبتسز بر صورتله مؤاخذه وقتل ایلدی .

بو معامله‌دن عموم اهالی تأسف و عطیر حقنده تهورکوستردکلرندن اورفه‌یی ضبط ایتمك اوزره دیاربکر حکمداری نصرالدوله بن مروان ایله مخابره‌یه باشلادیلر . نصرالدوله سنهٔ مذکوره‌ده اصحابندن زنك نامنده بریسنی اورفه‌یه متسلم تعیین وارسال ایتدی . اهالی عطیری طرد ایلدیلر . عطیر حلب حکمداری صالح بن مرداسدن استشفاع ایتمکله صالح ینه ملکنك عطیره اعاده‌سنی رجا ایلدیکندن نصرالدوله امور حکومت کندی نائبی طرفندن اداره اولنمق اوزره اورفه‌یی عطیره اعاده ایلدی . عطیر اورفه‌یه عودت ایتدکدن صکره نصرالدوله‌نك نائبی زنك برضیافت ترتیب ونائب سابق

مقتول احمدك اوغلنی خفیاً جلب ایدوب عطیر ضیافته كلهدن چقدقدنصكره قتل ایتمسنه دائر تعلیمات ویردی . اودخی الدیغی تعلیمات وجهله عطیری اوروب اولدردی . عطیرك منسوب اولدیغی بنی نمیر قبیله سی بونی ایشتدكلرنده سلاحلنوب زنكی اورفه دن چیقارمق اوزره هجوم ایتدیلر . زنك عسكر جمعیله مدافعه یه قیام ایتدی ایسه ده محاربه ده مقتول اولدی . صالح بن مرداس اورفه نك ابن عطیر ایله بنی نمیردن ابن شبله اعطاسنی رجا ایتدیكندن نصرالدوله قبول و تسلیم ایلدی .

(٤٢٢) تاریخنده ، ابن عطیر كندی حصه سنی یكرمی بیك التون بدل ایله روم ایمپراطوری اورمانوسه فروخت ایتدیكلدن روم عسكری اورفه یه دخول و ابن شبلی طرد ایتدیلر . اورفه ده بولنان ملت اسلامیه حقنده روملرك كوستردكلری اذا وحقارت قالمدیغی كبی جوامع و مساجدی تخریب ایتدكلرندن دیاربكر حكمداری نصرالدوله نك سوق ایلدیكی عسكر اورفه یی محاصره وضبط ایتكله روملر برجلره و شهرده كی خرستیانلر كنیساره تحصن و التجا ایلدكدنصكره روملر اون بیك نفردن مركب براردو ارسالیله نصرالدوله نك عسكرینی بوزدیلر . حران حاكمی ابن وثاب نمیری توسطیله نصرالدوله و روملر میانه لرنده مصالحه وقوعبولدی . اورفه روملرك یدنده قالدی .

(٤٢٧) تاریخنده حران حاكمی ابن وثاب ایله ابن عطیر جمع ایتدكلری

عسكري دياربكردن اعانه اولنان عسكرله برلشدروب هجوم وروملري بالمحاصره عنوةً سويدا (قره جورون) قصبه سني ضبط ايتدكدنصكره كيدرك اورفه يي محاصره ايتديلر . اورفه يه زاد وذخاير كله جك يوللر مسدود اولدي . اورفه ده بغداي بيك بشيوز درهمدن عبارت اولان بر مكوكي بر ديناره قرلادي . اورفه بطريقي يولي بولوب كيزليجه محاصره دن خروج وروم ايمپراطورينك يانه عزيمتله اعانه ايديلان عسكري بالاستصحاب عودت ايتدكده عساكر اسلاميه مناسب موقعلرده كمين اتخاذ ايتدكلرندن بغتةً روم عسكري اوزرينه هجوم وچوغني قتل ايدوب بقية السيوفي اسير ايتديلر . بطريقده اسيرلر ايچنده ايدي . بطريقي واسرايي اورفه قارشوسنه كوتوروب محصورينه خارجدن ارائه وشهر تسليم اولنمز ايسه هپسني اولدره جكلريني يوكسك صدا ايله تبليغ ايلدكلرندن اهالي اورفه يي تسليم ايلديلر ايسه ده شهرده كي روملر قلعه يه قپانديلر . عساكر مسلمين شدتله محاصره يه دوام ايدرك ابن وثاب روملرك رؤس مقطوعه لرندن يوز التمش دوه يوكي دياربكره كوندردي . اطرافده بولنان روملر حسان بن جراح الطائي ايله برلشوب عرب و روملردن بشبيك نفر سواري طوپلانغله شو فرقهٔ مجتمعه اورفه ده كي روملره معاونت ايتمك اوزره كيدرك انلري مضايقه دن تخليص ايلديلر . روملر اورفه دن چقوب حرانه هجوم ايلدكلرندن اهالي مقابله يه باشلاديغي ابن وثاب بر قريه ده ايكن خبر الدقده يرشوب حرباً روملرك اكثريني اولدردي . بقية السيوف اورفه يه چكلديلر .

(٤٦٣)ده سلجوقی سلطان الب ارسلان اورفه‌یی محاصره ایتدی لکن ضبطه موفق اوله‌مدی . (٤٧٥)ده موصل حکمداری شرف الدوله اورفه‌یه هجوم ایتدی ایسه ده اورفه‌ده قطع اولنان روم سکه‌لرینه شرف الدوله‌نك اسمیده نقش اولنمق اوزره عقد مصالحه ایلدیلر . (٤٧٩)ده سلجوقی سلطان ملکشاه اورفه‌یی بالمحاصره اورفه پرنسی کندویه اطاعت ایتمك اوزره مصالحه ایلدی . (٤٨٦)ده شام حکمداری تاج الدوله تتش اورفه‌یی تضییق ایتمکله تتش پرنس کندویه مطیع اولمق و اورفه و ملحقاتی جوامعنده خطبه نامنه قرائت اولنمق اوزره عقد صلح ایتدیلر .

(٤٨٧)ده تتش اذربیجانده منهزم اولوب حلبه عودت ایلدکده موصل والیسی اقسنقر اورفه پرنسی بوزان ایله اتفاق و سلطان برکیارق دخی بونلره امداد ایچون امیر قره بوغایی ارسال ایدوب اشبو متفقین حلبه طوغری کیدرکن تتش عسکرله بالمقابله نهر سبعین یاننده تلاقیء طرفین وقوعبولمغله بالمحاربه متفقین منهزم اولدیلر . اقسنقر اسیر اولوب قره بوغا و بوزان برلکده حربه دوام و تتش ایکیسنیده اسیر ایتدکدنصکره اورفه‌یه ادم ارسالیله شهرك کندوسنه تسلیمنه دائر وقوعبولان تکلیفی قبول ایتمدکلرندن بوزانك باشنی کسوب کوندرمکله اهالی اورفه‌یی تتشه تسلیم ایلدیلر .

(٤٩٤)ده اهل صلیب طائفه‌سنك شام و انطاکیه طرفلرنده‌کی تجاوزاتی صره‌سنده اورفه‌یی ضبط ایچون اهالیسیله مخابره‌لری اوزرینه اورفه اهالیسنك اولوقت چوغی خرستیان بولنمقدن ناشی

جمله سی اهل صلیبه موافقت ایتمکله اهل صلیب رؤساسندن ژوسلین تاریخ مذکورده اورفه یی ضبط ایلدی • متعاقباً ژوسلین وفات ایدوب قمس بردویل اورفه یه متصرف اولدی •

(٤٩٧) ده ماردین حکمداری سقمان بن ارتق ایله موصل حکمداری شمس الدوله جکرمش خابورده برلشوب اهل صلیب علیهنده بالاتفاق غزایه کتدیلر • نهرالبلیخ اوزرنده التقاء طرفین وقوع بولمغله عساکر اسلامیه انهزام کوستردی • اهل صلیب ایکی فرسخ قدر تعقیب ایتدکدنصکره سقمان وشمس الدوله یوزلرینی دشمنه چویروب اهل صلیبی تارمار ایتدیلر • منهزمین اهل صلیب ایچنده بولنان اورفه متصرفی قمس بردویل اسیر اولدیغندن سقمانك چادرنده حبس ایدلدی • بو صره ده شمس الدوله و سقمانك عسکرلری ارانسنه غنائمدن طولایی منازعه دوشمکله شمس الدوله نك عسکری بغتةً هجوم ایدوب قمسی چادردن آلدیلر • سقمان ماردینه عودت ایلدی • شمس الدوله قمس یاننده اولدیغی حالده کیدرك اورفه یی محاصره و اون بش کون دوام ایتدیکی ضبط ایده میوب موصله عودت و قمسی برابر کوتوروب موصلده حبس ایتدی • قمسك اسارتندن صکره اورفه یی انطاکیه متصرفی طنغرید ضبط ایلدی •

شمس الدوله نك فوتندن صکره موصل حاکمی اولان جاولی (٥٠٢) تاریخنده بعض مرتبه فدیهٔ نجات ویرمك واهل صلیب یدلرنده کی امرای مسلمینی اطلاق وعندالایجاب عسکرله کندوسنه معاونت

ایتمك اوزره تعهداته ربط ایدوب شو تعهداته رهن الدقدنصکره
لاجل الاطلاق قسی جعبر قلعه سی محافظه سنده بولنان سالم بن مالکه
ارسال ایتدی ٠ اهل صلیبك فرسان شجعانندن تلباشر صاحبی
وقسك خاله زاده سی اولوب وقعهٔ سابقه ده اسیر اولمشیکن یکرمی
بیك التون فدیهٔ نجات اعطاسیله قورتلمش اولان ژوسلین جعبره
کیدرك نفسنی ترهین ایتدکدنصکره قس صالیویرلدی ٠ جاولی
جعبره کتدکده ژوسلینك و قسك قائن برادرلرینی رهن الوب
ژوسلینی دخی اطلاق ایتدی ٠ ژوسلین براغلدقدنصکره منبجه
وقس انطاکیه یه کیدوب طنغریدکندوسنه اوتوز اوچ بیك دینار
و بعض اسلحه والبسه واسب کبی شیلر ویردی ایسه ده قس اورفه نك
ردینده طلب ایتدیکنده طنغرید موافقت کوسترمدی قس اورادن
تلباشره کیدوب ژوسلین دخی یاننه کلدیکندن اورفه نك ضبطی
تدابیرینی مذاکره یه باشلادیلر ٠ ایشلری قوت بولمزدن اول طنغرید
عسکرله اوزرلرینه هجوم ایلدی ٠ بینلرنده محاربه وقوعبولدی
ایسه ده ایش برکونه فصل قبول ایتمکسزین طنغرید چکیلوب کتدی ٠
قس سواد حلبده بولدیغی یوز التمش نفر اسرای مسلمینی اکسا
و تلطیف ایله جاولی یه کوندردکدن صکره ژوسلین ایله برلکده
طنغریدك متصرف اولدیغی یرلره صارقندیلق ایلدیلر ٠ طرفینك
هر بریسی بر طرفدن استعانه ایله تکثیر جمعیت ایدرلك اورفه ایچون
محاربهٔ شدیده یه باشلایه جقلری صره ده پطریقلری بینلرنده بالتوسط
سنهٔ مذکوره صفرینك طقوزنجی کونی صلحاً اورفه قسه اعاده

اولدی . قس اورفه‌ده بولنان اسرای مسلمینک هپسنی اطلاق ایلدی . سنهٔ مذکوره‌ده قس ایله انطاکیه متصرفی طنغرید اراسنده خصومت وقوعبولوب جاولی قسه معاونت ایتمکله طنغرید منهزم اولدی .

(٥١٣)ده قدس قرالی بغدوین وفات ایدوب حین وفاتنده یرینه اورفه پرنسی قس بردویلی توضیه ایتدیکندن وصیتی اوزره قس قدسده مسندنشین حکومت اولوب اورفه‌یه یوقاروده مذکورالاسم تلبا شر متصرفی ژوسلینی تعیین ایلدی .

(٥١٥)ده بنی ارتقدن بلاك بن بهرام اورفه‌یی محاصره ایدرك محاصره خیلی مدت اوزادی ایسه‌ده انه‌مدی . اوارالق ژوسلین کیبسه‌یه کتدیکنی ایشتدیکندن بلاك درتیوز اتلوایله اوزرینه هجوم و یاننده‌کی غالبه لکنی قتل ایله ژوسلینی وخاله زاده‌سی قلیامی اسیر ایتدی . ژوسلین خلاصی ایچون هر درلو فدیهٔ نجات وعد ایلدی . بلاك اورفه‌یی الدیغه براقیه‌جغی جوابنی ویردی . ژوسلین و قلیام خرپوته کوندریلوب اوراده حبس ایدادیلر . بلاك (٥١٨)ده ممالك فتحیله مشغول ایکن خرپوت قلعه‌سنی بغتهٔ اهل صلیب استیلا ایتمکله اوصره‌ده ژوسلین وقلیام حبسدن چقوب اورفه‌یه عزیمت ایلدیلر . بلاك خبرالمسیله برابر خرپوتی حرباً اهل صلیب اللرندن کیرویه الدی .

(٥٣٩)ده موصل حکمداری عماد الدین زنکی اورفه‌یی حرباً ژوسلین یدندن الشدر .

(٥٤١) ده عمادالدين زنكى وفات ايتديكندن ژوسلين اورفه يى محاصره ايدرك قلعه ده بولنان مسلمين مدافعه ده بولنديلر . حلب حكمدارى نورالدين محمود بن عمادالدين زنكى عسكرله اورفه يه كلدكده ژوسلين فرار ايتمكله اورفه يى نورالدين ضبط ايلدى . نورالدينك صكره اوغلى ملك الصالح حلب و اورفه يه حاكم اولوب (٥٧٨) ده سلطان صلاح الدين ايوبى اورفه يى ضبط و مظفرالدين كوكبورى يه اعطا ايتدى . (٥٨٦) ده مظفر الدين يدندن اخذ ايله حمايه علاوة برادرزاده سى ملك المظفر تقى الدين بن شاهنشاهه ويردى . (٥٨٧) ده ملك المظفر وفات و ملكى اوغلى ملك المنصور ناصره انتقال ايلدى .

(٦١٧) ده ملك المنصور فوت اولوب اوغلى ملك الناصر صلاح الدين حما و اورفه يى ضبط ايتمش . اواديغى حالده ملك المعظم اورفه ايله سروجى ملك المظفر شهاب الدين غازى ابن ملك العادله بالاعطا انك عهده سنده تقرر ايتدى . متعاقباً ملك المظفرك برادرى ملك الاشرف موسى ميافارقين و اخلاطى ملك المظفره ويروب سروج و اورفه يى كندوسى الدى .

پادشاه روم كيقباد بن كيخسرو ايله ملك الاشرفك برادرى ملك الكامل ميانه لرنده (٦٣٢) ده تحدث ايدن خصومت اوزرينه ملك الكامل مصردن عسكرله خرپوت طرفنه عزيمت و كيقبادله محاربه ايلدكده كيقباد غلبه ايتمكله ملك الكامك عسكرينى پريشان وكيدرك حران و اورفه يى بالمحاصرة ضبط ايلدى .

(٦٣٣) ده ملك الكامل عسكرله مصردن بتكرار حركت وحران واورفه‌يي كيقباد يدندن اخذ ايله ملك الاشرفه اعطا ايتدي .

(٦٣٥) تاريخنده اورفه وحران خوارزميلرك يد استيلالرينه كچمشدر .

(٦٣٨) ده حلب عسكريله خوارزميلرك اورفه قربنده وقوعبولان محاربه‌لرنده خوارزميلر منهزم وپريشان اولمغله اورفه وسروج ورقه وسائر بعض بلاد حلب حكمداري ملك الناصر يوسف يدينه كچدي .

(٦٤٨) ده ملك الناصر سلطنت مصره نائل اولديغندن اورفه حكومتي حلبه منضم اولمق اوزره ملك المعظم تورانشاهه توجيه ايدلدي .

(٦٥٨) ده حلب واورفه‌يي بلاد سائره ايله برابر هلاكو استيلا ايلدي . هلاكونك شام حواليسنده عساكر مصريه‌دن انهزامي وقوعندن صكره حلب وحما واورفه ينه ملوك ايوبيه يدينه كچوب (٧٩٨) ده اورفه‌يي تيمور ضبط ايتدي . تيمور ديار بكر واورفه‌يي اق قيونليلره ويرمكله اق قيونليلردن صكره شاه اسماعيل (٩١٣) تاريخنده ديار بكرله برابر اورفه‌يده استيلا ايتمشيدي .
بيقلي محمد پاشا ديار بكر وكردستان دائره‌لرنده واقع ممالكك فتحنه موفق اولديغي وقت اورفه شهرينك ضبطنده دخي سهوات

حاصل اولدیغندن شهر مذکور ومضافاتی طرف دولتدن عهدەسنه توجیه اولنان بیری بك نام ذات عسکرله بالمحاصره (٩٢٢) سنه سنده ایرانیلر یدلرندن اخذ ایتمکله دولت علیهٔ عثمانیه نك ممالك محروسه لرینه منضم اولدی .

بلاد جزیرەنك دولت علیهٔ عثمانیه زمانه عائد وقایع تاریخیه سی تاریخچه مزك اوچنجی قسمی اولنق اوزره انشاءالله تعالی بوندن صکره ترتیب اولنه جغندن شمدیلك والیلرك اسم وتاریخ مأموریتلرینی مشعر جدولك آتیده درجیله اکتفا قلندی .

دیاربکر ولاة عظامی

تاریخ نصبلری	سنه مدتلری	ماه مدتلری	ملاحظات	اسامئ ولاة
٩٢١	٧			بیقلی محمد پاشا
٩٢٨	٧			خسرو پاشا
٩٣٥	٢			فیل یعقوب پاشا
٩٣٧	٢			سلیمان پاشا
٩٣٩	٢			ابراهیم پاشا
٩٤١	٢			خادم علی پاشا
٩٤٤	٣			صوفی محمد پاشا
٩٤٧	٣			رستم پاشا

٩٥٠	٢			بالی پاشا
٩٥٢	٣			توقاتلی زاده محمد پاشا
٩٥٥	٣			ایاس پاشا
٩٥٨	١٤			اسکندر پاشا
٩٧٢	٣			خلخاللی بهرام پاشا
٩٧٥	٣			دیگر خسرو پاشا
٩٧٨	١			وزیر زاده حسن پاشا
٩٧٩	٤			اوز تمور اوغلی عثمان پاشا
٩٨٣		١٠		درویش پاشا
٩٨٣	٣			صاغر بهرام پاشا
٩٨٧	١			خادم محمد پاشا
٩٨٨	١			ابراهیم پاشا
٩٨٩	١		١	جغالی زاده سنان پاشا
٩٩٠	١			دیگر خسرو پاشا
٩٩١	٢			شهید محمد پاشا
٩٩٣	٢			جعفر پاشا
٩٩٥	٣			قوجه محمد پاشا
٩٩٨	١		٣	جغالی زاده سنان پاشا
٩٩٩	٢		١	دلی ابراهیم پاشا
١٠٠١	١			ساعتجی حسن پاشا
١٠٠٢	١		٢	دلی ابراهیم پاشا
١٠٠٣		١		محمد پاشا
١٠٠٣	١			خادم عثمان پاشا
١٠٠٤		٦		محمد پاشا

١٠٠٤				فرهاد پاشا
١٠٠٤				مراد پاشا
١٠١٠		٦		خادم خسرو پاشا
١٠١١		٥		صوفی ابراهیم پاشا
١٠١١		١١		کتانجی عمر پاشا
١٠١٢	١			قوجه عثمان پاشا
١٠١٣	١			جغالی زاده محمود پاشا
١٠١٤		٥		زنجیر قران علی پاشا
١٠١٥	٥			نصوح پاشا
١٠٢٠		٦		ذوالفقار پاشا
١٠٢٠	٢			مصطفی پاشا
١٠٢٣		٣		معلم زاده محمد پاشا
١٠٢٣		٣		تکه لی محمد پاشا
١٠٢٤	٣			دلاور پاشا
١٠٢٧	١		٢	مصطفی پاشا
١٠٢٨	٢		٢	دلاور پاشا
١٠٣٠		٨		کمانکش علی پاشا
١٠٣٠		٥	٣	دلاور پاشا
١٠٣١	٢			سلیمان پاشا
١٠٣٣	١			حافظ احمد پاشا
١٠٣٤	٢			دلی مراد پاشا
١٠٣٦	١			قوجه خسرو پاشا
١٠٣٧	١			کورجی محمد پاشا
١٠٣٨	١			خالجی زاده مصطفی پاشا

١٠٣٩	٢			خليل پاشا
١٠٤١		٦		طيار محمد پاشا
١٠٤١	٢			مرتضى پاشا
١٠٤٢	٥		٢	طيار پاشا
١٠٤٨		٦		درويش محمد پاشا
١٠٤٨	١	٨		سلحدار ملك احمد پاشا
١٠٥٠	١	٣		مقصود پاشا
١٠٥١	٢	٣	٢	درويش محمد پاشا
١٠٥٤	١			قره مصطفى پاشا
١٠٥٥		٦	٢	ملك احمد پاشا
١٠٥٥		٦		تللى مصطفى پاشا
١٠٥٦	١	٣		ملك احمد پاشا
١٠٥٧	١	١		چاوش زاده محمد پاشا
١٠٥٨	١	٢		مصرلى مصطفى پاشا
١٠٥٩		٦		چاغرغان محمد پاشا
١٠٥٩		٥		صاچباغى محمد پاشا
١٠٦٠	١		٢	قره مصطفى پاشا
١٠٦١	١			حيدر زاده مصفى پاشا
١٠٦٢	١		٢	مصرلى مصطفى پاشا
١٠٦٣	١			بستانجى محمد پاشا
١٠٦٤	١			كورجى جعفر پاشا
١٠٦٥		٦		شاطر قره مصطفى پاشا
١٠٦٥		٦		طيار زاده احمد پاشا
١٠٦٦	١			سلحدار احمد پاشا

١٠٦٧		٦		ابازه حسن پاشا
١٠٦٧	١	٤	٢	طيار زاده احمد پاشا
١٠٦٩	٢			سلحدار عثمان پاشا
١٠٧١	١			ميراخور مصطفى پاشا
١٠٧٢		٦		سلحدار كنعان پاشا
١٠٧٢		٦		كتخدا محمد پاشا
١٠٧٣		١٠		دفتردار الحاج حسين پاشا
١٠٧٣		١		چوقدار حسن پاشا
١٠٧٤	٤			يكيچرى اغاسى كنعان پاشا
١٠٧٨	١			الحاج محمد پاشا
١٠٧٩	٣			سلحدار الحاج عمر پاشا
١٠٨١	٢		٢	چوقدار حسن پاشا
١٠٨٤	١			ناظر محمد پاشا
١٠٨٥	٢			قپلان مصطفى پاشا
١٠٨٧	١			داماد حسين پاشا
١٠٨٨		٦		دفتردار احمد پاشا
١٠٨٨	١		٢	قپلان مصطفى پاشا
١٠٨٩	٣	٣		كمانكش محمود پاشا
١٠٩٣	١			قره محمد پاشا
١٠٩٤	١			عثمان پاشا
١٠٩٤		٦		دودكلى ابراهيم پاشا
١٠٩٥	٢			سياوش پاشا
١٠٩٧	١		٢	داماد حسين پاشا
١٠٩٨	١			مفتش جعفر پاشا

١٠٩٩		٦		سلحدار عمر پاشا
١٠٩٩	١	٦		عثمان پاشا زاده احمد پاشا
١١٠١	١			کانکش احمد پاشا
١١٠٢	١			حاجی علی پاشا
١١٠٣	٢			شاهین محمد پاشا
١١٠٥		٣		قلایلی قوز احمد پاشا
١١٠٥		٢		خلیل پاشا
١١٠٥		٤		علی پاشا
١١٠٥		٢		حاجی عثمان پاشا
١١٠٥	یوم		٢٠	اسماعیل پاشا
١١٠٥		٢		درنده‌لی احمد پاشا
١١٠٦		٦		خزینه کتخداسی احمد پاشا
١١٠٦		٤	٢	شاهین محمد پاشا
١١٠٧		١٠		طوپال حسین پاشا
١١٠٨		٧		دال طبان مصطفی پاشا
١١٠٩		٦		ابراهیم پاشا
١١٠٩		٦		طورسون محمد پاشا
١١١٠		٧		چلبی یوسف پاشا
١١١١	١	٩		بیقلی محمد پاشا
١١١٣	٢			طوپال یوسف پاشا
١١١٤		٦	٢	ابراهیم پاشا
١١١٤		٦		حسن پاشا
١١١٥	یوم	١١	٢	چلبی یوسف پاشا
١١١٥	١		٢	حسن پاشا

١١١٧	١			پالا بیق یوسف پاشا
١١١٨	١		٣	ابراهیم پاشا
١١١٩	٣			رجب پاشا
١١٢٢	٣			مقتول زاده علی پاشا
١١٢٥	٢			شهلا ابراهیم پاشا
١١٢٧	١			قره مصطفی پاشا
١١٢٨	٢		٢	رجب پاشا
١١٣٠	٢	٦		کوپرلی زاده عبداه پاشا
١١٣٢		٨		کوچك عثمان پاشا
١١٣٣	٣			عارف احمد پاشا
١١٣٧	١		٣	رجب پاشا
١١٣٨	١			سلحدار محمد پاشا
١١٣٩	٢			کرد ابراهیم پاشا
١١٤١	١			الحاج مصطفی پاشا
١١٤٢	١			حکیم باشی زاده علی پاشا
١١٤٣	٢		٢	قره مصطفی پاشا
١١٤٥	١		٢	سلحدار محمد پاشا
١١٤٦	١		٣	قره مصطفی پاشا
١١٤٧		٩		کورجی اسماعیل پاشا
١١٤٧		٦		صاری مصطفی پاشا
١١٤٨	١			سلحدار فراری مصطفی پاشا
١١٤٩		٢		کنج علی پاشا
١١٤٩	١		٣	سلحدار محمد پاشا
١١٥٠		٣		عبدی پاشا زاده علی پاشا

١١٥١		١		طوز محمد پاشا
١١٥٢		٧		محمد ممش پاشا
١١٥٣	١			چته‌جی عبداه پاشا
١١٥٤	١			كتخدا حسين پاشا
١١٥٥		٦		كوليج علی پاشا
١١٢٥	١	٧	٢	عبدی پاشا زاده علی پاشا
١١٥٧		٥		قازقجی حسين پاشا
١١٥٧	١	١٠	٢	چته‌جی عبداه پاشا
١١٥٩		٩		پولاد زاده چلوك محمد پاشا
١١٦٠		٥		احمد پاشا
١١٦٠		١٠		صدر اسبق حسن پاشا
١١٦١	١			يحيی پاشا
١١٦٢	١	٦	٣	چته‌جی عبداه پاشا
١١٦٤		٩		ابراهيم پاشا
١١٦٥	١	٦	٤	چته‌جی عبداه پاشا
١١٦٦	١			شهسوار زاده مصطفی پاشا
١١٦٧	١		٢	ابراهيم پاشا
١١٦٨	٢	٦		ديكر ابراهيم پاشا
١١٧١	١			عبداه پاشا
١١٧٢	١			نعمان پاشا
١١٧٣		٦	٢	عبداه پاشا
١١٧٣		٨	٥	چته‌جی عبداه پاشا
١١٧٤	١			فيض اه پاشا
١١٧٥	٢			اغا زاده مصطفی پاشا

صاری عبدالرحمن پاشا			۳	۱۱۷۷
علی پاشا			۱	۱۱۸۰
حسین پاشا			۱	۱۱۸۱
عبدالجلیل زاده امین پاشا			۲	۱۱۸۲
بستانجیلقدن مخرج احمد پاشا			۱	۱۱۸۴
دیگر علی پاشا		٦		۱۱۸۵
خزینه‌دار علی پاشا		٥	۱	۱۱۸۵
عثمان پاشا		٦		۱۱۸۷
اسپناقچی مصطفی پاشا		٦		۱۱۸۷
عبداه پاشا			۲	۱۱۸۸
عبدی پاشا				۱۱۹۰
خزینه‌دار علی پاشا	۲	٦		۱۱۹۰
عبداه پاشا			۱	۱۱۹۱
کتخلی خلیل پاشا			۱	۱۱۹۱
عزت احمد پاشا		٦		۱۱۹۲
عثمان پاشا زاده محمد پاشا		۷		۱۱۹۳
حسن پاشا		٦		۱۱۹۳
محمد پاشا		۸		۱۱۹٤
دیگر عثمان پاشا		٤		۱۱۹٥
کیکی سید عبدی پاشا		۲		۱۱۹٦
نصوح پاشا		۸		۱۱۹۸
عدیم اوغلی عبداه پاشا		٥		۱۱۹۹
مقداد احمد پاشا		٥		۱۲۰۰
کیکی عبدی پاشا	۲	٥		۱۲۰۰

١٢٠٠		٢		يكن محمد پاشا
١٢٠١		٣		عزت محمد پاشا
١٢٠١	١			بكر پاشا
١٢٠٢		١١		فيروز پاشا
١٢٠٣	١	١	٢	عبدى پاشا
١٢٠٤	١	١		سليمان پاشا
١٢٠٥	١	٤		فرهاد پاشا
١٢٠٧	١	٢		يوسف پاشا
١٢٠٩		٥		حسن پاشا
١٢٠٩		٦		بكر پاشا
١٢١٠	٢	٨		كرد على پاشا
١٢١٣		٣		صالح پاشا
١٢١٣		٦		سلحدار حاجى ابراهيم پاشا
١٢١٣		٦	٢	عديم زاده عبداه پاشا
١٢١٤		٩		شيخزاده ابراهيم پاشا
١٢١٥		٩		چورملى حسين پاشا
١٢١٦		٦		طيار زاده محمود پاشا
١٢١٧		٤		زهدى اسماعيل پاشا
١٢١٨		٦		ابو مراق محمد پاشا
١٢١٨		٥		كوسه پاشا زاده ولى پاشا
١٢١٩		٢		خسرو پاشا
١٢١٩		١٠		حسن پاشا
١٢٢٠		٦		الحاج ابراهيم پاشا
١٢٢٠		٦		قطراغاسى زاده محمد پاشا

١٢٢١		١٠		مراد پاشا
١٢٢٢		ـــ		شریف پاشا
١٢٢٢		٨		عبدی پاشا
١٢٢٣	٦		٢	شیخزاده ابراهیم پاشا
١٢٢٩	١			ارضروملی امین پاشا
١٢٣٠	١			سلیمان پاشا
١٢٣١		٦		مرعشلی قلندر پاشا
١٢٣١		٦		بابا پاشا
١٢٣٢		١٠		مورەلی الحاج بکر پاشا
١٢٣٣	١			عابدین پاشا
١٢٣٤		٨		الحاج علی پاشا
١٢٣٥		٥		بهرام پاشا
١٢٣٥		٣		احمد پاشا
١٢٣٦		٩		درویش حافظ علی پاشا
١٢٣٧		٦		کورانلی زاده علی پاشا
١٢٣٧		٦		الحاج علاالدین پاشا
١٢٣٨	١			کورانلی زاده محمد پاشا
١٢٣٩	١			حسین پاشا
١٢٤٠	١			صالح پاشا
١٢٤١	١	٨		ابولبود محمد پاشا
١٢٤٣	١	٦	٢	صالح پاشا
١٢٤٥	٢	٣		یحیی پاشا
١٢٤٧	١			علی رضا پاشا
١٢٤٨	١			چوتەلی زاده الحاج ابواهیم پاشا

١٢٤٩		١٠		چوته‌لی زاده اسحق پاشا
١٢٤٩	٢	٨		صدراسبق محمد رشید پاشا
١٢٥٢	٢	٨		حافظ پاشا
١٢٥٥	١			سعداه پاشا
١٢٥٥		٦		مرعشلی سلیمان پاشا
١٢٥٦		٢		مرزا سعید پاشا
١٢٥٧	يو	م٨		ذکریا پاشا
١٢٥٧		٩		وجیهی پاشا
١٢٥٨	٣	٣		پیلاسی اسماعیل پاشا
١٢٦١	١	٢		حقی پاشا زاده عزت پاشا
١٢٦٢	١			خیرالدین پاشا
١٢٦٣		٦		حمدی پاشا
١٢٦٤	٣	٣		اسعد پاشا
١٢٦٧	١	٥		عبدالکریم نادر پاشا
١٢٦٨		٢	٢	وجیهی پاشا
١٢٦٨	١			راغب پاشا
١٢٧٠	١	٥	٢	حمدی پاشا
١٢٧١	١	٩		الحاج عزت پاشا
١٢٧٣	١	٥		بسیم پاشا
١٢٧٤		١٠		خلیل کاملی پاشا
١٢٧٥	١	١		محمود پاشا
١٢٧٦	٢			علی رضا پاشا
١٢٧٨	١	٧	٢	خلیل کاملی پاشا
١٢٨٠	٤	٥		مصطفی پاشا

١٣٨٤	٠	٧		ابراهيم درويش پاشا
١٢٨٥	٧	٩		اسماعيل حقى پاشا
١٢٩٢	١	٥		احمد توفيق پاشا
١٢٩٤	١	١		عبدالرحمن پاشا
١٢٩٦	٢	٣		محمد عزت پاشا
١٢٩٩				حالا والى سامح پاشا

(سنه)

(١٣٠٢)

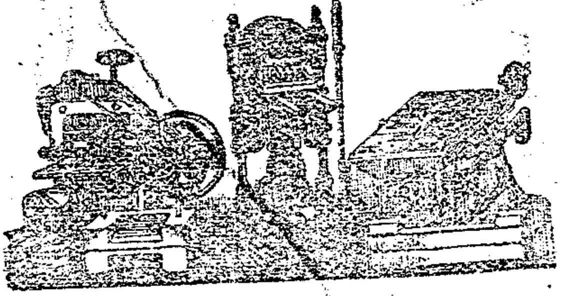

﴿ دياربكر ولايت مطبعه سنده طبع اولنمشدر ﴾

(فهرست)

قسم اول

صحیفه

۳ تقویم
۱۵ وقایع مشهوره
۲٤ اسامیٔ سلاطین عثمانیه
۳٦ صدراعظملرك اسامیسی
٤۷ وزرای عظامك اسامیسی
۵۷ نفوس وادیان والسنهٔ عالم
۵۷ ممالك محروسهٔ شاهانه
۵۸ القاب رسمیه
٦۲ دوائر ولایت
۷۰ مرکز سنجاغی
۸۲ نواحیٔ ملحقه
۸۳ سیلوان قضاسی
۸٦ لیجه قضاسی
۸۹ دیاربکر سنجاغنك حال حاضری
۹۸ دیاربکر سنجاغنك استاتستیقی
۱۰۲ ماردین سنجاغی
۱۰۹ جزره قضاسی
۱۱۳ نصیبین قضاسی

صحيفه

١١٥ مديات قضاسی
١١٨ عوينه قضاسی
١٢١ شرناق قضاسی
١٢٣ ماردين سنجاغنك حال حاضری
١٢٨ ماردين سنجاغنك استاتستيقی
١٣٢ ارغنی معدنی سنجاغی
١٣٩ سيورك قضاسی
١٤٣ پالو قضاسی
١٤٦ چرميك قضاسی
١٤٩ معدن سنجاغنك حال حاضری
١٥٢ معدن سنجاغنك استاتستيقی
١٥٤ امرا وضابطان عساكر نظاميه
١٥٦ امرا وضابطان عساكر رديفه
١٦٠ رؤسای روحانيه
١٦١ دول اجنبيه قونسلوس مأمورلری
١٦١ تشكيل ولايتدن صكره وقوعه كلان مواد نافعه
١٦٥ اهالیٔ ولايتدن ذی رتبه اولانلرك اسامیسی
١٧١ احوال اراضی
١٧٤ انهار كبيره
١٧٤ جبال